

Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Socjologiczno-Historyczny
Instytut Archeologii

DARIUSZ KRÓL

***CMENTARZYSKA Z GROBOWCAMI
BEZKOMOROWYMI: GRUPA WSCHODNIA
I POŁUDNIOWO-WSCHODNIA KULTURY
PUCHARÓW LEJKOWATYCH
ZRÓŻNICOWANIE, DATOWANIE I GENEZA***

TOM II

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem
dr hab. Małgorzaty Rybickiej, prof UR

Akceptuję pracę:

(podpis promotora i data)

Rzeszów 2015

Spis treści

Tom I

Podziękowania	6
Rozdział I. Zarys problemu badawczego	7
I.A. Założenia, cele i metody.....	8
I.B. Zagadnienia terminologiczne i teoretyczne.....	9
I.C. Ramy geograficzne.....	14
I.C.1. Grupa wschodnia.....	15
I.C.2. Grupa południowo-wschodnia.....	22
I.D. Ramy chronologiczne.....	23
I.E. Historia i stan badań.....	24
I.E.1. Problem selektywnych źródeł.....	24
I.E.2. Charakterystyka zróżnicowania tradycji i efektów badawczych.....	27
I.E.2.1. Grupa wschodnia.....	28
I.E.2.2. Grupa południowo-wschodnia.....	57
Rozdział II. Analizy źródeł nieruchomych i ruchomych	71
II.A. Konstrukcje cmentarzysk.....	71
II.A.1. Grupa wschodnia.....	72
II.A.1.1. Formy grobowców.....	72
II.A.1.2. Formy grobów w grobowcach.....	95
II.A.1.3. Formy innych obiektów w grobowcach.....	104
II.A.1.4. Formy grobów i innych obiektów poza przestrzenią grobowców.....	108
II.A.2. Grupa południowo-wschodnia.....	112
II.A.2.1. Formy grobowców.....	112
II.A.2.2. Formy grobów w grobowcach.....	123
II.A.2.3. Formy innych obiektów w grobowcach.....	132
II.A.2.4. Formy grobów i innych obiektów poza przestrzenią grobowców.....	134
II.A.3. Podsumowanie.....	138
II.B. Zmarli i ich wyposażenie.....	144
II.B.1. Grupa wschodnia.....	145
II.B.1.1. Szczątki ludzkie w grobach wewnątrz grobowców.....	145
II.B.1.2. Materiał zabytkowy w grobach wewnątrz grobowców.....	150
II.B.1.3. Szczątki ludzkie w grobach poza przestrzenią grobowców.....	157

II.B.1.4. Materiał zabytkowy w grobach poza przestrzenią grobowców.....	158
II.B.2. Grupa południowo-wschodnia.....	158
II.B.2.1. Szczątki ludzkie w grobach wewnątrz grobowców.....	158
II.B.2.2. Materiał zabytkowy w grobach wewnątrz grobowców.....	162
II.B.2.3. Szczątki ludzkie w grobach poza przestrzenią grobowców.....	171
II.B.2.4. Materiał zabytkowy w grobach poza przestrzenią grobowców.....	174
II.B.3. Podsumowanie.....	181
II.C. Chronologia cmentarzysk.....	183
II.C.1. Grupa wschodnia.....	184
II.C.1.1. Wskaźniki chronologii absolutnej.....	185
II.C.1.2. Wskaźniki chronologii relatywnej.....	199
II.C.2. Grupa południowo-wschodnia.....	212
II.C.2.1. Wskaźniki chronologii absolutnej.....	212
II.C.2.2. Wskaźniki chronologii relatywnej.....	222
II.C.3. Podsumowanie.....	228
Rozdział III. Analizy przestrzenne	230
III.A. Cmentarzyska w krajobrazie naturalnym i kulturowym.....	230
III.A.1. Grupa wschodnia.....	231
III.A.1.1. Relacje względem środowiska naturalnego.....	231
III.A.1.2. Relacje względem sieci osadniczej.....	250
III.A.2. Grupa południowo-wschodnia.....	261
III.A.2.1. Relacje względem środowiska naturalnego.....	261
III.A.2.2. Relacje względem sieci osadniczej.....	278
III.A.3. Podsumowanie.....	288
III.B. Organizacja przestrzenna cmentarzysk.....	290
III.B.1. Grupa wschodnia.....	291
III.B.1.1. Rozmieszczenie grobowców.....	291
III.B.1.2. Rozmieszczenie grobów w grobowcach.....	309
III.B.1.3. Rozmieszczenie innych obiektów w grobowcach.....	318
III.B.1.4. Rozmieszczenie grobów i innych obiektów poza przestrzenią grobowców.....	321
III.B.2. Grupa południowo-wschodnia.....	323
III.B.2.1. Rozmieszczenie grobów.....	323
III.B.2.2. Rozmieszczenie grobów w grobowcach.....	330
III.B.2.3. Rozmieszczenie innych obiektów w grobowcach.....	335
III.B.2.4. Rozmieszczenie grobów i innych obiektów poza przestrzenią grobowców.....	338

III.B.3. Podsumowanie.....	347
Rozdział IV. Interpretacje końcowe	350
IV.A. <i>New Order?</i> – Powstanie cmentarzysk z bezkomorowymi grobowcami kultury pucharów lejkwatych.....	350
IV.A.1. Cmentarzyska z bezkomorowymi grobowcami jako zjawisko interkulturowe i interregionalne.....	350
IV.A.1.1. Problematyka oddziaływań „zachodnich”.....	350
IV.A.1.2. Długi dom/osada → bezkomorowy grobowiec/cmentarzysko?.....	356
IV.A.1.3. Wokół <i>Trichterbecherkomplex</i> . Kto był pierwszy?.....	359
IV.A.1.4. Dla kogo cmentarzyska z bezkomorowymi grobowcami?.....	366
IV.A.2. Podsumowanie.....	371
Zakończenie	373
Bibliografia	376
Tabele	426

Tom II (katalog źródeł)

Uwagi wstępne	6
Grupa wschodnia	8
Kujawy i ich przedpole.....	8
Ziemia chełmińska.....	91
Wielkopolska Środkowa.....	98
Pomorze Środkowe.....	102
Pomorze Zachodnie.....	138
Mazowsze.....	209
Dolny Śląsk.....	211
Grupa południowo-wschodnia	215
Małopolska.....	215

Dla mojej wspaniałej rodziny, Agi i Konrada

Uwagi wstępne

Przedkładany katalog stanowi obszerną prezentację informacji związanych z cmentarzyskami KPL, na których zarejestrowane zostały bezkomorowe grobowce oraz inne towarzyszące im obiekty, tj. głównie groby płaskie. Charakter tego zasobu danych jest bardzo niejednorodny. Obok będących w mniejszości wartościowych opracowań analityczno-interpretacyjnych, istnieją także lakoniczne sprawozdania z badań terenowych oraz niemała pula archiwalnych przekazów. Zwłaszcza ostatnie z nich wymagają krytycznego podejścia. Problem ten widoczny jest na przykładzie niektórych struktur grobowych, identyfikowanych w kontekście mogił KPL. Nie zawsze jasna jest ich afiliacja kulturowa. Dawne źródła mogą mijać się z prawdą i jako „pucharowe” traktować obiekty KAK (np. M. S. Midgley 1985, 241) i nawet KP (J. Wierzbicki 2005, 104-105; por. S. Kukawka, J. Małeczka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 130). To samo może dotyczyć samych bezkomorowych grobowców, nieświadomie mylonych z formami komorowymi, rzadko identyfikowanymi na wschód od Odry (np. J. Wierzbicki 2005, 93-112; J. Ilkiewicz 2006, 106-107). W przypadku obecności nasypu megality oraz bezkomorowe niemegality mogły wyglądać z zewnątrz podobnie. Dlatego ważna jest świadomość, iż zapewne część z wielu wymienianych w archiwaliach konstrukcji KPL (zwłaszcza prostokątnych), mogła mieć związek z formami *stricte* megalitycznymi.

Poprzedzając prezentację źródeł, należy jeszcze wyjaśnić kilka innych rzeczy. Wobec istnienia różnorodnej puli danych starano się wypracować potrzebne ujednolicenia. Po pierwsze, wyjaśnić wypada, iż nie zawsze prezentowane poniżej stanowiska są w pełni tożsame z konkretnymi, stabilnymi układami cmentarzyk. Oczywiście jest, iż szereg wyodrębnionych bardzo blisko siebie stanowisk mogło tworzyć jedną dużą nekropole. Po drugie, warto zwrócić uwagę na sposób prezentacji przewodnich elementów na tych cmentarzyskach. Należą do nich grobowce wraz z grobami oraz innymi konstrukcjami znajdującymi się w ich wnętrzach. Następnie, ważne są groby płaskie występujące tuż przy samych grobowcach (np. wzdłuż ich ścian) lub tworzące bardziej autonomiczne koncentracje, znajdujące się jednak w istotnej relacji przestrzennej do tych mogił. Konieczne jest wyjaśnienie jednej kwestii. Otóż, o ile klarowna wydaje się być przestrzenna pozycja obiektów grobowych „zamkniętych” w ramach bezkomorowych mogił, to groby rozpoznane poza takimi ramami (np. rowami fundamentowymi) mogą wywoływać konsternację. Nasuwa się pytanie, czy obiekty te były integralnym komponentem grobowca, czy były one jedynie „do-

wiązywane” do niego przestrzenie – bez intencjonalnej ingerencji w jego strukturę? Chcąc uporządkować ten niejednorodny zbiór informacji, przyjęto, iż jako integralny element grobowców zostaną potraktowane takie groby, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż znajdowały się one w bezpośredniej relacji stratygraficznej z grobowcami. Dotyczy to przede wszystkim okoliczności wkopywania grobów w nasypy mogił, czego klasycznym przykładem wydają się być obiekty z Malic Kościelnych, stan. 1 (B. Bargieł, M. Florek 2006a, 368). W innym przypadku groby te będą potraktowane jako elementy strefy nekropoli: albo jako „dowiązane” przestrzenie do grobowców albo funkcjonujące w ramach innych skupisk. Przykładem tych pierwszych mogą być np. niektóre groby płaskie umiejscowione wzdłuż obiektów w Słonowicach, stan. 5 (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 141, Fig. 2).

Grupa wschodnia

Kujawy i ich przedpole

1. Borucin, stan. 2; AZP: 49-45/1

gm. Osiećciny, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: stanowisko zostało rozkopane w 1931 r. przez L. Kozłowskiego.

b) Źródła

Na stanowisku tym zarejestrowano dwa założenia, które być może miały związek z mogiłami KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowce I-II?

Znane są informacje o konstrukcjach kamiennych w kształcie skrzyń, które były otoczone kręgiem kamiennym. Wewnątrz stwierdzono obecność licznych szkieletów.

Uwagi: przynależność kulturowa ww. obiektów jest dyskusyjna. KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ we Włocławku?

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 13-14.

2. Borzynie, stan. -; AZP: 51-47/-

gm. Choceń, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki na jego temat pochodzą z lat 30-tych ub. stulecia. Badania powierzchniowe w rejonie stanowiska prowadzono w 1985 r. (AZP).

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miało kilka mogił, być może bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak doniesień o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowce

Przypuszczalnie miały one kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie ma żadnych informacji na temat ich orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Nie są także znane ich cechy konstrukcyjne. Brak danych na temat ewentualnych grobów (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MZKiD we Włocławku?

d) Literatura

W. Kasiński 1937, 116; W. Chmielewski 1952, 51; M. S. Midgley 1985, 225; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 113, 2011b, Table 1.

3. Buszkowo, stan. 1; AZP: 51-40/5

gm. Skulsk, pow. Konin, woj. wielkopolskie.

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Cypel o ekspozycji W.

Przebieg badań: stanowisko znane było co najmniej od pocz. XX w. Wtedy to prowadzono na jego terenie prace wykopaliskowe. W latach sezonach 1940, 1979 i 2003 badano je powierzchniowo, w tym w ramach AZP.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec o cechach bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich w sąsiedztwie mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat podstawowych cech tej mogiły. Wiadomo jedynie, iż zorientowany była ona wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Być może w mogile tej znajdował się grób (Tabele 1, 2).

Grób 1?

Brak informacji na temat jego położenia, konstrukcji, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Znana jest jedynie lakoniczna informacja o wykopaniu szkieletu ludzkiego z samej mogiły (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Górczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

4. Buszkowo (Kolonia), stan. 2; AZP: 51-40/7

gm. Skulsk, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Na W od stan. 1

Przebieg badań: w okolicy stanowiska prowadzono badania powierzchniowo-weryfikacyjne w latach 1940 i 1978. W ramach AZP badano je w 2003 r.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym znajdowały trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak doniesień o grobach płaskich w sąsiedztwie mogił (Tabela 1).

Grobowce I-III?

Nie ma informacji na temat budowy tych grobowców i ich wymiarów. Wiadomo, iż miały one prawdopodobnie orientację E-W (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Gorczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

5. Byczyna, stan. -; AZP: 47-43/-

gm. Dobrze, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: badania powierzchniowe w rejonie miejscowości Byczyna prowadzono w ramach AZP w latach 80-tych. ub. wieku.

b) Źródła

Przypuszczalnie na stanowisku tym znajdowała się jedna bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1).

Brak informacji o grobach płaskich w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja w rzucie poziomym trapezoidalna (Tabela 2). Brak informacji na temat jej orientacji, wymiarów i grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

M. S. Midgley 1985, 225; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

6. Celinowo, stan. 2; AZP: 52-42/75

gm. Skulsk, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Krawędź małej doliny; płaski teren.

Przebieg badań: badane powierzchniowo w 1978 i 1985 r. Badania te realizowali K. Gorczyca, a następnie A. Łukaszewski.

b) Źródła

Na stanowisku znajdowała się jedna mogiła o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Jej orientacja przebiegała zapewne wzdłuż osi E-W. Czoło zwrócone było na E (Tabela 2). Mierzyła ona ok. 94 m długości, podczas gdy szerokość jej czoła wynosiła ok. 14 m (Tabela 2). Szerokość wierzchołka nie jest znana (Tabela 2). Zapewne grobowiec posiadał obstawy kamienne. Nie ma wzmianek o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie.

d) Literatura

K. Gorczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

7. Celinowo, stan. 19; AZP: 52-41/72

gm. Skulsk, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Krawędź małej doliny.

Przebieg badań: badane powierzchniowo w ramach AZP w 1985 r. przez A. Łukaszewskiego.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się pojedynczy bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Kształt mogiły nie jest znany; być może miała ona kształt trapezu lub prostokąta (Tabela 2). Założenie to zorientowane było wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Brak danych na temat jego wymiarów (Tabela 2). Wiadomo, iż grobowiec posiadał kamienne obstawy (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w kontekście tej mogiły zarejestrowano sześć fragmentów naczyń KPL.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie, MOK/A/1333.

d) Literatura

K. Gorzyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

8. Chabsko, stan. 33; AZP: 48-36/-

gm. Mogilno, pow. Mogilno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Krawędź cypla doliny o ekspozycji S. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: stanowisko odkryto i zarejestrowano w 1994 r. Następnie było ono badane sondażowo z ramienia IAiE PAN w Poznaniu. W 1998 r. zostało ono ponownie objęte badaniami powierzchniowymi na trasie planowanego gazociągu Mogilno-Wydartowo. Wtedy to powiększono jego zasięg oraz przeprowadzono na jego obszarze ratownicze badania wykopaliskowe.

b) Źródła

Na terenie wymienionego stanowiska znajdował się zapewne pojedynczy bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu tej konstrukcji (Tabela 1).

Grobowiec I

Jego pierwotny kształt jest trudny do ustalenia; być może był to obiekt prostokątny lub trapezoidalny (Tabela 2). Zorientowany był on zapewne wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). Konstrukcję mogiły tworzył układ kamieni-otoczków. Zakładana długość założenia wynosiła ponad 5,2 m, a szerokość ok. 3,2 m (Tabela 2). Nie stwierdzono reliktów nasypu. Wewnątrz konstrukcji nie natrafiono na grób (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w trakcie badań natrafiono na 16 fragmentów ceramiki KPL. Materiał ten znajdował się w bezpośredniej relacji stratygraficznej z konstrukcją mogiły.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško, A. Przybył 2004, A. Koško 2007, 45-55; 237; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

9. Czarnocice, stan. -; AZP: 50-44/-

gm. Bytoń, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. E brzeg Jeziora Głuszyńskiego.

Przebieg badań: zostało ono odkryte i przebadane pod koniec XIX w. przez von Erckerta. Brak informacji na temat badań weryfikacyjnych w ramach AZP.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowało się prawdopodobnie kilka bezkomorowych grobowców KPL. Spośród nich dwa zostały rozkopane (Tabela 1). Brak doniesień na temat grobów płaskich w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana zapewne na planie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Miała ona orientację E-W, przy czym czoło skierowane było na E (Tabela 2). Brak jest bliższych danych na temat tej konstrukcji, w tym jej wymiarów (Tabela 2). Wewnątrz grobowca odkryto pojedynczy grób (Tabele 1, 2).

Grób 1

Nie są znane jego lokalizacja, wymiary i orientacja (Tabela 2). Brak danych na temat konstrukcji. Wewnątrz natrafiono na szkielet człowieka o nieokreślonej płci i wieku (Tabela 3).

Materiał ruchomy: zmarłemu towarzyszyć miały dwa naczynia KPL: zapewne amfora i puchar (zdobiony czterema rzędami słupków poniżej wylewu).

Grobowiec II

Prawdopodobnie grobowiec ten zbudowany był na planie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie ma jednak danych na temat jego położenia względem stron świata (Tabela 2). Brak danych o jego wymiarach i cechach architektonicznych (Tabela 2). Nie ma informacji odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

Grób/groby?

Istnieje jedynie szczątkowa informacja na temat nieokreślonej liczby kości ludzkich wewnątrz grobowca (Tabela 3). Brak bliższych danych o położeniu tych grobów, ich orientacji i wymiarach (Tabela 2, 3)

Materiał ruchomy: obok szczątków znajdować się miały fragmenty bliżej niezdefiniowanych naczyń, zapewne KPL (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywani dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 44-45; M. S. Midgley 1985, 225; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

10. Czerlin¹, stan. -; AZP: 41-31/- lub 41-32/-

gm. Gołańcz, pow. Wągrowiec, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie Pojezierze Chodzieskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: najstarsze, mało precyzyjne informacje o stanowisku pochodzą z XIX w. Badania powierzchniowe prowadzono tam w latach 1985 i 1990 (AZP).

b) Źródła

W miejscowości tej znajdowały się prawdopodobnie grobowce KPL. Ilość ich nie jest znana, być może było ich trzy (Tabela 1). Brak danych o jakichkolwiek grobach płaskich w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowce I-III?

Brak bliższych danych na ich temat (Tabela 2). Znana jest wyłącznie lakoniczna informacja o długich kamiennych konstrukcjach. Nie ma informacji o grobach (Tabele 1, 2, 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 96; M. S. Midgley 1985, 225; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

11. Dziewierzewo, stan. -; AZP: 41-33/-

gm. Kcynia, pow. Nakło, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie (część N). Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z I poł. XX w. Badania powierzchniowe w jego rejonie prowadził w 1993 r. L. Czerniak (AZP).

b) Źródła

Na terenie Dziewierzewa znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak jakichkolwiek danych na temat jego kształtu, orientacji, wymiarów i grobów (Tabele 1, 2, 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

---

¹ W publikacji M. S. Midgley (1985, 225) występuje błędnie jako Czarlin.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 96; M. S. Midgley 1985, 225; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b 114, Table 1.

12. Faliszewo, stan. 1; AZP: 49-44/12

gm. Bytoń, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Stok doliny o ekspozycji E, SE i S. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko znane było już w XIX w. Prace wykopaliskowe prowadził na nim von Erckert w 1879 r. Badania powierzchniowo-weryfikacyjne w ramach AZP miały miejsce w 1988 r. pod kierownictwem A. Horonziak.

b) Źródła

Na tym stanowisku znajdować się miał co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w jego pobliżu (Tabela 1).

Grobowiec I

Zarejestrowany grobowiec był znacznie zniszczony, głównie w części wierzchołkowej. Posiadał on kształt trapezu (lub trapezoidu) i miał orientację N-S, przy czym czoło znajdowało się od strony N (Tabela 2). Pierwotna długość grobowca jest trudna do ustalenia z powodu wspomnianych, dużych zniszczeń. Zachował się on do czasu prac wykopaliskowych na długości ok. 25 m. Szerokość czoła mogiły wynosiła ok. 15 m (Tabela 2). Wewnątrz niej odkryto pięć szkieletów (Tabela 3).

Grób/groby

Wszystkie szkielety znajdować się miały na S od konstrukcji kamiennej w formie bruku, która była zapewne zlokalizowana w części czołowej grobowca. Brak jest dokładnych danych na temat jakichkolwiek konstrukcji grobowych, w których mieliby być złożeni zmarli; nie jest jasne czy były to groby pojedyncze, podwójne, potrójne, itd. Wśród odkrytych szczątków wyróżniono: jeden szkielet dziecięcy (*infans I* lub *infans II?*), dwa szkielety osobników dorosłych nieokreślonej płci (*adultus?*) i kości należące do dwójki niemowląt (Tabela 3).

Materiał ruchomy: nie ma ścisłych informacji odnośnie wyposażenia zmarłych. W pobliżu szkieletów odkryto wyłącznie kilka niecharakterystycznych fragmentów naczyń KPL, kości zwierzęce i kongrecję wapna. Ich intencjonalny charakter jest jednak mało prawdopodobny.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MZKiD we Włocławku, nr. inw. 10/88.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 1-63; W. Chmielewski 1952, 45-46; M. S. Midgley 1985, 225; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

13. Gaj, stan. 1; AZP: 53-45/8

gm. Izbica-Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Strefa poza dolinami na obszarze falistym, nieekspozowanym. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte w 1936 r. przez S. Madajskiego z PMA w Warszawie. Następnie było ono badane wykopaliskowo w latach 1950-51 przez W. i M. Chmielewskich,

S. Madajskiego i M. Gierecką. W latach 2014 było ono badane wykopaliskowo przez P. Papiernika z ramienia MAiE i Fundacji Badań Archeologicznych Imienia Konrada Jażdżewskiego. Prace te poprzedziła prospekcja lotnicza i geofizyczna.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów obok mogił (Tabela 1). Obydwa grobowce zostały rozpoznane na miejscu istniejącej wcześniej osady tej kultury.

Grobowiec I

Była to forma usytuowana na planie wydłużonego trapezu o orientacji E-W, z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Pierwotnie miał on mieć nawet 120 m długości (Tabela 2). Szerokość czoła grobowca wynosiła ok. 10,5 m, natomiast szerokość wierzchołka nie jest znana (Tabela 2). Mogiła posiadała kamienne obstawy – ustawione gładszą stroną na zewnątrz. W partii czołowej pomiędzy większymi głazami znajdowała się charakterystyczna luka (wejście?). Ściany boczne grobowca posiadały wklęsnięcia. Mogiła ta miała kilkuwarstwowy nasyp ziemny, najwyższy w części czołowej. Nasyp ten sukcesywnie obniżał się w stronę wierzchołka. Wewnątrz mogiły odkryto pozostałości konstrukcji z drewna oraz dwa groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Grób znajdował się pod nasypem w warstwie pierwotnej próchnicy, ok. 13 m od czoła. Miał on orientację analogiczną do orientacji grobowca, tj. E-W (Tabela 2). Jamy ani konstrukcji kamiennych nie stwierdzono. Odległość grobu od czoła mogiły wynosiła ok. 13 m. Zmarły ułożony był na wznak z głową skierowaną na W (Tabela 3). Szczątki te należały do osobnika płci męskiej w wieku ok. 65 lat (*senilis*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: obok miednicy zmarłego (z jego lewej strony) odkryto wiór retuszowany z krzemienia wołyńskiego (Tabela 3). Prawdopodobnie szczątki zmarłego były przykryte muszlami (Tabela 3).

Grób 2

Znajdował się on ok. 40 m od czoła grobowca. Także w tym przypadku nie natrafiono na jamę grobową ani jakiegokolwiek konstrukcje kamienne. Zmarły płci męskiej, w wieku ok. 35 lat (*ma-*

turus), leżał bezpośrednio w warstwie próchnicy pierwotnej (Tabela 3). Ułożony był w pozycji wyprostowanej zgodnie z osią grobowca, tj. E-W (Tabela 2). Głowa jego skierowana była na W (Tabela 3). Pochówek pozbawiony był wyposażenia.

Konstrukcja drewniana

Był to obiekt znajdujący się w części czołowej grobowca, właściwie tuż przy jego frontowej ścianie. W skład tego założenia wchodziła trapezoidalna jama o wymiarach ok. 5 x 4,4 x 3 m i głębokości ok. 0,2 m (Tabela 2). Wokół niej odkryto dołki po słupach. Budowla drewniana była wykonana zapewne w technice sumikowo-łątkowej. Wewnątrz tej konstrukcji odkryto ponadto niewielką owalną jamę o głębokości ok. 1 m, wkopaną w jamę trapezoidalną.

Materiał ruchomy: na dnie owalnej jamy zalegał materiał ceramiczny KPL.

Grobowiec II

Znajdował się on ok. 20 m na S od grobowca I. Mogiła ta uległa zniszczeniu. Prawdopodobnie miała ona orientację E-W (Tabela 2). Być może szerokość jej czoła wynosiła ok. 13 m (Tabela 2). W części czołowej natrafiono na pozostałości drewnianej konstrukcji, brak natomiast informacji na temat grobów (Tabela 1,2,3).

Konstrukcja drewniana

Obiekt ten znajdował się w części czołowej grobowca. Odnotowano tam pozostałości pięciu spalonych słupów w układzie zbliżonym do rozpoznanego w grobowcu I.

Datowanie absolutne: dla tej konstrukcji uzyskano cztery oznaczenia radiowęglowe, które mieszczą się w przedziale 3500-3200 BC.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAiE w Łodzi.

d) Literatura

K. Jądzewski 1936a, 115; W. Chmielewski 1952, 86-92; Z. Kapica 1971, 113-115; A. Cofta-Broniewska, A. Koško 1982, 61; M. S. Midgley 1985, 226; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1; P. Papiernik (informacja ustna).

14. Głuszyniek, stan. 6; AZP: 51-44/44

gm. Topólka, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Stok, krawędź doliny. Mała ekspozycja NE. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko badane w ramach AZP.

b) Źródła

Informacje o jednym zniszczonym grobowcu KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na jego temat (Tabela 2). Prawdopodobnie miał on konstrukcję kamienną. Nie ma informacji o grobach w jej wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

AZP.

15. Gradowo, stan. -; AZP: 50-43/170

gm. Piotrków Kujawski, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: o stanowisku tym wspomina K. Jażdżewski w 1933 r. Nie było ono badane.

b) Źródła

Być może na terenie stanowiska obecny był jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1).

Brak informacji o towarzyszących mu grobach (Tabela 1).

Grobowiec I

Znana jest jedynie informacja na temat dwóch rzędów dużych głazów, pomiędzy którymi znajdować miała się dodatkowa konstrukcja kamienna (grób?). Brak danych na temat orientacji i wymiarów mogiły (Tabela 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. PMA w Warszawie.

d) Literatura

AZP.

16. Huta Padniewska, stan. 6; AZP: 48-36/-

gm. Mogilno, pow. Mogilno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Nieznaczne wyniesienie na krawędzi małej doliny bezimiennego cieku wodnego. Brak wyraźnej ekspozycji w którąkolwiek ze stron.

Przebieg badań: odkryto je w trakcie prospekcji powierzchniowych w 1998 r. kierowanych przez J. Bednarczyka. Następnie zostało ono przebadane wykopaliskowo w ramach prac ratowniczych poprzedzających budowę gazociągu Mogilno-Wydartowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryty został obiekt o cechach bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Brak danych odnośnie grobów znajdujących się w jego pobliżu (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt niewielkiego trapezu lub prostokąta o orientacji NE-SW (z czołem od strony SW?) (Tabela 2). Długość jego szacowana jest na ponad 4,4 m, z kolei szerokość na ok. 4 m (Tabela 2). Grobowiec ten zbudowany był z niewielkich kamieni-otoczków. Stwierdzono również obecność jednego większego głazu, być może elementu obstawy mogiły. Nie zidentyfikowano pozostałości po nasypie. Wewnątrz założenia odkryto obiekt, który przypuszczalnie mógł być grobem (Tabela 1, 2).

Grób 1?

Zaobserwowana została koncentracja kamieni-otoczków (w formie płaszcza), poniżej której odkryto nieregularną jamę o orientacji N-S (odchylenie SE-NW) i wymiarach ok. 2,2 x 1 m (Tabela 2). W jamie tej nie znaleziono jednak szczątków ludzkich i wyposażenia (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško, A. Przybył 2004, 236, 271; A. Koško 2007, 45-55; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

17. Howo, stan. -; AZP: 50-44/-

gm. Topólka, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: najstarsze informacje o stanowisku pochodzą z XIX w. z okresu działalności von Erckerta.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowała się bliżej nieokreślona liczba bezkomorowych mogił KPL². Wydaje się jednak, iż co najmniej cztery takie formy można ostrożnie łączyć z tym stanowiskiem. Jedna z nich została rozkopana (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu mogił (Tabela 1).

---

² W literaturze przedmiotu pojawiają się rozbieżne informacje na temat ilości rozkopanych tam grobowców (np. L. Kozłowski 1921, 11-13, 53; W. Chmielewski 1952, 46; M. S. Midgley 1985, 226).

Grobowiec I

Obiekt ten zbudowany był zapewne na planie trapezu o orientacji N-S (Tabela 2). Czoło jego skierowane było na S (Tabela 2). Pierwotna długość grobowca nie jest znana. Zachował się on natomiast na ok. 18 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 8 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną. Największe głazy obstawy znajdowały się w jego partii czołowej. Wewnątrz założenia rozpoznano trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w kontekście kamiennej konstrukcji rozpoznano fragmenty naczyń (KPL?) i kości zwierzęce.

Grób 1

Grób ten znajdował się ok. 7 m od czoła grobowca, w zasadzie przecinając oś dłuższą tego założenia. Był on zatem zorientowany poprzecznie w stosunku do niego, tj. E-W (Tabela 2). Nie natrafiono na jamę grobową ani na konstrukcję kamienną. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 3). Szczątki należały zapewne do osoby dorosłej, niemniej brak bliższych informacji na temat jej wieku i płci (Tabela 2). W pobliżu szczątków nie natrafiono na wyposażenie.

Grób 2

Znajdował się nieco mniej niż 1 m od grobu 1, na N od niego. Usytuowany był skośnie względem osi dłuższej grobowca, tj. SE-NW (Tabela 2). Także w tym przypadku nie zarejestrowano ani jamy grobowej ani konstrukcji kamiennej, aczkolwiek wzdłuż szkieletu (od strony N) ustawione były dwa kamienie, być może stanowiące intencjonalną granicę pomiędzy tym pochówkiem a grobem 3. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Obok niego nie odkryto jakichkolwiek zabytków ruchomych.

Grób 3

Znajdował się on ok. 1 m na NE od grobu 2, tuż za wspomnianym układem z kamieni. Był on zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 2), a więc poprzecznie do głównej osi grobowca. Również w przypadku grobu 3 nie stwierdzono jamy grobowej. Grób pozbawiony był wyposażenia.

Konstrukcja kamienna: w pobliżu czoła zarejestrowano zgrupowania różnej wielkości kamieni, prostopadłe do osi dłuższej grobowca. W jej kontekście zidentyfikowano ciemną warstwę (palenisko?).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 11-13, 53; W. Chmielewski 1952, 46; M. S. Midgley 1985, 226-227; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

18. Inowrocław, stan. 95; AZP: 45-40/30

gm. *loco*, pow. Inowrocław, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Terasa nadzalewowa dużej doliny rzeki Noteć. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko odkryto w 1976 r. W sezonach 1977-84 prowadzono na jego terenie badania wykopaliskowe, najpierw o charakterze ratowniczym, a od 1978 r. szerokopłaszczyznowe.

b) Źródła

Na terenie omawianego stanowiska odkryto cztery założenia, które mogą być ostrożnie kojarzone z bezkomorowymi grobowcami KPL (Tabela 1). Tym przypuszczalnym grobowcom towarzyszyły groby płaskie (Tabela 1). Cmentarzysko to lokowano w miejscu wcześniejszej osady tej kultury (Tabela 1).

Grobowiec I? (obiekt 482)³

Nie ma jednoznacznych informacji na temat kształtu jak i jego orientacji tego hipotetycznego grobowca (Tabela 2). Lech Czerniak i Aleksander Kośko proponują dwa rozwiązania. Zakładają oni, iż mógł być to grobowiec prostokątny (ok. 4,6 x 2,6 m), zorientowany E-W lub mogła być dłuższa o zupełnie innej orientacji, tj. N-S (Tabela 2). Taką konstrukcję tworzyć miał układ zróżnicowanej wielkości kamieni formujących rodzaj płaszcza. Poniżej niego rozpoznano trzy groby (Tabele 1, 2).

Grób 482A

Znajdował się on poniżej warstwy kamieni. Była to jama, która miała kształt wydłużonego owalu o orientacji N-S. Jej rozmiary wynosiły ok. 2,2 x 1 m (Tabela 2). W grobie znaleziono słabo zachowane szczątki ludzkie (kości czaszki). Należały one zapewne do kobiety w wieku ok. 30-35 lat (*maturus*) (Tabela 3). Obok nich nie natrafiono na elementy wyposażenia.

Grób 482B

Obiekt ten znajdował się ok. 0,5 m na W od grobu 1. Pod warstwą kamieni natrafiono na jamę owalną o wymiarach ok. 2,1 x 1,1 m (Tabela 2). Była ona zorientowana E-W (lekkie odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Brak danych na temat kości ludzkich. Grób nie był wyposażony (Tabela 3).

Grób 482C

Usytuowany był on ok. 0,5 m na N od grobów 1 i 2. Była to także owalna jama o długości ok. 2,1 m – w układzie E-W (Tabela 2). Szerokość jej nie została ustalona (Tabela 2). Podobnie jak w grobie 1 odkryto słabo zachowane szczątki ludzkie (głównie kości czaszki). Nie ma informacji na temat wyposażenia grobu.

---

³ W nawiasie podano oryginalną numerację obiektu (L. Czerniak, A. Kośko 1993, 32-34).

Grobowiec II?

Założenie to znajdowało się ok. 35 m na N od przypuszczalnego grobowca I. Miało ono zapewne orientację N-S, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Zidentyfikowano pozostałości rowów fundamentowych. Jeden z nich odkryto na długości ok. 5,9 m (Tabela 2). Szerokość jego wynosiła ok. 0,3 m. Rów ten miał głębokość ok. 0,1-0,16 m. Drugi z rowów znajdował się ok. 2,5 m na E od pierwszego (Tabela 2). Był on zachowany znacznie słabiej, na długości ok. 3 m. Szerokość jego wynosiła ok. 0,4 m, natomiast miąższość ok. 0,16-0,32 m. Brak danych na temat jakichkolwiek konstrukcji kamiennych oraz ewentualnego nasypu. Nie ma również pewnych danych na temat grobów w ramach opisanego założenia⁴ (Tabele 1, 2, 3).

Grobowiec III?

Konstrukcja ta znajdowała się ok. 15 m na S od hipotetycznego grobowca I. Było to założenie drewniane o bliżej nieznanym kształcie, zorientowana wzdłuż osi E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Odkryty został tu rów fundamentowy o długości ok. 8 m (Tabela 2). Jego szerokość wynosiła ok. 0,4-0,8 m, a głębokość ok. 0,1-0,2 m. Brak informacji na temat konstrukcji kamiennych i nasypu. W ramach tej konstrukcji odkryto jeden przypuszczalny grób (Tabele 1, 2). Na E od czoła mogiły zarejestrowano gliniane klepisko, zdaniem S. Rzepeckiego związane ze starszą osadą KPL.

Grób (?) 2453

Ten domniemany grób jamowy zlokalizowany był przy hipotetycznej ścianie czołowej mogiły. Został on uszkodzony przez późniejsze wkopy. Był on zorientowany wzdłuż osi E-W, z nieznacznym odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Jego wymiary wynosiły ok. 1,2 x 0,7 m (Tabela 2). Brak danych na temat szczątków ludzkich i wyposażenia (Tabela 3).

Grobowiec IV?

Założenie to zlokalizowane nieco ponad 20 m na E od przypuszczalnego grobowca III. Była to zapewne konstrukcja drewniana, świadectwem której był przede wszystkim rów fundamentowy, zorientowany N-S (Tabela 2). Miał on kształt podkowiasty. Jego długość oszacowano na ok. 4 m (Tabela 2). Głębokość rowu wynosiła ok. 0,2 m. Brak danych na temat jakichkolwiek grobów, mogących pozostawać w bezpośrednim związku z tą konstrukcją (Tabele 1, 2).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Na tym stanowisku natrafiono prawdopodobnie na siedem grobów płaskich, znajdujących się poza obrębem hipotetycznych mogił KPL (Tabela 4).

---

⁴ Być może rowy fundamentowe miały związek z obiektami oznaczonymi jako 1381, 1384, 1387, 1388 i 1389 (L. Czerniak, A. Kośko 1993, 181, Ryc. 9; por. S. Rzepecki 2011a, 20). Trudno je jednak jednoznacznie określać mianem grobów.

Grób 3

Obiekt ten zlokalizowany był w pobliżu ściany N domniemanego grobowca III. Być może był to grób, który został naruszony przez późniejszy obiekt z epoki brązu. Trudno jest ocenić jego pierwotną orientację (być może E-W) i wymiary (Tabela 4). Wewnątrz odkryto szczątki ludzkie, być może osobnika dorosłego, płci nieokreślonej (Tabela 5). W tym rzekomym grobie nie znaleziono zabytków ruchomych (Tabela 5)

Grób 871

Obiekt ten znajdował się ok. 30 m w kierunku SE od hipotetycznego grobowca III. Była to jama o wymiarach ok. 1,3 x 0,6 m i głębokości zaledwie ok. 0,1 m (Tabela 4). Jama ta nakryta była wyraźnie zniszczonym płaszczem kamiennym. Omawiany grób miał orientację NE-SW (Tabela 4). Brak na danych na temat szczątków ludzkich i wyposażenia (Tabela 5).

Grób 896AB

Grób ten usytuowany był niemal w punkcie centralnym, pomiędzy opisanymi wyżej hipotetycznymi grobowcami I-IV. Był to grób zbudowany na planie zbliżonym do prostokąta o lekko zaokrąglonych krótszych bokach. Jama grobowa miała orientację N-S i wymiary ok. 2,6 x 1,8 m (Tabela 4). Głębokość jej wynosiła ok. 0,8 m. W przypadku tego obiektu nie stwierdzono kamiennych obstaw ani płaszcza. Wewnątrz niego odkryto szczątki dwóch osobników (Tabela 5). Szkielety leżały w pozycji wyprostowanej z głowami na N (Tabela 5). Były to zapewne osoby dorosłe, nieokreślonej płci i wieku (Tabela 5). Brak typowego wyposażenia grobowego⁵

Datowanie absolutne: dla tego grobu uzyskano jedną datę radiowęglową, tj. GrN-14021: 4670±30 BP.

Grób 1830

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 3 m na SW od grobu 2. Zorientowany był on wzdłuż osi NE-SW (Tabela 4). Grób ten nie posiadał prawdopodobnie kamiennych obstaw, była to jama o wymiarach ok. 2 x 0,7 m i głębokości ok. 0,2 m (Tabela 4). Obiekt ten nakryty był przez kamienny płaszcz. W jamie natrafiono na szczątki ludzkie w pozycji wyprostowanej, ułożone wzdłuż osi NE-SW, z głową skierowaną na NE (Tabela 5). Brak bliskich danych na temat wieku i płci zmarłego, ale na podstawie publikowanej przez autorów badań ryciny (L. Czerniak, A. Kośko 1993, Ryc. 14) można domniemać, iż był to osobnik dorosły (Tabela 5). W grobie tym nie znaleziono jakiegokolwiek wyposażenia.

Datowanie absolutne: dla ww. grobu uzyskano jedno oznaczenie radiowęglowe – Gd-1985: 4930±100 BP.

---

⁵ Pomiędzy czaszkami znaleziono materiał wtórny w postaci dużego fragmentu ceramiki KAK (L. Czerniak, A. Kośko 1993, 33, Tab. 5).

Grób 2022

Był on usytuowany ok. 40 m na NE od grobu 2 i ok. 25 na SE od domniemanej mogiły IV. Był to grób, którego jama grobowa miała kształt zbliżony do prostokąta i orientację zgodną z osią E-W (Tabela 4). Wymiary jamy oszacowano na ok. 2,1 x 1,1 m (Tabela 4). Jej głębokość wynosiła ok. 0,4 m. Być może grób posiadał rodzaj obstawy kamiennej. Stwierdzono także obecność płaszcza nakrywającego jamę. Wewnątrz odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Brak danych na temat typowego wyposażenia grobowego.

Grób (?) 2461

Przypuszczalny grób. Obiekt ten był zniszczony przez późniejszy wkop. Zlokalizowany był ok. 15 m na SE od grobu w domniemanym grobowcu III i ok. 13 m na N od grobu 4. Nie są znane jego dokładne wymiary i orientacja (N-S?) (Tabela 4). Grób ten posiadał zapewne elementy konstrukcji kamiennej. Brak danych na temat szczątków ludzkich oraz wyposażenia.

Grób 2467B

Zlokalizowany był on ok. 3,5 m na SE od domniemanego grobu 6. Miał on kształt prostokąta zorientowanego E-W (odchylenie SE-NW), zaś jego wymiary określono na ok. 1,9 x 0,7 (Tabela 4). Miał on głębokość ok. 0,3 m. Grób ten posiadał obstawę kamienną, która zachowała się jednak bardzo słabo. Wewnątrz jamy znaleziono szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej, z głową skierowaną na W (NW) (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie znaleziono m.in. rozdrobnione fragmenty naczyń i węgielki drzewne (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

L. Czerniak, A. Koško 1993, 5-50; S. Rzepecki 2004, 124-125; 2011a, 15-22, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

19. Janiszewek, stan. 1; AZP: 51-45/111

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Na lewym brzegu rzeki Zgłowiączka.

Przebieg badań: stanowisko rozkopane przez von Erckerta w sezonach 1879-80. Weryfikacyjne badania powierzchniowe prowadził w 1983 r. P. Sobczyk.

b) Źródła

Przypuszczalnie znajdowało się tam 13 grobowców, zapewne związanych z KPL. Obiekty te występować miały w dwóch grupach. Niektóre z nich zostały rozkopane przez wspomnianego von Erckerta. Z pierwszą grupą związane były cztery grobowce, spośród których dwa rozkopa-

no fragmentarycznie (Tabela 1). W przypadku drugiego zgrupowania rozkopano (także szczątkowo) dziewięć mogił (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich zlokalizowanych w pobliżu mogił (Tabela 1).

Skupisko A

Grobowiec I

Była to konstrukcja zbudowana zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu. Miała ona orientację E-W, a jej czoło skierowane było na E (Tabela 2). Długość mogiły wynosiła ok. 115 m, natomiast szerokość jej czoła ok. 8 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadać miał kamienną obstawę zbudowaną z głazów. W części czołowej obstawa ta miała być podwójna. W okolicach czoła zarejestrowano ponadto bruk kamienny (grób?) (Tabele 1, 2). Grobowiec miał nasyp ziemny⁶.

Grób 1?

W opinii W. Chmielewskiego pojedynczy grób mógł znajdować się pod kamiennym płaszczem w części czołowej grobowca. Bruk ten nie został jednak wyeksplorowany przez von Erckerta. Brak bliższych danych na temat jego wymiarów oraz orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat jakichkolwiek szczątków ludzkich i materiału ruchomego.

Grobowiec II

Przypuszczalnie grobowiec ten miał kształt wydłużonego trapezu, zorientowanego wzdłuż osi E-W (czoło skierowane na E). Długość jego oszacowano na ok. 60 m (Tabela 2). Brak informacji na temat szerokości czoła i wierzchołka mogiły. W jej wnętrzu znajdował się co najmniej jeden grób (Tabele 1, 2).

Grób 1

Usytuowany był on w partii czołowej grobowca. Brak danych na temat jego wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie ma także informacji odnośnie szczątków ludzkich i wyposażenia.

Grobowce III-IV

Nie zostały one przebadane, niemniej szacuje się, iż długość ich nasypów wynosić mogła od ok. 60 do ok. 100 m (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

Skupisko B

Grobowce V-XIII

Na temat grobowców związanych z tym zgrupowaniem istnieją jedynie lakoniczne informacje. Zapewne miały one kształt trapezu lub trapezoidu. Ich orientacja ani wymiary nie są jednak znane (Tabela 2). Wewnątrz nich znajdować się miały groby zbudowane m.in. z płaszczy, pod którymi zalegały szkielety ułożone w pozycji wyprostowanej (Tabela 3). Obok nich nie stwierdzono zabytków.

---

⁶ W nasyp ten został wkopany grób skrzynkowy KAK (W. Chmielewski 1952, 52; por. M. Szmyt 1996, 145).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MZKiD we Włocławku.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 52-53; M. S. Midgley 1985, 227; R. Zych 2002, kat; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, Table 1.

20. Janiszewo, stan. 1; AZP: 51-45/112

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Terasa wyższa, ok. 100 m od krawędzi doliny rzeki Zgłowiączka.

Przebieg badań: stanowisko odkrył S. Madajski w 1950 r. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródło

Na stanowisku tym znajdować się miały 3 bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma natomiast wzmianek o grobach płaskich towarzyszących tym mogiłom (Tabela 1).

Grobowce I-III

Miały one prawdopodobnie kształt trapezu (lub trapezoidu) i orientację E-W (czoło na E) (Tabela 2). Posiadały one również obstawy kamienne. Nie ma informacji odnośnie ich wymiarów (Tabela 2). Brak także danych na temat ewentualnych grobów w ich wnętrzach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MZKiD we Włocławku?

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 53; M. S. Midgley 1985, 227; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 2.

21. Janiszewskie Dęby, stan. 2; AZP: 51-45/108

gm. Lubraniec, pow. Włocławek; woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Stok małej doliny rzeki Zgłowiączka. Ekspozycja E, SE i S. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko odkryte w 1950 r. S. Madajskiego. W 1986 r. prowadzono na jego terenie badania powierzchniowo-weryfikacyjne w ramach AZP. Kierował nimi P. Sobczyk.

b) Źródła

Na stanowisku tym S. Madajski zarejestrował trzy konstrukcje o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się bezpośrednio obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-III

Były one zbudowane przypuszczalnie na planie trapezu lub trapezoidu. Miały orientację N-S, przy czym ich czoła skierowane były na S (Tabela 2). Grobowce posiadały nasypy ziemne. Nie są znane ich bliższe cechy architektoniczne oraz wymiary (Tabela 2). Brak także danych odnośnie grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MZKiD.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 53; M. S. Midgley 1985, 228; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

22. Kijowiec, stan. 4; AZP: 52-41/71

gm. Ślesin, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Szczytowa partia wyniesienia. Ekspozycja N.

Przebieg badań: prospekcję powierzchniową w ramach AZP przeprowadzono w 1985 r. Kierowali nią A. Łukaszewski i K. Gorczyca.

b) Źródła

Na stanowisku tym stwierdzono obecność jednego bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich usytuowanych obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to budowla zbudowana najpewniej na planie wydłużonego trapezu (lub trapezoidu), który miał orientację E-W (Tabela 2). Podczas badań powierzchniowych stwierdzono słaby stan zachowania obiektu. Grobowiec miał kamienne obstawy. Zachowały się po nim tzw. podkładki. W części czołowej natrafiono na fragmenty większych obstaw oraz zgrupowanie kamieni, być może pozostałość po płaszczu, być może elementu grobu (Tabela 1, 2, 3).

Grób 1?

Brak bliższych danych na temat jego orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnych szczątków ludzkich i zabytków ruchomych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie, MOK/A/1334.

d) Literatura

K. Gorczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1.

23. Komorowo, stan -; AZP: 54-39/-

gm. Kazimierz Biskupi, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Brak dokładnej lokalizacji

Przebieg badań: najstarsze informacje o tym stanowisku pochodzą z II poł. XIX w. Brak danych na temat badań.

b) Źródła

W miejscowości tej miał znajdować się jeden grobowiec o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich w pobliżu tej mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta miała przypuszczalnie kształt trapezu lub trapezoidu oraz długość ok. 80 m (Tabela 2). Nie ma danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Brak także danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jażdżewski 1936a, 115; W. Chmielewski 1952, 92; M. S. Midgley 1985, 228; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Tabela 1.

24. Krusza Zamkowa, stan. 13; AZP: 45-39/135

gm. Inowrocław, pow. Inowrocław; woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Brzeg wysoczyzny, w pobliżu krawędzi stoku doliny rzeki Smiernia. Ekspozycja W. Gleby czarno-ziemne.

Przebieg badań: stanowisko zarejestrowane zostało w 1972 r. w wyniku badań powierzchniowych realizowanych przez ówczesną KA UAM. Prace wykopaliskowe prowadzono na nim w latach 1974-75.

b) Źródła

Na stanowisku 13 w Kruszy Zamkowej natrafiono na pozostałości jednego bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich wokół mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta była w chwili odkrycia bardzo zniszczona. Miała on przypuszczalnie kształt trapezu lub trapezoidu oraz orientację E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Mierzyła ona zapewne

ponad 13 m, przy szerokości czoła ok. 4 m (Tabela 2). Wierzchołek mogiły został zniszczony. Opisywany grobowiec miał kamienną obstawę oraz nasyp ziemny. W mogile tej natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Grób ten stanowiła jama w kształcie nieregularnego owalu o wymiarach ok. 1,2 x 0,6 m (Tabela 2). Zlokalizowana była ona w części czołowej grobowca, nieco ponad 5 m od ściany czoła mogiły. Grób miał orientację analogiczną do orientacji grobowca, tj. E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Wewnątrz znajdowały się szczątki jednego osobnika, nieznanego płci i wieku, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3).

Materiał ruchomy: obok szczątków zidentyfikowano fragmenty kości zwierzęcych (Tabela 3). Nie wiadomo czy miały one charakter depozytu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Kośko 1989, 29-58; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1; M. Szmyt; J. Czebreszuk 2012, 169-194.

25. Kubłowo, stan. -; AZP: 54-48/-

gm. Chodecz, pow. Włocławek; woj. kujawsko-pomorskie

a) Stanowisko

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze informacje o stanowisku pochodzą z pocz. XX w. Następnie było ono weryfikowane podczas badań powierzchniowych kierowanych przez K. Jażdżewskiego w 1947 r. Badania te dały wynik negatywny.

b) Źródła

Ze stanowiskiem tym łączono dwa przypuszczalne grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich obecnych w kontekście mogił (Tabela 1).

Grobowce I-II

Mogiły te miały mieć kształt długiego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Posiadały one nasyp ziemny. Brak danych odnośnie ewentualnych obstaw. Długość tych mogił wynosiła ok. 40 m, szerokość czoła natomiast do ok. 10 m (Tabela 2). Nie ma informacji na temat grobów w ich wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 93-93; M. S. Midgley 1985, 228; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

26. Kuczkowo, stan. 1; AZP: 43-46/232

gm. Zakrzewo, pow. Aleksandrów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Położone jest na terasie wyższej dużej doliny. Gleby czarno-ziemne.

Przebieg badań: po raz pierwszy było ono badane wykopaliskowo w 1970 r. przez B. Zielonkę. Następnie, badania weryfikacyjno-powierzchniowe prowadził w jego obrębie J. Czebreszuk w 1982 r. W latach 1995-96 stanowisko było rozkopane w ramach badań ratowniczych, które poprzedzały budowę jednego z odcinków gazociągu tranzytowego Jamał – Europa.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto hipotetyczny bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych odnośnie grobów płaskich znajdujących się w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Natrafiono na koncentrację niewielkich kamieni-otoczków, które interpretowane są przez A. Kośko jako pozostałości grobowca KPL. Brak bliższych informacji na temat rozmiarów tego założenia oraz orientacji (Tabela 2). Brak danych odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM; MO w Toruniu (dalej: MOT), nr 5110.

d) Literatura

A. Kośko 2000, 38-39; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

27. Leśniczówka, stan. 1; AZP: 52-46/78

gm. Boniewo, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Stanowisko: Pojezierze Kujawskie. Strefa poza doliną na obszarze falistym, na wzgórzu. Nieznaczna ekspozycja N, NE i NW. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze prace wykopaliskowe na terenie stanowiska prowadzili w 1933 r. W. Kamiński i K. Salewicz. Rok później stanowisko to badał K. Jażdżewski z ramienia PMA w Warszawie. W 1986 r. weryfikację powierzchniową w ramach AZP przeprowadził A. Horonziak.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miało siedem bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Cztery spośród nich zostały przebadane wykopaliskowo (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Posiadał on kształt wydłużonego trapezu i zorientowany był w zasadzie wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Czoło jego zwrócone było w kierunku NE (Tabela 2). Długość grobowca oszacowano na ok. 71,5 m, zaś szerokość czoła na ok. 8,5 m (Tabela 2). Mogiła miała obstawę kamienną. Zachowała się ona w postaci małych kamieni, tzw. podkładek. Grobowiec posiadał także nasyp ziemny, znajdujący się nad poziomem próchnicy pierwotnej. W nasypie tym odkryto m.in. ciemno-brunatną warstwę o wymiarach ok. 2,3 x 1,7 m, na południe od której natrafiono na trzy dołki posłupowe (Tabela 1). Znajdowała się ona ok. 15 m od czoła grobowca, w pobliżu N ściany. W środku mogiły, ok. 10 m od jej czoła odkryto natomiast nieregularny bruk kamienny, a nieco bliżej, ok. 3,8 m od czoła natrafiono na jamę grobową (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie odkryto fragmenty naczyń KPL: pucharów i amfor. Ceramika ta była zdobiona w strefie podkrawędnej rzędem (rzędami?) pionowych stempelków. W nasypie znaleziono ponadto zabytki krzemienne: trzy wióry i jedną łuszczkę z krzemienia czekoladowego.

Grób 1

Była to jama prostokątna o wymiarach ok. 2,4 x 1,8 m (Tabela 2). Jej głębokość wynosiła ok. 0,85 m (Tabela 2). Grób ten pozbawiony był konstrukcji kamiennej. Wewnątrz obiektu odsłonięto fragmenty szkieletu, ułożonego na wznak (Tabela 3). Głowa zmarłego skierowana była w stronę E (lub NE?) (Tabela 3). Brak informacji o zabytkach ruchomych.

Grobowiec II

Mogiła ta była zapewne zbudowana na planie trapezu (Tabela 2). Znajdowała się ona ok. 15 m od grobowca I. Stan jej zachowania w chwili badań był bardzo słaby. Mimo to ustalono, iż był on zorientowany wzdłuż osi NE-SW (czoło na NE). (Tabela 2) Szacuje się, iż mógł on mieć długość ok. 70 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał, tak jak grobowiec I, kamienną obstawę, zachowaną jednak tylko w części czołowej. Wzdłuż mogiły natrafiono na podkładowki, które zachowały się na długości ok. 37 m. W nasypie odkryto warstwę paleniska o wymiarach ok. 4,5 x 4,5 m (Tabela 1). Było ono zlokalizowane ok. 6 m od czoła grobowca. Z mogiłą związane były dwa groby, przy czym drugi z nich miał charakter wtórny (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie, a dokładniej w palenisku, odkryto dużą ilość fragmentów naczyń, przed wszystkim pucharów i amfor. Ponadto, zidentyfikowano także 42 zabytki krzemienne, w głównej mierze skrobacze z krzemienia czekoladowego. W palenisku znaleziono także zabytek miedziany (kółko), 2 szydła kościane i kości zwierzęce. W nasypie, poza paleni-

skiem, znaleziono z kolei kilkadziesiąt fragmentów naczyń i 23 zabytki krzemienne z surowca czekoladowego. Dodatkowo wystąpiły tam także kości zwierzęce, muszle i węgle drzewne.

Grób 1

Znajdował się on poniżej wspomnianego paleniska, poniżej poziomu próchnicy pierwotnej. Była to jama prostokątna o wymiarach 2,8 x 1,3 m oraz głębokości ok. 0,3 m (Tabela 2). Zorientowana została zgodnie z osią dłuższą grobowca, tj. NE-SW (Tabela 2). Jama przykryta była płaszczem kamiennym. Szkieletu ani wyposażenia nie znaleziono.

Grób 2

Był to pochówek o charakterze wtórnym zlokalizowany ponad 3 m od czoła mogiły. Wkopany został w nasyp grobowca, częściowo uszkadzając warstwę paleniska. Jama grobowa posiadała kształt prostokąta i wymiary ok. 2,7 x 1,7 (Tabela 2). Jej głębokość wynosiła ok. 0,5 m. Przykrywał ją płaszcz kamienny. Wewnątrz jamy nie odkryto szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia.

Grobowiec III

Konstrukcja ta zbudowana została zapewne na planie trapezu lub trapezoidu i znajdowała się ok. 15 m od grobowca II (Tabela 2). Mogiła ta zorientowana była wzdłuż linii NE-SW z czołem od strony NE (Tabela 2). Stan jej zachowania był bardzo przeciętny. Kamienne obstawy zachowały się właściwie jedynie w części czołowej grobowca. Wzdłuż mogiły odkryto natomiast podkładki. Szacuje się, iż miała ona długość ok. 70 m (Tabela 2). Szerokość jej podstawy wynosiła natomiast ok. 7 m (Tabela 2). Brak informacji na temat wierzchołka. Zaobserwowano ponadto, iż ściana S grobowca była prosta, natomiast N była nieznacznie wklęsła; kulminację załamania uchwycono na ok. 33 m od czoła grobowca. Mogiła posiadała nasyp ziemny. W nasypie tym odkryto warstwę z licznymi węglami drzewnymi. Zapewne było to palenisko (Tabela 1). Znajdowało się ono ok. 1 m od czoła mogiły, nieopodal jej N ściany. Na W od paleniska (ok. 7,5 m od czoła grobowca) odkryto natomiast nieregularny bruk kamienny. Z grobowcem tym należy także łączyć trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: we wspomnianej warstwie paleniska odkryto także siedem fragmentów naczyń i dwie kości zwierzęce (jedna nadpalona). Ponadto, w nasypie odkryto dużą ilość fragmentów naczyń. Część nich była zdobiona w strefie podkrawędnej ornamentami pionowych stempelków albo linii rytych (w partii brzuścowej). Odkryto ponadto materiały krzemienne, wśród których zdecydowana większość była wykonana z surowca czekoladowego.

Grób 1 (c)⁷

Znajdował się on poniżej opisanego paleniska, przez które została uszkodzony. Była to jama prostokątna o wymiarach ok. 2,8 x 1,5 m (Tabela 2). Miała ona głębokość ok. 0,9 m i została wkopana w poziom pierwotnej próchnicy. Zorientowana była analogicznie jak grobowiec, czyli

---

⁷ W nawiasach podano oryginalną nazwę obiektów (por. W. Chmielewski 1952, 79).

NE-SW (Tabela 2). Wewnątrz grobu znajdował się słabo zachowany szkielet ludzki. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Nie są znane płeć i wiek zmarłego. Nie odkryto przy nim wyposażenia.

Grób 2 (a)

Obiekt ten usytuowany był ok 4,5 m na W od kamiennego bruku. Była to jama prostokątna o wymiarach ok. 2,6 x 1,25 m i głębokości ok. 0,8 m (Tabela 2). Jama została wkopana w warstwę próchnicy pierwotnej i była zorientowana zapewne wzdłuż linii NE-SW (Tabela 2). W obiekcie zostały odkryte szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Grób ten posiadał elementy konstrukcji kamiennej. Od strony S szkieletu znajdowała się obstawa kamienna. Nie są znane ani płeć ani wiek zmarłego.

Materiał ruchomy: obok szkieletu odkryto dary grobowe: złamany kiel dzika i złamany wiór z krzemienia wołyńskiego, załuskany na krawędziach (Tabela 3).

Grób 3

Był to pochówek usytuowany w NW części warstwy paleniska. Należał on zapewne do dziecka. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej, aczkolwiek brak jest bliższych informacji odnośnie orientacji szkieletu (NE-SW?) (Tabela 2, 3). Charakter tego grobu jest zastanawiający. Nie był to co prawda grób wtórny, wkopany w nasyp, ale też nie znajdował się on bezpośrednio pod nasypem na poziomie próchnicy pierwotnej (Tabela 2). Brak danych na temat jakiegokolwiek wyposażenia.

Grobowiec IV

Wymieniona mogiła znajdowała się na N od grobowców I-III. Była to mogiła w kształcie trapezu (Tabela 2). Ze względu na słaby stan zachowania nie ustalono jego pierwotnej długości (Tabela 2). Rozpoznany został on na długości ok. 27,5 m (Tabela 2). Szerokość czoła tego grobowca wynosiła ok. 8,5 m (Tabela 2). Mogiła posiadała kamienną obstawę, nieco lepiej zachowaną jedynie w części czołowej. Posiadała ona ponadto nasyp ziemny. W grobowcu znajdował się co najmniej jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie natrafiono na 30 fragmentów bliżej nieokreślonego naczynia KPL oraz dwa krzemienie (jeden wiór z krzemienia czekoladowego i jeden odłupek z krzemienia narzutowego).

Grób 1

Usytuowany był on ok. 5 m od czoła grobowca. Nie natrafiono na zarys jamy (Tabela 2). Szkielet był słabo zachowany. Zmarły zapewne ułożony został w pozycji na wznak, niemniej nie jest znane położenie jego głowy (Tabela 3). Nie natrafiono na elementy wyposażenia.

Grobowce V-VII

Nie były one badane wykopaliskowo. O ile grobowce V i VI były w jakimś stopniu zachowane, o tyle grobowiec VII był w zasadzie niewidoczny w terenie. Wszystkie one miały zapewne kształt trapezoidalny i orientację NE-SW (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat ich kon-

struktury, choć zapewne posiadały obstawy kamienne i nasypy ziemne. Nie ma danych odnośnie ich wymiarów oraz grobów.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

PMA w Warszawie.

d) Literatura

K. Jażdżewski 1936, 172-182; W. Chmielewski 1952, 73-80; M. S. Midgley 1985, 228-230; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

28. Lubieniec, stan. -; AZP: 52-47/-

gm. Chodecz, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki o stanowisku pochodzą z pocz. XX w.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym znajdowały się obiekty o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowce

Brak bliższych informacji na temat ich kształtu, orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Brak danych odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 80; M. S. Midgley 1985, 230, Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

29. Lubomin, stan. 5; AZP: 52-45/66

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Strefa poza dolinami, na obszarze falistym. Nieznaczna ekspozycję E i SE. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: prospekcję powierzchniową prowadził w rejonie stanowiska P. Chachlikowski w 1982 r. (AZP).

b) Źródła

Na stanowisku tym zarejestrowano dwa założenia o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Groby płaskie w pobliżu grobowców nie zostały zarejestrowane (Tabela 1).

Grobowce I-II

Brak informacji na temat ich wyglądu (Tabela 2). Wiadomo jedynie, iż zorientowane były one wzdłuż osi E-W i miały rozmiary ok. 30 x 15 m (Tabela 2). Brak informacji na temat grobów w obrębie mogił (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

AZP.

30. Lubomin⁸, stan. 6; AZP: 52-45/67

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: zostało ono odkryte przez R. Jakimowicza i K. Jażdżewskiego. Prospekcję powierzchniową w jego rejonie prowadził w ramach AZP P. Chachlikowski w 1982 r.

b) Źródła

Przypuszczalnie na stanowisku tym znajdowało się pierwotnie pięć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). W chwili odkrycia były one silnie zniszczone. Brak jest danych na temat grobów płaskich w sąsiedztwie mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Był on zbudowany na planie trapezu (lub trapezoidu) o orientacji E-W, z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Długość jego wynosiła ok. 50 m, zaś szerokość czoła ok. 12 m (Tabela 2). Mogiła posiadała częściowo zachowany nasyp. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Grobowce II-V

Były one zbudowane na planie trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Brak danych na temat ich wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach (Tabele 1, 2)

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 80; M. S. Midgley 1985, 230; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

---

⁸ W literaturze miejscowość ta występuje także jako Lubomin-Poduchowny (W. Chmielewski 1952, 80; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1), Lubomił Poduchowny (M. S. Midgley 1985, 230) albo nawet Lubumil Poduchowny (R. Zych 2002, kat.).

31. Lubraniec, stan. -; AZP: 50-45/- lub 50-46/-

gm. *loco*, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Waldemar Chmielewski, odwołując się do O. Kolberga, prezentuje informacje, w myśl których na stanowisku w Lubrańcu znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec (Tabela 1)⁹. Nie ma danych na temat grobów płaskich zlokalizowanych obok niego (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał mieć on kształt trapezu lub trapezoidu oraz posiadać kamienną obstawę (Tabela 2). Nie ma danych na temat jego wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak także wzmianek o grobach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

O. Kolberg 1867, 42; W. Chmielewski 1952, 80; M. S. Midgley 1985; 231; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

32. Łania, stan. 1?/-; AZP: 52-46/-

gm. Chodecz, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki o nim pochodzą z przełomu XIX i XX w. Następnie było ono badane powierzchniowo przez K. Jażdżewskiego z ramienia PMA w Warszawie.

---

⁹ Informacje W. Chmielewskiego (1952, 80) mogą nie być zgodne z rzeczywistością. Oskar Kolberg (1867, 42) nie wspomina o grobowcu w tej konkretnej miejscowości, a jedynie w jej okolicach. Co więcej opis O. Kolberga jest na tyle nieprecyzyjny, iż równie dobrze może odnosić się on do mogił znanych z Lubomina. Miejscowość ta znajdują się bowiem nieopodal Lubrańca. Opis tego badacza jest następujący - ... *tam gdzie się lepiej zachowały (jak koło Służewa, Radziejewa, Piotrkowa, Sompolna, Lubrańca), mają one zawsze prawie wyraźny kształt trójkąta o trzech równych bokach, ułożonych z kamieni, lubo są i takie, gdzie podstawa jest krótsza, ale za to z większych złożona kamieni...*

b) Źródła

Znane są ograniczone informacje na temat trzech mogił¹⁰ o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich znajdujących się obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten był zniszczony. Miał on kształt trapezu lub trapezoidu i orientację E-W (Tabela 2). Posiadał konstrukcje kamienne w typie obstaw. Przymuszcza się, że mieścił on w swym wnętrzu bliżej nieokreśloną konstrukcję kamienną, być może grób (Tabele 1, 2).

Grobowce II-III

W chwili rozpoznania były one silnie zniszczone. Prawdopodobnie miały one kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Zorientowane były one wzdłuż osi E-W, ale brak jest informacji odnośnie położenia ich czół (Tabela 2). Brak danych na temat jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jażdżewski 1936a, 115; W. Chmielewski 1952, 80-81¹¹; M. S. Midgley 1985, 228; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

33. Łącko, stan. 6-6A; AZP: 43-38/156

gm. Pakość, pow. Inowrocław, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Wyniesienie w międzyrzeczu rzek Smyrni i Noteci. Ma ono Ekspozycja S. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko odkryte zostało w 1969 r. w trakcie badań powierzchniowych. W 1972 r. było ono badane sondażowo, natomiast w roku następnym na większą skalę. Prace te prowadzone były przez KA UAM w Poznaniu pod kierunkiem A. Cofty-Broniewskiej. Po wieloletniej przerwie, badania wykopaliskowe wznowiono w 1988 r. i kontynuowano je do sezonu 1995. Badano wtedy stanowisko 6A.

---

¹⁰ Magdalena S. Midgley (1985, 228) podaje liczbę co najmniej pięciu grobowców. Powołuje się ona na publikację W. Chmielewskiego (1952, 80-83), przy czym autor ten wspomina jedynie o trzech mogiłach.

¹¹ Waldemar Chmielewski (1952, 80-81) prezentując informację o stanowisku w Łani, powołuje się na O. Kolberga (1867, 115), który o miejscowości tej w ogóle nie wspomina. Zapewne doszło do pomyłki; dane na których bazuje W. Chmielewski odnaleźć bowiem można w zupełnie innej publikacji (por. K. Jażdżewski 1936a, 115).

b) Źródła

W Łącku odkryto dwa lub trzy bezkomorowe mogiły KPL, które wzniesiono w miejscu starszej osady (osad?) KPL (Tabela 1). Brak danych na grobów płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Konstrukcja ta była zbudowana najprawdopodobniej na planie trapezu (Tabela 2). Była ona zachowana na długości ok. 9 m (Tabela 2). Szerokość jej czoła wynosiła ok. 5 m (Tabela 2). Mogiła zorientowana była zapewne wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Posiadała ona konstrukcję kamienną w formie ramy (obstawy) zbudowanej z otoczków, wyznaczającej kształt mogiły. Ramie tej towarzyszyła kolejna rama, delikatnie odchylona od niej (NE-SW). Być może był to grobowiec o obstawie podwójnej, ewentualnie druga obstawa stanowiła element innej mogiły (grobowiec III). Pomiedzy obstawami zaobserwowano relację stratygraficzną. Otoczki formujące pierwszą z wymienionych ram (w układzie E-W) posadowione były wyżej w stosunku do tych związanych z ramą o orientacji NE-SW. W części S grobowca (grobowców?) odkryto ponadto dwa dołki po słupach. Brak danych na temat ewentualnych grobów wewnątrz tego grobowca (Tabele 1, 2).

Grobowiec II

Mogiła ta wzniesiona została przypuszczalnie na planie trapezu i miała układ E-W (czoło na E) (Tabela 2). Interesująca jest konstrukcja grobowca. Wyznaczała ją rama kamienna (ok. 23,5 x 10 x 8 m)¹² i 19 dołków posłupowych (Tabela 2). Dodatkowo, odkryto także zagłębienie o miąższości ok. 0,2 m. W rzucie poziomym miało ono kształt trapezu (18,5 x 9 x 7 m), zaś w profilu niecki. Mogiła ta posiadała także nasyp z warstwy próchnicy pochodzącej z wcześniejszej osady. Prawdopodobnie był on najwyższy w części czołowej grobowca i na jego środku. Wewnątrz niej odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Znajdował się on w części E grobowca, ok. 3 m od jego czoła, ok. 3,5 m od ściany N i ok. 5 m od ściany S. Była to jama w kształcie prostokąta o zaokrąglonych narożnikach, zorientowana wzdłuż linii NE-SW (Tabela 2). W stropie jej wymiary wynosiły 3,4 x 2,2 m, w spągu zaś 2,8 x 1,6 m (Tabela 2). Na dnie jamy znajdował się trójwarstwowy nieregularny bruk o wymiarach 2,6 x 1 m. Brak danych na temat szczątków kostnych. Grób posiadał wyposażenie (Tabela 3)

Materiał ruchomy: w grobie stwierdzono obecność bursztynowego krążka i wióra krzemienego z surowca czekoladowego (Tabela 3). Zidentyfikowano ponadto ochrę (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana

Była to budowla w typie słupowym o wymiarach 8 x 6,5 m (Tabela 2), znajdująca się w obrębie grobowca. Przypuszczalnie obiekt ten miał wejście od strony NE. Poza jednym głąb-

---

¹² W starszej literaturze podawane są nieco inne wymiary: długość 25 m, szerokość czoła 10 m, zaś wierzchołka 6,5 m (por. L. Domańska 1995a, 8).

szym dołkiem, wszystkie inne były głębokie jedynie na ok. 0 1, m. Wypełnione były one gliną i węglami drzewnymi. Przymuszczałnie obiekt słupowy został spalony.

Material ruchomy: wewnątrz tego założenia natrafiono na fragment płytki z krzemienia czekoladowego, zaś obok jego ściany S odkryto łyżkę z dziegiem.

Datowanie absolutne: z łyżki z dziegiem uzyskano datę radiowęglową – Gifa-95488: 5010±70 BP.

Grobowiec III

Por. grobowiec I

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

L. Domańska, A. Koško 1983, 3-48; L. Domańska 1995; 1995a, 7-14; 2006, 289-299; L. Domańska, S. Rzepecki 2004, 419-433; S. Rzepecki 2004, 125-127; 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

34. Nagórki Grabowskie, stan. 25; AZP: 59-47/40

gm. Grabów, pow. Łęczyca, woj. łódzkie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Kotlina Kolska. Wypłaszczenie terenu pomiędzy dwoma bezimiennymi ciekami wodnymi uchodzącymi do Neru. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko to odkryte zostało na pocz. XXI w. przez K. Gowina, M. Rybicką i K. Starecką w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych z ramienia MŁ. W latach 2007-08 i 2011 prowadzono na nim prace wykopaliskowe. Kierowała nimi wtedy M. Rybicka, reprezentując wspomniane muzeum oraz IA UR.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto pozostałości skomplikowanego założenia o cechach bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Konstrukcji tej towarzyszyły też groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja kamienno-drewniano-ziemna. Jej kształt jest trudny do odtworzenia, ponieważ nie została ona przebadana w całości (uniemożliwiła to m.in. obecność drogi asfaltowej). Przymuszczałnie mogła mieć ona kształt wydłużonego trapezu lub trapezoidu o orientacji N-S (czoło na S) (Tabela 2). Nie wiadomo jaka była pierwotna długość tego założenia. Mogiła została odsłonięta na długości niespełna 30 m (Tabela 2), ale pewne jest, że pierwotnie była ona znacznie dłuższa. Hipotezę tę wzmocnia argument w postaci bardzo szerokiego jej czoła, tj. co najmniej 18 m (Tabela 2). Grobowiec ten miał skomplikowany układ przestrzenny. Czoło jego wyznaczał układ regularnych dołków posłupowych oraz fragment rowu. Na zewnątrz tego

układu zarejestrowano ponadto kilka skupisk kamieni żarnowych. Kamienie takie tworzyły zresztą częściowo granicę E monumentu, która dalej w kierunku N kontynuowała się także w postaci rowu (fundamentowego?). Ok. 6 m na N od „czołowego” pasa dołków posłupowych, zarejestrowano kolejny rząd podobnych, ale nieco większych, obiektów. Były one rozmieszczone bardzo regularnie, poprzecznie do osi dłuższej założenia. Rząd ten miał długość ok. 17 m. Ok. 1,5 m na N od niego zarejestrowano jeszcze jeden układ dołków posłupowych (dł. ok. 16 m), poprzecznych do osi dłuższej grobowca. Inny rząd dołków posłupowych, mniej regularnych, rozpoznano na N od ostatniego z wymienionych rowów. Rząd ten usytuowany był wzdłuż osi N-S. Przeplatał się on z fragmentarycznie zachowanym rowem (fundamentowym?). Ok. 2-3 m na W od tego rowu i rzędu dołków po słupach stwierdzono obecność jeszcze 1 rowu (także w układzie N-S). Wszystkie te obiekty o orientacji N-S stanowiły zatem oś dłuższą grobowca. Część z tych obiektów, wraz z wcześniej wymienionymi rzędami rowów w układzie E-W, odkryto pod warstwą próchnicy ciemnoszaro-brunatnej. Pod nią zidentyfikowano również 1 domniemany grób, jak i niedużą konstrukcję drewnianą (Tabela 1, 2).

Grób 21/2007

Obiekt ten usytuowany był w czołowej części założenia, pomiędzy „czołowym” rzędem dołków posłupowych, a kolejnym, drugim rzędem tego typu obiektów. Była to wydłużona, owalna jama o wannowa tym profilu. Miała ona wymiary ok. 2,5 x 1,2 m i była zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Wypełnisko tej jamy stanowiła intensywnie czarna próchnica. Wewnątrz niej nie natrafiono na szczątki ludzkie. Zarejestrowano natomiast wyposażenie (Tabela 3).

Material ruchomy: w jamie grobowej odkryto fragment wiórowca z surowca czekoladowego oraz miniaturowe naczynie (Tabela 3).

Datowanie absolutne: z obiektu tego pobrano próbę ziemi do datowania ¹⁴C. Uzyskano oznaczenie – MKL-1115: 5100±100 BP.

Konstrukcja drewniana K/2008

Usytuowana była ona ok. 5 m na NE od ww. grobu (21/2007). Pozostałość po niej stanowił zbliżony do prostokąta układ 10 niewielkich dołków posłupowych. Wymiary tej konstrukcji oszacowano na ok. 4,5 x 3 m (Tabela 2).

Obiekty poza przestrzenią grobowca?

W bezpośrednim kontekście grobowca zarejestrowano 8 domniemanych obiektów grobowych. Trzy spośród nich (32/2011, 48/2011 i 56/2011) usytuowane były zapewne poza E granicą mogiły. W przypadku pozostałych (70/2011, 74/2011, 79/2011, 80/2011 i 82/2011) trudno jest wskazać na ich dokładną lokalizację względem mogiły, ze względu na brak rozpoznania jej W granicy. Teoretycznie mogły znajdować się one na zewnątrz od grobowca. Cztery spośród wymienionych obiektów (70/2011, 79/2011, 80/2011 i 82/2011) tworzyły zwarte skupisko.

Grób 32/2011

Obiekt ten znajdował się ok. 2,5 m na E od hipotetycznej granicy grobowca, ok. 5 m na NE od niewielkiej drewnianej konstrukcji w jego wnętrzu. Była to jama w rzucie poziomym prostokątna (ok. 1,6 x 0,7 m), zorientowana NE-SW (Tabela 4). Profil jej był wannowaty. Wewnątrz niej nie natrafiono na szczątki ludzkie ani elementy wyposażenia grobowego.

Grób 48/2011

Obiekt ten usytuowany był na E od hipotetycznej granicy, ok. 2 m od niej. Ponadto znajdował się on ok. 5 m na N od grobu 32/2011. Była to jama owalna w rzucie poziomym i wannowata w przekroju poprzecznym. Obiekt ten zorientowany był E-W i miał wymiary ok. 1,8 x 0,9 m (Tabela 4). Wewnątrz grobu nie natrafiono na szczątki kostne ani elementy wyposażenia.

Grób 56/2011

Grób położony był ok. 4 m na E od grobu 32/2011. Jama grobowa miała zapewne kształt zbliżony do prostokąta o długości ok. 170 cm (Tabela 4). Profil jamy był wannowaty. Grób zorientowany był wzdłuż osi N-S (Tabela 4). Wewnątrz nie stwierdzono obecności szczątków kostnych.

Material ruchomy: wewnątrz obiektu natrafiono na fragmenty flaszki z kryzą (Tabela 5).

Grób 70/2011

Obiekt ten wchodził w skład założenia grobowcowego albo poza jego granicę. Znajdował się on ok. 21 m na N od rzędu dołków po słupach, które wyznaczały hipotetyczne czoło grobowca. Grób tworzyła płytka jama w kształcie wydłużonego prostokąta o wymiarach ok. 2 x 0,7 m (Tabela 4). Profil jej był trapezoidalny. Jama zorientowana była wzdłuż osi N-S, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Wewnątrz jej nie znaleziono szczątków kostnych ani materiałów zabytkowych.

Grób 74/2011

Obiekt ten znajdował się z kolei ok. 8 m na N od czoła mogiły. Był on zatem nieco odseparowany od pozostałych. Podobnie jak w ww. przypadku, nie ma jednak pewności czy znajdował się on wewnątrz czy też na zewnątrz grobowca. Była to owalna jama o wymiarach ok. 2,2 x 1,2 m zorientowana wzdłuż osi N-S (Tabela 4). W jej wnętrzu nie zidentyfikowano szczątków kostnych.

Material ruchomy: wewnątrz grobu odkryto fragment flaszki z kryzą (Tabela 5).

Datowanie absolutne: dla obiektu 74/2011 wykonano dwa oznaczenia ¹⁴C. Pierwszą datę uzyskano z węgla drzewnych z głębokości 15 cm poniżej poziomu rozpoznania, tj. 6740±40 BP. Drugą z kolei uzyskano z próchnicy poniżej poziomu jamy, tj. 7540±50 BP.

Grób 79/2011

Grób ten wchodził w skład wspomnianego skupiska grobów. Znajdował się on niespełna 0,5 m na S od grobu 70/2011. Nie ma pewności czy funkcjonował on pierwotnie wewnątrz czy na zewnątrz mogiły. Była to niewielka jama prostokątna (wymiarów ok. 1,2 x 0,7 m) zorientowana N-

S, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Wewnątrz tego obiektu nie natrafiono na szczątki kostne ani jakiegokolwiek zabytki ruchome.

Grób 80/2011

Obiekt ten usytuowany był ok. 1 m na SE od grobu 79/2011. Nie wiadomo czy znajdował się od wewnątrz czy na zewnątrz mogiły. Była to jama zbliżona do prostokąta o wymiarach ok. 2 x 0,9 i orientacji wzdłuż osi N-S, z minimalnym odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Wewnątrz niego nie zidentyfikowano szczątków ludzkich ani wyposażenia.

Grób 82/2011

Znajdował się on ok. 0,3 m na W od grobu 80/2011. Podobnie jak w ww. przypadkach, trudno jest ocenić jego pierwotną pozycję względem grobowca. Była to jama prostokątna o wymiarach ok. 1,7 x 0,8 m i wannowatym profilu (Tabela 4). Zorientowana była poprzecznie w stosunku do osi głównej grobowca, tj. E-W (Tabela 4). Wewnątrz jamy grobowej nie odkryto szczątków ludzkich ani materiału zabytkowego.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MŁ, IA UR.

d) Literatura

P. Kittel, M. Rybicka 2012, 5-11; P. Kittel i in. 2012, 13-34; D. Król, J. Rogoziński, M. Rybicka 2012, 167-182.

35. Nieborzyn, stan. 23; AZP: 52-39/123

gm. Kleczew, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Szczytowa partia wyniesienia. Ekspozycja W i NW.

Przebieg badań: stanowisko było badane powierzchniowo w ramach AZP przez K. Gorczycę w 1987 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się być może dwa grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich znajdujących się w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce I-II

Obydwie mogiły znajdowały się obok siebie. Brak bliższych danych odnośnie ich kształtu (Tabela 2). Miały one orientację E-W (Tabela 2). Zarejestrowano słabo zachowane nasypy ziemne i elementy konstrukcji kamiennej (obstawy?). Brak danych o grobach (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w kontekście grobowca odkryto dwa fragmenty naczyń KPL.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie, MOK/A/3369.

d) Literatura

K. Gorczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

36. Obalki, stan. 1; AZP: 52-46/84

gm. Izbica Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Strefa poza dolinami, na niewielkim płaskim wzniesieniu. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: odkryte i badane wykopaliskowo przez K. Jażdżewskiego w 1936 r. Ponadto prace wykopaliskowe prowadził tam także W. Kersten w 1941 r., ówczesny niemiecki kierownik MA w Poznaniu.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowało się co najmniej sześć bezkomorowych grobowców KPL, spośród których pięć było w różnym stopniu badanych wykopaliskowo (Tabela 1). Brak jest danych na temat grobów płaskich towarzyszących mogiłom (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta została wzniesiona na planie wydłużonego trapezu i była zorientowana wzdłuż osi E-W (z minimalnym odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Czoło grobowca było skierowane na E (Tabela 2). Pierwotna długość grobowca nie jest znana, zachował się on natomiast na długości ok. 63 m (Tabela 2). Czoło jego miało szerokość ok. 12 (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną, zachowaną w niewielkim stopniu. Obstawa S była w sposób charakterystyczny wklęsła (ok. 27-30 m od czoła). Mogiła posiadała ponadto nasyp ziemny. Wewnątrz grobowca zidentyfikowano sześć grobów¹³ oraz warstwę paleniska (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w warstwie paleniska odkryto bliżej nieokreśloną ilość zabytków ruchomych. W samym nasypie zarejestrowano m.in. wyroby kościane. Pod nasypem z kolei natrafiono m.in. na fragmenty naczyń, w tym pucharów lejkowatych, np. ornamentowanych w strefie podkrawędnej rzędami pionowych stempelków i zygzaków.

Grób 1

Grób ten znajdował się w pobliżu S ściany grobowca. Miał on zapewne orientację E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Była to prostokątna jama nakryta płaszczem, ale jej wymiary nie są dokładnie znane¹⁴ (Tabela 2). Wewnątrz niej nie znaleziono szkieletu.

¹³ Wydaje się, iż jest to liczba tylko hipotetyczna (por. W. Chmielewski 1952, 83).

¹⁴ Waldemar Chmielewski (1952, 83) podaje jedynie ogólne wymiary grobów 1,2,3 i 5 (tj. 2,7-2,3 x 1,7-1,3 m).

Materiał ruchomy: w grobie odkryto amforę dwuuchą, ornamentowaną na brzuścu pionowymi liniami tylnymi oraz wiór krzemienisty (Tabela 3).

Grób 2

Znajdował się on także w pobliżu S ściany grobowca. Nie jest niestety jasna jego bliższa relacja w stosunku do grobu 2. Brak danych na temat jego orientacji (Tabela 2). Była to jama grobowa przykryta płaszczem kamiennym. Jej wymiary są nieprecyzyjne (Tabela 2). Brak informacji odnośnie szczątków kostnych ani wyposażenia.

Grób 3

Grób ten usytuowany był w pobliżu S ściany mogiły. Nie ma informacji na temat jego stosunku do grobów 1 i 2 ani orientacji (Tabela 2). Była to jama przykryta płaszczem kamiennym. Brak bliższych danych na temat jej wymiarów (Tabela 2). W grobie nie natrafiono na szkielet ani wyposażenie.

Grób 4

Obiekt zlokalizowany został w pobliżu S ściany grobowca. Nie jest znana jego relacja z grobami 1, 2 i 3. Brak danych na temat jego orientacji oraz dokładnych wymiarów (Tabela 2). Wiadomo jedynie, iż płaszcz nakrywający jamę był kształtu trójkątnego. W grobie nie znaleziono szkieletu ani wyposażenia.

Grób 5

Obiekt przypuszczalnie znajdował się także obok S ściany mogiły. Nie ma jednak informacji odnośnie jego orientacji ani wymiarów (Tabela 2). Brak danych na temat obecności jamy grobowej. Posiadał on natomiast zapewne płaszcz kamienny. Wewnątrz obiektu nie było szkieletu ani wyposażenia.

Grób 6

Brak danych na temat dokładnej lokalizacji tego obiektu. Nie są znane jego wymiary i orientacja (Tabela 2). Brak informacji o szczątkach kostnych i wyposażeniu.

Grobowiec II

Zlokalizowany był on ok. 25 m na S od grobowca I. Zbudowany został na planie wydłużonego trapezu o orientacji SE-NW (Tabela 2). Długość mogiły oszacowano na ok. 65 m, a szerokość jej podstawy na ok. 11 m (Tabela 2). Miała ona kamienne obstawy w formie głazów, które zachowały się częściowo właściwie jedynie w części czołowej. Co interesujące, stwierdzono tu lukę pomiędzy głazami. W ścianie S zarejestrowano charakterystyczne wklęsnięcie, ok. 40-45 m od czoła mogiły. Grobowiec posiadał także nasyp ziemny, najwyższy w partii czołowej. Wewnątrz mogiły odkryto jeden grób, dwie warstwy śmietnikowe (kolejno od strony E i W grobu) oraz pozostałości prawdopodobnej konstrukcji drewnianej (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 10 m na czoła grobowca. Miał on taką samą orientację jak grobowiec, tj. SE-NW (Tabela 2). Jamy grobowej nie stwierdzono. Konstrukcję grobu stanowiła

kamienna obstawa od strony N i gliniana od strony S. Założenie to miało wymiary ok. 3 x 1,4 m (Tabela 2). Wewnątrz niego natrafiono na szkielet w układzie wyprostowanym z głową skierowaną na NW (Tabela 3). Brak informacji na temat płci i wieku zmarłego.

Materiał ruchomy: obok kości zmarłego zidentyfikowano grocik krzemieny z trzonkiem (ok. 0,3 m na N od głowy), skrobacz wiórowy i wiór krzemieny (w pobliżu miednicy) (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana

W pobliżu czoła mogiły natrafiono na dwie warstwy gliny w kształcie kwadratu (ok. 4,8 x 4,8 m) (Tabela 2), wokół której znaleziono dołki po słupach. Z obiektem tym nie łączą się żadne zabytki ruchome.

Grobowiec III

Kształt tego grobowca nie jest do końca jasny. Przypuszczalnie był on jednak podobny jak grobowców I i II. Zorientowany był on SE-NW (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnych obstaw grobowca. Nasyp zachowany był częściowo, najwyższy w części czołowej mogiły. Wewnątrz mogiły odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: znana jest jedynie skrótowa informacja o tym, iż w nasypie grobowca miała znajdować się nieokreślona liczba zabytków ruchomych.

Grób 1

Znajdował się on ok. 6 m od czoła grobowca. Była to prostokątna jama (ok. 2 x 0,7 m) (Tabela 2). Miała ona głębokość ok. 0,6 m. Jama ta była nakryta niewielką ilością materiału kamiennego. Wewnątrz grobu odkryto szkielet. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 3). Wyposażenia nie znaleziono.

Grobowiec IV (I)¹⁵

Grobowiec ten został rozkopany przez W. Kerstena. Była to konstrukcja w kształcie zbliżonym do trapezu (Tabela 2). Miała ona orientację E-W. Brak danych odnośnie jej długości. Szerokość czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Grobowiec miał obstawy kamienne i nasyp ziemny. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w nasypie zarejestrowano fragmenty naczyń KPL, w tym dobrze zachowaną flaszkę z kryzą.

Grobowiec V (II)¹⁶

Konstrukcja najprawdopodobniej w kształcie kolistym (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary. Posiadała ona nasyp ziemny, pod którym (w części E) odkryto duże kamienie, będące przypuszczalnie pozostałością obstawy grobowca. Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

---

¹⁵ W nawiasie podano oryginalną numerację obiektów (por. W. Tetzlaff 1961, 44-45)

¹⁶ W publikacji S. Rzepeckiego (2004, 129) został on pomyłony z mogiłą I.

Materiał ruchomy: w nasypie mogiły natrafiono na naczynie z „baalberskimi” elementami zdobniczymi i narzędzie krzemienne wykonane na wiórze (wiórowiec drapaczowaty?) z surowca czekoladowego.

Grobowiec VI (III?)

Była to prawdopodobnie konstrukcja w kształcie kolistym (Tabela 2). Brak danych na temat jej wymiarów (Tabela 2). Obiekt ten posiadał nasyp ziemny. Brak informacji o grobach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Poznaniu, PMA w Warszawie? MAiE w Łodzi?

d) Literatura

K. Jażdżewski, 1936a, 114; W. Chmielewski 1952, 83-86; W. Tetzlaff 1961, 40-47; M. S. Midgley 1985, 231-232; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2004, 123; 2011a, 98; 2011b, 118, Tabela 1.

37. Opatowice, stan. 1; AZP: 49-43/13

gm. Radziejów Kujawski, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Krawędź niewielkiej doliny, ściślej E krawędź eksponowanego morenowego wzniesienia, tzw. „Wzgórza Prokopiaka”¹⁷.

Przebieg badań: stanowisko to zostało rozpoznane w 1956 r. przez L. Gabałównę z MAiE w Łodzi. Prowadziła ona tam badania w latach 1957-60 i 1969. Badano również powierzchniowo w ramach AZP w 1983 r. Prospekcją tą kierował A. Koško.

b) Źródła

Zidentyfikowano jedynie fragment bezkomorowego grobowca (część czołową) KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich zlokalizowanych obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on zapewne kształt trapezu i orientację E-W (z niewielkim odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Czoło jego skierowane było na E (Tabela 2). Szacuje się, iż długość tej mogiły nie była większa niż ok. 30 m (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat wymiarów wierzchołka (Tabela 2). Nie ma także danych na temat ewentualnych grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM, nr inw. AZP 9358, 9359.

---

¹⁷ Stan. 1 jest jednym z wielu wyróżnionych tam stanowisk KPL (A. Koško, M. Szmyt 2006, 15-26; 2007, 257-263, t.d.1.).

d) Literatura

L. Gabałówna 1958, 199-200; 1960, 1959, 328; 1960, 21-35; A. Koško, M. Szmyt 2006, 15-26; 2007, 257-263; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

38. Ościsłowo, stan. 5; AZP: 52-40/150

gm. Wilczyn, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierzu Gnieźnieńskie. Stok małej doliny. Ekspozycja W.

Przebieg badań: stanowisko było badane powierzchniowo w ramach AZP w 1987 r. Prospekcją tą kierował K. Gorczyca.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się prawdopodobnie trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobów płaskich znajdujących się obok mogił.

Grobowce I-III

Nie ma bliższych danych na temat ich kształtu (Tabela 2). Wiadomo, iż miały one orientację E-W (Tabela 2). Nasypy były zniwelowane. Natrafiono tam na różnej wielkości materiał kamien-ny, związane zapewne z konstrukcją obstaw mogiły. Brak danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie, MOK/A/3369.

d) Literatura

K. Gorczyca 2005, 117-132.

39. Piecki, stan. 1; AZP: 47-41/59

gm. Kruszwica, pow. Inowrocław, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Rozległe wzniesienie na obrzeżu pradoliny rzeki Bachorza. Ekspozycja S i SW. Gleby torfowo-bagniste.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte w 1973 r., a następnie badano je powierzchniowo w ramach AZP w latach 1984 i 1995. Badaniami tymi kierowali J. Bednarczyk i A. Koško. Prace wykopaliskowe na terenie stanowiska prowadzono w latach 1995-96. Były to prace ratownicze, poprzedzające budowę gazociągu Mogilno-Włocławek.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto jeden przypuszczalny bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich obecnych obok mogiły (Tabela 1)

Grobowiec I

Była to mogiła o prawdopodobnej orientacji N-S (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Czoło grobowca mogło znajdować się od strony S (względnie SE) (Tabela 2). Jego konstrukcję stanowiło zgrupowanie kamieni-otoczek, tworzących układ zbliżony do trapezu. Układ ten miał długość ponad 5,5 m (Tabela 2). Maksymalna jego szerokość wynosiła natomiast ok. 4 m (Tabela 2). Stwierdzono szczątkowe relikty nasypu. Wewnątrz grobowca nie natrafiono na groby (Tabela 1).

Materiał ruchomy: w kontekście grobowca (kamieni-otoczek) odkryto 34 fragmenty ceramiki KPL, m.in. fragmenty amfor i pucharów.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško, A. Przybył 2004, 236, 271, 136; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

40. Piolutowo, stan. -; AZP: 48-44/-

gm. Radziejów Kujawski, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: najstarsze informacje pochodzą z lat 20-tych. ub. wieku.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała bliżej nieznaną liczbą mogił o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce

Nie są znane ich kształty, orientacja i wymiary (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Kostrzewski 1922, 168-174; W. Chmielewski, 1952, 49; M. S. Midgley 1985, 232; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

41. Piotrków Kujawski¹⁸, stan. 5; AZP: 50-42/11

gm. *loco*, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki pochodzą z XIX w. Stanowisko niebadane.

b) Źródła

W opinii W. Chmielewskiego (bazującego na danych O. Kolberga) w miejscowości tej znajdował się jeden grobowiec, mający cechy bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianki o grobach płaskich występujących w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on mieć kształt trapezu lub trapezoidu obstawę kamienną (Tabela 2). Brak danych na temat jego orientacji czy też rozmiarów (Tabela 2). Brak danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MAiE w Łodzi, nr. 654.

d) Literatura

O. Kolberg 1867, 42; W. Chmielewski 1952, 49; M. S. Midgley 1985, 233; R. Zych 2002, kat; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

42. Podgaj, stan. 7A; AZP: 43-44/-

gm. Aleksandrów Kujawski, pow. Aleksandrów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Wyższa partia stoku doliny rzeki Tążyna. Gleby czarno ziemne wytworzone na podłożu piaszczysto-żwirowym.

Przebieg badań: badane wykopaliskowo w 1979 r., następnie w latach 1982-83 przez L. Czerniaka i A. Koško. Łącznie przebadano obszar 275 m².

b) Źródła

Odkryto tam jeden bezkomorowy grobowiec KPL¹⁹ (Tabela 1) Brak informacji na temat grobów płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja zbudowana na planie trapezu o orientacji NE-SW (Tabela 2). Być może mogiła ta nie posiadała pierwotnie żadnej obudowy kamiennej, zaś głównym jej komponentem

---

¹⁸ Dawniej Piotrkowo (por. np. W. Chmielewski 1952, 49).

¹⁹ Pierwotnie obiekt ten był interpretowany niejednoznacznie (L. Czerniak, A. Koško 1993, 51; por. L. Czerniak 1994, 132; S. Rzepecki 2004, 124).

był materiał drewniano-ziemny. Świadectwem takiej konstrukcji był odkryty rów fundamentowy, wyznaczający kształt grobowca. Na jego podstawie oszacowano minimalną długość grobowca, tj. 23 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła nie jest znana; zostało ono bowiem zniszczone. Zdaniem autorów badań, mogło mieć one szerokość ok. 11 m (Tabela 2). Wierzchołek grobowca został odkryty jedynie fragmentarycznie, ale wydaje się, iż nie był on prostopadły w stosunku do ścian bocznych mogiły, a delikatnie łukowaty. Rów fundamentowy grobowca w Podgaju 7A miał szerokość ok. 2 m i głębokości ok. 0,5-0,8 m. Nie ma informacji na temat nasypu. Brak także danych odnośnie grobów wewnątrz grobowca (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

L. Czerniak, A. Koško 1993, 50-65; L. Czerniak 1994, 132; S. Rzepecki 2004, 124-125; 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

43. Przyborowo, stan. -; AZP: -

gm. ?; pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o stanowisku pochodzą z I poł. XX w.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miał jeden grobowiec, prawdopodobnie mający związek z KPL²⁰ (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich znajdujących się obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych informacji o jego kształcie, orientacji i wymiarach (Tabela 2). Brak także danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jądzewski 1936a, 140, W. Chmielewski 1952, 93; M. S. Midgley 1985, 233; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b 119, Table 1.

---

²⁰ Zdaniem W. Chmielewskiego (1952, 93) informacje o tym obiekcie dotyczą w rzeczywistości mogiły z Lubieńca, pow. Włocławek.

44. Pścinek, stan. 1; AZP: 49-44/98

gm. Bytoń, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała nieznaną liczbą obiektów nawiązujących do bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich poblizu mogił (Tabela 1).

Grobowce

Brak informacji na temat ich architektury, rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Znana jest lakoniczna wzmianka o szczątkach kostnych (grobach?) związanych z tymi mogiłami i (towarzyszącymi im?) fragmentach ceramiki (Tabele 1, 2, 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 40-50; M. S. Midgley 1985, 233; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

45. Radojewice, stan. 29; AZP: 46-41/86

gm. Dąbrowa Biskupia, pow. Inowrocław, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Brzeg wysoczyzny dużej doliny. Gleby piaszczyste i torfowo-gliniaste.

Przebieg badań: stanowisko był po przebadane powierzchniowo w 1995 r. przez J. Bednarczyka. Następnie prowadzono tam ratownicze badania wykopaliskowe, poprzedzające budowę odcinka gazociągu tranzytowego Jamał – Europa.

b) Źródła

Odkryto założenie, które być może stanowiło relikty grobowca KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w poblizu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Założenie to miało układ E-W, (niewielkie odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Ten potencjalny grobowiec zbudowany był z niewielkich kamieni-otoczek, tworzących układ zbliżony do

prostokąta lub trapezu²¹ o wymiarach ok. 12 x 3, 5 m (Tabela 2). Nie stwierdzono grobów w kontekście tego założenia (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško 2000, 34, 38-39; 2007, 45-55; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

46. Radziejów-Płowce, stan. -; AZP: 48-43/-

gm. Radziejów Kujawski, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje na jego temat pochodzą z poł. XIX w.

b) Źródła

Wg M. Chełmińskiego w miejscowości tej znajdować się miały mogiły o cechach nawiązujących do bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich usytuowanych obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Brak danych na temat ich kształtu orientacji, wymiarów itd. (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

M. Chełmiński 1842; 257; W. Chmielewski 1952, 50; M. S. Midgley 1985, 233; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

47. Redecz Krukowy, stan. 20; AZP: 49-45/117

gm. Brześć Kujawski, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. W obrębie wysoczyzny morenowej. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: badano je powierzchniowo w 2006 r., a następnie wykopaliskowo w latach 2006-10. Pracami tymi kierował P. Papiernik.

---

²¹ por. A. Koško 2000, 34, Tabela 3.

b) Źródła

Na stanowisko tym odkryto prawdopodobnie jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1), zbudowany w miejscu wcześniejszej osady tej kultury. Brak danych na temat grobów płaskich obecnych w sąsiedztwie mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to zapewne konstrukcja drewniano-ziemna zbudowana przypuszczalnie na planie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie ma danych na temat jej układu względem stron świata. Zidentyfikowane relikty mogiły to: kilkadziesiąt dołków posłupowych oraz ślady nasypu ziemnego. Przypuszczalnie grobowiec mierzył ok. 80 m długości (Tabela 2). Maksymalna szerokość jego czoła wynosić miała ok. 9 m (Tabela 2). Grobowiec nie posiadał żadnych konstrukcji kamiennych. Wewnątrz niego odkryto jeden hipotetyczny grób (Tabela 1, 2).

Grób 1

Była to prostokątna jama usytuowana w części czołowej mogiły. Brak danych na temat jej wymiarów i orientacji (Tabela 2). Z jamą tą związane były pojedyncze kamienie, ale nie jest znana ich funkcja (bruk?). Brak także informacji na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w jamie grobowej odkryto bliżej niezdefiniowane narzędzie krzemienne (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAiE w Łodzi.

d) Literatura

P. Papiernik 2012, 195-238.

48. Rogalki, stan. -; AZP: -

gm. Topólka, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Na E od Jeziora Głuszyńskiego.

Przebieg badań: stanowisko znane co najmniej od pocz. XX w. Stanowisko rozkopane.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta miała kształt trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W (Tabela 2). Jej czoło miało być skierowane na W (Tabela 2). Brak informacji na temat kamiennych obstaw grobowca. Zachowany nasyp miał długość ok. 38 m (Tabela 2). Szerokość czoła mogiły oszacowano na ok. 14 m (Tabela 2). Wewnątrz niej odkryto 2 groby oraz rozległą (ok. 15 x 3,5 m) warstwę paleniskasmiętniska w jej centralnej części (Tabela 1, 2, 3).

Uwagi: zdaniem L. Kozłowskiego grobowiec ten mógł mieć związek z KAK.

Grób 1

Obiekt ten usytuowany był ok. 7 m od czoła grobowca. Posiadał on obstawę kamienną w kształcie prostokąta (ok. 5 x 2,5 m), zorientowaną N-S (Tabela 2). Wewnątrz tej konstrukcji odkryto szkielet ludzki ułożony w pozycji wyprostowanej z głową na S (Tabela 3). Nie był on wyposażony w zabytki ruchome.

Grób 2

Znajdował się on ok. 3 m na E od grobu 1. Była to konstrukcja kamienna o wymiarach ok. 3 x 1 m (Tabela 2). Miała ona kształt prostokąta zorientowanego zgodnie z osią dłuższą grobowca, tj. E-W (Tabela 2). Wewnątrz tego grobu nie znaleziono szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 13; W. Chmielewski 1952, 50; M. S. Midgley 1985, 233; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119.

49. Rostoka, stan. 5; AZP: 53-39/182

gm. Kleczew, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Na krawędzi doliny Rynny Kleczewskiej. Ekspozycja E i NE. Przebieg badań: kilkakrotnie badano je powierzchniowo: najpierw W. Tetzlaff²², następnie J. Bednarczyk w 1986 r. oraz K. Gorczyca w 1987 r.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowce I-II

Mogily te miały zapewne kształt zbliżony do trapezu (lub prostokąta?) i orientację E-W (Tabela 2). Czoła mogił miały znajdować się od strony E (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat ich konstrukcji. Nie ma również wzmianek na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: z prezentowanymi mogiłami związanych było kilkanaście fragmentów naczyń KPL.

---

²² Zdaniem K. Gorzycy (2005, 128) W. Tetzlaff błędnie przypisała stanowisko do miejscowości Kaliska. W rzeczywistości autorka ta wspomina jedynie o obecności mogił na granicy miejscowości Kaliska i Rostoka (W. Tetzlaff, 1961, 43).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów.

Brak danych.

d) Literatura

W. Tetzlaff 1961; 40-47; K. Gorczyca 2005, 117-132; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

50. Rzeszynek, stan. -; AZP: 49-41/-

gm. Jeziora Wielkie, pow. Mogilno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Stok małej doliny, ok. 800 m na W od Jeziora Gopło. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko było rozkopane przez W. Łebskiego w 1887 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym zidentyfikowano dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich znajdujących się obok tych mogił (Tabela 1).

Grobowiec I (A)²³

Wg szkicu W. Łebskiego była to mogiła zbudowana na planie wydłużonego trapezu, który posiadał orientację E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Czoło jego było usytuowane od strony E (SE) (Tabela 2). W chwili odkrycia grobowiec był już zniszczony. Posiadał on kamienną obstawę, ale brak jest szczegółowych danych na temat jej charakteru. Oprócz niej, zidentyfikowano także nasyp ziemny. Mogiła miała mieć długość ok. 170 m²⁴ (Tabela 2). W jej wnętrzu zidentyfikowano bliżej nieokreślone bruki kamienne oraz warstwy ognisk (w okolicach czoła mogiły). Brak danych na temat grobów²⁵ (Tabela 1, 2).

Grobowiec II (B)

Grobowiec ten znajdował się w bliskim sąsiedztwie grobowca I, na S od niego. Posiadał on zapewne także kształt trapezoidalny (Tabela 2). Miał on orientację podobną do grobowca I, tj. E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Podobnie jak w przypadku sąsiedniej mogiły, miał on czoło od strony E (SE) (Tabela 2). Obiekt ten posiadał kamienną obstawę oraz nasyp ziemny. Jego długość wynosić miała ok. 45 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2).

---

²³ W nawiasie podano oryginalną nazwę obiektów (por. W. Łebski 1888, 33-36).

²⁴ Początkowo długość mogiły podawano w krokach, tj. 223 (W. Łebski 1888, 36). Wartość tę przeliczył na metry W. Chmielewski (1952, 95; por. M. S. Midgley 1985, 234). Tymczasem w publikacji S. Rzepeckiego można odnaleźć zapis 223 m.

²⁵ W część czołową nasypu grobowca, wkopano grób KAK (por. W. Chmielewski 1952, 95; M. Szmyt 2006, 145; 2011, 110).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

W. Łebiński 1888, 33-36; W. Chmielewski 1952, 95; M. S. Midgley 1985, 234; R. Zych 2002, kat.; M. Szmyt 2006, 110; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

51. Sadok (Gawin), stan. 1; AZP: 52-47/47

gm. Chodecz, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji. Położone było ono ponad torfiastym terenem, nieopodal Jeziora Szczytnowskiego.

Przebieg badań: stanowisko nie badane.

b) Źródła

Na stanowisku tym miał znajdować się jeden grobowiec o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich położonych w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Charakteryzował się on dobrym stanem zachowania. Brak jest bliższych danych na temat jego wyglądu, orientacji czy rozmiarów (Tabela 2). Brak informacji o grobach w jego wnętrzu (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jazdzewski 1936a, 115; W. Chmielewski 1952, 86; M. S. Midgley 1985, 235; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

52. Sarnowo, stan. 1 i 1A; AZP: 51-45/121 i 122

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Stanowiska

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Strefa poza dolinami. Krawędź równiny. Nieznaczna ekspozycja. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze informacje o stan. 1 pochodzą z pierwszych lat po II wojnie światowej. Badania wykopaliskowe były prowadzone na nim w latach 1950-51. Kierowali nimi W. i M. Chmielewscy oraz S. Madajski z MAiE w Łodzi. Następnie miała miejsce kilkunastoletnia przerwa, po której badania wznowiono w 1966 r. Kierownikiem prac została wówczas L. Gabalówna, także z ramienia MAiE. Wtedy też rozpoczęto badania stan 1A. Oprócz wspomnianej

badaczki, prace te prowadzili także R. Dragan i Z. Wawrzykowska. Po śmierci L. Gabałówny w 1970 r., kontynuował je H. Wiklak, do 1975 r.

b) Źródła

Na stanowisku w Sarnowie 1 zidentyfikowano dziewięć bezkomorowych grobowców KPL. Wszystkie one zostały przebadane (Tabela 1). Zgrupowanie grobów płaskich odkryto tuż obok, na stanowisku 1A (Tabela 1). Ponadto w miejscu, gdzie znajdowały się groby płaskie odkryto także osadę KPL. Relikty jej znajdowały się również pod dwoma grobowcami.

Grobowiec I

Grobowiec ten zbudowany został na planie trapezu, który był zorientowany NE-SW (Tabela 2). Czoło grobowca znajdowało się od strony NE (Tabela 2). Miał on długość ok. 77 m, podczas gry szerokość jego czoła wynosiła ok. 12 m (Tabela 2). Nie ma informacji odnośnie szerokości wierzchołka. Opisywany grobowiec posiadał obstawę kamienną, która lepiej zachowała się jedynie w części czołowej. Wzdłuż ścian bocznych natrafiono głównie na tzw. podkładki. Ponadto zarejestrowano wzdłuż grobowca rowy, które zdaniem W. Chmielewskiego są negatywami po obstawach kamiennych. NW grobowca była prosta, natomiast SE była lekko wklęsła (na ok. 23 m od czoła mogiły). Ponadto, opisywane założenie posiadało nasyp ziemny. Poniżej tego nasypu, w warstwie próchnicy pierwotnej odkryto 1 grób²⁶ oraz warstwę paleniska, znajdującą się obok grobu (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w warstwie wspomnianej próchnicy pierwotnej odkryto fragmenty naczyń (m.in. fragment pucharu zdobionego w strefie podkrawędnej) i krzemienie z surowca czekoladowego (dwa odłupki, jeden rdzeń szczątkowy przerobiony na skrobacz oraz jeden skrobacz wiórowy). Najliczniejsza ich koncentracja wystąpiła w pobliżu paleniska i grobu. Z warstwą paleniska wiąże się ponadto duża ilość węgla drzewnych.

Grób 1

Usytuowany był on ok. 5 m od czoła grobowca wzdłuż jego głównej osi, tj. NE-SW (Tabela 2). Jego konstrukcję tworzył płaszcz kamienny o wymiarach ok. 5 x 3,7 m (Tabela 2). Poniżej niego znajdowała się kamienna obstawa o wymiarach ok. 2 x 0,9 m (Tabela 2). Właściwa jama grobowa została wkopana ok. 0,3 cm poniżej poziomu pierwotnej próchnicy. W jamie tej znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na NE, które należały do osobnika płci męskiej w wieku ok. 65 lat (*senilis*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: na SE od głowy zmarłego znajdowała się flaszka z kryzą (Tabela 3). Pomiędzy nią a głową zmarłego natrafiono ponadto na krzemienisty grocik (Tabela 3).

Grobowiec II

Był on usytuowany ok. 10 m SE od grobowca I. Była to konstrukcja trapezoidalna, w rzucie poziomym zorientowana wzdłuż osi NE-SW, z czołem skierowanym na NE (Tabela 2). Posia-

---

²⁶ Odkryto ponadto wtórny grób KAK (W. Chmielewski 1952, 57; T. Wiślański 1966, 72, 227).

dała ona długość ok. 83 m i szerokość czoła ok. 12 m (Tabela 2). Przypuszczalnie posiadał on kamienną obstawę, której negatyw stanowiły rowy wyznaczające zasięg mogiły. Ok. 39 m od jej czoła dostrzeżono wklęsnięcie w ścianach bocznych, natomiast nieco bliżej (ok. 16 m od czoła) zarejestrowano poprzeczny w stosunku do osi dłuższej wkop o szerokości ok. 10 m. Wewnątrz grobowca odkryto cztery groby i niewielkie zagłębienie (w pobliżu grobu 4), w którym stwierdzono obecność węgli drzewnych (Tabela 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie mogiły natrafiono na fragmenty różnych naczyń, m.in. na fragment pucharu zdobionego ornamentem sznura.

Grób 1

Znajdował się on ok. 4 m od czoła grobowca i był zorientowany wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Konstrukcję grobu stanowił płaszcz kamienny w kształcie zbliżonym do owalu o wymiarach ok. 4,5 x 3,5 m (Tabela 2). Poniżej płaszcza stwierdzono jamę grobową, która miała z kolei wymiary ok. 3,6 i 2,6 m (Tabela 2). Była ona wkopana w warstwę pierwotnej próchnicy. W jamie tej odkryto szczątki dwóch osobników w układzie wyprostowanym z głowami skierowanymi na W (Tabela 3). Szczątki te należały zapewne do osobnika dorosłego płci męskiej, a także osobnika płci żeńskiej w wieku ok. 16 lat (*juvenis*) (Tabela 3). Obok głównych szkieletów, na nieco wyższym poziomie w stosunku do ich, odkryto kamienie, które być może zostały tam ułożone intencjonalnie.

Materiał ruchomy: pomiędzy szkieletami, w pobliżu szkieletu mężczyzny, znajdowała się flaszka z kryzą oraz amfora dwuucha (Tabela 3).

Grób 2

Znajdował się on ok. 18 m od czoła grobowca, w pobliżu jego NW ściany. Grób składał się z prostokątnej jamy o wymiarach ok. 2,6 x 1,5 m (Tabela 2), wewnątrz której znajdowała się też obstawa kamienna. Obiekt ten zorientowany był tak jak grobowiec (NE-SW) (Tabela 2). Głębokość jamy w odniesieniu do poziomu próchnicy pierwotnej wynosiła ok. 0,4 m. Wewnątrz niej nie odkryto szczątków ludzkich²⁷ (Tabela 3). Brak też informacji na temat i inwentarza grobowego.

Grób 3

Znajdował się on ok. 2 m od grobu 2, w kierunku wierzchołka grobowca. Była to również jama, z którą związana była konstrukcja kamienna w formie obstawy. Jej wymiary to ok. 2 x 1,3 m (Tabela 2). Orientacja tego obiektu była odmienna niż grobowca, tj. N-S z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Wewnątrz grobu nie znaleziono ani szczątków ani wyposażenia.

---

²⁷ Zdzisław Kapica (1971a, 117), sugerując się rozmiarami jamy grobowej uważa, iż wewnątrz niej złożono pierwotnie osobnika dorosłego.

Grób 4

Obiekt ten zlokalizowany był mniej więcej w połowie długości grobowca, ok. 40,5 m od jego czoła, w pobliżu SW ściany. W jego skład wchodziła jama i słabo zachowana obstawa kamienna. Niestety, nie ma informacji na temat wymiarów jamy grobowej (Tabela 2). W grobie tym nie znaleziono szczątków kostnych.

Materiał ruchomy: przypuszczalnie wyposażenie stanowiła flaszka z kryzą znajdująca się w części SW grobu. Na tej podstawie W. Chmielewski sądzi, iż pierwotnie głowa mogła być zwrócona w stronę wierzchołka mogiły.

Grobowiec III

Założenie to usytuowane było ok. 15 m na SE od grobowca II. Był to grobowiec zbudowany na planie trapezu zorientowanego NE-SW (Tabela 2). Jego konstrukcję tworzyła zapewne obstawa kamienna oraz nasyp. Ślady po obstawie zachowały się w postaci rowów-negatywów. Na ich podstawie szacuje się długość tego grobowca na ok. 38,5 m (Tabela 2). Jego podstawa miała zaś szerokość ok. 9,5 m (Tabela 2). W grobowcu natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca zidentyfikowano fragmenty naczyń oraz krzemieni (m.in. wiórków) z surowca czekoladowego.

Grób 1

Znajdował się on ok. 3,5 m od czoła mogiły. Składał się on z kolistego płaszcza kamiennego o średnicy ok. 4 m (Tabela 2), poniżej którego znajdowała się jama, której spąg miał kształt prostokąta o wymiarach ok. 2 x 1,1 m (Tabela 2). W jamie tej stwierdzono elementy kamiennej obstawy. Ponadto, jama ta była wkopana ok. 0,5 m poniżej pierwotnego poziomu próchnicy. W grobie znajdowały się szczątki zmarłego, będące ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3).

Materiał ruchomy: obok głowy zmarłego natrafiono na kiel dzika (Tabela 3). Miał on ślady obróbki.

Grobowiec IV

Mogiła ta znajdowała się ok. 20 m na S od grobowca III. Była ona zbudowana także na planie wydłużonego trapezu o orientacji NE-SW (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 80 m, a szerokość czoła ok. 11 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienną obstawę, której ślad zachował się w postaci rowów-negatywów. Były one względem siebie symetryczne. Charakterystyczne wklęsnięcie ściany SE i NW zarejestrowano na ok. 35 m od czoła mogiły. Grobowiec ten posiadał ponadto nasyp ziemny. Odkryto także charakterystyczną warstwę torfu. Warstwy torfu zarejestrowano w dwóch strefach, tj. od ściany czoła grobowca do ok. 3 m oraz między 15 i 25 m. Był to pas szerokości ok. 2 m. Wewnątrz grobowca odkryto cztery bezdyskusyjne groby

oraz jedną jamę o niepewnej funkcji (kolejny grób?), wkopaną w nasyp²⁸ (Tabele 1, 2, 3). Poniżej nasypu natrafiono na bardzo dobrze zachowaną pierwotną próchnicę, stanowiącą w tym przypadku warstwę osadniczą (kulturową) KPL. Była ona dość dobrze czytelna zwłaszcza w miejscach, gdzie była ona przykryta warstwą torfu.

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca natrafiono na liczne fragmenty ceramiki (m.in. pucharów lejkowatych, amfor) i krzemieni, przede wszystkim z surowca czekoladowego (m.in. 19 odłupków, osiem wiórków, dwa skrobacze, siedem wiórów retuszowanych). Materiał ten w dużej mierze pochodził z warstwy kulturowej związanej ze starszą osadą KPL, którą to zarejestrowano pod tą mogiłą.

Grób 1

Znajdował się on w partii czołowej grobowca ok. 5 m od ściany czoła. Grób zorientowany był wzdłuż osi dłuższej grobowca, tj. NE-SW (Tabela 2). Składał się on z prostokątnej jamy o wymiarach 3,5 x 2 m (Tabela 2). Była ona wypełniona materiałem kamiennym. Wewnątrz niej natrafiono na bardzo słabo zachowane szczątki ludzkie, na podstawie których nie można było ustalić płci i wieku zmarłego (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w gronie odkryto cztery fragmenty ceramiki oraz jeden skrobacz wiórowy z krzemienia czekoladowego (Tabela 3). Ponadto na dnie jamy stwierdzono masę wapienną, która być może pochodziła z muszli (Tabela 3).

Grób 2

Usytuowany był on ok. 15 m od czoła mogiły. Miał on konstrukcję w formie obstawy kamiennej, przy czym ścianę SE grobu tworzyła obstawa grobowca, do której grób ten przylegał. Nie ma informacji odnośnie wymiarów tego grobu (Tabela 2). W środku znaleziono szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej (Tabela 3). Zmarły był zapewne osobnikiem płci męskiej w wieku ok. 25 lat (*adultus*) (Tabela 3). Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 3

Znajdował się on ok. 12 m od czoła grobowca poniżej kamiennego płaszczka. Brak danych na temat jamy grobowej (Tabela 2), szczątków ludzkich oraz wyposażenia.

Grób 4

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 25 m od czoła grobowca i podobnie jak grób 3 znajdował się miał poniżej kamiennego płaszczka. Także w tym przypadku nie ma danych na temat jamy grobowej (Tabela 2), szczątków i wyposażenia.

---

²⁸ Waldemar Chmielewski (1952, 83) sugeruje, iż mógł być to piąty grób, ale w odróżnieniu od pozostałych, grób wtórny, wkopany w powstały wcześniej nasyp.

Grób 5?

Hipotetyczny grób zlokalizowany w połowie długości grobowca (ok. 47 m od jego czoła). W przeciwieństwie do ww. grobów obiekt ten został wkopany w istniejący już nasyp. Brak danych na temat jakichkolwiek szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w pobliżu opisanej jamy odkryto dużą ilość fragmentów naczyń.

Grobowiec V

Założenie to było usytuowane ok. 13 m na SE od grobowca IV i miało orientację NE-SW (Tabela 2). Grobowiec miał długość ok. 76 m, a szerokość jego podstawy wynosiła ok. 9,5 m (Tabela 2). Wierzchołek miał z kolei szerokość ok. 3 m. Grobowiec miał obstawy kamienne, po których zachowały się jedynie rowy-negatywy. Były one słabo zachowane. Mogiła posiadała nasyp ziemny, najwyższy w części czołowej. Ściany grobowca posiadały wklęsnięcie ok. 30-35 m od jego czoła. Wewnątrz mogiły znajdował się zapewne 1 grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Zlokalizowany został w części czołowej grobowca. Miał on orientację SE-NW i składał się m.in. z płaszcza kamiennego o wymiarach ok. 3,5 x 3 m (Tabela 2). Został on naruszony przez wkop w późniejszym czasie. Brak danych na temat szczątków ludzkich²⁹ (Tabela 3) oraz wyposażenia grobowego.

Grobowiec VI

Grobowiec zlokalizowany był ok. 6 m na SE od grobowca V. Zbudowany został on na planie wydłużonego trapezu o orientacji E-W z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Pierwotna jego długość mogła wynosić ok. 60 m, zaś szerokość podstawy ok. 11,5 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał kamienne obstawy. Ściany dłuższe mogiły posiadały także wklęsnięcie ok. 35 m od jej czoła. Zarejestrowano dobrze zachowany nasyp ziemny (głina). Wewnątrz mogiły odkryto 1 grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie mogiły odkryto kilkanaście fragmentów naczyń i krzemienie (dwa odłupki i jeden złamany wiórek z krzemienia czekoladowego).

Grób 1

Usytuowany był on ok. 6,5 m od podstawy grobowca wzdłuż osi głównej mogiły. Grób składał się z jamy (zorientowanej E-W, z odchyleniem NE-SW) o wymiarach ok. 3 x 1,15 m (Tabela 2). Jej głębokość wynosiła ok. 0,75 m. Obok jamy znajdował się ponadto bruk kamienny, który miał wymiary ok. 3 x 1,8 m. Szkielet zachowany był słabo. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej, z głową na SW (Tabela 3). Obok jego głowy i nóg odkryto dwa kamienie. Na podstawie analizy antropologicznej ustalono, że zmarły był osobnikiem płci męskiej w wieku ok. 65 lat (*senilis*) (Tabela 3). W grobie nie znaleziono wyposażenia.

---

²⁹ Zdzisław Kapica (1971a, 118) sugeruje, iż w grób ten zbudowano dla dwóch osób.

Grobowiec VII

Grobowiec ten był najdalej wysuniętym na SE grobowcem na omawianym cmentarzysku. Znajdował się on około 60 m od mogiły VI. Zbudowany został on na planie trapezu i zorientowany był wzdłuż osi N-S, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Mierzył on ok. 75 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienne obstawy, których ślady zachowały się w postaci rowów-negatywów oraz nasyp ziemny. W grobowcu być może znajdowało się pięć grobów (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca odkryto fragmenty ceramiki i krzemienie.

Grób 1?

Ten przypuszczalny grób usytuowany był w pobliżu czoła mogiły. Miał on orientację taką jak grobowiec, tj. N-S (odchylenie NE-SW) (Tabela 2). Brak bliższych danych na jego temat; został on zniszczony przez wkop z XIX w.

Grób 2?

Znajdował się on na S od przypuszczalnego grobu 1. Tworzyła go warstwy płaszcza kamiennego o wymiarach ok. 3,6 x 1,2 m oraz jama (Tabela 2). Obiekt zorientowany był N-S (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat tego obiektu.

Grób 3?

Usytuowany był on w części W czoła, tuż przy jego ścianie. Był to prostokątny bruk kamienny o orientacji N-S (odchylenie NE-SW) (Tabela 2).

Groby 4 i 5?

Znajdowały się one w części E czoła grobowca. Miały one orientację poprzeczną w stosunku do osi dłuższej mogiły, a więc E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Groby te były przykryte wspólnym płaszczem kamienny, pod którym znajdowały się 2 oddzielne płaszcze. Brak bardziej precyzyjnych informacji na temat pochówków.

Uwagi: w nasyp grobowca wkopana była jama, zawierająca zdefragmentowane kości ludzkie (długie i fragmenty czaszek), być może dziewięć osobników, z których prawdopodobnie wybrano szpik. Część z tych kości była nadpalona. Nie jest pewna ich przynależność do KPL, być może są one związane z KAK.

Grobowiec VIII

Mogiła ta znajdowała się ok. 20 na SW od grobowca VI. Była ona zbudowana na planie trapezu o orientacji NE-SW (Tabela 2). Długość grobowca wynosiła ok. 71 m, szerokość jego czoła natomiast ok. 12 m, a wierzchołka ok. 1 m (Tabela 2). Mogiła posiadała obstawy kamienne, które jednak nie zachowały się. Śladem po nich były rowy, które wyznaczały zarys grobowca. Co interesujące, w części czołowej nie zaobserwowano przerwy w rowie. Zidentyfikowano nasyp ziemny (warstwy I-VI), który jednak uległ silnemu rozmyciu. Zapewne miał on pierwotnie wysokość od ok. 3 m (w części czołowej) do ok. 1 m (w części wierzchołkowej). Wewnątrz grobowca (warstwy VII-VIII) odkryto jeden grób, ślady bliżej nieokreślonej konstrukcji polepowo-

drewnianej oraz jamę odpadkową (Tabele 1, 2). Ponadto grobowiec VIII posiadał rodzaj przybudówki od strony czołowej, w ramach której zidentyfikowano kolejne groby, tj. 2 i 3. (Tabele 1, 2, 3). Poniżej grobowca odkryto natomiast ślady orki.

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca (w warstwach II-VI) odkryto fragmenty naczyń KPL, krzemienie, polepę i kości zwierzęce.

Grób 1

Zlokalizowany był on ok. 5 m od czoła grobowca. Tworzył go płaszcz kamienny o wymiarach 4,8 x 3,2 m zorientowany tak jak oś grobowca (NE-SW) (Tabela 2). Pod tym płaszczem (o miąższości 1,9 m) odkryto jamę grobową o identycznej orientacji i wymiarach ok. 2,4 x 0,9 m (Tabela 2). Na dnie jamy grobowej zidentyfikowano grudki polepy. Wewnątrz jamy nie znaleziono szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w obrębie warstw płaszcz zidentyfikowano kilkanaście fragmentów naczyń. Grób nie zawierał jednak typowego wyposażenia.

Konstrukcja polepowo-drewniana

Założenie zidentyfikowane zostało na E i S od grobu. Odkryto tu zgrupowanie polepy, które w rzucie poziomym miało kształt prostokąta o wymiarach ok. 10 x 6 m (Tabela 2). Zazwyczaj grudki polepy były z jednej strony płaskie i miały białą barwę. Wokół zgrupowania polepy odkryto niewielkie dołki posłupowe. W ramach tego założenia natrafiono na 38 fragmentów naczyń, 11 fragmentów kości zwierzęcych i materiały krzemienne.

Jama odpadkowa

Usytuowana była ona poniżej nasypu grobowca, na S od grobu 1. Był to obiekt w kształcie nawiązującym do owalu, o średnicy ok. 2 m.

Materiał ruchomy: w wypełnisku tej jamy odkryto m.in. 43 fragmenty naczyń, krzemienie, kilkaset fragmentów polepy, skorupy z małży i paciorki z muszli. Natrafiono także na liczne węgielki drzewne.

Datowanie absolutne: z ww. węgielków drzewnych uzyskano datę radiowęglową – GrN-5035: 5570±60 BP.

Przybudówka

Przylegała ona do czoła mogiły i miała wymiary ok. 12 x 9 m. W ramach tego założenia odkryto liczne fragmenty polepy i ciemną warstwę torfu (w rzucie poziomym w kształcie kolistym). Pod warstwą torfu odkryto płaszcz kamienny, zbliżony w rzucie poziomym do koła. Pod nim znajdowały się jamy grobowe (grób 2 i 3).

Materiał ruchomy: w obrębie omawianej przybudówki odkryto 71 fragmentów naczyń, materiały krzemienne, kości zwierzęce i fragmenty muszli ślimaków.

Grób 2

Była to jama w kształcie prostokąta o wymiarach ok. 1,7 x 0,65-0,7 m i głębokości ok. 0,4 m (Tabela 2). Wewnątrz niej znaleziono szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na SW (Tabela 3). Szczątki te należały do kobiety w wieku ok. 18 lat (*juvenis*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: przy szkielecie natrafiono na dwa fragmenty naczyń. Na dnie jamy zidentyfikowano zaś białą masę wapienną (Tabela 3).

Grób 3

Jama grobu 3 miała także kształt prostokąta i wymiary ok. 2,1 x 0,65-0,7 m (Tabela 2). Była ona głęboka na ok. 0,4 m. W grobie tym odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 3). Należały one do osobnika męskiego w wieku ok. 40-50 lat (*maturus*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie obok szczątków zidentyfikowano tylko jeden fragment naczynia KPL (Tabela 3). Podobnie jak w grobie 2, na dnie jamy natrafiono na białą masę wapienną (Tabela 3).

Grobowiec IX³⁰

Mogiła ta zlokalizowana jest nieco ponad 40 m na SE od grobowca VIII. Była to budowla wzniesiona na planie trapezu zorientowana wzdłuż osi NE-SW, z czołem na NE (Tabela 2). Prawdopodobnie mogiła miała pierwotnie długość ok. 30 m, szerokość czoła ok. 10 m, a wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Brak danych na temat obstaw kamiennych. Obiekt ten posiadał nasyp ziemny; odkryto miejsca, z których wybierano ziemię do jego uformowania. W ramach nasypu wyróżniono sześć warstw naturalnych, w których odkryto liczne zabytki ruchome. W grobowcu odkryto pojedynczy grób oraz konstrukcję drewnianą (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w wyróżnionych warstwach (I-VI) odkryto liczne zabytki ruchome. I (cały nasyp) – 154 fragmenty naczyń, 74 krzemienie, 2 przedmioty kamienne i 2 kości zwierzęce; II (wzdłuż nasypu) – 35 fragmentów naczyń i 13 krzemieni; III (czoło mogiły) – 28 fragmentów naczyń, 17 krzemieni, 2 kości zwierzęce; IV – (główny nasyp grobowca) – 229 fragmentów naczyń, 87 krzemieni, polepa, 1 fragment płytki kamiennej); V – (czoło mogiły; warstwa kulturowa) – 18 fragmentów naczyń, 14 krzemieni, polepa.

Grób 1

Zidentyfikowany został on w calcu poniżej opisanych wyżej warstw. Znajdował się on ok. 5 m od czoła grobowca. Był on zorientowany poprzecznie w stosunku do jego osi dłuższej, a więc SE-NW (Tabela 2). Jama grobowa miała kształt trapezu o wymiarach ok. 2,7 x 1,8-1,5 m (Tabela 2). Głębokość jej wynosiła natomiast ok. 1 m. W jamie tej odkryto pochówek kobiety w wie-

---

³⁰ Pod tym samym numerem figuruje jeszcze jeden grobowiec przyporządkowany przez W. Chmielewskiego (1952, 73) do tego stanowiska. Znajdował się on ok. 1500 m na SW od opisywanego zgrupowania. Miał on mieć długość ok 50 m i czoło skierowane na NW (por. H. Wiklak 1975, 43, przyp. *).

ku ok. 70 lat (*senilis*) (Tabela 3). Zmarła być może ułożona była w trumnie, w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Szkielet miał cechy deformacji.

Materiał ruchomy: obok szczątków odkryto ułamki naczyń, dłutko rogowe i łyżkę glinianą (Tabela 3).

Uwagi: związek tego grobu z grobowcem może być dyskusyjny.

Konstrukcja drewniana

Zidentyfikowana została ona w części czołowej mogiły. Znajdowała się ona nad ww. grobem, ale nie była ona usytuowana względem niego w sposób symetryczny. Była ona względem niego ukośna i miała orientację N-S. Jej wymiary oszacowano na ok. 3 x 2,4 m (Tabela 2). Śladami po tej konstrukcji były rowy fundamentowe. W ramach niej nie natrafiono na materiał ruchomy.

Obiekty poza przestrzenią grobowców (cmentarzysko na stan. 1A)

Obiekty te znajdowały się ok. 60 m w kierunku NW od wierzchołka grobowca I. Odkryto tam łącznie osiem grobów płaskich³¹ (Tabela 4). Znajdowało się ono w obrębie zidentyfikowanej w tym miejscu osady KPL³².

Grób 1

Znajdował się on w SW części cmentarzyska. Jego konstrukcję stanowiła jama o wymiarach ok. 2,2 x 1,0 m i głębokości 0,7 m (Tabela 4). Miała ona orientację NE-SW (Tabela 4). Wewnątrz odkryto dość słabo zachowane szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 5). Szczątki te należały zapewne do osobnika płci męskiej w wieku ok. 30 lat (*adultus*) (Tabela 5) Grób nie był wyposażony³³

Grób 2

Usytuowany był on ok. 5 m na NE od grobu 1. Była to jama zorientowana wzdłuż osi NE-SW i wymiarach ok. 2,4 x 1 m i głębokości ok. 1 m (Tabela 4). W grobie tym znajdowały się słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na SW (Tabela 5). Był to mężczyzna w wieku ok. 35 lat (*adultus*) (Tabela 5) Nie stwierdzono wyposażenia grobowego.

Grób 3

Obiekt ten znajdował się w S części cmentarzyska. Jama grobowa miała wymiary ok. 2,3 x 1 m i miała głębokość ok. 0,8 m (Tabela 4). Była ona zorientowana NE-SW (Tabela 4). Wewnątrz niej odkryto prawdopodobnie szczątki 2 osobników (Tabela 4). Pierwszy z nich był osobnikiem

---

³¹ Grobów tych mogło być pierwotnie nieco więcej, tj. ok. 12 (por. H. Wiklak 1986, 79).

³² Wg H. Wiklaka (1986, 79) cmentarzysko to było współczesne osadzie.

³³ W grobach płaskich na cmentarzysku 1A w Sarnowie znajdowano co prawda fragmenty zabytków ruchomych, ale mają one prawdopodobnie charakter wtórny i związane były z osadą KPL (por. H. Wiklak 1986, 82, 86).

dorosłym ułożonym w pozycji wyprostowanej z głową na SW (Tabela 5). W drugim przypadku natrafiono być może na pochówek w typie ciałopalnym³⁴ (Tabela 5). Grób nie był wyposażony.

Groby 4 i 5

Znajdowały się one pomiędzy grobami 2 i 3, w centralnej części cmentarzyska. Tworzyła je jama zorientowana NE-SW, mająca wymiary ok. 2,3 x 1 m³⁵ (Tabela 4). Nie ma jasnych informacji na temat ścisłych granic pomiędzy nimi. Zdzisław Kapica podaje jedynie, iż grób 4 był młodszy od grobu 5. Wewnątrz opisywanych grobów odkryto liczne szczątki ludzkie. W grobie 4 natrafiono prawdopodobnie na jeden pochówek ciałopalny noworodka oraz pochówki szkieletowe, tj. 5 letniego dziecka (*infans I*), osobnika płci nieokreślonej w wieku ok. 16-18 lat (*juvenis*) i osobnika dorosłego, także płci nieokreślonej, w wieku ok. 40-45 lat (*adultus*) (Tabela 5). Zmarli (poza pochówkiem ciałopalnym) ułożeni byli w pozycji wyprostowanej z głowami na SW (Tabela 5). Wyjątek na tym tle stanowił jedynie pochówek osoby młodocianej (16-18 lat), której głowa skierowana była na NE (Tabela 5). Przy zmarłych nie znaleziono wyposażenia. W grobie 5 zidentyfikowano z kolei dwa pochówki szkieletowe, kobiety w wieku ok. 45 lat (*maturus*) oraz osobnika płci nieokreślonej w wieku ok. 30 lat (*adultus*) (Tabela 5). Ich głowy były zwrócone na SW (Tabela 5). Także w tym przypadku brak wyposażenia grobowego.

Grób 6

Obiekt ten usytuowany był w części S przebadanej części cmentarzyska, ok. 2,5 m na SW od grobu 3. Zorientowany on został zapewne wzdłuż osi NE-SW (Tabela 4). Wymiary jamy grobowej nie są w pełni jasne. Miała ona szerokość ok. 0,8 m i głębokość ok. 0,7 m (Tabela 4). W jej wnętrzu znaleziono bardzo słabo zachowane szczątki ludzkie, na podstawie których nie udało się ustalić ani wieku ani płci zmarłej osoby. Nie jest również jasne, w którą stronę skierowana była jej głowa (Tabela 5). W grobie nie stwierdzono typowego wyposażenia.

Grób 7

Grób ten był najdalej wysuniętym w kierunku SW grobem rozpoznanym na stanowisku 1A. Znajdował się on ok. 4 m na W od grobu 6. Jama grobowa miała orientację NE-SW i wymiary ok. 2,2 x 1 m (Tabela 4). Jej głębokość wynosiła ok. 0,75 m. Także w tym grobie stwierdzono bardzo słaby stan zachowania szczątków. Nie jest znana ani płeć ani wiek pochowanej w nim osoby. Nie udało się także ustalić położenia jej głowy (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 8

Był to z kolei najdalej na W wysunięty grób. Zlokalizowany był ok. 4 m w tym kierunku od grobu 2. Zorientowany był on wzdłuż osi NE-SW i miał wymiary ok. 2,4 x 1 m (Tabela 4). Był

---

³⁴ Zdzisław Kapica (1986, 93) nie podejmuje się rozstrzygnięcia czy były to szczątki ludzkie czy zwierzęce.

³⁵ Wymiary takie podaje H. Wiklak (1986, 86). Analizując rycinę zamieszczoną przez Z. Kapicę (1986, 95, Ryc. 1) można odnieść wrażenie, iż jama ta mogła być znacznie większa.

on ponadto dość głęboki, ok. 1,14 m. Wewnątrz natrafiono na szczątki ludzkie z głową skierowaną zapewne na SW. Szczątki te mogły należeć do młodej kobiety w wieku ok. 16-18 lat (*juvenis*). Były one nadpalone (pochówek ciałałpalny?). Brak informacji na temat typowego wyposażenia grobowego.

Groby 9-12?

Z cmentarzyskiem (i osadą?) KPL związane były też zapewne inne pochówki ciałałpalne, być może w typie cząstkowym, należące do czterech osobników (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAiE.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 53-73; L. Gabałówna 1968, 135-147; 1969, 43-52; 1969a, 51-55; 1969b, 51-52; 1970, 77-91; Z. Kapica 1971a, 116-120; 1975, 55-64; H. Wiklak 1975, 43-53; 1980, 33-83; 1983, 167-200; 1986, 77-89; 1986a, 5-21; 1990, 109-127; E. Niesiołowska 1980, 85-155; 1981, 37-57; 1986, 23-48; 1994, 325-346; M. S. Midgley 1985, 235-239; 1992, 409-410; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

53. Sarnowo k. Łani, stan. -; AZP: 52-46/-

gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Na stanowisku w tej miejscowości znajdować się miało kilka mogił KPL (Tabela 1). Być może tworzyły one jedną wspólną nekropolę z mogiłami ze stanowiska 1 w Łani. Brak informacji o grobach płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Nie ma bliższych informacji na temat kształtu, orientacji i wymiarów tych mogił (Tabela 2).

Brak danych o ewentualnych grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jażdżewski, 1936a, 116; W. Chmielewski 1952, 86; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 119, Table 1.

54. Skarbanowo, stan. -; AZP: 52-45/-

gm. Izbica Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte w 1936 r. przez S. Madajskiego z PMA w Warszawie. Nie prowadzono na jego terenie badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Wg S. Madajskiego znajdował się tam dobrze zachowany bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma danych na temat grobów płaskich obecnych w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak szczegółowych informacji na jego temat, nie wiadomo jak był zorientowany oraz jakie były jego rozmiary (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

PMA w Warszawie.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 93; M. S. Midgley 1985, 239; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

55. Słaboszewo, stan. -; AZP: 45-37/- lub 44-37/-

gm. Dąbrowa, pow. Mogilno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Brak dokładnej lokalizacji. Niewielkie wyniesienie w pobliżu łąk i małych jezior, ok. 10 km na E od rzeki Noteć.

Przebieg badań: stanowisko rozkopane w 1879 r. przez W. Schwartza.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały dwa grobowce łączone z KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich zlokalizowanych obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on zapewne kształt trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Brak danych na temat kamiennej obstawy. Mogiła ta miała nasyp, zachowany na długości ok. 15 m (Tabela 2). Wewnątrz natrafiono na konstrukcję kamienną, bliżej nieokreślony obiekt (grób/groby?) i warstwę (palenisko?) poniżej wspomnianego obiektu (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w nasypie znajdować się miały zabytki ruchome, m.in. siekierka krzemienista.

Grób/groby

Wg W. Schwarza w południowej części mogiły znajdowały się szkielety ludzkie oraz zwierzęce (Tabela 3). Brak danych na temat sposobu skonstruowania grobu/grobów.

Materiał ruchomy: obok kości znajdować się miały dłućko z rogu i dwie „małe urny”, ułożone do góry dnem (Tabela 3).

Konstrukcja kamienna: znajdować miała się ona przy N krawędzi mogiły. Miała mieć ona wymiary ok. 6 x 1 m.

Grobowiec II

Miał być on w zasadzie podobny do grobowca I pod względem kształtu (trapez/trapezoid?), orientacji (E-W, z czołem na E) i wymiarów (zachowany na dł. ok. 15 m) (Tabela 2). Nie ma informacji na temat kamiennych obstaw. Założenie to miało jednak nasyp ziemny. Wewnątrz niego odkryto grób/groby (Tabele 1, 2, 3). W samym nasypie znajdować się miał bliżej nieokreślony kamienny krąg i warstwa paleniska (Tabela 1).

Materiał ruchomy: w nasypie znaleziono nieokreśloną liczbę fragmentów naczyń, dwa naczynia i siekierkę krzemienną. Jedno z tych naczyń miało mieć ornament pionowych stempelków (?).

Grób/groby

Istnieje jedynie lakoniczną informację o czterech szkieletach ludzkich i dużej ilości kości zwierzęcych (Tabela 3). Nie ma w zasadzie informacji o konstrukcji grobów.

Materiał ruchomy: jeden ze szkieletów miał mieć obok głowy niewielkie naczynie, które zdaniem W. Chmielewskiego mogło być flaszą z kryzą, a także siekierkę z diorytu (na lewo od zmarłego) (Tabela 3).

Uwagi: niewykluczone, iż ww. grobowce mogą mieć związek z KAK. Wydaje się bowiem, iż na podstawie opisu W. Schwarza, nie można bezsprzecznie przyporządkować ich (jako całości) do KPL (por. Chmielewski 1952, 95-96). Możliwa sekwencja: grobowiec KPL → grobowiec KAK.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 95-96; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

56. Sławsko Dolne, stan. 34; AZP: 47-39/121

gm. Strzelno, pow. Mogilno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Płaski teren w obrębie stoku doliny bezimiennego ciekłu wodnego. Gleby czarno-ziemne.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte przez J. Bednarczyka w 1992 r., w czasie badań powierzchniowych. Następnie zostało ono badane ratowniczo przez IP UAM w Poznaniu.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Grobowiec ten tworzyła m.in. warstwa kamieni-otoczek, które zgrupowane były w układzie trapezoidu o długości ok. 17 m i szerokości (czoła?) ok. 14 m (Tabela 2). Taki układ był zorientowany wzdłuż linii E-W (z hipotetycznym czołem na W) (Tabela 2). Pierwotny kształt tej mogiły nie jest jednak łatwy do odtworzenia. Poniżej warstwy otoczek zidentyfikowano warstwę podglebia. Warstwa humusu została usunięta podczas konstruowania grobowca. Niewykluczone, iż grobowiec ten posiadał pierwotnie nasyp ziemny. Zdaniem A. Kośko miał on także elementy konstrukcji drewnianej. W obrębie mogiły odkryto pięć grobów³⁶ (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w grobowcu natrafiono na fragmenty naczyń oraz materiał krzemienisty, w tym z surowca czekoladowego.

Grób 1

Znajdował się on w części NW konstrukcji grobowcowej, ok. 3 m od jej hipotetycznej N granicy. Była to jama, posiadająca obstawę kamienną. Grób ten miał wymiary ok. 2 x 1,2 m i zorientowany był wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Wewnątrz znaleziono szczątki ludzkie, niemniej wiek i płeć nie zostały określone (Tabela 3). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 2

Obiekt ten znajdował się ok. 1,5 m na N od grobu 1, tuż przy hipotetycznej ścianie N grobowca. Stwierdzono obecność jamy i obstawy kamiennej, które miały wymiary ok. 2,4 x 1,2 m i orientację E-W (Tabela 2). Płeć i wiek osobnika złożonego w grobie nie są znane (Tabela 3). Nie ma także danych na temat wyposażenia.

Grób 3

Zlokalizowany był tuż przy W granicy grobowca, nieco ponad 3 m na SW od grobu 1. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Grób ten tworzyła jama grobowa, która miała wymiary ok. 2 x 1,2 m

---

³⁶ Zidentyfikowany został tam jeszcze jeden grób, ale związany był on z KAK (por. A. Kośko 2006, 23).

(Tabela 2). Nie stwierdzono dobrze zachowanej obstawy kamiennej. Wewnątrz tego obiektu znajdowały się szczątki ludzkie (Tabela 3). Należały one do osobnika dorosłego (*adultus?*) płci męskiej (Tabela 3). Obok niego nie znaleziono wyposażenia grobowego.

Grób 6

Usytuowany był on w części S grobowca, ok. 4 m na SE od grobu 1 i ok. 2,5 m od ściany S grobowca. Grób ten składał się z jamy i obstawy kamiennej. Jego orientacja była zgodna z orientacją mogiły, tj. E-W (Tabela 2). Mierzył on ok. 2 x 1,2 m (Tabela 2). W grobie tym zidentyfikowano szczątki jednego osobnika płci męskiej w wieku ok. 35-45 lat. (*maturus*) (Tabela 3). Obok tych szczątków nie znaleziono elementów wyposażenia.

Grób 7

Grób ten znajdował się z kolei w części SW grobowca, ok. 2 m na SW od grobu 6. Zorientowany był on E-W i miał wymiary ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Stwierdzono tu obecność jamy grobowej. Być może grób miał też obstawę kamienną. Wewnątrz niego znaleziono szczątki dwóch osobników: dziecka w wieku ok. 5-6 lat (*infans I*) i osobnika w wieku ok. 20-25 lat (*juvenis/adultus?*), płci nieokreślonej (Tabela 3). W tym drugim przypadku natrafiono jedynie na czaszkę. W grobie nie znaleziono wyposażenia.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško 2006, 19-26; 2007, 45-55; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

57. Słupczka, stan. -; AZP: 55-45/- lub 55-46/-

gm. Kłodawa, pow. Koło, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Kłodawska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z I poł. XX w. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miał jeden grobowiec o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Został on zniszczony tuż po I wojnie światowej. Nie ma wzmianek o grobach płaskich w sąsiedztwie mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie ma bliższych danych na temat jego wymiarów i orientacji (Tabela 2). Wiadomo, iż mogiła ta posiadała kamienne obstawy. Brak danych o grobach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

K. Jażdżewski 1936a, 139-140; W. Chmielewski 1952, 93, M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

58. Ślužewo, stan. -; AZP: 43-44/-

gm. Aleksandrów Kujawski; pow. Aleksandrów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z XIX w. W 1981 r. było ono weryfikowane w ramach AZP. Badaniami tymi kierował J. Bednarczyk. Badań wykopaliskowych nie przeprowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto nieokreśloną ilość, prawdopodobnie bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich w sąsiedztwie mogił (Tabela 1)

Grobowce

Brak bliższych danych na ich temat (Tabela 2). W archiwalnej literaturze przedmiotu są one porównywane do mogił z Trzebca. Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 50; M. S. Midgley 1985, 240; S. Rzepecki 2011, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

59. Smarglin, stan. 22; AZP: 46-43/50

gm. Dobre, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Krawędź małej doliny bezimiennego dopływu rzeki Bachorza. Usytuowane jest ono na krawędzi małej doliny bezimiennego dopływu rzeki Bachorza (w obrębie tzw. Piasków Krzywosądzkich). Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko 22 odkryte zostało w 1982 r. podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez ówczesny KA UAM. Badania wykopaliskowe realizowano w latach 1983 i 1988 oraz 1997 i 2002.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto zapewne pozostałości bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja pozbawiona elementów kamiennych. Zidentyfikowano tu rów z rzędem umieszczonych w jego wnętrzu dołków po słupach. W centralnej części tego rowu stwierdzono obecność dwóch dodatkowych dołków po słupach. Być może odkryty fragment rowu stanowił czołową część grobowca. Długość tego fragmentu wynosiła ok. 12 m (Tabela 2). Orientacja jego przebiegała wzdłuż osi NE-SW, a zatem – jeśli był to faktycznie element czoła – cały grobowiec powinien być być zorientowany SE-NW (z czołem albo na SE albo na NW) (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

J. Czebreszuk, A. Przybył 2002, 74-75.

60. Sompolno, stan. -; AZP: 53-42/- lub 53-43/-

gm. Sompolno, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Znana jest tylko lakoniczna wzmianka na temat konstrukcji o cechach bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich obok niej (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał mieć on kształt zbliżony do wysokiego trapezu i kamienną konstrukcję (Tabela 2). Brak danych o jego wymiarach i orientacji (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

O. Kolberg 1867, 42; W. Chmielewski 1952, 95; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

61. Stróżewo³⁷, stan. -; AZP: 49-44/-

gm. Bytoń, pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Wg informacji prezentowanych przez O. Kolberga w okolicach miejscowości Stróżewo miał znajdować się jeden grobowiec, być może bezkomorowy KPL (Tabela 1). Grobów płaskich nie zarejestrowano (Tabele 1, 2).

Grobowiec I

Miał on zapewne kształt trapezu i kamienne obstawy (Tabela 2). Brak danych na temat jego wymiarów itd. (Tabela 2). Brak danych o grobach w grobowcu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

O. Kolberg 1867, 42; W. Chmielewski 1952, 50; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

62. Świerczyn, stan. 21; AZP: 50-45/96

gm. Topólka; pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji. Ok. 3 km na NW od Janiszewka, stan. 1.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte w II poł. XIX w. przez von Erckerta. Nie było ono badane wykopaliskowo. W 1985 r. prowadzono w jego okolicy badania powierzchniowe w ramach AZP. Nie dały one pozytywnego wyniku. Badaniami tymi kierował A. Horonziak.

b) Źródła

Ze stanowiskiem tym miały być związane dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich znajdujących się obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-II

Nie znany jest ich kształt, orientacja i wymiary (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

---

³⁷ W pracy M. S. Midgley (1985, 240) jako Struzewo.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921; W. Chmielewski 1952, 49; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

63. Świerczynek, stan. -; AZP: 50-45/-³⁸

gm. Topólka; pow. Radziejów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji. Krawędź doliny.

Przebieg badań: zostało ono odkryte i częściowo rozkopane przez von Eckerta w II poł. XIX w. Następnie badał je wykopaliskowo L. Kozłowski w 1913 r. Badania powierzchniowe w ramach AZP prowadził tam w 1983 r. A. Horonziak.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Zostały one przebadane wykopaliskowo (Tabela 1). Brak informacji odnośnie grobów płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowiec I

Było to założenie wzniesione na planie trapezu o orientacji N-S (czoło skierowane na S) (Tabela 2). Pierwotna jego długość nie jest znana. Zachował się on natomiast na długości ok. 17 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Była to budowla posiadająca kamienne obstawy w postaci dwóch rzędów głazów. W części czołowej zidentyfikowano co prawda tylko jeden taki rząd, ale głazy z nim związane były największe w stosunku do innych formujących obstawę grobowca. Mogiła miała też nasyp ziemny. We wnętrzu grobowca odkryto jeden dyskusyjny pod względem tożsamości kulturowej grób oraz prostokątną konstrukcję kamienną zbudowaną z dużych głazów (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Znajdował się on ok. 3,5 m od ściany czoła grobowca niemal dokładnie na jego dłuższej magistrali. Zorientowany był on tak jak grobowiec, tj. N-S (Tabela 2). Jego wymiary oszacowano na ok. 3,2 x 1 m (Tabela 2). Grób ten był imitacją grobu korytarzowego. Posiadał on obstawę kamienną i wyodrębniony korytarz (w części W). Nie był on jednak przykryty płytą kamienną, a przysypany warstwą ziemi, a następnie średniej frakcji materiałem kamiennym. W części N grobu odkryto duży głaz. Sięgał on od poziomu warstwy kamiennej grobu do jego calca. We-

---

³⁸Stanowisko to figuruje w bazie AZP jako Świerczyn, stan. 22; AZP: 50-45/97 (por. W. Chmielewski 1952, 46).

wnętrz grobu odkryto 4 pochówki (Tabela 3). Zmarli ułożeni byli w pozycji wyprostowanej (Tabela 3). Szkielet 1 (I)³⁹ znajdował się wzdłuż osi NE-SW, z głową na NE (Tabela 3). Pod nim ułożony odkryto szkielet 2 (II), który został ułożony wzdłuż osi NE-SW (z głową na SW) (Tabela 3). Szkielet 3 (III) znajdował się zaś pod szkieletem 2. Głowa tego zmarłego była skierowana na SE (Tabela 3). Szkielet 4 z kolei położony był najgłębiej, umieszczony został on poniżej wspomnianego wcześniej głazu. Głowa tego zmarłego zwrócona była na N (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu szkieletów 1-3 nie znaleziono żadnego wyposażenia. Obok szkieletu 4 odkryto natomiast siedem paciorków bursztynowych w kształcie toporka podwójnego (Tabela 3).

Konstrukcja kamienna

Założenie to znajdowało się w kierunku N od grobu, ok. 8,5 m od czoła mogiły. Było ono zbudowane z dużych głazów i miało wymiary ok. 6 x 1,3 m (Tabela 2). Konstrukcja ta usytuowana była wzdłuż głównej magistrali grobowca, na linii N-S. Wewnątrz tej konstrukcji zidentyfikowano warstwę paleniska, w kontekście której wystąpiły dwa skupiska fragmentów naczyń oraz jedno skupisko kości zwierzęcych.

Uwagi: chronologia grobu i konstrukcji kamiennej jest dyskusyjna. Nie można wykluczyć, iż były to obiekt KAK wkopane w nasyp grobowca KPL. Problematyczne jest tu jednak ułożenie zmarłych w konstrukcji grobowe, gdzie leżeli oni w pozycji na wznak (por. M. S. Midgley 1985, 241).

Grobowiec II

Była to mogiła zbudowana także na planie trapezu o orientacji SE-NW, z czołem na SE (Tabela 2). Jego zachowana długość wynosiła ok. 27 m, natomiast podstawa ok. 15 m (Tabela 2). Pierwotna długość grobowca była zapewne większa. Brak danych na temat wierzchołka. Grobowiec posiadał dwa rzędy obstawy kamiennej. W części czołowej wystąpił tylko jeden rząd, ale podobnie jak w grobowcu I ścianę tę tworzyły największe głazy. Ponadto grobowiec miał nasyp ziemny. Wewnątrz niego odkryto co najmniej trzy groby z pochówkami pojedynczymi, jeden być może podwójny oraz pięć szkieletów znajdujących się w obrębie owalnej konstrukcji kamiennej⁴⁰ (Tabela 2, 3). Odkryto także jeszcze dwie konstrukcje kamienne, zbliżone do zidentyfikowanej w grobowcu I oraz kamienny płaszcz, który być może stanowił element jeszcze jednego grobu (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1 (szkielet I)

Znajdował się on ok. 3,5 m od ściany czołowej grobowca niemal dokładnie na osi dłuższej grobowca. Miał on orientację taką jak grobowiec, tj. SE-NW. (Tabela 2). Brak dokładnych danych

---

³⁹ W nawiasach podano oryginalną numerację (L. Kozłowski 1921, por. Chmielewski 1952, 42)

⁴⁰ Zdaniem W. Chmielewskiego (1952, 48-49) funkcja tej konstrukcji jest trudna do określenia, a niektóre z grobów znajdujących się w jej wnętrzu mogły mieć związek z KAK..

odnośnie jego wymiarów (Tabela 2). Grób posiadał nienajlepiej zachowaną obstawę kamienną. W jego wnętrzu odkryto szczątki, być może osobnika dorosłego, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Płeć zmarłego nie jest znana (Tabela 3). Obok tej osoby nie natrafiono na dary grobowe.

Grób 2 (szkielet VII)

Znajdował się on ok. 11 m od czoła grobowca. Podobnie jak grób 1 był on usytuowany niemal idealnie wzdłuż głównej magistrali grobowca. Miał on zatem orientację SE-NW (Tabela 2). Brak dokładnych danych na temat jego wymiarów (Tabela 2). Grób ten także posiadał obstawę z niewielkich kamieni. W środku niego znajdował się szkielet ułożony w pozycji wyprostowanej z głową zwróconą na S (SE) (Tabela 3). Nie ma in formacji na temat płci. Na podstawie rycin L. Kozłowskiego można zakładać, iż była to osoba dorosła (Tabela 3). Przy szczątkach tych nie natrafiono na zabytki ruchome.

Grób 3 (szkielet VIII)

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 7 m od czoła mogiły w pobliżu jej W ściany. W przeciwieństwie do grobów 1 i 2, opisany grób zorientowany był poprzecznie do osi dłuższej grobowca, tj. NE-SW (Tabela 2). Brak dokładnych danych na temat jego wymiarów (Tabela 2). Konstrukcję jego tworzyły duże głązy usytuowane wzdłuż szkieletu. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (SW) (Tabela 3). Brak danych na temat płci zmarłej osoby (Tabela 3). Prawdopodobnie był to osobnik dorosły, na co wskazują ryciny L. Kozłowskiego (Tabela 3). W jego pobliżu nie odkryto wyposażenia.

Grób 4 (szkielety II i IIa)

Znajdował się on ok. 1,5 m na N od grobu 1. Miał on orientację SE-NW (Tabela 2). Brak danych na temat konstrukcji kamiennej i jej wymiarów (Tabela 2). W ramach tego grobu stwierdzono obecność szczątków dwóch osobników. Pierwszy z nich ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na SE (Tabela 3). Poniżej niego odkryto szczątki drugiej osoby, ale brak jest w tym przypadku danych na temat ich położenia względem stron świata. Nie ma informacji na temat płci zmarłych (Tabela 3). Na podstawie rycin L. Kozłowskiego można domniemać, iż szczątki oznaczone jako IIa mogły należeć do osoby dorosłej (Tabela 3). Wyposażenia nie znaleziono.

Grób 5?

Hipotetyczny grób, który miał znajdować się w pobliżu owalnej konstrukcji. Na podstawie szkicu L. Kozłowskiego trudno jest jednak poprawnie określić miejsce jego usytuowania. Nie ma jakichkolwiek danych na temat szczątków ludzkich i darów grobowych.

Konstrukcja kamienna 1 (grób/groby?)

Znajdowała się ona pomiędzy wymienionymi wyżej grobami. Miała owalny kształt i była uformowana z jednego rzędu niewielkich kamieni. Jedynie w części SW zarejestrowano podwójny rząd kamieni. W środku niego odkryto pięć szkieletów (tj. III, IV, IVa, V i VI), przy czym dwa

z nich (tj. V i VI) mogły mieć, zdaniem L. Kozłowskiego i W. Chmielewskiego, bezpośredni związek z tą konstrukcją, zaś pozostałe tj. (III, IV i IVa) być może miały w stosunku do niej charakter wtórny. Szkielety V i VI znajdowały się w NE i NW części kamiennej konstrukcji i zostały przypuszczalnie uszkodzone podczas wkopywania szkieletów III, IV i IV a. Z tego powodu nie jest znany ich układ względem stron świata. Nie ma danych na temat płci tych osobników. Szkielet III ułożony był natomiast w części SW kamiennej konstrukcji w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N. Tuż przy nim odkryto szkielet IV, którego głowa zwrócona była na EW. Przy nim znajdował się inny szkielet (IVa), zapewne dziecka. Na podstawie rysunków L. Kozłowskiego można sądzić, iż szczątki III i IV należały do osobników dorosłych, płci nieokreślonej.

Materiał ruchomy: Ze szkieletem 3 związane było bliżej nieokreślone naczynie (odkryte w pobliżu ręki zmarłego) oraz 3 paciorki bursztynowe i 1 kościany (w pobliżu jego szyi). Nieznany typ naczynia odkryto także w pobliżu nóg szkieletu 4. Zabytki ruchome zostały odkryte również obok szkieletów 5 i 6. W przypadku tego pierwszego był to owalny paciorek, zaś przy drugim z nich znaleziono 6 rurkowatych paciorków bursztynowych.

Konstrukcja kamienna 2

Była ona usytuowana ok. 12 m od czoła grobowca. Miała kształt zbliżony do prostokąta i wymiary ok. 9,3 x 1,7 m (Tabela 2). Zorientowana była wzdłuż głównej osi mogiły, tj. SE-NW. Konstrukcję tę tworzyła kamienna obstawa, z przerwami w częściach NE i SE. W jej wnętrzu natrafiono na trzy skupiska potłuczonych kości, które odkryto w kontekście warstw paleńskich.

Konstrukcja kamienna 3

Odkryta została ok. 1 m na NW od konstrukcji kamiennej 2. Tworzyły ją dwa równoległe rzędy kamieni zorientowane analogicznie do osi dłuższej grobowca, tj. SE-NW. Pomiędzy tymi rzędami nie natrafiono na jakiegokolwiek ślady działalności człowieka. Wspomniane rzędy kamieni zarejestrowano na długości ok. 5 m. Przestrzeń między nimi miała szerokość ok. 2 m (Tabela 2).

Uwagi: wydaje się, iż związek ww. konstrukcji kamiennych z KPL jest dyskusyjny. KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Materiały zaginęły.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 3-13, 53-54; W. Chmielewski 1952, 42-43, 46-49; M. S. Midgley 1985, 241-242; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

64. Tupadły⁴¹, stan. 2-3; AZP: 46-40/23-24

gm. Inowrocław, pow. Inowrocław, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Inowrocławska. Strefa poza dolinami na terenie równinnym. Gleby czarnoziemne.

Przebieg badań: Stanowisko badane było powierzchniowo w latach 1973-74 przez zespół KA UAM kierowany przez A. Cofę-Broniewską.

b) Źródła

Na stanowiskach tych zewidencjonowano kilka konstrukcji, które można łączyć z bezkomorowymi grobowcami KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce

Na stanowiskach tych zarejestrowano dwa zasadnicze rodzaje grobowców KPL (Tabela 2). Po pierwsze, grobowce w kształcie zbliżonym do wydłużonego trapezu, posiadające kamienną obstawę (Tabela 2). Po drugie, założenia, których główny komponent stanowi warstwa niewielkich kamieni-otoczek. Dwie mogiły były zapewne zorientowane w następujący sposób: wzdłuż osi NE-SW, (z czołem na SW) i SE-NW (z czołem na NW) (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat ich wymiarów. Nie ma także informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško 1976, 402-408; 2006, 19-21; M. S. Midgley 1985, 242; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

65. Tymień, stan. -; AZP: 53-45/-

gm. Izbica Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji. Znajdować się ono miało ok. 4 km na SE od Izbicy Kujawskiej, na piaszczystym wzniesieniu.

Przebieg badań: w 1879 r. było ono rozkopane przez von Erckerta. Na terenach tej miejscowości prowadzono badania powierzchniowo-weryfikacyjne w 1979 r. (J. Bednarczyk i A. Koško).

---

⁴¹ W pracy M. S. Midgley (1985, 242) jako Typdły.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych znajdowało się tam pięć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich w pobliżu grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-V

Miały one kształt trapezu i były zorientowane E-W (czoła na E) (Tabela 2). W jednym przypadku mogiła miała czoło skierowane na W (Tabela 2). Nie ma informacji odnośnie wymiarów mogił. Brak także danych na temat jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w nasypach tych mogił znajdować się miały liczne fragmenty naczyń, część z nich zdobiona była odciskami stempelka w strefie podkrawędnej. Wśród zabytków ruchomych zidentyfikowano też gładzony kamień, siekierkę krzemienną i wiór krzemienny.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 93; M. S. Midgley 1985, 242; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

66. Wierzbinek, stan. -; AZP: 52-43/-

gm. Wierzbinek, pow. Koło, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie (?). Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze informacje o nim pochodzą z XIX w. Wtedy też prowadzono na jego terenie prace wykopaliskowe.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych w Wierzbinku znajdować się miała dość duża ilość grobowców, mających cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Jeden z nich został rozkopany (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich zlokalizowanych obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Miały mieć one kształt zbliżony do trapezu (Tabela 2). Ich orientacja była różna, najczęściej jednak SE-NW (z czołem na SE) (Tabela 2). Brak danych na temat ich wymiarów (Tabela 2).

Groby

Brak danych na temat ich konstrukcji, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Istnieje jedynie wzmianka o czterech szkieletach ludzkich wewnątrz grobowca (Tabela 3). Brak danych na temat ich usytuowania względem mogił.

Materiał ruchomy: odkryto fragmenty naczyń, ale nie ma pewności czy były one powiązane z samymi szkieletami czy może nasypem mogił.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1852, 50; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

67. Wietrzychowice, stan. 1; AZP: 53-46/18

gm. Izbica Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Płaska, lekko falista morena denną. Umiarkowana ekspozycja N, W i NW. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko to było znane co najmniej od pocz. XX w. Było ono po raz pierwszy badane tuż przed II wojną światową przez K. Jażdżewskiego i S. Madajskiego, wtedy z ramienia PMA w Warszawie. Następne badania wykopaliskowe prowadzono tam w latach 1967-69. Kierował nimi K. Jażdżewski z MAiE w Łodzi.

b) Źródła

Na stanowisku 1 odkryto i przebadano pięć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w rejonie mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany został on na planie wydłużonego trapezu i zorientowany zgodnie z osią SE-NW z czołem na SE (Tabela 2). Miał on długość ok. 76 m, szerokość czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Mogiła posiadała obstawę kamienną. Największe głazy znajdowały się w części czołowej, aczkolwiek stwierdzono tam charakterystyczną przerwę w ciągłości obstawy. Ściany boczne zbudowane były z mniejszych kamieni. Zaobserwowano wklęsnięcie ściany S grobowca, ok. 25 m od jego czoła. Omawiana mogiła posiadała nasyp ziemny, najwyższy w części czołowej. Wewnątrz niej odkryto dwa groby, owalną jamę (ok. 4 m od czoła) i warstwę paleniska (ok. 10 m od czoła) (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w warstwach nasypu grobowca wyróżniono osiem warstw, spośród których pięć (IV-VIII) zawierało materiał zabytkowy: IV – 15 fragmentów naczyń, (w tym jeden fragment naczynia workowatego?), dwa krzemienie (m.in. wiór 2-piętowy) i węgielki drzewne; V – 56 fragmentów naczyń (m.in. naczyń workowatych i misy), fragment przeszlika i węgielki drzewne; VI – 115 fragmentów naczyń (z czego np. pięć fragmentów pucharów lejkowatych oraz fragmenty naczyń workowatych), osiem krzemieni (np. jeden wiórowiec dwustronnie retuszowany, przerobiony na rdzeń łuszczeniowy z surowca jurajskiego, jeden nóż tylcowy (tylczak?) z surowca narzutowego, zgrzebło z surowca narzutowego, jeden wiór z surowca narzutowego i odłupki. W warstwie tej odkryto także węgielki drzewne i fragmenty kości zwierzę-

cych; VII – 81 fragmentów naczyń (m.in. pucharów i amfor); VIII – 14 fragmentów naczyń (w tym jeden fragment puchara).

Grób 1

Znajdował się on tuż przy ścianie czołowej grobowca, bliżej ściany E mogiły. Był on w zasadzie zorientowany podobnie jak grobowiec, tj. SE-NW (Tabela 2). Konstrukcję grobu tworzył rozproszony płaszcz kamienny. Brak dokładnych danych o jego wymiarach (Tabela 2). W grobie tym nie znaleziono szczątków ludzkich ani wyposażenia.

Grób 2

Usytuowany był on ok. 13 m od czoła grobowca i był w stosunku do niego zorientowany poprzecznie, tj. E-W (Tabela 2). Także w tym przypadku stwierdzono płaszcz kamienny. Brak szczegółowych danych na temat jego rozmiarów (Tabela 2). Szczątków ludzkich ani wyposażenia nie stwierdzono.

Grobowiec II

Znajdował się on kilkanaście m na E od grobowca I. Miał on podobny do niego kształt (wydłużony trapez) i orientację (SE-NW) (Tabela 2). Długość jego oszacowano na ok. 93 m, podczas gdy szerokość jego czoła wynosiła ok. 9 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał kamienne obstawy w formie głazów, największych w części czołowej. Były one nieco słabiej zachowane niż w grobowcu I. Zachowały się głównie w części czołowej i wierzchowej. W pozostałych częściach zidentyfikowano rowy, które stanowiły ślad po takich obstawach. Największe głazy znajdowały się zapewne w ścianie czołowej grobowca. Zidentyfikowano także nasyp ziemny. W grobowcu tym odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: podobnie jak w przypadku grobowca I, także w nasypie mogiły II odkryto liczne zabytki ruchome. Znajdowały się one w sześciu (II-VII) z siedmiu wyróżnionych w jego obrębie warstw. II – sześć fragmentów naczyń (m.in. jednej amfory) i węgielki drzewne; III – trzy fragmenty naczyń; IV – 21 fragmentów naczyń (w tym jeden fragment naczynia zasobowego); V – 93 fragmenty naczyń (m.in. naczyń zasobowych), jeden drapacz oraz jeden skrobacz z surowca narzutowego; VI – 41 fragmentów naczyń (m.in. jeden fragment puchara lejkowatego); VII – 18 fragmentów naczyń (w tym fragmenty pucharów lejkowatych), jeden bazaltowy toporek, jedną płytkę łupkową z wygładzonymi brzegami i jeden wiór z krzemienia narzutowego. głównie fragmenty naczyń i krzemienie⁴².

Datowanie absolutne: z węgielków drzewnych zalegających w warstwie VII uzyskano datę radiowęglową – Lod-60: 5180±185 BP.

---

⁴² Zupełnie inną dane przytacza M. Rybicka (2006, 68), zdaniem której warstwa VII nie zawierała żadnego materiału zabytkowego.

Grób 1

Usytuowany był ok. 11 m od ściany czołowej grobowca. Nie stwierdzono obecności konstrukcji kamiennej ani jamy grobowej (Tabela 2). Szczątki ludzkie odkryto bezpośrednio na warstwie próchnicy pierwotnej. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Był to osobnik płci męskiej w wieku ok. 50 lat (*maturus*) (Tabela 3). Obok niego nie zidentyfikowano zabytków ruchomych.

Grobowiec III

Mogiła ta znajdowała się kilkanaście m na NW od grobowca II. Była ona najdalej wysunięta w tym kierunku z wszystkich mogił w Wietrzychowicach. Grobowiec ten zbudowano na planie wydłużonego trapezu (Tabela 2). Mierzył on ok. 115 m długości (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła natomiast ok. 10 m, a szerokość wierzchołka ok. 2,5 m (Tabela 2). Konstrukcję jego tworzyła obstawa kamienna, zbudowana z dużych głazów. Część czołową tworzyło 8 największych głazów, pomiędzy którymi zidentyfikowano przerwę, taką jak w mogile I. Na zewnątrz od czoła stwierdzono układ niewielkich kamieni. Zarejestrowano ponadto wklęsnięcie ścian grobowca na ok. 45 m od jego czoła. Dalej, w stronę wierzchołka ściany te były względnie równoległe. Mogiła posiadała nasyp ziemny. W jej wnętrzu odkryto dwa groby (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca oraz w okolicach grobów natrafiono na 81 fragmentów naczyń KPL, krzemienie z surowca narzutowego (m.in. mikrolityczny rdzeń przerobiony na drapacz, jeden rdzeń jednopiętowy, oraz dwa drapacze i odłupki) i górnoastrackiego (np. jeden półtylczak i jeden wiór) oraz na jeden przęślik gliniany i jeden topór kamienny. Ponadto w kontekście mogiły zidentyfikowano także węgielki drzewne i zdefragmentowane kości ludzkie i zwierzęce (kanibalizm?)

Grób 1

Znajdował się on ok. 2 m od czoła grobowca, naprzeciwko wspomnianej wyżej luki w obstawie. Konstrukcję grobu tworzyła obstawa kamienna z dużych głazów, która miała orientację SE-NW (Tabela 2). Grób nakryty był warstwą kamieni i ziemi o wymiarach ok. 3,6 x 2 m (Tabela 2). Brak jamy grobowej. Wewnątrz tego obiektu odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Był to prawdopodobnie pochówek osoby dorosłej (*adultus*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: wyposażenie stanowił jeden skrobacz krzemienisty.

Grób 2

Usytuowany był on ok. 6 m od czoła grobowca, bliżej jego ściany E. Także w tym przypadku stwierdzono obecność obstawy kamiennej oraz warstw nakrywających, ziemnej i kamiennej o wymiarach ok. 2,5 x 1,8 m (Tabela 2). Jamy grobowej nie stwierdzono. Zmarły ułożony został na warstwie pierwotnej próchnicy w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 3). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grobowiec IV

Obiekt ten znajdował się najdalej na E spośród wszystkich odkrytych na tym stanowisku. Miał on kształt trapezu i orientację SE-NW (czoło na SE) (Tabela 2). Mierzył on ok. 30 m długości, podczas gdy szerokość jego czoła wynosiła ok. 6,5 m (Tabela 2). Posiadał on pierwotnie obstawę kamienną, która jednak nie zachowała się do czasu badań wykopaliskowych. Śladem po niej były rowy kamienne oraz niewielkie kamienie-podkładki. Grobowiec posiadał nasyp ziemny. Wewnątrz grobowca odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w ramach grobowca zidentyfikowano siedem warstw (II-VIII), w których wystąpił materiał zabytkowy w różnym natężeniu: II – jeden fragment naczynia; III – jeden fragment naczynia; IV – 17 fragmentów naczyń, jeden fragment polepy i jeden wiór z krzemienia czekoladowego; V – 11 rozdrobnionych fragmentów naczyń i węgielki drzewne; VI – jeden fragment naczynia; VII – sześć fragmentów naczyń, VIII – trzy fragmenty naczyń i węgielki drzewne.

Grób 1

Była to jama o bliżej nieokreślonych wymiarach (ok. 2 m długości?) (Tabela 2), która znajdowała się być może w części czołowej grobowca. Brak danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Wewnątrz niej odkryto pochówek mężczyzny w wieku ok. 30 lat (*adultus*) (Tabela 3). Zmarły nie został wyposażony w zabytki ruchome.

Grobowiec V

Mogiła ta znajdowała się pomiędzy grobowcami III i IV. Zbudowany był on zapewne na planie trapezu lub trapezoidu. Zorientowany był wzdłuż osi SE-NW i mierzył ok. 47 m długości (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła zaś ok. 7,5 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał kamienną obstawę, największą w części czołowej. Na środku ściany czołowej stwierdzono przerwę w obstawie. Mogiła posiadała także nasyp ziemny, najwyższy w partii czołowej. Wewnątrz omawianego założenia odkryto jeden grób, a także być może relikty konstrukcji drewnianej i palenisko (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w grobowcu wyróżniono osiem warstw z czego w siedmiu stwierdzono obecność zabytków ruchomych (warstwy II-VIII), głównie silnie rozdrobnionej ceramiki: II – 10 fragmentów naczyń; III – 18 fragmentów naczyń; IV – 51 fragmentów naczyń; V – 12 fragmentów naczyń (w tym m.in. fragment amfory); VI – sześć fragmentów naczyń i trzy fragmenty polepy; VII – osiem fragmentów naczyń; VIII – osiem fragmentów naczyń

Grób 1

Znajdował się on w części czołowej mogiły, ok. 10 m od ściany czoła. Była to jama o wymiarach ok. 3,75 x 3 m i głębokości ok. 0,35 m (Tabela 2). Jama ta zorientowana była SE-NW (Tabela 2). Wewnątrz niej odkryto 2 pochówki. Zmarli leżeli w odległości ok. 1,1 m od siebie. Ułożono ich w pozycji wyprostowanej z głowami na NW (Tabela 3). Szczątki pierwszego z nich należały do osobnika płci męskiej w wieku ok. 35 lat (*maturus*) (Tabela 3). Drugi z

pochowanych osobników także był płci męskiej, ale jego wiek określono na ok. 50 lat (*maturus*) (Tabela 3). W obydwu przypadkach stwierdzono ślady trepanacji czaszki (u osobnika pierwszego czterokrotną trepanację).

Materiał ruchomy: obok głowy jednego ze zmarłych odkryto kamień wapienny. W grobie odkryto także jeden fragment bliżej nieokreślonego naczynia (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana?

Natrafiono na nią w części czołowej mogiły ok. 1,2 m od jej czoła. Śladem po niej były dwa niemal identyczne dołki posłupowe.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAiE.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 93-95; Z. Kapica 1970a, 145-155; I. Jadczykowska 1970, 125-143; 1971, 93-103; A. Kanwiszer, P. Trzeciak 1984, 103-119; M. S. Midgley 1985, 242-244; R. Zych 2002, kat.; M. Rybicka 2006, 67-76; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

68. Wólka Komorowska, stan. -; AZP: 53-45/-

gm. Izbica Kujawska, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji. W otoczeniu bagnistych łąk.

Przebieg badań: pierwsze informacje o stanowisku pochodzą z pocz. XX w. Prospekcję powierzchniową na terenach tej miejscowości prowadził A. Kośko w 1979 r. Badań wykopaliskowych nie przeprowadzono.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miały dwie mogiły o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w ich sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowce I-II

Nie są znane bliższe informacje na temat ich rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Jazdzewski 1936a, 140; W. Chmielewski 1952, 95; M. S. Midgley 1985, 244; Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

69. Zberzyn, stan. 3-3A⁴³; AZP: 52-39/3

gm. Kleczew, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Niewielkie wyniesienie na płaskiej równinie moreny dennej. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: odkryto je w 1953 r. W 1977 r. było ono badane powierzchniowo z ramienia MO w Koninie. W roku 1979 r. badał je wykopaliskowo K. Gorczyca.

b) Źródła

Na ww. stanowiskach znajdować się miało pięć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Podczas badań powierzchniowych zarejestrowano silnie zniszczoną mogiłę. Miała ona zapewne orientację zbliżoną do E-W oraz długość kilkudziesięciu m (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat jej konstrukcji. Brak także danych o grobach (Tabele 1, 2).

Grobowiec II

Znajdował się on kilkanaście m na N od grobowca I. Zorientowana była mniej więcej E-W (Tabela 2). Długość jej wynosiła zapewne kilkadziesiąt m (Tabela 2). Brak bardziej dokładnych informacji o jego konstrukcji. Nie ma wzmianek o grobach (Tabele 1, 2).

Grobowiec III

Konstrukcja ta położona była ok. 30 m na S od grobowca II. Była ona najsłabiej zachowana spośród wszystkich na tym cmentarzysku. Zapewne miała one jednak podobną orientację E-W oraz długość kilkudziesięciu m (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

Grobowiec IV

Usytuowany był on ponad 100 m na W od grobowca III. Miał on kształt wydłużonego trapezu o orientacji E-W (minimalne odchylenie NE-SW) (Tabela 2). Jego czoło znajdowało się od strony E (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat długości grobowca. Być może miał on mniej niż 57 m długości (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienną konstrukcję w formie obstaw, które jednak w tym przypadku były słabo zachowane, także tzw. podkładki. Ściana N grobowca miała charakterystyczne wklęśnięcie na między 17 a 27 m od czoła. Zarejestrowano także kilkuwarstwowy nasyp ziemny. W obrębie grobowca odkryto pozostałości po drewnianej budowli oraz grób (Tabele 1, 2, 3).

---

⁴³ Stanowiska 3 i 3A stanowią w istocie jedno cmentarzysko (por. T. Wiślański 1958, 325).

Grób 1

Położony był on ok. 11 m od ściany czołowej grobowca i ok. 3 m od ściany N. Był on zorientowany NE-SW (Tabela 2). Grób ten zbudowany był z warstwy kamieni o wymiarach ok. 2,2 x 1,2 x 0,8 m (Tabela 2). W ramach tej konstrukcji nie odkryto szczątków ludzkich.

Konstrukcja drewniana

Znajdowała się ona w części czołowej mogiły. Miała ona kształt zapewne zbliżony do trapezu lub trapezoidu i orientację E-W, z odchyleniem SE-NW. Konstrukcja ta posiadała cienkie ściany o długości ok. 4,5 m (ściany N, S i E) i 4 m (ściana S) (Tabela 2). Zarejestrowano wzdłuż tych ścian kilka niewielkich dołków posłupowych. Odkryto także ślady warstwowane klepisko ziemne i warstwy spalenizny.

Grobowiec V

Znajdował się on ok. 30 m na S od grobowca IV. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Nie ma danych na temat jego wymiarów, być może były one zbliżone do pozostałych mogił na tym cmentarzysku (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koninie, MOK/A/361, 362.

d) Literatura

T. Wiślański 1958, 325; W. Tetzlaff 1961, 40-44; K. Gorczyca 1981, 1-20; 1989, 245-246; 2005; M. S. Midgley 1985, 240; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

70. Zberzynek⁴⁴, stan. 2; AZP: 52-39/25

gm. Kleczew, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Strefa poza dolinami, na obszarze nieekspozowanym.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1953 r. Badania wykopaliskowe na tym stanowisku prowadzono w latach 1956-57. W 1987 r. było ono ponadto badane powierzchniowo, w ramach AZP przez K. Gorczycę.

---

⁴⁴ Miejscowość ta wchodzi obecnie w skład sołectwa Wola Spławiecka. Opisywane stanowisko figuruje w bazie AZP pod nazwą tego właśnie sołectwa. Z względu na fakt, iż w literaturze przedmiotu generalnie funkcjonuje ono nadal jako Zberzynek (np. S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1; por. K. Gorczyca 2005, 129), postanowiono pozostać przy takiej właśnie nazwie. Ponadto, w starszej literaturze stanowisko to występuje jako Zberzynek, stan. 2 (por. W. Tetzlaff, 1961, 41).

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak wzmianek o grobach płaskich obecnych w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I (VI)⁴⁵

Miał on kształt zbliżony do wydłużonego trapezu i orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Czoło mogiły skierowane było na E (SE) (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 70 m, natomiast szerokość czoła ok. 6 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną. Odkryto po niej tzw. podkładki. Posiadał on także nasyp. Brak danych na temat grobów⁴⁶. W warstwie czołowej mogiły zarejestrowano warstwę paleniska (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w warstwie paleniska odkryto przepalone kości zwierzęce i fragmenty naczyń.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAP

MO w Koninie, MOK/4204.

d) Literatura

J. Olczak 1957, 219-221; T. Wiślański 1958, 325; W. Tetzlaff 1961, 40-44; M. S. Midgley 1985, 246; R. Zych 2002, kat.; K. Gorzyca 2005, 129; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

71. Ziemięcín, stan. -; AZP: 52-43/-

gm. Wierzbiniek, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z XIX w. Było ono rozkopane przez von Erckerta.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miał 1jedengrobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich zlokalizowanych obok niego (Tabela 1).

Grobowiec I

Było to założenie zbudowane na planie wydłużonego trapezu (Tabela 2). Miało ono mieć orientację E-W (czoło na E) oraz długość ok. 160 m (Tabela 2). Wewnątrz niej miały znajdować się groby (Tabele 1, 2).

---

⁴⁵ W nawiasie podano oryginalny numer grobowca (por. W. Tetzlaff 1961, 41).

⁴⁶ W nasypie mogiły stwierdzono obecność grobu KAK (K. Gorzyca 2005, 129).

Groby

Brak danych na temat ich dokładnej lokalizacji. Wiadomo jedynie, że miały one bliżej nieokreślone konstrukcje kamienne. Szczątków ludzkich ani wyposażenia nie znaleziono.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 51; M. S. Midgley 1985, 246; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121; Table 1.

72. Złotków, stan. -; AZP: 52-39/- lub 53-39/-

gm. Kleczew, pow. Konin, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Gnieźnieńskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: W 1987 r. badania powierzchniowe w ramach AZP prowadził w okolicach tego stanowiska K. Gorzyca. Nie zostało ono zweryfikowane pozytywnie.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały grobowce, zapewne KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowce

Nie ma bliższych danych na ich temat (Tabela 2). Zapewne miały one kamienne obstawy. Brak informacji na temat grobów wewnątrz grobowca (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

W. Tetzlaff 1961, 43; K. Gorzyca 2005, 128-129; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

73. Żurawice, stan. 1; AZP: 52-46/83

gm. Boniewo; pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kujawskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: znane było ono co najmniej od 1873 r. kiedy prowadzono na nim amatorskie prace wykopaliskowe.

b) Źródła

Wspomniane prace prowadzono na prawdopodobnym bezkomorowym grobowcu KPL⁴⁷ (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich obok mogiły (Tabela 1)

Grobowiec I

Brak jest pełnych informacji na temat jego kształtu i orientacji, Wiadomo jedynie, iż mógł on mierzyć ok. 65 m długości (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat jego czoła i wierzchołka (Tabela 2). Wewnątrz grobowca znajdować się miał jeden grób (Tabele 1, 2).

Grób 1

Była to bliżej nieokreślona konstrukcja kamienna. Wewnątrz niej odkryto szczątki ludzkie (Tabela 3). Brak bliższych danych na ich temat.

Materiał ruchomy: szczątkom tym towarzyszyć miało bliżej nieznane naczynie (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Lissauer 1887, 21; W. Chmielewski 1952, 86; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1.

---

⁴⁷ Zdaniem W. Chmielewskiego (1952, 86) grobowiec ten należy łączyć z cmentarzyskiem w Łani i Sarnowie k. Łani.

Ziemia chełmińska

1. Dźwierzno, stan. -; AZP: 36-44/- lub 36-45/-

gm. Chełmża, Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacja o nim pochodzi jedynie ze źródeł archiwalnych z II poł. XIX w. Było ono wtedy rozkopywane.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miał co najmniej jeden grobowiec, mający cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok niego (Tabela 1).

Grobowiec/grobowce?

Na podstawie archiwalnego szkicu wydaje się, iż była to mogiła zbudowana na planie wydłużonego trapezu (Tabela 2). Nie jest jednak znana jej orientacja. Brak dołączonej do szkicu skali uniemożliwia określenie jej wymiarów. Wiadomo tylko, iż długość grobowca była równa co najmniej czterokrotnej szerokości części czołowej. Konstrukcję grobowca stanowiły kamiennego obstawy. Największe głazy znajdowały się w pobliżu czoła. Oprócz „główniej” ramy grobowca dostrzec można inny rząd kamieni. Nie jest on jednak ciągły; widoczna jest tu dość spora przerwa pomiędzy okolicami czoła a wierzchołka mogiły. Być może była to obstawa drugiego grobowca, który w takim wypadku mógł jedną ścianę wspólną z opisywaną tu konstrukcją. Alternatywnie, funkcjonował tu po prostu jeden grobowiec, który był podzielony na dwie przestrzenie rzędem kamieni. Brak bliższych danych uniemożliwia jednak bardziej śmiało oceny. W nieznannej odległości od czoła, w pobliżu „środkowego” rzędu kamieni, znajdowało się bliżej nieokreślone zgrupowanie kamieni, być może w formie płaszczka. Nie można w zasadzie określić jego wymiarów. Być może był to element grobu? (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Arch. Państwowe w Toruniu (APT CV, sygnatura 235 nr 5).

d) Literatura

S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

2. Grzybno, stan. -; AZP: 36-42/-

gm. Unisław, Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: szcążkowe dane na jego temat przytacza G. Ossowski w II poł. XIX w.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miała nieokreślona ilość mogił, mających cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce

Konstrukcje te mogły posiadać kształt trapezu i były skonstruowane m.in. za pomocą kamiennych obstaw (Tabela 2). Brak wzmianek na temat ich orientacji i wymiarów (Tabela 2). G. Ossowski podaje, iż nawiązywały one do konstrukcji z Nawry i Trzebcza. Informuje też o ich zniszczeniu, pod koniec XIX w. Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Ossowski 1878, 15-46; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

3. Jeleniec, stan. -; AZP: 35-42/- lub 35-43/-

gm. Popowo Biskupie, Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: najstarsze dane na jego temat pochodzą z II poł. XIX w.

b) Źródła

Wg A. Lissauera w Jeleńcu znajdować się miał co najmniej 1jeden grobowiec, zapewne związany z KPL (Tabela 1). Został on zniszczony jeszcze w XIX stuleciu. Brak danych o cmentarzysku płaskim (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie ma żadnych informacji odnośnie jego kształtu, orientacji czy też wymiarów (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: podczas rozbiórki mogiły natrafiono na siekierkę krzemienną z nieokreślonego surowca.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Lissauer 1887, 31; W. Chmielewski 1952, 96; M. S. Midgley 1985, 228; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1.

4. Lembarg, stan. -; AZP: 33-49/-

gm. Jabłonowo Pomorskie, pow. Brodnica, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z poł. XIX w.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdował się jeden grobowiec, najprawdopodobniej związany z KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak dokładnych danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 96; M. S. Midgley 1985, 228; R. Zych 2002, kat.; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

5. Nawra-Plebanka; stan. -; AZP: 36-42/- lub 36-43/-

gm. ?, pow. Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z II poł. XIX w.

b) Źródła

W pobliżu tej miejscowości znajdować się miał jeden grobowiec mający cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on na planie zbliżonym do trapezu (Tabela 2). Miał mieć on orientację E-W, z bliżej nieokreślonym odchyleniem (Tabela 2). Długość jego wynosiła ok. 68 m, zaś szerokość czoła ok. 10 m (Tabela 2). Była to zapewne konstrukcja z kamiennymi obstawami. Jedna ze ścian dłuższych grobowca tworzyła z czołem kąt prosty. Brak danych na temat grobów⁴⁸ (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Ossowski 1878, 15-46; W. Chmielewski 1952, 97; M. S. Midgley 1985, 131; R. Zych 2002, kat.; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

6. Przecznno, stan. -; AZP: -

gm. Toruń, pow. Toruń, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: znane jest ono z danych archiwalnych z II poł. XIX w. Nie badano go wykopaliskowo.

b) Źródła

Na terenie tej miejscowości znajdować się miał co najmniej jeden grobowiec o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła miała zapewne kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie ma informacji o jego położeniu względem stron świata i wymiarach (Tabela 2). Brak danych o grobach w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

S. Kukawka, Małecka-Kukawka, J. Wawrzykowska 2006, 126-134; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

---

⁴⁸ W część środkową grobowca wkopany był jedynie grób skrzynkowy KP (S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 130).

7. Trzebcz, stan. -; AZP: 35-42/-

gm. Kijewo Królewskie, Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z II poł. XIX w.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miały dwa lub trzy grobowce, zapewne KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się obok nich (Tabela 1).

Grobowiec I

Posiadał on kształt trapezu lub trapezoidu położony był na osi E-W (czoło skierowane na E) (Tabela 2). Miał on ok. 60 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 10 m. Brak danych na temat grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec II (i III?)

Wg informacji przytaczanych przez G. Ossowskiego w Trzebczu znajdował się także grobowiec prostokątny, zorientowany wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Miał on długość ok. 65 m, zaś szerokość ok. 10-12 m (Tabela 2). Obok ściany S znajdować się miał kamienny krąg, związany zapewne z KAK. Ten grobowiec prostokątny być może był w istocie dwiema mogiłami o jednym wspólnym boku. Nie jest również wykluczone, że nie stykały się one w ogóle ze sobą. Ta niezbyt jasna w interpretacji konstrukcja posiadała kamienną obstawę. Brak danych na temat grobów wewnątrz niej (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Ossowski 1878, 15-46; W. Chmielewski 1952, 96; M. S. Midgley 1985, 242; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

8. Trzebcz-Marynki, stan. -; AZP: 35-42/-

gm. Kijewo Królewskie, pow. Chełmno, woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji. 2 km na E od stan. w Trzebczu.

Przebieg badań: nie prowadzono tam jakichkolwiek prac wykopaliskowych. Informacje o nim pochodzą z II poł. XIX w.

b) Źródła

Na tym stanowisku miały znajdować się dwa grobowce, zapewne związane z KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich obecnych w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce I-II

Miały mieć one kształt zbliżony do trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Zapewne były one zorientowane E-W, z bliżej nieznanym odchyleniem (Tabela 2). Brak danych na temat ich wymiarów. Wiadomo jedynie, iż miały one podobne parametry jak mogiły na ww. stanowisku. Brak danych na temat ewentualnych grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Ossowski 1878, 40; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134.

9. Trzebcz-Nawra, stan. -; AZP: 35-42/-

gm. Kijewo Królewskie; pow. Chełmno; woj. kujawsko-pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Chełmińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: jest ono wzmiankowane w źródłach archiwalnych z II poł. XIX w. Było ono wówczas rozkopywane.

b) Źródła

Na pograniczu tych miejscowości znajdować się miały dwa lub trzy grobowce o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Grobowiec ten miał kształt zbliżony do trapezu (Tabela 2). Brak danych na temat jego orientacji, wiadomo jedynie, że mierzył on ok. 30 m długości (Tabela 2). Znane są lakoniczne informacje o grobach, ale nie ma pewności czy mają one jakikolwiek związek z tą mogiłą (Tabela 1,2).

Grobowiec II

Mogiła ta miała kształt zbliżony do trapezu (Tabela 2). Mierzyła ona ok. 7-8 m długości (Tabela 2). Nie jest znana jej orientacja (Tabela 2). Znane są jedynie lakoniczne informacje na temat grobów, ale nie wiadomo czy mają one związek z tym grobowcem (Tabela 1, 2, 3).

Grobowiec III?

Brak danych na temat kształtu, wymiarów i orientacji tej hipotetycznej mogiły (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabela 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Ossowski 1878, 40; W. Chmielewski 1952, 97; M. S. Midgley 1985, 231; R. Zych 2002, kat.; S. Kukawka, J. Małecka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 126-134; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

Wielkopolska Środkowa

1. Chelmsko, stan. 43; AZP: -

gm. Przytoczna, pow. Międzyrzecz, woj. lubuskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Poznańskie (część W). Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1).

Nie ma informacji odnośnie grobów płaskich w sąsiedztwie grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I?

Brak bliższych informacji na temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie ma żadnych danych na temat grobów w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 2013, 234.

2. Konarzewo, stan. 5; AZP: 53-25/165

gm. Dopiewo, pow. Poznań, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Poznańskie. Stok małej doliny.

Przebieg badań: prospekcję powierzchniową przeprowadziła na nim w 1991 r. przez A. Gałęzowską. Badano je wykopaliskowo w latach 1998-03. Były to prace o charakterze ratowniczym, prowadzone na trasie planowanej autostrady A2. Ich koordynatorem był T. Makiewicz. Badania kontynuował następnie W. Kaczor z Fundacji UAM.

b) Źródła

Przypuszczalnie na prezentowanym stanowisku znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak bliższych danych o grobach płaskich w pobliżu mogiły (Tablica 1).

Grobowiec I (obiekt 2242)⁴⁹

Brak bliższych informacji na temat jego kształtu i orientacji. Rozpoznany został on na długości ok. 11 i szerokości ok. 8 m. Pierwotna struktura ta była jednak większa (Tabela 2). Obiekt ten tworzył rozległy płaszcz kamienny, zbudowany z kamieni-otoczków, mających średnicę od 0,1

---

⁴⁹ W nawiasach podano oryginalną nazwę obiektów/skupisk (J. Wierzbicki 2008, 25-55; 2013, 235)

do 0,4 m. Płaszcz ten był nierównomierny, miejscami dwuwarstwowy. Poniżej niego rozpoznano szereg obiektów, w tym być może autonomiczne groby (Tabela 1, 2).

Grób 1 (2242; sk1)

Zidentyfikowano tu przepalone szczątki pięciu osobników, tj. dwóch dorosłych w wieku *adultus* i (ok. 20-35 lat), *maturus/senilis* (ok. 50-60 lat) oraz dwójki dzieci w wieku *infans II* (ok. 7-14 lat) i jednego w wieku *infans I* (ok. 0-7 lat) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: zidentyfikowano materiał ruchomy w postaci fragmentów ceramiki KPL (Tabela 3).

Grób 2 (2242; sk2)

Z grobem tym związane były szczątki dwójki osobników, mężczyzny w wieku *maturus* (ok. 35-55 lat) oraz kobiety w wieku ponad 20 lat (Tabela 3).

Materiał ruchomy: natrafiono tu na fragmenty naczyń KPL (Tabela 3).

Grób 3 (2242; sk3)

Rozpoznano tu przepalone szczątki ludzkie osobnika płci nieokreślonej w wieku ponad 20 lat (Tabela 3).

Grób 4 (2242; skupisko sk4)

Z pochówkiem tym związane były szczątki ludzkie osobnika płci nieokreślonej zmarłego w wieku ponad 20 lat (Tabela 3).

Materiał ruchomy: rozpoznano fragmenty ceramiki KPL, w tym, być może naczynia w typie kubka (Tabela 3).

Grób 2258

Była to owalna jama położona mniej więcej w centralnej części mogiły o orientacji zbliżonej do E-W o wymiarach 1,2 x 0,9 (Tabela 2). W jej wnętrzu nie natrafiono na materiał kostny (Tabela 3). Brak informacji na temat materiału ruchomego (Tabela 3).

Grób 2261

Była to mała owalna jama (ok. 0,5 x 0,4 m) położona ok. 3 m na NW od grobu 2258 (Tabela 2). W jej wypełnisku odnotowano pojedyncze kamienie. Brak informacji na temat szczątków kostnych (Tabela 3)

Grób 2266

Obiekt ten znajdował się ok. 4 m na SE od grobu 2258. Była to niewielka jama (ok. 0,4 x 0,2 m). Szczątków ludzkich nie znaleziono (Tabela 3).

Materiał ruchomy: natrafiono tu na fragmenty naczyń KPL, w tym misy (Tabela 5).

Grób 2267

Była to jama przylegająca od S do skupisk 1, 2. Miała ona wymiary ok. 1,1 x 0,9 m i układ SE-NW (Tabela 2). W jej wypełnisku znajdowały się pojedyncze kamienie. Szczątków ludzkich nie znaleziono.

Materiał ruchomy: w obiekcie tym rozpoznano materiał ceramiczny KPL⁵⁰.

Groby wtórne?

Przypalone szczątki ludzkie rozpoznano ponadto w obrębie płaszcza kamiennego. Należały one do mężczyzny i kobiety w wieku ponad 20 lat.

Obiekty poza przestrzenią grobowca

W odległości ok. 10 m N od grobowca natrafiono przypuszczalnie na dwa groby płaskie.

Grób 2217

Była to w rzucie poziomym owalna jama, wypełniona kamieniami, zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Miała ona niewielkie wymiary ok. 1,6 x 0,8 m. W jej wnętrzu nie znaleziono szczątków ludzkich ani materiału zabytkowego (Tabela 5).

Grób 2233

Była to również owalna jama o bardzo niewielkich rozmiarach (ok 0,8 x 0,5 m) i orientacji E-W (Tabela 4). W jej wnętrzu także znajdowały się kamienie. Grób nie zawierał szczątków ludzkich ani wyposażenia (Tabela 5)

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM?

d) Literatura

J. Wierzbicki 2008, 25-55; 2013; 234-236.

3. Ocieszyn, stan. 18; AZP: 48-27/-

gm. Oborniki, pow. Oborniki, woj. wielkopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Poznańskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym znajdował się bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I?

Brak bliższych danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Być może w obiekcie tym znajdował się co najmniej jeden grób (Tabele 1, 2).

Grób 1?

Brak danych na temat jego lokalizacji, orientacji i wymiarów (Tabela 2).

Materiał ruchomy: niewykluczone, iż z ww. hipotetycznym grobem związane są 2 zabytki ruchome, tj. toporek z poroża i siekiera krzemieniowa (Tabela 3).

---

⁵⁰ Zabytki te zaginęły (J. Wierzbicki 2008, 30).

Uwagi: afiliacja kulturowa tego założenia nie jest pewna; mogła być to w rzeczywistości mogła KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

D. Prinke, A. Przybył 2005; J. Wierzbicki 2013, 234.

Pomorze Środkowe

1. Barnowo, stan. -; AZP: -

gm. Kołczygłowy, pow. Bytów, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Krawędź wysoczyzny morenowej opadającej stromo w stronę głębokiej doliny bezimiennego cieką wodnego. Ekspozycja S.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1972 r. w czasie badań kompleksu osadniczego KPL w rejonie Łupawy. Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym istniały pierwotnie dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Prawdopodobnie była to konstrukcja zbudowana na planie trapezu lub trapezoidu, zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Pozostałość po tej mogile stanowiło dziewięć dużych kamieni ułożonych w linii prostej. Długość tej linii wynosiła ok. 20 m (Tabela 2). Linia ta, w części E, stykała się prostopadle z kolejną linią kamieni (czoło grobowca?). Ta z kolei miała długość ok. 5 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Grobowiec II

Był to obiekt w kształcie czworokąta (Tabela 2). Świadectwem istnienia mogiły były trzy rzędy kamieni. Obiekt ten miał niewielkie rozmiary, tj. ok. 3 x 4 m (Tabela 2). Wewnątrz tego założenia zidentyfikowano płaszcz kamienny. Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

Uwagi: przynależność kulturowa tego obiektu nie jest jasna.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

D. Jankowska, A. Kośko 1973, 30-46; M. S. Midgley 1985, 247; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

2. Borkowo, stan. 1; AZP: 14-25/10

gm. Malechowo, pow. Sławno, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Słupska. Krawędzi małej doliny bezimiennego cieką wodnego. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: dwukrotnie badane wykopaliskowo. Najpierw rozkopane przez E. Sprockhoffa w 1934 r., następnie zaś przez W. Boegego w 1939 r. Stanowisko to było również weryfikowane powierzchniowo przez F. Lachowicza i K. Siuchnińskiego w 1963 r. Ponowne badania powierzchniowe przeprowadzono na jego obszarze w 1990 r., w ramach AZP.

b) Źródła

Na stanowisku 1 w Borkowie zarejestrowano trzy, zapewne bezkomorowe, grobowce KPL (Tabela 1). Obiekty te miały kształt zbliżony do prostokąta⁵¹. W chwili odkrycia nasypy tych mogił były mocno zniwelowane. Nie ma informacji odnośnie grobów płaskich w sąsiedztwie grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I (grób 2)⁵²

Obiekt ten składał się z nasypu ziemnego w kształcie niemal prostokątnym i obstawy kamiennej, która była najlepiej zachowana w części wschodniej (Tabela 2). Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi E-W z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Długość jego wynosiła ok. 31 m, zaś szerokość ok. 11 m (Tabela 2). Nie był on dotychczas badany wykopaliskowo. Brak informacji odnośnie grobów wewnątrz tej mogiły (Tabela 1).

Grobowiec II (grób 3)

Mogiła ta posiadała nasyp ziemny w kształcie prostokąta i dobrze zachowaną obstawę kamienną (jednorzędową) (Tabela 2). Miała ona orientację E-W (Tabela 2). Długość jej oszacowano na ok. 29 m, natomiast szerokość ok. 9 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów wewnątrz tej konstrukcji (Tabele 1, 2). Odkryto tam natomiast zgrupowanie kamieni o kolistym kształcie. Brak jednak bliższych danych na ten temat (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w pobliżu kolistej konstrukcji odkryto pozostałości zapewne trzech naczyń w typie puchara (wylewy i fragmenty brzuśców). Jeden z tych fragmentów miał bogate zdobienia. Wg opisu K. Siuchnińskiego (1969, 26), powierzchnia wewnętrzna tego fragmentu była ornamentowana dwoma poziomami rzędami trójkątów. W górnym rzędzie stwierdzono obecność trójkątów wypełnionych poziomymi odciskami sznura, w dolnym natomiast skośnymi. Wśród pozostałych fragmentów na uwagę zasługują części brzuśców zdobionych płytkimi pionowymi liniami rytymi. Ponadto, w pobliżu wspomnianej konstrukcji kamiennej odkryto też czworosieczną siekierkę krzemienną z grubym obuchem oraz siekierkę kamienną.

Uwagi: chronologia ww. zgrupowania kamieni o kolistym kształcie jest dyskusyjna.

Grobowiec III (grób 4)

Grobowiec ten posiadał wydłużony, zapewne prostokątny nasyp. Zorientowany był on zapewne wzdłuż linii E-W, prawdopodobnie z nieznacznym odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Brak in-

---

⁵¹ W bezpośrednim sąsiedztwie tych grobowców znajdował się także grobowiec komorowy, w typie grobowców korytarzowych. Obiekt ten został przebadany przez E. Sprockhoffa (1964, Taf. 62; por. J. Wierzbicki 2005, 93-112)

⁵² W nawiasach podaną oryginalną numerację (por. E. Sprockhoff 1964).

formacji na temat obecności budulca kamiennego. Wg planu E. Sprockhoffa (1969, Taf. 62) mógł on mieć długość ok. 20 m, przy szerokości nieco poniżej 10 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 69, 1230.

d) Literatura

E. Sprockhoff 1969, Taf. 62; K. Siuchniński 1969, 26-27, 240, Tablica II; M. S. Midgley 1985, 247; J. Wierzbicki 1999, 75, 107; 2005; 93-112; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011, 95, Tabela 1; 2011a, 113, Table 1.

3. Damnica, stan. 3; AZP: 9-31/60

gm. *loco*, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Stoku małej doliny. Ekspozycja E, SE, S i SW.

Przebieg badań: stanowisko było badane powierzchniowo w 1990 r. przez I. Kozerską.

b) Źródła

Przypuszczalnie na prezentowanym stanowisku znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich w pobliżu mogiły (Tablica 1).

Grobowiec I

Brak jakichkolwiek danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1400.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 180, kat.

4. Dąbrówno, stan. 2; AZP: 10-33/4

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Teren równinny w strefie poza dolinami.

Przebieg badań: znane było ono już na przełomie XIX i XX w. Było ono badane wykopaliskowo przez E. Sprockhoffa w 1935 r., następnie było weryfikowane powierzchniowo w 1963 r. przez K. Siuchnińskiego, a w 1972 r. przez D. Jankowską i A. Koško.

b) Źródła

Prawdopodobnie na stanowisku tym znajdowały się pierwotnie 43 mogiły, wśród których znajdowały się zapewne bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obecnych w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowiec I⁵³

Obiekt ten był zniszczony jeszcze w czasach inspekcji E. Sprockhoffa. Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Być może mieścił on w swym wnętrzu dwa groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Brak danych na temat jego lokalizacji i kształtu (Tabela 2). Obiekt ten miał być kamienną skrzynią, na dnie której znajdować się miał bruk z otoczaków. Brak informacji na temat jego wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie ma wzmianek na temat szczątków ludzkich i wyposażenia (Tabela 3).

Grób 2

Była to konstrukcja zbliżona do grobu 1. Składać miała się ona z kamiennych płyt. Brak danych na temat jej wymiarów, orientacji (Tabela 2), jak i szczątków ludzkich (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie tym natrafiono natomiast na jedno naczynie, jak i paciorek bursztynowy w kształcie toporka z dwoma ostrzami.

Uwagi: przynależność kulturowa ww. obiektów jest dyskusyjna. KAK lub kultura rzucewska (dalej: KR)?

Grobowce II-XLIII

Podobnie jak Grobowiec I były one również zniszczone. Brak jakichkolwiek danych na temat ich kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak także informacji odnośnie jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Słupsku?

d) Literatura

T. Wiślański 1966, 190; E. Sprockhoff 1969, Taf. 66; K. Siuchniński 1969, 13-14; A. Koško, D. Jankowska 1973, 43; J. Machnik 1979, 337-441; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; M. S. Midgley 1985, 249; J. Wierzbicki 1997, 193-197; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1.

---

⁵³ Nr grobowców i grobów mają charakter wyłącznie porządkowy.

5. Głuszynko, stan. -; AZP: 08-33/-

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: było ono znane od końca XIX w. Brak informacji odnośnie jakichkolwiek badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Źródła archiwalne wskazując na istnienie na tym stanowisku dużej grupy grobowców, być może o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich w pobliżu grobowców (Tabela 1).

Grobowce

Brak bardziej precyzyjnych danych na temat ich kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak danych na temat grobów w ich wnętrzach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 180, kat.

6. Gogolewko, stan. 1; AZP: 11-33/1

gm. Dębica Kaszubska, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Strefa poza dolinami, na obszarze równinnym. Ekspozycja w kierunku NW.

Przebieg badań: znane było w latach 30-tych ub. wieku. Weryfikacyjne badania powierzchniowe przeprowadzali w 1972 r. D. Jankowska i A. Koško. Ponowne badania w ramach AZP miały miejsce w 1982 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL⁵⁴ (Tabela 1). Nie ma żadnych informacji na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu mogiły (Tabela 1).

---

⁵⁴ Obok bezkomorowego grobowca znajdowały się tam także dwie inne mogiły: obiekt 1, w skład którego wchodził owalny nasyp i skrzynia kamienna o wymiarach 3,5 x 2 m (orientacja SE-NW); obiekt 3, z nasypem kolistym o średnicy ok. 8 m i skrzynią kamienną o wymiarach 3,2 x 1,5 m (orientacja NE-SW). Ich związek z KPL jest wątpliwy (D. Jankowska, A. Koško 1973, 42-43, Ryc. 7; D. Jankowska 1980, 81; por. J. Wierzbicki 1992, 81).

Grobowiec I (obiekt 2)

Była to konstrukcja w rzucie poziomym o kształcie wydłużonego trapezu o orientacji E-W (Tabela 2). Długość grobowca oszacowano na ok. 17 m, szerokość czoła na ok. 6 m, z kolei wierzchołka na ok. 4 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną. Brak danych na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1379, 1380.

d) Literatura

W. Witt 1934, 38; 1969, 109, 114; E. Sprockhoff 1967, 100; K. Siuchniński 1969, 15; D. Jankowska, A. Kośko 1973, 42-44, Ryc. 7; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; A. Weber 1983, 4; M. S. Midgley 1985, 250; J. Wierzbicki 1992; 1999, 181, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

7. Gogolewo, stan. 21; AZP: 11-32/45

gm. Dębica Kaszubska, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Dno małej doliny.

Przebieg badań: było ono badane powierzchniowo w ramach AZP w 1982 r. przez D. Jankowską.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować miał się jeden grobowiec, być może bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 181.

8. Grabkowo, stan. 8; AZP: 9-33/35

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste. Ekspozycja SE.

Przebieg badań: stanowisko nie było badane wykopaliskowo. Badania powierzchniowe w ramach AZP prowadzono w 1984 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się dwa bezkomorowe grobowce KPL⁵⁵ (Tabela 1). Brak danych o gronach płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-II

Były to obiekty w kształcie trapezu lub/i prostokąta⁵⁶ (Tabela 2). Miały one długość ok. 25 m i orientację E-W (Tabela 2). Brak danych na temat grobów w grobowcach (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MN w Szczecinie?

d) Literatura

A. Koško 1973, 224; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; A. Weber 1983, 4; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 250; J. Wierzbicki 1999, 181, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

9. Karwno⁵⁷, stan. 6; AZP: 10-33/32

gm. Czarna Dąbrówka, pow. Bytów, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Strefa poza dolinami na obszarze falistym.

Przebieg badań: nie było ono badane wykopaliskowo. Badania powierzchniowe przeprowadzono tam w 1980 r.

b) Źródła

Istnieją jedynie lakoniczne informacje na temat czterech grobowców (Tabela 1). Miały one zapewne związek z bezkomorowymi mogiłami KPL. Brak danych na temat grobów płaskich usytuowanych obok nich (Tabela 1).

Grobowce I-IV

Miały mieć one kształt trapezu (Tabela 2). Brak jest bardziej szczegółowych danych na temat ich rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Brak ponadto danych na temat grobów (Tabela 1, 2).

---

⁵⁵ J. Wierzbicki (1999, 181, kat.) podaje informacje tylko o jednym bezkomorowym grobowcu.

⁵⁶ Poszczególni badacze podają różne informacje na temat ich kształtu. Wg D. Jankowskiej (1980, 81) obydwie mogiły miały mieć kształt prostokąta, natomiast wg J. Wierzbickiego (1999, 181, kat.) jeden z tych grobowców został wzniesiony na planie trapezu (por. R. Zych 2002, kat.).

⁵⁷ W pracach R. Zych (2002, kat.) i S. Rzepeckiego (2011a, 96; 2011b, 115) znajdują się błędne nazwy tej miejscowości, tj. kolejno, Karwono i Karwonowo.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Weber 1983, 4.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1.

10. Kozy, stan. 32; AZP: 11-34/-

gm. Czarna Dąbrówka, pow. Bytów, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kaszubskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z danych archiwalnych, z końca XIX w. Badania powierzchniowe w jego okolicach prowadzono w 1983 r. Stanowisko nie zostało pozytywnie zweryfikowane.

b) Źródło

Na podstawie danych archiwalnych można sądzić, że na terenie ww. miejscowości funkcjonowała bliżej nieznaną ilość mogił, być może bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek odnośnie grobów płaskich w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce

Brak jakichkolwiek danych na temat ich kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak danych o grobach w ich wnętrzach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 3298.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 181, kat.

11. Kurozwęcz, stan. 38; AZP: 17-22/96

gm. Świeszyno, pow. Koszalin, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Białogardzka (część E). Krawędź doliny rzeki Dolicy.

Przebieg badań: stanowisko to zostało rozpoznane w trakcie inspekcji powierzchniowej w 2005 r. przeprowadzonej z ramienia MO w Koszalinie. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na ww. stanowisku zarejestrowano łącznie sześć mogił, przy czym trzy z nich to bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1)⁵⁸. Brak informacji na temat grobów płaskich towarzyszących mogi-
łom (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten miał pierwotnie kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Zorientowany był on
wzdłuż osi E-W z czołem skierowanym na W (Tabela 2). Grobowiec ten był silnie zniszczony,
nasyt nie był czytelny. Zachowały się jedynie elementy czoła grobowca i fragmenty obstaw
bocznych na długości ok. 10 m (Tabela 2). Szerokość czoła wynosiła zapewne pierwotnie wię-
cej niż 6-7 m (Tabela 2). Brak jakichkolwiek danych na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabele
1, 2).

Grobowiec III

Mogiła ta została zbudowana na planie trapezu (Tabela 2). Miała ona orientację N-S, a czoło jej
skierowane było na S (Tabela 2). Grobowiec zachował się w postaci nasypu długości ok. 20 m.
Szerokość jego czoła oszacowano na ok. 7 m (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienne obsta-
wy. Brak informacji na temat grobów w jej wnętrzu (Tabela 1,2).

Grobowiec V

Konstrukcja ta została wzniesiona na planie trapezu i zorientowana wzdłuż osi E-W z czołem na
W (Tabela 2). Długość jego oszacowano na ok. 25 m, zaś szerokość na ok. 5 m (Tabela 2). Gro-
bowiec ten posiadał kamienne obstawy i nasyp ziemny. Elementy te zachowały się do czasów
współczesnych częściowo. Brak informacji na temat grobów wewnątrz grobowca (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koszalinie.

d) Literatura

. Ilkiewicz 2006, 105-110.

12. Łupawa, stan. 1; AZP: 10-32/81

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Krawędź płaskiej wysoczyzny dużej doliny. Ekspozycja w
kierunku W.

---

⁵⁸ Pozostałe odkryte założenia to zapewne grobowca komorowe KPL (ewentualnie KAK) oraz jeden kurhan
kultury łużyckiej (J. Ilkiewicz 2006, 105).

Przebieg badań: stanowisko to było znane już w II poł. XIX w. Na przełomie XIX i XX w. zostało ono zniszczone. Badań wykopaliskowych nie prowadzono. Badania powierzchniowe w ramach AZP miały miejsce w 1982 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden lub więcej grobowców KPL⁵⁹ (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obecnych w pobliżu mogiły⁶⁰ (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany został on na planie wydłużonego prostokąta lub trapezu⁶¹ (Tabela 2). Brak danych na temat jego orientacji (Tabela 2). Mogiła posiadała kamienną obstawę i rzędy kamieni ustawionych poprzecznie w stosunku do osi dłuższej założenia. Nie ma informacji na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr. 1427.

d) Literatura

A. Voss 1877, 304; A. Lissauer 1887, 47; W. Chmielewski 1952, 44; K. Siuchniński 1969, 17; D. Jankowska 1980, 78, Tabela 13; A. Weber 1983, 5; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 255; J. Wierzbicki 1999, 182, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

13. Łupawa, stan. 2; AZP: 10-33/17

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Krawędź wyższej terasy nadzalewowej doliny rzeki Łupawa. Znane jest ono od II poł. XIX w. Pierwsze badania powierzchniowe prowadzono tam w latach 30-tych XX w. Prowadzili je kolejno W. Witt, a później E. Sprockhoff. Kolejną prospekcję powierzchniową przeprowadzili w 1963 r. K. Siuchniński, zaś w 1972 r. D. Jankowska i A. Kośko. Prace wykopaliskowe na stanowisku realizowano natomiast w latach 1978-81 oraz w 1992 r.

---

⁵⁹ Wg powołującego się na dane archiwalne K. Siuchnińskiego (1969, 17; por. D. Jankowska 1980, 78, Tabela 13) ze stanowiskiem tym należy łączyć jedną bezkomorową strukturę KPL. Jacek Wierzbicki (1999, 182) wspomina natomiast o bliżej nieokreślonej liczbie takich grobowców.

⁶⁰ W bliskim kontekście tego grobowca znajdowały się też kurhany z nasypem kolistym. Ich związek z KPL jest jednak mało prawdopodobny (por. K. Siuchniński 1969, 17).

⁶¹ Wg niektórych źródeł grobowiec miał kształt prostokąta (np. K. Siuchniński 1969, 17; D. Jankowska 1980, 78, Tabela 13), wg innych trapezu (np. A. Weber 1983, 5; J. Wierzbicki 1999, 182; por. Zych 2002, kat.).

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowało się co najmniej 11 mogił, mających cechy bezkomorowych grobowców KPL⁶² (Tabela 1). Sześć spośród nich badano wykopaliskowo, w jednym przypadku natomiast wykonano sondaż (Tabela 1). Grobowce te znajdowały się bardzo blisko siebie, tworząc mocno zwarte cmentarzysko. Pomiędzy grobowcami zidentyfikowano także pojedyncze groby (Tabela 1), być może pozostałości po cmentarzysku płaskim. Generalnie jednak przestrzeń pomiędzy mogiłami nie została optymalnie zbadana. Skoncentrowano się głównie na eksploracji mogił.

Grobowiec I

Konstrukcja ta zbudowana została na planie trapezu o orientacji E-W (odchylenie NE-SW), z częścią czołową skierowaną na E (względnie NE) (Tabela 2). Grobowiec miał długość ok. 30,3 m, szerokość jego podstawy oszacowano z kolei na ok. 8,4 m, zaś wierzchołka na ok. 3,8 m (Tabela 2). Mogiła posiadała obstawę kamienną, zbudowaną z dużych głazów polodowcowych, do których dokładano też mniejsze otoczaki. Eratyki ustawiano gładką stroną na zewnątrz. Wierzchołek grobowca był lekko zaokrąglony. We wnętrzu grobowca odkryto cztery segmenty oddzielone od siebie kamieniami. Wnętrze grobowca było jednakowo wypełnione nasypem kamiennym (płaszcz z trzema-czterema warstwami) i ziemnym. Z grobowcem tym łączone są trzy groby (Tabele 1, 2).

Grób 1 (SK1; 1A)?⁶³

Grób usytuowany miał być tuż obok styku ścian czołowej i dłuższej (tj. N) grobowca. Brak jamy grobowej i kamiennej konstrukcji. Miał być to pochówek ciałopalny (Tabela 3). Brak bliższych danych na temat charakteru szczątków kostnych.

Materiał ruchomy: obok szczątków kostnych odkryto fragmenty sześciu naczyń, w tym co najmniej jednego pucharu (Tabela 3). Odkryto też trzy zabytki krzemienne i fragmenty węgla drzewnych (Tabela 3).

Grób 2 (SK2; 1B)?

Grób ten znajdować się miał tuż przy ścianie S grobowca, ok. 3,5 m od jego czoła. Nie zidentyfikowano jamy grobowej ani konstrukcji kamiennej. Pochówek ten określono jako ciałopalny (Tabela 3). Odkryto kości należące do osobnika w wieku *infans* (Tabela 3). Nie natrafiono przy nim ani na ceramikę ani na wyroby krzemienne. Odkryto jedynie fragmenty węgla drzewnych oraz skorupy orzecha laskowego.

---

⁶² W starszej literaturze podawana jest bardzo różna liczba grobowców na tym stanowisku (np. W. Witt 1934, 38; E. Sprockhoff 1967, 99-100; por. M. S. Midgley 1985, 256).

⁶³ W nawiasach podano skrót używane przez J. Wierzbickiego (1992, 14-15), kolejno dla skupiska kości (tj. SK), a następnie samego grobu (tj. 1A, itd.), z którym to dane skupisko było związane.

Grób 3 (SK3; 1C)?

Grób usytuowany miał być ok. 3,5 m od wierzchołka mogiły, pomiędzy dwoma rzędami kamieni poprzecznymi w stosunku do osi dłuższej grobowca. Nie stwierdzono jamy grobowej ani konstrukcji kamiennej. Odkryto niewielką liczbę przepalonych kości. Brak bliższych danych na ich temat. Brak wyposażenia pochówku. Odkryto jedynie fragmenty węgla drzewnych.

Datowanie absolutne: z kontekstu grobowca I uzyskano dwie daty radiowęglowe, tj. Bln-2188: 3905±55 BC (obiekt C) i Bln-2316: 4010±60 BC (obiekt J).

Grobowiec II

Mogiła ta znajdowała się ok. 20 m na N od grobowca I. Była ona zbudowana na planie wydłużonego trapezu o orientacji N-S (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Czoło jej skierowane było na S (względnie SE) (Tabela 2). Długość grobowca oszacowano na ok. 12 m, szerokość jego czoła na ok. 6 m, natomiast wierzchołka na ok. 3,3 m (Tabela 2). Obiekt posiadał obstawę kamienną w postaci dużych głazów. Jego wierzchołek był lekko zaokrąglony. Podobnie jak w przypadku grobowca I, na zewnątrz obstaw natrafiono na pas mniejszych kamieni (otoczaków). Najlepiej rozpoznany był on w pobliżu czoła i ściany W grobowca. Wewnątrz tego założenia zidentyfikowano jednowarstwowy nasyp kamienny i ziemny. W mogile nie natrafiono na ani jeden pochówek (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w części S mogiły natrafiono na fragmenty co najmniej osiem naczyń, m.in. trzech pucharów i jednego odłupka krzemienego.

Grobowiec III

Obiekt ten znajdował się ok. 20 m na N od grobowca I i ok. 10 m na W od grobowca II. Posiadał on zapewne kształt trapezu i zorientowany był wzdłuż osi E-W (nieznaczne odchylenie SE-NW) z czołem skierowanym na E (względnie SE) (Tabela 2) Grobowiec był silnie zniszczony, jego długość wynosiła prawdopodobnie ok. 11 m, szerokość czoła ok. 5 m, natomiast wierzchołka ok. 2 m (Tabela 2). W trakcie badań natrafiono jedynie na fragment obstawy w części czołowej. Mogiła posiadała nasypy kamienne, tj. jednowarstwowy, dwuwarstwowy (obok czoła) i ziemny. Brak danych o grobach. Odsłonięto natomiast na trzy niewielkie i płytkie jamy ze spalenizną (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w grobowcu natrafiono na kilka skupisk zabytków ruchomych (skupiska 1-4), głównie fragmentów naczyń, w tym co najmniej dwóch pucharów. Odkryto także dwa odłupki krzemienne i skupiska węgla drzewnych.

Grobowiec IV

Grobowiec usytuowany był ok. 10 m na wschód od grobowca II. Był to obiekt wzniesiony na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Czoło grobowca znajdowało się od strony E (Tabela 2). Długość założenia wynosiła ok. 23,8 m, szerokość czoła ok. 6,8 m, zaś wierzchołka ok. 4,7 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawy kamienne – największe w części czołowej, następnie malejące w kierunku wierzchołka. Sam

wierzchołek zbudowany był jednak z większych kamieni i w odróżnieniu od innych mogił na tym stanowisku, nie był on zaokrąglony. Na zewnątrz obstaw stwierdzono pasma kamieni. Wnętrze grobu wypełnione było dwu lub trzywarstwowymi pasami kamieni (prostopadłymi w stosunku do osi dłuższej grobowca) i warstwą ziemi. Z grobowcem tym łączony jest jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: wewnątrz mogiły zarejestrowano kilka skupisk zabytków ruchomych, przy czym jedno z nich (SK1) związane było przypuszczalnie z grobem ciałopalnym. Ogółem natrafiono na fragmenty ok. 17 naczyń, dwa odłupki krzemienne oraz jeden fragment kamienia szlifierskiego.

Grób 1 (SK1; 4A)?

Ten hipotetyczny pochówek, zlokalizowany miał być tuż przy czole grobowca. Brak jamy grobowej oraz konstrukcji kamienne. Odkryto tylko niewielką ilość kości.

Materiał ruchomy: w pobliżu ww. kości natrafiono na fragmenty ok. 10 naczyń, w tym jednego pucharu i misy. Odnotowano też zabytek krzemienisty.

Grobowiec V

Mogiła usytuowana była równolegle do grobowca IV, w odległości ok. 10 m na S od niej. Miała ona kształt trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW), z czołem na E (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 26,3 m, szerokość czoła ok. 6 m, zaś wierzchołka ok. 3,7 m (Tabela 2). Mogiła posiadała obstawę kamienną z dużych głazów (gładką stroną na zewnątrz). Największe z nich znajdowały się w części czołowej. Wierzchołek zbudowany był z niewielkich kamieni. Na zewnątrz obstawy stwierdzono pasowy układ otoczek, przede wszystkim w okolicach czoła. Grobowiec miał nasyp kamienno-ziemny. W partii środkowej nasyp ziemny zarejestrowany został pod nasypem kamiennym. Ten ostatni był zasadniczo jedno albo dwuwarstwowy. Wewnątrz grobowca stwierdzono dwa groby skrzynkowe (Tabele 1, 2, 3). Ponadto zarejestrowano obecność dwóch interesujących układów dużych kamieni, których wnętrza nie były wypełnione brukiem kamiennym (Tabela 1). Pierwszy z nich zlokalizowany był w centralnej partii mogiły i posiadał wymiary ok. 3,5 x 3,2 m (Tabela 2). Jego oś dłuższa była analogiczna do osi dłuższej grobowca. Druga konstrukcja, w kształcie elipsy znajdowała się w pobliżu czoła mogiły.

Materiał ruchomy: w grobowcu natrafiono na kilka skupisk zabytków ruchomych, np. w obrębie wspomnianych wyżej układów kamiennych. W pierwszym z nich (oraz w jego pobliżu) natrafiono na fragmenty ok. 20 naczyń, w tym m.in. 14 fragmentów pucharów. W przypadku drugiego z układów kamiennych odkryto fragmenty ok. siedmiu naczyń, a wśród nich co najmniej jednego pucharu. Ponadto natrafiono jeszcze na dwa inne skupiska, z których pochodzą fragmenty czterech naczyń. Odkryto także zabytki krzemienne, wśród których sześć znajdowało się obok „centralnego” układu kamieni. Generalnie zdecydowana większość fragmentów ceramiki związana była z opisanymi układami dużych kamieni wewnątrz grobowca.

Grób 1 (5A)

Był to obiekt w typie skrzynkowym o wymiarach 0,8 x 1,4 x 1,4 m (Tabela 2). Znajdował się ok. 10 m od wierzchołka, tuż przy N ścianie grobowca. Skonstruowany został z pięciu płaskich bloków kamiennych. Był to grób ciałopalny (Tabela 3). Nie stwierdzono w nim wyposażenia grobowego⁶⁴

Grób 2 (5B)

Analogiczna konstrukcja w stosunku do grobu 1. Miała ona wymiary 0,8 x 1,1 x 1 m (Tabela 2). Grób ten usytuowany był na S od grobu, ok. 5 m od ściany S grobowca. Zbudowany był on także z 5 płaskich bloków kamiennych. Był to także grób o charakterze ciałopalnym. W jego wnętrzu natrafiono na dużą ilość kości, należących prawdopodobnie do osobnika płci żeńskiej w wieku 40-50 lat (*maturus*) (Tabela 3). Wewnątrz skrzynki nie natrafiono na wyposażenie.

Uwagi: przynależność kulturowa ww. grobów może być dyskusyjna. KP?

Grobowiec VI

Obiekt ten znajdował się przypuszczalnie mniej niż 10 m na NW od grobowca II. Założenie to uległo dużemu zniszczeniu, jeszcze w czasach prahistorycznych⁶⁵. Zapewne mogła posiadała obstawę kamienną w formie głazów. Nie jest jednak znany jej kształt (Tabela 2). Brak także informacji na temat jej rozmiarów oraz układu względem stron świata (Tabela 2). Nie ma również danych odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w miejscu, w którym wzniesiono ten grobowiec, natrafiono na kilka skupisk zabytków ruchomych, tj. ceramiki i krzemieni. Odkryto tu kilkadziesiąt fragmentów naczyń, głównie mis. Mniej było pucharów (dwa) i amfor (jedna). Znaczny jest też zbiór krzemieni, w skład którego wchodziło 25 odłupków, pojedynczy łuszczeń jednobiegunowy, trzy łuszczenia dwubiegunowe dwustronne i cztery przepalone krzemienie. Ponadto natrafiono na kamień noszący ślady gładzenia (siekiera?), rozcieracz oraz wyrób z bursztynu (paciorek?).

Grobowiec VII

Mogła usytuowana była ok. 30 m na S od grobowca I. Zbudowana była ona na planie wydłużonego trapezu i zorientowana wzdłuż osi NE-SW, przy czym czoło jej znajdowało się od strony NE (Tabela 2). Grobowiec miał długość ok. 25 m, natomiast szerokość jego czoła wynosiła ok. 7,5 m, a wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Podobnie jak inne grobowce na tym stanowisku, także ten obiekt posiadał kamienną obstawę. Nie był on jednak badany wykopaliskowo. Nie ma zatem informacji na temat organizacji przestrzennej jego wnętrza oraz ewentualnych grobów (Tabele 1, 2).

---

⁶⁴ Wg J. Wierzbickiego (1992, 35) wyposażenie obu grobów znajdowało w przylegającej do nich konstrukcji.

⁶⁵ Grobowiec został naruszony przez kurhany KCSz (J. Wierzbicki 1992, 38; zob. też przyp. 15).

Grobowiec VIII

Obiekt usytuowany był ok. 10 m na E od grobowca VII oraz ok. 15 m na SE od grobowca I. Wzniesiony został on na planie wydłużonego trapezu, i zorientowany wzdłuż linii N-S, z czołem skierowanym na N (Tabela 2). Mierzył on ok. 27 m długości, podczas gdy szerokość jego czoła wynosiła ok. 5,5 m, a wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Posiadał on kamienną obstawę. Nie był on również badany wykopaliskowo, stąd brak danych odnośnie jego wnętrza, grobów i zabytków ruchomych (Tabele 1, 2).

Grobowiec IX

Grobowiec ten zlokalizowany był niespełna 5 m na E od grobowca VIII. Miał on kształt trapezu i zorientowany był SE-NW, z czołem od strony NW (Tabela 2). Miał on tylko ok. 11 m długości, przy szerokości czoła ok. 5 m oraz wierzchołka ok. 2 m (Tabela 2). Obiekt ten nie był badany wykopaliskowo, brak zatem bardziej szczegółowych danych na jego temat.

Grobowiec X

Mogiła ta znajdowała się ok. 20 m na SE od grobowca V. Miała ona kształt silnie wydłużonego trapezu o orientacji E-W z dużym odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Jej czoło znajdowało się od strony W (z odchyleniem NW) (Tabela 2). Grobowiec ten był długi na ok. 32 m, natomiast szerokość jego czoła wynosiła ok. 6 m, a wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Obiekt ten posiadał kamienną obstawę. Nie był on także badany wykopaliskowo. Nie ma zatem informacji na temat jego wnętrza.

Grobowiec XI

Grobowiec znajdował się ok. 20 m na S od grobowca X. Zbudowany był on na planie wydłużonego trapezu, zorientowanego E-W z dużym odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Czoło mogiły zwrócone było w kierunku W (odchylenie NW) (Tabela 2). Był to zapewne najdłuższy grobowiec na stanowisku 2 w Łupawie. Mierzył ok. 35,5 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 6 m, a wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Posiadał on także kamienną obstawę. Głazy ustawiano stroną gładszą na zewnątrz. Wewnątrz mogiły stwierdzono obecność warstw kamieni i ziemi. Badania sondażowe nie dostarczyły informacji na temat grobów wewnątrz grobowca. Nie ma również danych odnośnie materiałów ruchomych.

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Poza obrębem grobowców natrafiono na kilka interesujących obiektów. Należy do nich m.in. bliżej nieznane pod względem funkcji (i afiliacji kulturowej?) założenie (obiekt X) w postaci niewielkiego zagłębienia o wymiarach ok. 7,6 x 1,7 m (Tabela 4). W założeniu tym natrafiono na warstwę spalenizny. Obiekt ten przykryty był pojedynczą (i miejscami podwójną) warstwą kamieni. Nie stwierdzono materiału ruchomego. Ponadto w przestrzeni pomiędzy grobowcami na paleniska i groby (Tabele 1, 4).

Grób 1 (A)

Grób ten znajdował się tuż przy czole grobowca I. Nie stwierdzono obecności jamy grobowej oraz konstrukcji kamiennej grobu. Był to pochówek ciałopalny osobnika dorosłego (*adultus*), płci nieokreślonej (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków kostnych natrafiono na fragmenty dwóch naczyń (m.in. puchara) oraz jeden krzemień (Tabela 5).

Grób 2 (B)

Obiekt ten znajdował się ok. 1 m na S od grobowca I, mniej więcej na wysokości ok. 7 m od czoła grobowca. Grób o charakterze hipotetycznym, nie natrafiono w zasadzie na kości ludzkie⁶⁶ (Tabela 2). Brak jamy grobowej i konstrukcji kamiennej.

Materiał ruchomy: z tym domniemanym grobem łączyć można fragmenty dwóch naczyń, m.in. misy.

Grób 3 (C)

Grób usytuowany był ok. 1 m na S od grobowca I, mniej więcej ok. 8 m od jego wierzchołka. Był to pochówek ciałopalny osobnika dorosłego (*adultus*) (Tabela 5). Płeć jego nie została ustalona.

Materiał ruchomy: obok przepalonych kości natrafiono na liczne fragmenty ceramiki, należące co najmniej do dwóch naczyń, w tym amfory (Tabela 5).

Grób 4 (D)

Obiekt usytuowany był w pobliżu wierzchołka grobowca II. Grób o charakterze hipotetycznym, ciałopalny. Brak bliższych danych na temat materiału kostnego. Brak jamy grobowej oraz konstrukcji kamiennej.

Materiał ruchomy: z obiektem tym związane są fragmenty co najmniej pięciu naczyń, m.in. puchara (Tabela 3).

Grób 5 (E)

Hipotetyczny grób ciałopalny usytuowany był ok. 1 m na N od grobowca II, mniej więcej na ok. 8 m długości obstawy grobowca, licząc od jego czoła. Brak jamy grobowej oraz konstrukcji kamiennej. Brak także dokładnych danych na temat materiału osteologicznego.

Materiał ruchomy: z grobem tym związane są fragmenty trzech naczyń (w tym jednej misy) oraz trzy krzemienie (Tabela 3).

Grób 6 (F)

Podobnie jak grób 5, także ten obiekt należy uznać za grób hipotetyczny. Znajdował się on tuż przy wierzchołku grobowca II, na N od niego. Zasadniczo nie ma danych, na podstawie których

---

⁶⁶ Stwierdzono natomiast obecność kości świni (J. Wierzbicki 1992, 83, Tab. 18)

można byłoby uznać go za pochówek ludzki⁶⁷. Nie stwierdzono obecności jamy ani konstrukcji kamiennej.

Material ruchomy: ten domniemany grób zawierał fragmenty co najmniej trzech naczyń (Tabela 3). Ich forma nie jest bliżej znana.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Voss 1877, 304; A. Lissauer 1887, 47; W. Witt 1934, 38; E. Sprockhoff 1967, 99-100; W. Witt 1969, 114; K. Siuchniński 1969, 17-18; D. Jankowska, A. Kośko 1973, 44; D. Jankowska 1980, 78, Tabela 13; A. Weber 1983, 5; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 256; J. Wierzbicki 1992; 1999, 182, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

14. Łupawa, stan. 2A; AZP: 10-33/15

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Krawędź płaskiej wysoczyzny, stanowiącej brzeg doliny rzeki Łupawa.

Przebieg badań: było ono badane powierzchniowo w 1980 r. W latach 1980-83 badane było ono wykopaliskowe przez Ekspedycję Łupawską IP UAM.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się cztery bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Jeden z nich został przebadany wykopaliskowo (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta zbudowana została na planie trapezu i była zorientowana SE-NW (Tabela 2). Czoło jej skierowane było wzdłuż osi NW (Tabela 2). Długość założenia wynosiła ok. 31,5 m, szerokość czoła ok. 8 m, natomiast wierzchołka ok. 5 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał kamienną obstawę w postaci dużych głazów, które były ustawione powierzchnią gładką na zewnątrz. Największe głazy znajdowały się w partii czołowej mogiły. Im bliżej wierzchołka tym były one coraz mniejsze, aczkolwiek sam wierzchołek był zbudowany z nieco większych głazów. Podobnie jak w przypadku grobowców na stanowisku 2 w Łupawie, także i tu zaobserwowano obecność na zewnątrz obstaw pasa kamieni, głównie w części czołowej. Wewnątrz grobowca

---

⁶⁷ Wśród materiału kostnego wyróżniono m.in. fragment żebra krowy (J. Wierzbicki 1992, 34).

odkryto nasyp kamienny, który był zapewne przykryty nasypem ziemnym. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Material ruchomy: w ramach grobowca zarejestrowano kilkadziesiąt zabytków ruchomych: trzy fragmenty ceramiki (w części czołowej mogiły) oraz 25 krzemieni (w większości także w pobliżu części czołowej). Dwa fragmenty ceramiki zdobione były pionowymi żłobkami. W zbiorze krzemieni wyróżniono z kolei: sześć łuszczni, pięć łuszczyk, pięć odłupków łuszczniowych, trzy odłupki korowe, jeden wiór, jeden odłupek, jeden przepalony odłupek z gładzonej siekierki i sześć nieokreślonych krzemieni. W czasie badań natrafiono też na liczne fragmenty węgla drzewnych. Związane były one np. z paleniskami, zlokalizowanymi tuż obok czoła grobowca albo w okolicach jego wierzchołka.

Grobowiec II

Obiekt usytuowany był ok. 30 m na NW od grobowca I. Grobowiec zorientowany był wzdłuż osi SE-NW z czołem skierowanym na NW (Tabela 2). Miał on kształt trapezu o długości ok. 30 m, szerokości czoła ok. 5 m i wierzchołka ok. 2 m (Tabela 2). Podobnie jak Grobowiec I, także i ta mogiła posiadała kamienną obstawę. Brak informacji na temat grobów i organizacji przestrzennej mogiły (Tabele 1, 2).

Grobowiec III

Grobowiec ten znajdował się ok. 30 m na SE od grobowca I. Wzniesiony został on na planie trapezu o orientacji NE-SW (czoło na NW) (Tabela 2). Grobowiec mierzył ok. 28 m długości⁶⁸ i ok. 3 m szerokości⁶⁹ (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienną obstawę. Brak informacji na temat grobów i organizacji przestrzennej obiektu (Tabele 1, 2).

Grobowiec IV

Mogiła ta zlokalizowana była ok. 30 m na SW od grobowca III. Była względem niego równoległa. Był to konstrukcja zbudowana na planie trapezu o orientacji SE-NW (Tabela 2). Czoło jej znajdowało się od strony NW (Tabela 2). Grobowiec IV był relatywnie mały w stosunku do innych mogił na tym stanowisku. Miał on ok. 17 m długości (Tabela 2). Brak danych na temat szerokości jego czoła oraz wierzchołka (Tabela 2). Podobnie jak 3 inne grobowce, także i ta mogiła posiadała obstawę kamienną. Brak danych odnośnie grobów i organizacji przestrzennej wewnątrz grobowca (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

---

⁶⁸ por. J. Wierzbicki 1991, 51, przyp. 4.

⁶⁹ Autor nie precyzuje czy wartość ta dotyczy szerokości czoła czy wierzchołka mogiły (J. Wierzbicki 1991, 51).

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 17-18; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; J. Wierzbicki 1991, 49-56; 1992; 1999, 182, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

15. Łupawa, stan. 15; AZP: 10-32/51

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa doliny rzeki Łupawa. Ekspozycja W.

Przebieg badań: odkryte zostało ono podczas badań osady KPL w Poganicach (stan. 4). Badano je wykopaliskowo w sezonach 1971-72. Pracami terenowymi kierował A. Koško. Zewnętrznym koordynatorem tych prac był natomiast J. Żak.

b) Źródła

Na omawianym stanowisku zidentyfikowano cztery bezkomorowe grobowce oraz sześć grobów płaskich⁷⁰ (Tabela 1). Stanowisko to stanowi dobry przykład badań ukierunkowanych nie tylko na rozpoznanie samych grobowców, ale też równie istotnych przestrzeni w bezpośrednim ich sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I (2)⁷¹

Mogiła ta zbudowana została na planie trapezu o orientacji N-S z niewielkim odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Czoło jej było skierowane na S (Tabela 2). Grobowiec mierzył ok. 15 m długości, szerokość jego czoła wynosiła ok. 6 m, a wierzchołka ok. 2,5 m (Tabela 2). Mogiła posiadała kamienną obstawę w postaci głazów. Największe znajdowały się w pobliżu czoła. Im bliżej wierzchołka tym obstawa była mniejsza, aczkolwiek sam wierzchołek zbudowany był z większych głazów. Omawiany grobowiec był wewnątrz wypełniony nasypem kamiennym (przede wszystkim w pobliżu czoła). Pierwotnie posiadał on zapewne także nasyp ziemny. W opisywanej mogile natrafiono na pojedynczy grób⁷² (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca zarejestrowano liczne zabytki ruchome, odnalezione w kilku skupiskach: kilkadziesiąt fragmentów naczyń, 24 krzemienie (m.in. dwa łuszczyce, je-

---

⁷⁰ Istnieją na ten temat pewne rozbieżności (por. D. Jankowska, A. Koško 1973, 31-34; Ryc. 1; D. Jankowska 1980, 78-79, Tabela 13; A. Weber 1983, 5, Tabela 1; M. S. Midgley 1985, 257; R. Zych 2002, kat.). Prezentowane informacje pochodzą z najpełniejszego opracowania tego stanowiska autorstwa J. Wierzbickiego (1994, 5-58).

⁷¹ W nawiasach podano oryginalną numerację (J. Wierzbicki 1994, 7).

⁷² Wg innych opracowań z grobowcem tym związane były dwa groby (por. D. Jankowska, A. Koško 1973, 32).

den drapacz i siedem odłupków) oraz zabytki kamienne (jeden półfabrykat siekiery, jedna osełka, sześć żaren, jeden rozcieracz i inny kamień ze śladami obróbki).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się ok. 2 m od czoła grobowca tuż przy jego W ścianie. Był on zorientowany poprzecznie w stosunku do osi dłuższej mogiły, tj. E-W (Tabela 2). Była to płytką, prostokątna jama przykryta kamiennym płaszczem (Tabela 2). Wewnątrz grobu nie znaleziono szczątków kostnych.

Materiał ruchomy: funkcję wyposażenia mogły pełnić dwa fragmenty żaren, które odkryto w warstwie płaszcza kamiennego nad jamą grobową (Tabela 3). Ponadto natrafiono też na kilkanaście fragmentów naczyń i krzemienie (Tabela 3).

Grobowiec II (3)

Grobowiec ten znajdował się ok. 6 m na S od grobowca I. Miał on kształt trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Jego czoło było skierowane na NW (Tabela 2). Długość mogiły wynosiła ok. 12,2 m, szerokość czoła ok. 5,3 m, a wierzchołka ok. 2,5 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną w formie głazów. Największe głazy ustawiono w części czołowej grobowca. Ich wielkość malała w kierunku wierzchołka. Wewnątrz mogiły natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: W nasypie grobowca odkryto liczne fragmenty naczyń, krzemieni (m.in. dwa odłupki) oraz jeden zabytek kamienny ze śladami obróbki.

Grób 1

Obiekt w formie prostokątnej jamy, nakrytej kamiennym płaszczem również w kształcie prostokąta (Tabela 2). Grób ten usytuowany był w centrum grobowca, niemal idealnie wzdłuż jego dłuższej osi. Miał on zatem orientację analogiczną do orientacji grobowca, tj. E-W (nieznaczne odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Wewnątrz grobu nie natrafiono na szczątki kostne.

Materiał ruchomy: odkryto fragmenty dwóch naczyń, tj. puchara i garnka (Tabela 3). Znajdowały się one w części W kamiennego płaszcza.

Grobowiec III (4)

Była to mogiła usytuowana ok. 10 m na S od grobowca II. Zorientowana została niemal idealnie wzdłuż osi E-W, czołem skierowanym na W (Tabela 2). Długość jej wynosiła jedynie ok. 9 m⁷³, podczas gdy szerokość czoła ok. 4,7 m, a wierzchołka ok. 2,6 m. Grobowiec miał kształt trapezu (Tabela 2) i zbudowany był, podobnie jak inne na stanowisku 15 w Łupawie. Posiadał on np. kamienną obstawę, przy czym największe głazy znajdowały się w części czołowej. Głazy te ustawiano gładką stroną na zewnątrz. Całe wnętrze grobowca wypełniała warstwa kamieni.

---

⁷³ W pracy R. Zych (2002, kat.) znajduje się mylna informacja na temat długości tego grobowca, tj. 90 m.

Prawdopodobnie istniał tu także nasyp ziemny. W środku mogiły odkryto dwa groby⁷⁴ (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie odkryto kilkaset fragmentów ceramiki oraz kilkadziesiąt krzemieni (m.in. trzy łuszczyce, jeden drapacz, dwa odłupki z wnęką, jeden odłupek z siekiery oraz 21 zwykłych odłupków). Odkryto także trzy półfabrykaty siekier, jeden rozcieracz oraz jeden kamień ze śladami obróbki.

Grób 1 (I)

Obiekt ten usytuowany był ok. 2,5 m od wierzchołka grobowca, tuż przy jego N ścianie. Był on umiejscowiony poprzecznie w stosunku do osi dłuższej grobowca, miał zatem orientację N-S (Tabela 2). Była to jama dość płytka jama grobowa. Nie stwierdzono zasadniczo obecności kamiennego płaszczka. Grób posiadał natomiast kamienną stelę. Wewnątrz nie natrafiono na szczątki kostne.

Materiał ruchomy: w grobie znaleziono puchar (Tabela 3). Odkryto ponadto też szereg różnych fragmentów naczyń i krzemienie (Tabela 3).

Grób 2 (II)

Grób ten zlokalizowany był ok. 2 m od czoła grobowca i przylegał do jego N ściany. Odległość od grobu 1 wynosiła ok. 1,5 m. Grób ten usytuowany był poprzecznie do osi dłuższej mogiły, miał więc orientację analogiczną jak grób 1, tj. N-S (Tabela 2). W jego skład wchodziła płytka jama i płaszcz kamienny. Grób posiadał także kamienną stelę. Wewnątrz odkryto niewielką ilość przepalonych (?) kości (Tabela 3). Brak bliższych danych na ich temat.

Materiał ruchomy: wewnątrz grobu odkryto flaszkę z kryzą, którą znajdowała się w jego S części (Tabela 3). W okolicy tego grobu natrafiono także na inne fragmenty naczyń i krzemienie (Tabela 3).

Grobowiec IV (7)

Założenie to znajdowało się ok. 16 m w kierunku SE od grobowca III. Było to mogiła zbudowana na planie trapezu lub prostokąta⁷⁵ zorientowanego wzdłuż linii N-S (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 17,5 m, szerokość czoła ok. 3 m i wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną, na którą składały się różnej wielkości głazy. Analizując plan grobowca trudno jest jednak dostrzec charakterystyczne zmniejszanie się wielkości głazów, w którekolwiek ze stron mogiły, co mogłoby mieć znaczenie dla ustalenia czy była to mogiła trapezoidalna (z szerszym czołem i węższym wierzchołkiem) czy prostokątna. W odróżnieniu od innych mogił na tym stanowisku, grobowiec IV nie był wypełniony wewnątrz warstwą kamieni. Prawdopodobnie nie mieścił w swym wnętrzu grobu⁷⁶ (Tabela 1).

---

⁷⁴ W opinii D. Jankowskiej i A. Koško (1973, 32) grobów tych mogło być nawet pięć.

⁷⁵ por. Wierzbicki 1992, 77.

⁷⁶ Odmiennej opinii wyraziła D. Jankowska (1975, tab. I; por. J. Wierzbicki 1994, 10).

Materiał ruchomy: w bezpośrednim kontekście grobowca natrafiono na kilkadziesiąt fragmentów ceramiki oraz kilkanaście krzemieni (w tym dwa łuszczyce, dwa odłupki).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Poza obrębem grobowców odkryto inne interesujące obiekty, tj. dwa paleniska⁷⁷ i sześć grobów płaskich (Tabele 1, 4). Na południe od grobowca III stwierdzono też występowanie dużej ilości ceramiki i krzemieni.

Grób 1 (6)

Obiekt ten znajdował się pomiędzy grobowcami 1 i 2 mniej więcej w połowie odległości między nimi. Była to bardzo płytka prostokątna jama przykryta prostokątnym płaszczem kamiennym. Grób miał też kamienną obstawę. Obiekt ten miał wymiary ok. 1,9 x 0,8 m i zorientowany był wzdłuż osi SE-NW (Tabela 4). W grobie natrafiono na przepalone szczątki kobiety w wieku ok. 20 lat (*juvenis/adultus*) (Tabela 5)

Materiał ruchomy: w obiekcie tym odkryto elementy dna pucharu (Tabela 5).

Grób 2 (8)

Grób ten zlokalizowany był ok. 4 m na S od grobowca III. Był on zorientowany N-S (Tabela 4). W jego skład wchodziła płytka jama, przykryta kamiennym płaszczem. Także w tym przypadku można wyróżnić rodzaj niewielkich obstaw wokół grobu. Opisywana konstrukcja miała wymiary ok. 2,2 x 1,0 m (Tabela 4). Być może był to grób o charakterze ciałopalnym (Tabela 5).

Materiał ruchomy: wyposażenie grobu stanowiła amfora i elementy dwóch pucharów (Tabela 5).

Grób 3 (9)

Grób ten zlokalizowany był pomiędzy grobowcem III a grobem 1, zasadniczo w zbliżonej odległości od nich (tj. ok. 4 m). Zorientowany był on wzdłuż osi SE-NW i miał on wymiary ok. 2,4 x 1,1 m (Tabela 4). W przypadku tego grobu nie stwierdzono obecności jamy grobowej. Obiekt ten miał z kolei konstrukcję kamienną w postaci płaszcza, obstawy z otoczek i bruku. Wewnątrz grobu nie było jakichkolwiek materiałów kostnych.

Materiał ruchomy: wewnątrz grobu zlokalizowano jedynie fragment pucharu (Tabela 5).

Grób 4 (10)

Obiekt ten znajdował się pomiędzy grobem 3 a grobowcem II, ok. 4 m od tego drugiego. Różnił się on od grobów 1-3 tym, iż przykryty był mało regularnym i rozdrobnionym płaszczem kamiennym, stąd trudno jest określić jego pierwotną orientację (N-S?) (Tabela 4) Mierzył on ok. 0,8 x 0,7 m (Tabela 4). Grób ten nie posiadał jamy grobowej. Wewnątrz tego obiektu nie natrafiono na jakiegokolwiek szczątki kostne.

---

⁷⁷ Jacek Wierzbicki (1994, 16) uznał je za obiekty KPL, ale jednocześnie sądził on, że nie miały one nic wspólnego z czasem funkcjonowania samych grobowców.

Materiał ruchomy: w grobie tym znaleziono naczynie workowate (Tabela 5).

Grób 5 (11)

Grób ten znajdował się tuż obok grobowca III, w pobliżu jego S ściany. Miał on wymiary ok. 1,5 x 1,3 (Tabela 4). Podobnie jak grób 4 nie posiadał jamy grobowej oraz miał nieregularny płaszcz kamienny i obstawę. W grobie nie natrafiono na materiał kostny.

Materiał ruchomy: wewnątrz obiektu odkryto fragmenty zdobionego naczynia o cechach zasobowych (Tabela 5).

Grób 6 (12)

Omawiany grób został odkryty pomiędzy grobem 3 a grobowcem III, generalnie tuż obok ściany N grobowca. Była to konstrukcja o wymiarach ok. 1,3 x 1,2 (Tabela 4). Podobnie jak groby 4 i 5 przykryty był on nieregularnym płaszczem złożonym z otoczków. Miał on też nieco większą obstawę kamienną. Orientacja obiektu jest trudna do określenia. Brak danych na temat materiału osteologicznego.

Materiał ruchomy: wyposażenie grobu stanowiły jedynie fragmenty dwóch pucharów (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koszalinie.

d) Literatura

A. Koško 1972, 224-228; D. Jankowska, A. Koško 1973, 31-34; D. Jankowska 1975, 27-42; 1980, 78-79, Tabela 13; A. Weber 1983, 41-44; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 257-258; J. Wierzbicki 1992; 1994, 5-58; 1999, 182, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

16. Łupawa, stan. 17; AZP: 10-32/22

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa doliny rzeki Łupawa. Ekspozycja N i SW. Przebieg badań: było ono weryfikowane w ramach AZP przez D. Jankowską w 1982 r. Badań wykopaliskowych nie przeprowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miało przypuszczalnie sześć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak jest danych na temat grobów płaskich zgrupowanych w sąsiedztwie mogił (Tabela 1).

Grobowce I-VI

Zbudowane były one być może na planie trapezu (Tabela 2). Niestety zostały one silnie zniszczone. Brak bardziej dokładnych danych na temat ich konstrukcji i rozmiarów (Tabela 2). Być

może miały one orientację N-S⁷⁸ (Tabela 2). Nie ma także danych odnośnie grobów w grobowcach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

D. Jankowska 1980, 79, Tabela 13; A. Weber 1983, 5; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 258; J. Wierzbicki 1992, 74-75; 1994; 1999, 182, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

17. Łupawa, stan. 18; AZP: 10-32/23

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa doliny rzeki Łupawa. Ekspozycja W.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w 1971 r. podczas badań terenowych prowadzonych przez D. Jankowską i A. Kośko, koordynowanych przez J. Żaka. Było ono później weryfikowane w ramach AZP w 1982 r. przez D. Jankowską.

b) Źródła

Na opisywanym stanowisku znajdowało się przypuszczalnie 6 bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1)⁷⁹, przy czym nieco szersze informacje znane są jedynie na temat trzech z nich. Brak jest danych odnośnie grobów płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta była zbudowana na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). Posiadała ona kamienną obstawę w postaci głazów oraz nasyp kamiennieo-ziemny. Długość jej wynosiła ok. 56 m⁸⁰, szerokość czoła ok. 10 m, zaś wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Wewnątrz grobowca znajdował się jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Grób ten usytuowany był w części czołowej grobowca. Posiadał on owalną jamę grobową, zorientowaną SE-NW o wymiarach ok. 2 x 0,8 m (Tabela 2). Stwierdzono też obecność bruku

---

⁷⁸ Na podstawie planu zamieszczonego przez D. Jankowską (1980, 84, Ryc. 3). Jacek Wierzbicki (1994, 75) wspomina jedynie, że wszystkie te grobowce posiadały jednakową orientację.

⁷⁹ Andrzej Weber (1983, 5, Tabela 1) i M. S. Midgley (1985, 258), powołując się na D. Jankowską (1980, 80) wskazują na możliwość funkcjonowania na tym cmentarzysku siedmiu mogił.

⁸⁰ Inne wymiary mogił podaje D. Jankowska (1980, 98, Tabela 15), tj. w przypadku grobowca I: 65 x 11 x 5 m, grobowca 2: 45 x 7 x 3,5 i grobowca III: 39 x 7 x 3 m.

kamiennego. Jego wymiary nie są znane. Brak danych na temat szczątków kostnych. Nie wiadomo czy był to grób szkieletowy czy ciałopalny⁸¹ (Tabela 3).

Materiał ruchomy: wewnątrz grobu znajdowały się być może trzy naczynia (puchar, amfora i garnek) oraz dwa paciorki bursztynowe (Tabela 3).

Grobowiec II

Grobowiec zbudowany na planie trapezu o orientacji SE-NW (Tabela 2). Mierzył on ok. 39 m długości. Szerokość jego czoła wynosiła ok. 7 m, a wierzchołka ok. 3,5 m (Tabela 2). Tak jak Grobowiec I, miał on kamienną obstawę w formie głazów, przy czym w części boczne obstawy były charakterystycznie wklęsłe. Mogiła ta posiadała także nasyp kamienno-ziemny. Przypuszczalnie wewnątrz grobowca znajdowały się dwa groby⁸² (Tabele 1, 2).

Datowanie absolutne: ze spągowej części nasypu pobrano próbę węgla drzewnego, której wiek określono na 4110±80 BC.

Grób 1

Obiekt ten miał być usytuowany w części czołowej. Brak jest bliższych danych na temat jego konstrukcji oraz materiału kostnego.

Materiał ruchomy: z tym domniemanym grobem łączyć można fragmenty nieokreślonego naczynia, jak i toporek z guzowatym obuchem⁸³ (Tabela 3).

Grób 2

Grób ten znajdował się w partii wierzchołkowej grobowca. Nie ma szczegółowych informacji odnośnie jego budowy, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Był to pochówek o charakterze ciałopalnym. Materiał kostny należał do osobnika w wieku ok. 20 lat (*juvenis/adultus*) o nieustalonej płci (Tabela 3).

Materiał ruchomy: do wyposażenia zaliczyć można fragmenty nieokreślonych naczyń, siekierkę kamienną, dwa krzemienie (Tabela 3). Ponadto w grobie natrafiono na kości zwierzęce (Tabela 3).

Grobowiec III

Mogiła ta posiadała kształt trapezu i była zorientowana wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Posiadała ona kamienną obstawę oraz nasyp kamienno-ziemny. Długość grobowca wynosiła ok. 34 m,

---

⁸¹ Jacek Wierzbicki (1992, 82-83) informuje, iż na obszarze LMO KPL nie odkryto w zasadzie ani jednego pewnego pochówku szkieletowego. Wszelkie sugestie na ten temat wynikają wyłącznie z analiz rozmiarów konstrukcji grobów i ich wyposażenia, które mogą wskazywać na stosowanie inhumacji (por. A. Weber 1983, 12).

⁸² Zdaniem A. Webera (198, 23) o obecności grobów świadczy koncentracja materiałów ruchomych w dwóch partiach grobowca (por. R. Zych 2002).

⁸³ Renata Zych (2002, kat.) wspomina o bliżej nieokreślonych wyrobach krzemiennych. Takich informacji brak jest jednak w opracowaniu J. Wierzbickiego (1992, 89, Tab. 21).

szerokość czoła ok. 8 m, a wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Wewnątrz znajdował się prawdopodobnie jeden grób (Tabele 1, 2).

Grób 1

Obiekt ten znajdować się miał w części czołowej grobowca. Nie ma informacji na temat jego konstrukcji, orientacji oraz wymiarów (Tabela 2). Brak danych odnośnie ewentualnych szczątków kostnych.

Materiał ruchomy: z obiektem tym związane są fragmenty ceramiki bliżej nieokreślonych naczyń (Tabela 3).

Grobowiec IV

Znajdował się on kilkanaście m na SW od grobowca I. Była to konstrukcja zbudowana na planie trapezu o orientacji SE-NW, z czołem skierowanym na SE (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat jej rozmiarów. Prawdopodobnie była to mogiła mniejsza od 1 i większa od 2. Brak danych na temat ewentualnych grobów w jej wnętrzu (Tabela 1, 2).

Grobowiec V

Obiekt ten położony był ok. 50 m na N od grobowca IV. Była to również struktura zbudowana na planie trapezu zorientowanego N-S, z czołem zwróconym na N (Tabela 2). Brak informacji odnośnie jej dokładnych rozmiarów, aczkolwiek mniejszy od ww. omówionych założeń. Nie ma informacji na temat jakichkolwiek grobów wewnątrz tej struktury (Tabela 1, 2).

Grobowiec VI

Mogiła ta znajdować się miała pomiędzy mogiłami 1 i 4. Miała zapewne orientację N-S, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Być może był to obiekt zbudowany na planie trapezu lub trapezoidu. Brak informacji na temat jego dokładnych wymiarów. Brak także danych odnośnie ewentualnych grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IP UAM.

d) Literatura

A. Koško 1972, 224; D. Jankowska A. Koško 1973, 31, 45; Ryc. 8; D. Jankowska 1980, 79, Tabela 13; A. Weber 1983, 23, Tab. XVI; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; M. S. Midgley 1985, 258-259; J. Wierzbicki 1999, 182, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1;

18. Łupawa, stan. 24; AZP: 10-33/18

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa doliny rzeki Łupawa. Ekspozycja SW.

Przebieg badań: było ono badane powierzchniowo w 1984 r. Badaniami tymi kierowała D. Jankowska. Stanowisko nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały dwa bezkomorowe grobowce KPL⁸⁴ (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich znajdujących się w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on zapewne ok. 24 m długości (Tabela 2). Brak danych odnośnie jego orientacji (Tabela 2). Grobowiec posiadał zapewne obstawę kamienną. Brak danych o grobach (Tabela 1, 2).

Grobowiec II

Była to konstrukcja o długości ok. 24 m (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

D. Jankowska 1980, 80, Tabela 13; A. Weber 1983, 5; A. Weber, J. Piontek 1985, 116-132; J. Piontek, A. Weber 1987, 13-34; J. Wierzbicki 1996, 7-29; 1999, 182, kat.; R. Zych 2002; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

19. Łupawa, stan. 27; AZP: 10-33/20

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa dużej doliny. Ekspozycja w kierunku NE. Przebieg badań: stanowisko odkryto w 1963 r. Badania wykopaliskowe prowadzono w latach 1982-83 pod kierunkiem J. Wierzbickiego. Łącznie przebadano obszar 287 m².

b) Źródła

Na rzeczonym stanowisku znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich zlokalizowanych w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten miał zapewne kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Miał on długość ok. 21 m, podczas gdy szerokość jego czoła wynosiła ok. 7,5 m, a wierzchołka ok. 5 m. (Tabela 2). Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). Konstrukcję jego tworzyły duże głazy eratyczne, największe w partii czołowej. Głazy te ustawiane były gładszą stroną na ze-

---

⁸⁴ Ze stan. 24 w Łupawie łączono jeszcze jedną mogiłę KPL, w którą został wtórnie wkopany grób korytarzowy tej samej kultury (por. D. Jankowska 1980, 80, Tabela 13; R. Zych 2002). W rzeczywistości jednak konstrukcja ta związana była ze stan. 27 w Łupawie (J. Wierzbicki 1996, 7-8).

wnętrz. Wierzchołek mogiły miał zaokrąglony kształt. Wnętrze mogiły wypełniał płaszcz kamienny, najczęściej jednowarstwowy. Nie można wykluczyć, iż pierwotnie w jego wnętrzu znajdował się grób (Tabele 1, 2). W późniejszym czasie w nasyp mogiły został wkopany megalityczny grób korytarzowy KPL.

Grób 1

Znajdować się mógł on w centrum grobowca. Brak bliższych danych na temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie ma informacji o szczątkach kostnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 17; D. Jankowska, A. Koško 1973, 44; J. Wierzbicki 1996, 7-29; 1999, 182.

20. Malczkowo, stan. 35; AZP: 10-32/54

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Strefa poza dolinami, na obszarze falistym. Ekspozycja N i NW.

Przebieg badań: badania powierzchniowe w ramach AZP prowadzono na jego terenie w 1982 r. Stanowisko to nie było nigdy badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich zlokalizowanych w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten miał kształt zapewne trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie są znane szczegółowe informacje na temat jego konstrukcji, wymiarów ani orientacji (Tabela 2). Nie ma danych na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 182, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

21. Mikorowo (Leśnictwo), stan. 4; AZP: 11-33/24

gm. Czarna Dąbrówka, pow. Bytów, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Terasa wyższa dużej doliny. Ekspozycja W i NW.

Przebieg badań: prospekcję powierzchniową w ramach AZP w 1982 r. przeprowadziła D. Janowska. Brak badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto trzy mogiły o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Grobów płaskich towarzyszących mogiłom nie stwierdzono (Tabela 1).

Grobowce I-III

Brak danych na temat ich kształtu orientacji i wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji na temat grobów wewnątrz mogił (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 193, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

22. Mostowo, stan. 1; AZP: 17-22/86

gm. Manowo, pow. Koszalin, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Białogardzka. Krawędź doliny rzeki Radwi⁸⁵. Ekspozycja w kierunku S.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1999 r. Dotychczas nie prowadzono tam żadnych badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym zidentyfikowano jeden, zapewne bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Grobów płaskich w pobliżu grobowca nie zarejestrowano (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany został on zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Długość mogiły (zorientowanej NE-SW oraz z czołem na NE), wynosiła ok. 50 m, zaś szerokość jej czoła ok. 5 m (Tabela 2). Nie ma informacji na temat szerokości wierzchołka (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienną obstawę, najlepiej zachowaną w części czołowej. Ponadto posiadał on też nasyp kamienno-ziemny. Brak informacji na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabele 1, 2).

---

⁸⁵ Obecnie na krawędzi sztucznego zbiornika zaporowego – jeziora Rosnowskiego (J. Ilkiewicz 2001, 147).

c) Miejsce przechowywania materiałów

MO w Koszalinie?

d) Literatura

J. Ilkiewicz 2001, 147-154; S. Rzepecki 2011b, 117, Table 1.

23. Mostowo, stan. 2; AZP: 17-23/22

gm. Manowo, pow. Koszalin, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Białogardzka. Krawędź doliny rzeki Radwi. Ekspozycja w kierunku S. Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1999 r. Dotychczas nie prowadzono tam żadnych badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym stwierdzono obecność jednej mogiły, zapewne grobowca KPL (Tabela 1). Nie ma informacji odnośnie grobów płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Znajdował się on ok. 1 km na E od mogiły odkrytej na stanowisku 1 w Mostowie. Stan jego zachowania w chwili odkrycia był bardzo słaby. Zachował się on w zasadzie tylko w części czołowej w postaci pojedynczych głazów. Była to mogiła o trudnym do ustalenia kształcie (trapez/trapezoid?) (Tabela 2). Zorientowana została wzdłuż osi SE-NW z czołem na NE (Tabela 2). Długość tego obiektu oszacowano na ok. 45 m, zaś szerokość czoła na ok. 5 m (Tabela 2). Nasyp mogiły nie zachował się do czasów współczesnych. Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Koszalinie?

d) Literatura

J. Ilkiewicz 2001, 147-154; S. Rzepecki 2011b, 117, Table 1.

24. Runowo, stan. 7; AZP: 09-34/27⁸⁶

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Krawędź małej doliny rzeki Unieszynka. Ekspozycja na SE.

---

⁸⁶ W publikacji J. Wierzbickiego (1999, 184) oraz w przedweryfikacyjnej karcie AZP jako 09-34/18.

Przebieg badań: było one rozpoznane już w latach 30-tych. ub. wieku przez W. Witta. Stanowisko to badano powierzchniowo w latach 1972 i 1981, a następnie weryfikowano w ramach AZP w 1999 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on na planie trapezu lub prostokąta (Tabela 2). Mierzył on ok. 10 m długości, zaś jego szerokość wynosić miała ok. 5 m (czoło?)⁸⁷ (Tabela 2). Posiadał on obstawę kamienną w formie głazów. Brak danych na temat jego orientacji (Tabela 2). Nie wiadomo też czy w mogile tej znajdował się jakikolwiek grób (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1465.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 20; W. Witt 1969, 111; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; A. Weber 1983, 6; M. S. Midgley 1985, 262; J. Wierzbicki 1999, 184, kat.; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 119, Table 1.

25. Rzechcino, stan. 25; AZP: 08-33/14

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Ekspozycja SW.

Przebieg badań: badane powierzchniowo w ramach AZP w 1980 r. Badaniami tymi kierowała D. Jankowska.

b) Źródło

Znana jest jedynie lakoniczna wzmianka na temat występowania na omawianym stanowisku jednego grobowca, zapewne bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich znajdujących się w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dawniej w Państwowa Służba Ochrony Zabytków w Słupsku (dalej: PSOZ). Obecnie brak danych.

---

⁸⁷ W tabeli dane dodatkowe umieszczonej na rewersie karty AZP podane są wymiary 10 x 3 m.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 184, kat.

26. Siemirowice, stan. 1a; AZP: 11-35/11

gm. Cewice, pow. Lębork, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Kaszubskie. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Ekspozycja SE.

Przebieg badań: znane było ono już przed II wojną światową. Było ono badane powierzchniowo m.in. przez J. Wierzbickiego w 1987 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich obecnych w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on na planie trapezu (Tabela 2). Nie jest jednak znana jego orientacja (Tabela 2). Miał on długość ok. 18,5 m, szerokość jego czoła wynosiła ok. 4,5 m, zaś wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Brak danych na temat obstaw kamiennych. W mogile tej znajdował się jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Była to konstrukcja kamienna w typie skrzynkowym. Brak bliższych danych na temat jego położenia, orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Nie ma żadnych informacji na temat szczątków ludzkich i wyposażenia.

Uwagi: związek grobu z KPL wydaje się być dyskusyjny. KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Sprockhoff 1938, 49; 1967, 102; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; M. S. Midgley 1985, 263; J. Wierzbicki 1999, 184, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

27. Szczyrkowice, stan. 1; AZP: 07-33/30

gm. Główny, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Stok małej doliny. Ekspozycja w kierunku E.

Przebieg badań: najstarsze informacje o nim pochodzą z końca XVIII w. Brak danych o badaniach powierzchniowych i wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się przypuszczalnie jedna mogiła, być może KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich znajdujących się obok niej (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych odnośnie jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak także danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1490.

d) Literatura

E. Sprockhoff 1967, 101, W. Witt 1969, 119; J. Wierzbicki 1999, 185, kat.

28. Węgierskie, stan. 2; AZP: 09-33/10⁸⁸

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Strefa poza dolinami, obszar falisty.

Przebieg badań: stanowisko to było znane już w XIX w. Zniszczone zostało ono na pocz. XX w.

W 1980 r. przeprowadzono tam badania powierzchniowe w ramach AZP.

b) Źródła

Przypuszczalnie na tym stanowisku znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych odnośnie grobów płaskich w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt wydłużonego trapezu (Tabela 2). Nie są znane jego wymiary i orientacja (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1457, 1526.

d) Literatura

G. Kossina 1910, 89; W. Witt 1934, 38; 1969, 115; W. Chmielewski 1952, 44; E. Sprockhoff 1967, 101; K. Siuchniński 1969, 19; D. Jankowska 1980, 81, Tabela 13; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.

---

⁸⁸ Stanowisko to występuje w szeregu publikacjach pod nazwą Potęgowo 1 (np. W. Chmielewski 1952, 44; K. Siuchniński 1969, 19; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; por. J. Wierzbicki 1999, 185, kat.).

29. Warcimino, stan. 19; AZP: 10-34/54

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorski

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Strefa poza dolinami na obszarze falistym.

Przebieg badań: prospekcja powierzchniowa miejsce w 1981 r. Prowadziła ją D. Jankowska.

Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Ze stanowiskiem tym przypuszczalnie można łączyć jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany został on na planie trapezu (Tabela 2). Nie ma jednak bardziej dokładnych danych na temat jego konstrukcji, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Weber 1983, 6; R. Zych 2002, kat.

30. Zgojewo, stan. 7; AZP: 07-31/27

gm. Głównyca, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Stok małej doliny.

Przebieg badań: odkryte zostało ono w połowie XX w. Badania powierzchniowe prowadzono na jego obszarze także w 1985 r. Kierował nimi B. Kirschke.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL⁸⁹ (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich zlokalizowanych w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych danych na temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnych grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/zabytków

MO w Koszalinie.

---

⁸⁹ W pracy M. Sikory (1969, 627-631) określony jest on jako grób halsztacki (por. J. Wierzbicki 1999, 186).

d) Literatura

M. Sikora 1969, 627-631; J. Wierzbicki 1999, 186.

31. Żochowo, stan. 12; AZP: 09-32/9

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Obszar falisty, w strefie poza dolinami. Ekspozycja W i NW. Przebieg badań: stanowisko to było badane powierzchniowo w 1982 r. przez D. Jankowską. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak doniesień na temat grobów płaskich obecnych obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Była to zapewne konstrukcja kamienna. Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/zabytków

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 186.

32. Żochowo, stan. 14; AZP: 09-32/11

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Damnicka. Krawędź dużej doliny. Ekspozycja W.

Przebieg badań: badane powierzchniowo w 1982 r. przed D. Jankowską. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się być może dwie bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich towarzyszącym tym mogiłom (Tabela 1).

Grobowce I-II

Brak danych na temat ich kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Miały one zapewne obstawy kamienne. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/zabytków

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 186.

33. Żychlin, stan. 2, AZP: 09-33/31

gm. Potęgowo, pow. Słupsk, woj. pomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Polanowska. Strefa poza dolinami, teren falisty.

Przebieg badań: stanowisko badane w ramach AZP w 1980 r. przez D. Jankowską z IP UAM.

b) Źródła

Na stanowisku tym być może znajdował się pojedyncza bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1).

Brak doniesień o grobach płaskich znajdujących się obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych danych na temat jego kształtu, wymiarów czy orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat grobów w grobowcu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/zabytków

Brak danych.

d) Literatura

J. Wierzbicki 1999, 186.

Pomorze Zachodnie

1. Babin, stan. 7; AZP: 34-07/79

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Wełtyńska. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste

Przebieg badań: stanowisko znane już na pocz. XIX w. W 2011 r. przeprowadzono na nim badania powierzchniowe pod kierunkiem A. Matuszewskiej i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych w miejscowości Babin znajdować się miały cztery mogiły o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Konstrukcje te nie zachowały się do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich w ich sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowce I-II

Grobowce te miały mieć kształt wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Posiadły one zapewne nasyp ziemny i obstawy kamienne. Brak informacji na temat ich orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak także danych na temat grobów w ich wnętrzu (Tabele 1, 2).

Grobowce III-IV

Obiekty te zbudowane miały być na planie prostokąta (Tabela 2). Mogiły te miały zapewne podłużne nasypy ziemne oraz obstawy kamienne. Nie są znane ich główne parametry, tj. orientacja i rozmiary (Tabela 2). Brak także informacji na temat jakichkolwiek grobów wewnątrz mogił (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1119.

d) Literatura

E. Walter 1889, 20; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 112, 115; G. Dorka 1939, 118-119; K. Siuchniński 1969, 107; M. S. Midgley 1985, 247; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1.; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

2. Bielkowo, stan. 34; AZP: 32-08/99

gm. Kobyłanka, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: prospekcja weryfikacyjna w 2011 r. pod kierownictwem A. Matuszewskiej i M. Szydłowskiego z ramienia KA IHiSM US.

b) Źródła

Źródła z XIII w. wymieniają tzw. *tumulus gigantis*. Nie jest wykluczone, że pod terminem tym kryją się bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Do czasów współczesnych nie zachowały się jednak jakiegokolwiek ślady po nich na terenie ww. miejscowości. Brak informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/zabytków

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17, nr 133; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

3. Brzesko, stan. 1; AZP: 36-10/1

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok niewielkiej doliny. Ekspozycja SE, S i SW. Gleby piaszczyste. Przebieg badań: stanowisko to odkryte zostało na pocz. XIX w. W 1998 r. było ono badane powierzchniowo w ramach AZP. Kolejne badania powierzchniowe prowadzono na jego obszarze w 2011. r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Badane było ono także metodą lotniczą.

b) Źródła

Wg informacji archiwalnych na stanowisku 1 w Brzesku. istniało zgrupowanie kilku grobowców zapewne związanych z KPL (Tabela 1). Nie zachowały się one w żadnym stopniu do czasów współczesnych. Niezbyt rozbudowane informacje dotyczą czterech z nich. Brak danych odnośnie grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowce I-II

Były to zapewne dwa trapezoidalne grobowce o orientacji E-W (z nieznacznym odchyleniem), których czoła znajdowały się od strony E (Tabela 2). Miały one obstawy kamienne. Brak danych na temat rozmiarów mogił oraz ewentualnych grobów w ich wnętrzu (Tabele 1, 2).

Grobowiec III

Był to grobowiec prostokątny w rzucie poziomym (Tabela 2). Posiadał on obstawy kamienne i zorientowany był wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Brak danych o jego wymiarach i ewentualnych grobów wewnątrz (Tabele 1, 2).

Grobowiec IV

Obiekt ten zbudowany został na planie prostokąta zorientowanego wzdłuż linii N-S (Tabela 2). Miał on kamienne obstawy. Brak informacji na temat jego rozmiarów i grobów wewnątrz (Tabele 1, 2).

e) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

c) Literatura

E. Walter 1889, 18; R. Holsten, G. Zahnow 1920, Taf. V; G. Dorka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; K. Siuchniński 1969, 108; M. S. Midgley 1985, 248; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1.; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

4. Brzesko, stan. 3; AZP: 37-10/1

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza doliną, obszar falisty. Ekspozycja SE, S, SW i W. Na południe od stan. 1. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko odkryte na pocz. XIX w. Badania w ramach AZP przeprowadzono na nim w 1992 r. Kolejna weryfikacja powierzchniowa miała miejsce w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Także to stanowisko zostało objęte prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne związany z KPL (Tabela 1). Obiekt ten nie zachował się do czasów współczesnych. Nie ma informacji o grobach płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany został on na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu i zorientowany był wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Czoło jego skierowane było na E (Tabela 2). Nie ma bliższych danych na temat rozmiarów tej mogiły. Brak także danych na temat grobów w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18; R. Holsten, G. Zahnow 1920, Taf. V; W. Chmielewski 1952, 40; K. Siuchniński 1969, 109; M. S. Midgley 1985, 248; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1.; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

5. Brzesko, stan. 4; AZP: 37-10/2

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko to było znane już w XIX w. W 1992 r. przeprowadzono na jego terenie badania powierzchniowe w ramach AZP. Kolejne badania, weryfikacyjno-powierzchniowe miały miejsce w 2011 r. pod kierunkiem A. Matuszewskiej i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym roku dokonano także rozpoznania lotniczego.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały grobowce o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie zachowały się one do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowce

Istnieje jedynie lakoniczna wzmianka na temat kształtu mogił (Tabela 2). Wynika z niej, iż były to obiekty wydłużone. Brak danych na temat ich parametrów i orientacji (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18; G. Dorka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

6. Brzesko, stan. 5; AZP: 37-10/3

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste i gliniaste. Przebieg badań: znane było ono już od końca XIX w. W 1992 r. przeprowadzono na jego obszarze badania powierzchniowe w ramach AZP. W 2011 r. stanowisko to było z kolei objęte programem badań powierzchniowo-weryfikacyjnych kierowanych przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym roku badano je także lotniczo.

b) Źródła

Prawdopodobnie na tym stanowisku znajdować się miał grobowiec, być może bezkomorowy KPL (Tabela 1). Do czasów współczesnych nie zachowały się jednak po nim żadne ślady. Brak danych odnośnie grobów płaskich położonych obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak informacji o grobach w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr. 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18, nr 141; G. Dorka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

7. Brzesko, stan. 15; AZP: 37-10/5

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Obszar falisty, strefa poza dolinami. Gleby piaszczyste i gliniaste. Przebieg badań: znane od pocz. XIX w. Pierwotnie było ono traktowane jako część stan. 4. Badania powierzchniowe przeprowadzono na nim w 1969 r. T. Nawroński, E. Cnotliwy i R. Rogosz. Wówczas to dokonano podziału na stan. 4 i 4a. W rezultacie następnych badań powierzchniowych w 1973 r., stanowisko to otrzymało nr 15. W 2011 r. prowadzono tam prace weryfikacyjno-powierzchniowe. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Równolegle dokonano rozpoznania lotniczego.

b) Źródła

Na stanowisku tym miały znajdować się pierwotnie dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie zachowały się one do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowce I-II

Wg archiwalnych informacji mogły te zbudowane były na planie kolistym (Tabela 2). Miały mieć one konstrukcję kamienną. Brak bliższych informacji na temat ich rozmiarów oraz ewentualnych grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 19, nr 141; G. Dorka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

8. Brzesko, stan. 47; AZP: 37-10/23

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Obszar falisty, strefa poza dolinami. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: pierwsze informacje z XIX w. Początkowo było oznaczone pod nr 3. Badania w ramach AZP przeprowadzono na jego terenie w 1992 r. W sezonie 2011 prowadzone były tam inne prace weryfikacyjno-powierzchniowe, którymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko było dodatkowo objęte prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych na terenie ww. stanowiska znajdował się pojedynczy grobowiec KPL (Tabela 1). Miał on być zniszczony już w XIX w. Obecnie nie ma żadnych śladów jego obecności. Brak informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, wymiarów oraz orientacji (Tabela 2). Brak informacji o grobach w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18, nr 141; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115; G. Dorcka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

9. Brzesko, stan. 48; AZP: 37-10/24

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, teren pagórkowaty. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: znane było już w XIX w. W 1992 r. badano je powierzchniowo. Następne prace powierzchniowo-weryfikacyjne prowadzili tam A. Matuszewska i M. Szydłowski w 2011 r. z KA IHiSM US. W tym samym sezonie wykonano tam także prospekcję lotniczą.

b) Źródła

Dane archiwalne informują, iż na terenie tego stanowiska znajdować miał się znajdować grobowiec, mający cechy bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Był on zapewne zniszczony jesz-

cze w XIX w. Obecnie nie ma żadnych śladów po mogile. Brak informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak informacji o grobach w jego wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1124.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18, nr 141; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115; G. Dorka 1939, 125; W. Chmielewski 1952, 40; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; A. Wilgocka, W. Rączkowski 2011, 23-29.

10. Brzezina, stan. 3; AZP: 37-12/15

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Dno małej doliny, obok rzeki Leniwa Ina. Teren nieeksploatowany. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: stanowisko znane już w XIX w. Badania w ramach AZP przeprowadzono w 1992 r. W 2011 r. było ono badane powierzchniowo przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały cztery grobowce, zapewne związane z KPL (Tabela 1). Nie zachowały się one do czasów obecnych. Brak informacji na temat grobów płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowce I-IV

Były to prawdopodobnie grobowce w kształcie prostokąta, zorientowane E-W (Tabela 2). Brak informacji na temat ich rozmiarów (Tabela 2). Nie ma także żadnych danych odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1125.

d) Literatura

E. Walter 1889, 14, nr 92; G. Kossina 1910, 88; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 120-126; G. Dorka 1939, 132; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 110; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

11. Buniewice, stan. 1; AZP: 19-07/4

gm. Kamień Pomorski, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyspa Chrząszczewska. Piaszczysty wał wydmowy, strefa nadmorska (nadzalewowa). Brak wyraźnej ekspozycji.

Przebieg badań: stanowisko znane już w XIX w. Badania powierzchniowe w ramach AZP przeprowadzono tam w 1981 r. Następne badania powierzchniowe miały tam miejsce w 2011 r. Prowadzili je A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym miał znajdować się miała pojedyncza mogiła, prawdopodobnie związana z KPL (Tabela 1). Obiekt ten nie zachował się do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich sąsiadujących z mogiłą (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie ma jakichkolwiek wartościowych informacji na temat kształtu tej mogiły⁹⁰ (Tabela 2). Nie jest znana także jej orientacja oraz wymiary (Tabela 2). Wiadomo jedynie, iż posiadał on nasyp ziemny, jak i przypuszczalnie obstawę kamienną. Mogiła ta nie była badana wykopaliskowo. Brak informacji o grobach w jej wnętrzu (Tabele 1, 2).

Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 398.

c) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 186; K. Siuchniński 1969, 179; M. S. Midgley 1985, 248; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

12. Chrząszczewo (Chrząszczewska Wyspa), stan. 13; AZP: 19-07/18

gm. Kamień Pomorski, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyspa Chrząszczewska. Piaszczysta mierzeja, strefa nadmorska (nadzalewowa). Ekspozycja dookólna N, NE, E, SE, S, SW, W i NW.

Przebieg badań: odkryto je przypadkowo w XIX w. podczas eksploatacji kredy. Badania powierzchniowe w ramach AZP przeprowadzono tam w 1981 r. W 2011 r. stanowisko było z kolei

---

⁹⁰ Zdaniem R. Zych (2002, kat.) grobowiec ten miał kształt trójkąta, przy czym nie podała ona źródła, z którego czerpie tego typu informacje.

badane powierzchniowo przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Badań wykopaliskowych nie przeprowadzono.

b) Źródła

Przypuszczalnie na stanowisku tym znajdowało się 18 grobowców, wśród których część miała mieć związek z KPL (Tabela 1). Żaden z grobowców nie zachował się do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich obecnych w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowce I-XVIII

Kazimierz Siuchniński (1969, 180) powołując się na archiwalne dane wspomina, że były to konstrukcje kamienne w formie kręgów (Tabela 2). Brak bardziej precyzyjnych informacji na temat tych konstrukcji. Mogiły te nie były nigdy badane wykopaliskowo. Brak informacji o grobach w ich wnętrzach (Tabela 1, 2).

Uwagi: przynależność kulturowa ww. obiektów jest dyskusyjna. KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dział Arch. MN w Szczecinie?

d) Literatura

E. Walter 1889, 26; E. Cnotliwy 1966, 192-195; K. Siuchniński 1969, 180, t.d.l.; M. S. Midgley 1985, 249; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

13. Dąbrowa Nowogardzka, stan. -; AZP: 24-10/39

gm. Nowogard, pow. Goleniów, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą z pocz. XX w. Próbę weryfikacji powierzchniowej stanowiska podjęto w 2011 r. pod kierunkiem A. Matuszewskiej i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Miał on nasyp i obstawę kamienną. Nie jest znana jego orientacja, wiadomo jedynie, iż miał on długość ok. 36 m i szerokość ok. 9 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów; być może w mogile tej – lub w grobowcu 2 – znajdowała się bliżej nieokreślona konstrukcja kamienna (Tabela 1, 2).

Grobowiec II

Mogiła ta została skonstruowana na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Miała ona nasyp i obstawę kamienną. Nie ma danych o jej wymiarach u orientacji (Tabela 2). Przypuszczalnie w jednej z tych mogił znajdowała się bliżej nieokreślona konstrukcja kamienna; być może grób (Tabele 1, 2).

Grób 1?

W jednym z grobowców znajdować się miała konstrukcja skrzynkowa. Brak danych na temat jej wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie ma informacji o szczątkach ludzkich i wyposażeniu (Tabela 3).

Uwagi: afiliacja kulturowa tego obiektu jest dyskusyjna. KAK lub KP?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1032.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 81; M. S. Midgley 1985, 249; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 113, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

14. Dębogóra, stan. 51; AZP: 36-04/198

gm. Widuchowa, pow. Gryfice, woj. zachodniopomorski

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Wełtyńska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: w 2011 r. podjęto próbę weryfikacji stanowiska. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały dwie konstrukcje, być może mające związek z mogiłami KPL (Tabela 1). Nie ma danych na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-II?

Istnieje krótka informacja o kręgach kamiennych. Brak danych na temat parametrów metrycznych

i orientacji rzekomych grobowców (Tabela 2). Brak też informacji o grobach w ich wnętrzu (Tabele 1, 2).

Uwagi: przynależność kulturowa tych obiektów jest dyskusyjna. Możliwy związek z KAK?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dział Arch. MN w Szczecinie?

d) Literatura

E. Walter 1889, 22; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

15. Dobropole Pyrzyckie, stan. 28; AZP: 36-12/105

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: wiadomości o nim pochodzą jeszcze z XIX w. W 2011 r. przeprowadzono badania powierzchniowo-weryfikacyjne. Nie dały one żadnych rezultatów. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały trzy mogiły, być może bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła posiadające nasyp ziemny i być może kamienną obstawę. Wg E. Waltera (1889, 93) obiekt ten mógł mieć kształt czworokąta (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnych grobów wewnątrz (Tabele 1, 2).

Grobowce II-III

Konstrukcje te zostały być może wzniesione na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat ich rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Brak informacji

o grobach wewnątrz mogił (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dział Arch. MN w Szczecinie?

d) Literatura

E. Walter 1889, 93; L. Kozłowski 1921; G. Dorka 1939, 128; W. Chmielewski 1952, 42; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

16. Dolice, stan. 2; AZP: 36-12/10⁹¹

gm. *loco*, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok małej doliny rzeki Małej Iny. Brak wyraźnej ekspozycji. Przebieg badań: znane było ono już na pocz. XIX w. Badania powierzchniowe w ramach AZP przeprowadzono tam w 1982 r. Następnie w 2011 r. stanowisko to objęte było badaniami powierzchniowo weryfikacyjnymi z ramienia KA IHiSM US. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski. Stanowisko nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym funkcjonować miały co najmniej trzy mogiły, o cechach bezkomorowych grobowców KPL⁹² (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowce I-III

Miały mieć one kształt wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Brak jest natomiast informacji na temat ich orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Być może miały one obstawę kamienną. Brak danych na tematy grobów w ich wnętrzu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1823 m. 2857/Instytut Archeologii i Etnologii PAN.

d) Literatura

E. Walter 1889, 93, 95; G. Dorka 1939, 128-129; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 111; M. S. Midgley 1985, 249; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

17. Dolice, stan. 3; AZP: 35-12/41

gm. *loco*, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza doliną, obszar falisty. Mała ekspozycja w kierunkach N, NE, SE, S, SW i NW.

---

⁹¹ Stanowisko to było w przeszłości błędnie lokalizowane na terenie miejscowości Dobropole Pyrzyckie (np. Chmielewski 1952, 42). Na problem ten zwrócił uwagę K. Siuchniński (1969, 111). Mimo to błąd ten powielony jest w pracy R. Zych (2002, kat.). Problem ten dotyczy także pozostałych stanowisk w Dolicach, tj. 3 i 18.

⁹² Renata Zych (2002, kat.), podaje błędną liczbę 31 grobowców.

Przebieg badań zostało ono odkryte przez E. Sprockhoffa w 1934 r. W ramach AZP teren ten przebadano w 1992 r. Następnie zostało ono zweryfikowane powierzchniowo w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na terenie stanowiska zarejestrowano jeden, zapewne bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Zachował się on częściowo do czasów współczesnych. Nie był on badany wykopaliskowo. Groby płaskie nie zostały zarejestrowane (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on zapewne na planie prostokąta (Tabela 2). Posiadał on nasyp kamienno-ziemny i obstawę kamienną. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Jego długość wynosiła ok. 53, natomiast szerokość ok. 7,5 m⁹³ (Tabela 2). Brak informacji o grobach wewnątrz grobowca (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1131.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 129, W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 111; M. S. Midgley 1985; 249; M. Chłodnicki 1997; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011, 95, Tabela 1; 2011a, 114, Tabela 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011b, 20.

18. Dolice, stan. 5a; AZP: 35-12/30

gm. *loco*, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny.

Przebieg badań: badane wykopaliskowo przez T. Wiślańskiego w latach 1982-83. Następnie w 1989 r. było ono objęte prospekcją powierzchniową w ramach AZP. Kolejną inspekcję terenową przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowiec I

Przebadana mogiła miała kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Cechą charakterystyczną tej mogiły była obecność nasypu kamienno-ziemnego. W części wierzchołkowej, oddzielonej od

---

⁹³ Podczas weryfikacyjnych badań powierzchniowych ponownie oszacowano jego wymiary, tj. ok. 50 x 7 m (A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011b, 20).

reszty grobowca poprzeczną ścianą, zarejestrowano jednak wyłącznie nasyp ziemny. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Dział Arch. MN w Szczecinie.

d) Literatura

T. Wiślański 1984, 21-22; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

19. Dolice, stan. 18; AZP: 35-12/37

gm. *loco*, pow. Stargard Szczeciński; woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny. Nieznacznie eksponowane.

Przebieg badań: W 1901 r. rozkopał je A. Stubenrauch, kustosz zbiorów i konserwator zabytków w ówczesnego Muzeum Starożytności (niem. *Antiquarisches Museum*) w Szczecinie. 1973 r. badania powierzchniowe przeprowadzili na nim T. Wiślański, M. Rulewicz i S. Wesołowski z ramienia ówczesnego IHKM PAN. Następne badania powierzchniowe miały miejsce w sezonach 1989 (program AZP) oraz 2011. Podczas ostatnich badań potwierdzono obecność częściowo zachowanych obiektów archeologicznych. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na terenie stanowiska znajdował się przypuszczalnie jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o gronach płaskich znajdujących się obok niego (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt wydłużonego trapezu i mierzył ok. 45 m długości (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 8 m (Tabela 2). Wewnątrz grobowca stwierdzono obecność konstrukcji kamiennej, być może grobu (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1?

Była to konstrukcja w formie skrzynkowej, zlokalizowana w części czołowej grobowca. Nie są znane jej wymiary. Brak danych na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: wewnątrz tego obiektu odkryto jedno nieokreślone typologicznie naczynie i fragmenty innych.

Uwagi: związek tego grobu z KPL nie jest jednoznaczny.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dz. Arch. MN w Szczecinie, nr 5089 i 1131.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 129; K. Siuchniński 1969, 111-112; S. Wesołowski 1977, 167-188; T. Wiślański 1984, 22; R. Zych 2002, kat.; J. Wierzbicki 2005, 103; S. Rzepecki 2011a, 95, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

20. Dolice, stan. 112; AZP: 35-12/38⁹⁴

gm. *loco*, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka.

Przebieg badań: stanowisko badane powierzchniowo w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na ww. stanowisku w zidentyfikowano kilka konstrukcji, być może pozostałości po mogiłach KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowce?

Odkryte obiekty charakteryzowały się kolistym i kwadratowym kształtem (Tabela 2). Były to konstrukcje kamienne. Brak informacji na temat ich wymiarów i ewentualnych grobów związanych z nimi (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Dział Arch. MN w Szczecinie.

d) Literatura

A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

21. Jagów, stan. 1; AZP: 38-12/60

gm. Pełczyce, pow. Choszczno, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Choszczeńskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: informacje na jego temat znane są z pocz. XIX w. Było ono już wtedy zniszczone. Badania powierzchniowo-weryfikacyjne przeprowadzono w 1992 r., jednak nie ustalono wówczas jego lokalizacji. Kolejną próbę weryfikacji przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Była to również weryfikacja negatywna.

---

⁹⁴ Dane na podstawie spisu zachodniopomorskich grobowców autorstwa A. Matuszewskiej i M. Szydłowskiego, sporządzonego w ramach projekt pt. *Megality Pomorza Zachodniego*.

b) Źródła

Na obszarze stanowiska znajdować się miał 1, zapewne bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma żadnych danych na temat grobów płaskich znajdujących się w jego sąsiedztwie (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta miała kształt trapezu lub trapezoidu⁹⁵ i zorientowana była wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Czoło mogiły znajdowało się od strony E (Tabela 2). Konstrukcja ta miała długość ok. 26 m, natomiast szerokość jej czoła wynosiła ok. 9 m (Tabela 2). W środkowej części nasypu znajdować się miało bliżej nieidentyfikowane zgrupowanie kamieni. Brak bliższych informacji o grobach (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: we wspomnianej warstwie kamieni znajdowały się fragmenty naczyń i bliżej nieokreślone przedmioty metalowe (?). Warstwa ta, jak i związany z nią materiał ruchomy mają charakter wtórny w stosunku do mogiły.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 3185.

d) Literatura

E. Walter 1889, 16; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 121; G. Dorka 1939, 145; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 98; M. S. Midgley 1985, 250; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

22. Jarchlino, stan. -; AZP: 25-12/25

gm. Nowogard, pow. Goleniów, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: stanowisko to znane jest co najmniej od pocz. XX w. Brak informacji na temat prowadzonych badań powierzchniowych i wykopaliskowych.

b) Źródła

Na obszarze tego stanowiska znajdowały się dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt wydłużonego trapezu, mierzył ok. 24 m. długości i ok. 6,5 m. szerokości (w części czołowej?) (Tabela 2). Nie ma żadnych danych na temat jego orientacji (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

---

⁹⁵Wg E. Waltera (1889, 16) grobowiec ten miał kształt prostokątna.

Grobowiec II

Przypuszczalnie była to podobna konstrukcja w stosunku do ww. grobowca, ale o nieco innych parametrach metrycznych. Długość tej mogiły wynosiła ok. 40 m, natomiast szerokość jej czoła ok. 6,5 m (Tabela 2). Również w tym przypadku brak danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 10; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 81; M. S. Midgley 1985, 251; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

23. Jastrzębiec, stan. 4; AZP: 43-10/10

gm. Lubiszyn, pow. Gorzów Wielkopolski, woj. lubuskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Gorzowska. Krawędź małej doliny dawnego zbiornika wodnego.

Przebieg badań: odkryte w 2006 r. W tym samym sezonie M. Rejchert wykonał tam badania sondażowe. W roku następnym przeprowadzono natomiast na jego terenie szerokopłaszczyznowe badania wykopaliskowe (pow. 144, 36 ara), poprzedzające budowę trasy szybkiego ruchu S-3. Badaniami tymi kierowali: A. Marciniak, S. Rzepecki, A. Golański, A. Pochylski.

b) Źródła

Na omawianym stanowisku odkryto przypuszczalnie 11 bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Grobów płaskich znajdujących się obok grobowców nie zidentyfikowano (Tabela 1).

Grobowiec I (obiekt C297)⁹⁶

Obiekt ten znajdował się w oddaleniu 80-90 m od zgrupowania pozostałych mogił. Posiadał on rowy fundamentowe (szer. maks. 0,6 m; gł. maks. 0,25 m), które w rzucie poziomym nadawały całej strukturze półowalny kształt (Tabela 2). Konstrukcja ta zorientowana była wzdłuż linii NE-SW (Tabela 2). Mierzyła ona ok. 9,4 m długości oraz ok. 5 m szerokości (Tabela 2). Brak danych na temat konstrukcji kamiennych. W wypełniku rowów zidentyfikowano próchnicę i węgle drzewne. W grobowcu tym natrafiono na przypuszczalny grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1 (obiekt C298)

Znajdował się on w pobliżu wspomnianego wyżej, zaoblonego krótszego jej boku znajdowała się hipotetyczna jama grobowa (obiekt C298). Miała ona kształt zbliżony do prostokąta i wymiary ok. 3,2 x 1 m (Tabela 2). Brak danych na temat pochówku (Tabela 1).

---

⁹⁶ Nazwy obiektów wg S. Rzepeckiego (2011, 57-64).

Grobowiec II (obiekt D40)

Była to nietypowa konstrukcja rowkowa (średnia szer. ok. 0,7 m; średnia. głęb. ok. 0,27 m), składająca się z dwóch wydłużonych, owalnych segmentów o wspólnym rowie dłuższym. W rowie tym zarejestrowano lukę ok. 0,5 m. Domniemany grobowiec zorientowany był wzdłuż linii N-S z lekkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Prawdopodobne czoło tego obiektu znajdowałoby się od strony S (z odchyleniem na SE) (Tabela 2). Mogiła ta miała długość ok. 6,5 m (Tabela 2). Szerokość każdego ze wspomnianych segmentów wynosiła ok. 2 m. Brak informacji na temat elementów kamiennych. Nie ma też danych o grobach (Tabele 1, 2).

Grobowiec III (obiekt D53)

Mogiła ta zbudowana była na planie wydłużonego owalu, zbliżonego właściwie do prostokąta (Tabela 2). Zorientowana była ona wzdłuż osi N-S i miała wymiary ok. 12,4 x 3,8 m (Tabela 2). Średnia szerokość rowu wynosiła ok. 0,8, zaś jego głębokość ok. 0,26 m. Konstrukcji kamiennych nie stwierdzono. Brak danych także na temat grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec IV (obiekt D60)

Konstrukcja ta zbudowana została na planie owalu, nieznacznie tylko zbliżona do prostokąta (Tabela 2). Zorientowana była wzdłuż osi N-S, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 6,1 m, zaś szerokość 3,5 m (Tabela 2). Mogiła ta miała słabo zachowane rowy, których maksymalna głębokość wynosiła ok. 0,24 m. Nie stwierdzono żadnych konstrukcji kamiennych. W obrębie założenia odkryty został obiekt o cechach grobu (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w wypełnisku rowów odkryto kości zwierząt, m.in. sarny.

Datowanie absolutne: z ww. materiału osteologicznego uzyskano datę radiowęglową – Poz-25822: 4345±35 BP.

Grób 1? (obiekt D55)

Była to hipotetyczna jama grobowa, znajdująca się w środkowej partii mogiły. Miała ona wymiary ok. 2 x 1 m oraz głębokość ok. 0,5 m (Tabela 2).

Grobowiec V (obiekt D70)

Znajdował się on w bezpośrednim sąsiedztwie grobowca IV. Miał on kształt niezbyt regularnego prostokąta lub półowalu (Tabela 2). Jeden z jego boków krótszych był zaoblony (wierzchołek?), drugi prosty (czoło?) Orientacja obiektu przebiegała wzdłuż osi N-S, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Grobowiec mierzył ok. 7,6 m długości i 3,5 m szerokości (Tabela 2). Średnia głębokość rowu wynosiła ok. 0,24 m. Brak konstrukcji kamiennych. W ramach tego grobowca odkryto 1 hipotetyczny grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: podobnie jak w przypadku mogiły IV, także rowy związane z tym obiektem zawierały kości zwierząt, tj. sarny i łosia. Uzyskana z nich data to – Poz-25550: 4790±40 BP.

Grób 1? (obiekt D67)

Podobnie jak poprzedni tego rodzaju obiekt (D55) także i ten obiekt można traktować jako hipotetyczny grób. Miał on owalny kształt i wymiary ok. 1,5 x 0,8 m (Tabela 2).

Grobowiec VI (obiekt D90)

Konstrukcja ta miała kształt wydłużonego owalu (Tabela 2). Miała długość ok. 10,2 m oraz szerokość ok. 3,6 m (Tabela 2). Zorientowana była ona wzdłuż osi N-S, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Średnia szerokość rowu wynosiła ok. 0,3 m, zaś głębokość jedynie 0,12 m. Brak konstrukcji kamiennych i obiektów o cechach grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec VII (obiekt D145)

Obiekt ten zbudowany został na podobnym planie jak grobowiec V (Tabela 2), z tą jednak różnicą, iż w krótszej ścianie prostej (czoło?) zarejestrowano ok. 2 m przerwę. Mierzył on ok. 8,6 m długości (Tabela 2). Szerokość domniemanego czoła mogiły wynosiła ok. 5 m, a wierzchołka ok. 2,5 m (Tabela 2). Konstrukcja ta zorientowana była wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Szerokość jej rowów wynosiła ok. 0,5 m, zaś głębokość 0,2 m. Nie ma śladów użycia konstrukcji kamiennych. Brak informacji na temat grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec 8 (obiekt D146)

Ta hipotetyczna mogiła miała zapewne kształt prostokąta (Tabela 2), przy czym w jednym przypadku nie stwierdzono obecności krótszej ściany. Obiekt ten zorientowany był wzdłuż linii SE-NW (Tabela 2). Jego długość wynosiła ok. 12,8 m, zaś szerokość ok. 4 m (Tabela 2). Średnia głębokość rowów wynosiła ok. 0,22 m. Nie stwierdzono obecności grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec IX (obiekt D150)

Założenie to miało także przypuszczalnie kształt prostokąta o orientacji SE-NW (Tabela 2). Obiekt ten składał się w zasadzie z dwóch równoległych rowów, przy czym od strony SE (czoło) widoczny był układ kilku nieregularnych dołków posłupowych, z których 2 mogły być związane z omawianym obiektem. Długość konstrukcji oszacowano na ok. 6,28 m, zaś szerokość na ok. 5,42 m (Tabela 2). Nie ma informacji odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

Grobowiec X (obiekt D151)

Obiekt ten zbudowano na planie owalu, nieznacznie zbliżonego do prostokąta (Tabela 2). Zorientowany był on wzdłuż osi SE-NW. Jego długość wynosiła ok. 7,8 m, zaś szerokość ok. 3,6 m (Tabela 2). Rowy były stosunkowo słabo zachowane, średnia ich głębokość wynosiła jedynie 0,2 m. Brak śladów jakichkolwiek konstrukcji kamiennych, jak i grobów (Tabele 1, 2).

Grobowiec XI (obiekt D165)

Podobnie jak grobowiec X miał on także kształt owalu zbliżonego do prostokąta (Tabela 2). Posiadał on także orientację SE-NW (Tabela 2). Konstrukcja ta miała długość ok. 6,7 m, zaś szerokość ok. 3,5 m (Tabela 2). Głębokość rowów wynosiła ok. 0,2 m. Nie ma informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: z grobowcem związane były kości zwierzęce (sarny).

Datowanie absolutne: z ww. materiału kostnego uzyskano datę radiowęglową – Poz-25823: 4840±50 BP.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MAP.

d) Literatura

I. Hildebrand-Radke 2010, 11-20; S. Rzepecki 2011, 53-67; 2011a, 23-42, 96, 2011a, Tabela 1; 2011b, 23-44, 115, Table 1.

24. Jesionowo, stan. -; AZP: 38-10/6

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. Stanowisko weryfikowano lotniczo w 2011 r. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na terenie tego stanowiska znajdować się miała bliżej nieokreślona ilość mogił, mających cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma jakichkolwiek danych na temat grobów płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Nie ma żadnych informacji na temat ich kształtów, orientacji czy rozmiarów (Tabela 2). Zapewne miały one nasyp ziemny i kamienną obstawę. Brak danych na temat grobów wewnątrz grobowców (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1138.

d) Literatura

R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; G. Dorka 1939, 194; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

25. Karnice, stan. 3; AZP: 25-14/57

gm. Radowo Małe, pow. Łobez, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Łobeska. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: badania powierzchniowe na jego terenie prowadzono w 1997 r.. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym znajdowały się bliżej nieokreślone mogiły, być może nawiązujące do bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak jakichkolwiek danych na temat grobów płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce

Brak danych na temat ich wymiarów i orientacji (Tabela 2). Nie wiadomo czy w ich wnętrzach znajdowały się jakiegokolwiek groby (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

26. Karsko, stan. 1; AZP: 36-11/32

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Mała ekspozycja SW i W. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: po raz pierwszy rozkopane przez E. Sprockhoffa w 1934 r. Następnie w latach 1974-75 badał je T. Wiślański. W 1998 r. przeprowadzono na jego terenie badania powierzchniowe w ramach AZP. Kolejną inspekcję terenową przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się dwa blisko względem siebie usytuowane bezkomorowe grobowce⁹⁷ KPL (Tabela 1). Grobów płaskich znajdujących się obok mogił nie zarejestrowano (Tabela 1).

Grobowiec I

Grobowiec ten posiadał kształt wydłużonego prostokąta lub trapezu⁹⁸ (Tabela 2). Był on zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Długość jego wynosiła ok. 43 m przy szerokości czoła ok. 7

---

⁹⁷ Waldemar Chmielewski (1952, 42) na podstawie szkicu A. Stubenrauch (por. W. Chmielewski 1952, 39, ryc. 10; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011; 79, Ryc. 2), sądził, iż obydwa grobowce były ze sobą złączone jedną wspólną ścianą dłuższą. Odmienną opinię wyraził K. Siuchniński (1969, 113), powołując się na badania E. Sprockhoffa z 1934 r. W jego opinii były to dwa autonomiczne grobowce. Na korzyść takiej interpretacji przemawiać mogą wyniki badań T. Wiślańskiego z lat 1974-75 (por. T. Wiślański 1979, 257, Ryc. 151). Mimo to interpretacja W. Chmielewskiego wciąż znajdowała zwolenników w latach późniejszych (np. R. Zych, 2002).

m (Tabela 2). Szerokość wierzchołka wynosiła zaś ok. 4 m (Tabela 2). Posiadał on nasyp i obstawę kamienną. W części NE obstawa kamienna tworzyła rodzaj murka. Wewnątrz mogiły, w pobliżu jej części czołowej stwierdzono obecność warstwy kamieni o rozmiarach 3 x 1 m i miąższości ok. 0,6 m (grobu?) (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w części E mogiły, pod nasypem, odkryto fragment wylewu bliżej nieokreślonego typologicznie naczynia.

Grobowiec II

Znajdował się on w odległości 4 m od grobowca I. W porównaniu do niego był on silnie zniwelowany. Zapewne miał on kształt trapezu (Tabela 2). Był on zorientowany wzdłuż osi E-W, natomiast jego długość wynosiła ok. 37 m (Tabela 2). Przymyślnie szerokość jego czoła wynosiła ok. 5,6 m, zaś wierzchołka ok. 4 m (Tabela 2). Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie.

d) Literatura

E. Walter 1889, 16; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 118, 126; G. Dorka 1939, 192-193; W. Chmielewski 1952, 39, 42; K. Siuchniński 1969, 113; T. Wiślański 1979, 257, Ryc. 151; M. S. Midgley 1985, 250-251; D. Jankowska 1996, 14, 16; R. Zych 2002, kat.; S. Kukawka, J. Małeczka-Kukawka, B. Wawrzykowska 2006, 127-134; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

27. Kartlewo, stan. 7; AZP: 22-08/28

gm. Przybiernów, pow. Goleniów, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Gryficka. Brak dokładnej lokalizacji

Przebieg badań: znane jest ono co najmniej od pocz. XX w. Było ono badane wyłącznie powierzchniowo. Weryfikowano je terenowo w 2011 r. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się przymyślnie bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

---

⁹⁸ W pracy K. Siuchnińskiego (1969, 113) czytamy, iż obydwie grobowce z Karska miały kształt trójkąta. Badania T. Wiślańskiego (1979, 257, Ryc. 151) pokazały jednak, że były to obiekty prostokątne lub trapezowate.

Grobowiec I

Wiadomo jedynie, iż obiekt ten miał wydłużony nasyp ziemny. Brak danych na temat jego orientacji i wymiarów (Tabela 2). Wewnątrz nasypu mogły odkryto zróżnicowane chronologicznie pochówki, zapewne wtórne (Tabele 1, 2).

Uwagi: część pochówków związana była prawdopodobnie z KAK.

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

T. Wiślański 1966, 198; K. Siuchniński 1969, 59; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

28. Kluczewo⁹⁹, stan. -; AZP: 33-10/-

gm. Stargard Szczeciński; pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji

Przebieg badań: znane było ono co najmniej od pocz. XX w. Nie było badane wykopaliskowo.

Nie było również weryfikowane powierzchniowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obecnych obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak jakichkolwiek bliższych danych na jego temat (Tabela 2). Brak informacji o ewentualnych grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

L. Kozłowski 1921, 42; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

29. Kluki, stan. -; AZP: 36-10/40

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

---

⁹⁹ Obecnie dzielnica miasta Stargard Szczeciński.

Przebieg badań: znane na pocz. XIX w. Badania w ramach AZP przeprowadzono tam w 1998 r. W 2011 r. dokonano także weryfikacji lotniczej stanowiska. Stanowiska nie badano wykopaliskowo.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdować się miały trzy mogiły, mające cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowce I-III

Mogiły te zbudowano na planie trapezu. Miały one orientację SE-NW, przy czym ich czoła znajdowały się od strony SE (Tabela 2). Nie są znane ich rozmiary (Tabela 2). Brak informacji na temat ewentualnych obstaw kamiennych. Nie ma też danych o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

R. Holsten, G. Zahnow 1920, Taf. V; W. Chmielewski 1952, 40; K. Siuchniński 1969, 113; M. S. Midgley 1985; 253; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

30. Kłęby, stan. -; AZP: 22-19/39

gm. Golczewo, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Goleniowska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: było ono rozkopane w 1877 r. przez A. Vossa. Następnie w ww. miejscowości przeprowadzono badania powierzchniowe w ramach AZP w 1985 r. Ponową próbę weryfikacji stanowiska podjęto w 2011 r. Ekspedycją tą kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Weryfikacja ta dała wynik negatywny.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały cztery mogiły, mające cechy bezkomorowych grobowców KPL¹⁰⁰ (Tabela 1). Jeden z nich był zniszczony jeszcze w XIX w. Brak danych na temat grobów płaskich sąsiadujących z mogiłami (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on zapewne na planie trapezu¹⁰¹ i zorientowany był wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Czoło grobowca skierowane było na E (Tabela 2). Konstrukcja ta mierzyła ok. 15 m długości

---

¹⁰⁰ Jeden z tych grobowców znajdować się miał na gruntach miejscowości Barnisławice, gm. Golczewo.

(Tabela 2). Szerokość jej czoła wynosiła ok. 7 m¹⁰² (Tabela 2). W strefie czołowej natrafiono na obiekt, być może grobowy (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1?

Był to obiekt o konstrukcji kamiennej. Jego funkcja nie wydaje się być jednak jednoznaczna. Brak danych na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: z wymienionego obiektu pochodzą fragmenty naczyń oraz ornamentowane kości zwierzęce i węgielki drzewne.

Grobowiec II

Była to mogiła trapezowata, zorientowana wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Część czołowa obiektu znajdowała się od strony W (Tabela 2). Grobowiec mierzył ok. 45 m długości (Tabela 2). Szerokość czoła wynosiła natomiast ok. 4 m (Tabela 2). Wewnątrz niego znajdował się prawdopodobnie jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu strefy czołowej grobowca, a także hipotetycznego grobu, stwierdzono obecność m.in.: kości zwierzęcych, węgielków drzewnych, wiórów krzemienych i fragmentu siekierki krzemiennej, z nieokreślonego surowca oraz dużą liczbę fragmentów naczyń, w tym zdobionych¹⁰³.

Grób 1?

Usytuowany był on zapewne w części czołowej mogiły. Brak danych na temat jego orientacji i wymiarów (Tabela 2). Była to konstrukcja kamienna. Brak danych na temat szczątków ludzkich.

Grobowiec III

Grobowiec ten posiadał również kształt trapezu (Tabela 2). Była to mogiła zorientowana wzdłuż osi N-S (Tabela 2). Nie wiadomo jednak, w którą stronę skierowana była partia czołowa (Tabela 2). Grobowiec ten miał długość ok. 35 m, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 5 m (Tabela 2). Wewnątrz mogiły natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1?

Brak dokładnych danych odnośnie jego usytuowania, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Była to konstrukcja kamienna zbliżona do skrzynki. Nie ma informacji o szczątkach kostnych ani wyposażeniu.

Uwagi: przynależność kulturowa tego obiektu do KPL jest dyskusyjna. KAK, KP?

---

¹⁰¹ Kazimierz Siuchniński (1969, 183, przyp. 2) nie wyklucza, iż grobowce z Kłębów miały pierwotnie nasy-py w kształcie trójkąta. Powołuje się on na opinię W. Chmielewskiego, który jednak o niczym takim nie wspomina (por. Chmielewski 1952, 43-44).

¹⁰² Inne parametry metryczne podaje W. Chmielewski, uwzględniając także szerokość wierzchołka (1952, 43; por. K. Siuchniński 1969, 183, przyp. 4).

¹⁰³ Brak danych na temat relacji stratygraficznych wymienionych zabytków w stosunku do hipotetycznego grobu.

Grobowiec IV

Nie jest znany kształt tej konstrukcji (Tabela 2). Zapewne usytuowana była ona podobnie jak grobowce I i II, tj. na osi E-W (Tabela 2). Brak jest informacji, w którą stronę skierowane było czoło mogiły (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 18 m, natomiast szerokość czoła ok. 7 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobu (Tabela 1).

Materiał ruchomy: w ramach tej mogiły zidentyfikowano jeden ornamentowany fragment naczynia¹⁰⁴. Bliższy kontekst tego znaleziska nie jest znany.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Muzeum w Berlinie, nr I 5119-5121; II 10, 751-2.

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 430.

d) Literatura

E. Walter 1889, 26; W. Chmielewski 1952, 43-44; E. Cnotliwy 1966, 232-233, Tab. 3; K. Siuchniński 1969, 182-183; M. S. Midgley 1985, 252; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

31. Kłodzino, stan. 1; AZP: 37-10/103

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok małej doliny, nieopodal bezimiennego cieką wodnego. Nieznaczna ekspozycja SW i W. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. było ono weryfikowane powierzchniowo w ramach AZP. Ponowną weryfikację przeprowadzili w 2011 r. A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Na rzeczonym stanowisku nigdy nie prowadzono badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym pierwotnie funkcjonowało siedem mogił¹⁰⁵, będących być może bezkomorowymi grobowcami KPL (Tabela 1). Bliższe informacje znane są jednak wyłącznie dla jednej mogiły. Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się obok grobowców (Tabela 1).

---

¹⁰⁴ Ze wszystkich grobowców w Kłębach pochodzi duża ilość ceramiki. Ze względu na znaczną destrukcję brak jest możliwości rekonstrukcji pierwotnych zespołów grobowych (K. Siuchniński 1969, 184, przyp. 7).

¹⁰⁵ Zdaniem K. Siuchnińskiego (1969, 114) ze stanowiskiem tym łączyć należy tylko jeden grobowiec, pozostałe powinny być lokalizowane na gruntach innej miejscowości.

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie trapezu zorientowana wzdłuż osi E-W z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Długość nasypu wynosiła ok. 31 m, a szerokość czoła natomiast ok. 7,5 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1142.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115, Taf. V; G. Dorka 1939, 147; W. Chmielewski 1952, 40-41; K. Siuchniński 1969, 114; M. S. Midgley 1985, 253; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

32. Kołowo, stan. 20; AZP: 32-07/61

gm. Stare Czarnowo, pow. Gryfice, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wzgórza Bukowe. Niewielkie wyniesienie.

Przebieg badań: znane było ono już w XIX w. Było ono weryfikowane powierzchniowo w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym miały się znajdować bliżej nieokreślone mogiły, być może były to bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych o ewentualnych grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowce

Brak bliższych danych na temat ich orientacji, wymiarów oraz ewentualnych grobów wewnątrz (Tabele 1, 2)

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 21; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

33. Kosin, stan. 1; AZP: 37-10/132

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok małej doliny. Nieznaczna ekspozycja N, NE i E. Położone jest na glebach piaszczystych. Znane było ono już na pocz. XIX w. Badania powierzchniowe w ramach AZP przeprowadzono w 1992 r. Następnie w roku 2011 przeprowadzono tam badania

powierzchniowe. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych na stanowisku tym pierwotnie znajdowało się siedem mogił, z których część (lub nawet wszystkie?) można zakwalifikować do kategorii bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowce I-V

Obiekty te miały mieć kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Były one zorientowane E-W (nieznaczne odchylenie NE-SW), natomiast ich podstawy znajdowały się od strony E (Tabela 2). Średnia długość tych mogił wynosiła ok. 31 m (Tabela 2). Brak informacji odnośnie ewentualnych grobów w ich wnętrzach (Tabele 1, 2)

Grobowce VI-VII

Mogiły te zbudowane zostały najpewniej na planie owalu (Tabela 2). Brak informacji odnośnie ich wymiarów oraz ewentualnych grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1144.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116, 126, Taf. V; G. Dorka 1939, 151; W. Chmielewski 1952; 41; K. Siuchniński 1969, 114; M. S. Midgley 1985, 253; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1.

34. Kosin, stan. 2; AZP: 37-10/133¹⁰⁶

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki o stanowisku pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. prowadzono na jego terenie badania powierzchniowe. Kolejne tego typu działania przypadają na 2011 r. Kierowali nimi wówczas A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Przeprowadzono tam także prospekcję lotniczą. Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

---

¹⁰⁶ W literaturze stanowisko to funkcjonuje zazwyczaj jako Myśluborki, stan. 2 (por. W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 119; M. S. Midgley 1985, 259; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1). Odmienne u G. Dorki (1939, 151-152), gdzie występuje ono jako Kosin, stan. 2. Ta sama uwaga odnosi się także do stan. 3 w miejscowości Kosin.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała nieokreślona ilość mogił, o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Były to zapewne konstrukcje w kształcie wydłużonego trapezu lub trapezoidu, posiadające nasypany ziemny i kamienną obstawę (Tabela 2). Brak danych na temat ich orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Brak informacji o grobach wewnątrz mogił (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1144.

d) Literatura

R. Holsten, G. Zahn 1920, 116; G. Dorka 1939, 151-152; K. Siuchniński 1969, 119; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

35. Kosin, stan. 3; AZP: 37-09/114

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, na obszarze falistym. Gleby piaszczyste i gliniaste

Przebieg badań: stanowisko to znane jest co najmniej od pocz. XX w. W 1985 r. było ono badane powierzchniowo w ramach AZP. Następną weryfikację powierzchniową przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było także badane metodą lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały 22 grobowce, z których 21 nosiło cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Obiekty te nie zachowały się do czasów obecnych. Brak danych na temat grobów płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce I-XXI

Brak bliższych danych na temat ich orientacji, wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach wewnątrz grobowców (Tabela 1, 2)

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1144.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 152; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

36. Kosin, stan. 21; AZP: 37-10/150

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko to znane jest co najmniej od pocz. XX w. Badano je powierzchniowo w 1985 r. w ramach AZP. Następnie, weryfikowano je w 2011 r. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. W tym samym sezonie dokonano tu także prospekcji lotniczej. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał zapewne jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1).. Nie zachował się on w jakimkolwiek stopniu do czasów obecnych. Brak danych na temat grobów płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat jego wymiarów, orientacji i ewentualnych grobów z nim związanych (Tabele 1, 2)

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1144.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 151; W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 114; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

37. Kosin, stan. 22; AZP: 37-10/151

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: znane jest ono co najmniej od pocz. XX w. Było badane w ramach AZP w 1992 r. Następnie, w 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym roku stanowisko to objęte było także prospekcją lotniczą. Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na terenie stanowiska 22 znajdować się miał co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie zachował się on do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak informacji o jego wymiarach, orientacji oraz ewentualnych grobach obecnych w jego wnętrzu (Tabele 1, 2)

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1144.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 151; W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 114; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

38. Krepcewo, stan. 4; AZP: 34-11/38

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brzeg wysoczyzny pomiędzy doliną rzek Ina i Mała Ina. Ekspozycja N, E i NE. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: znane jest m.in. z badań powierzchniowych E. Sprockhoffa, przeprowadzonych w 1934 r. Następnie zostało ono rozkopane przez T. Wiślańskiego w latach 1972-73. Powierzchniowe badania weryfikacyjne w ramach AZP przeprowadzono tam w 2000 r. Kolejne badania powierzchniowe miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. W tym samym sezonie wykonano nad rzecznym stanowiskiem badania lotnicze.

b) Źródła

Na terenie ww. stanowiska stwierdzono obecność dwóch bezkomorowych grobowców KPL, przy czym tylko jeden z nich został przebadany wykopaliskowo (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich towarzyszących mogiłom (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt trapezu i zorientowany był wzdłuż osi E-W z czołem na E (Tabela 2). Długość zachowanego nasypu wynosiła ok. 48 m, szerokość czoła ok. 13 m, a szerokość wierzchołka ok. 5 m (Tabela 2). Nasyp ten miał wysokość ok. 1-2 m. Grobowiec posiadał relatywnie dobrze zachowaną obstawę kamienną. Wg T. Wiślańskiego (1977, 85) mógł on pierwotnie mierzyć nawet 60-65 m długości¹⁰⁷. Obstawa kamienna w części czołowej składała się z bardzo dużych, nawet

---

¹⁰⁷ W opisie parametrów metrycznych T. Wiślański (1977, 84-85) podaje sprzeczne informacje. Prezentując rozmiary zachowanego (w trakcie własnych badań) nasypu, sugeruje jednocześnie, iż pierwotnie nasyp ten był mniejszy. Powołuje się w tym miejscu na obstawę kamienną (co logiczne, mniej podaną na degradację), która wyznaczać miała pierwotny zasięg interesującego nas nasypu. Chwilę później badacz podaje, iż ślady obstawy kamiennej stwierdzono na długości nawet 50 m, wyrażając przypuszczenie, iż nasyp ten był pierwotnie dłuższy. Na koniec szacuje on hipotetyczną długość mogiły: *Opierając się na proporcjach ścian tego*

kilkutonowych gładów. Pomiedzy nimi znajdowała się ok. 1 m przerwa, która być może stanowiła rodzaj wejścia do grobowca¹⁰⁸. W przypadku ścian bocznych mogiły zauważalna jest tendencja do zmniejszania rozmiarów obstaw w kierunku wierzchołka (od 20 m). Co znamienne, ściana N była solidniej zbudowana w stosunku do ściany S. Sposób zachowania obstawy pozwala stwierdzić, iż gładzi które ją formowały ustawiano ścianą płaską na zewnątrz. Pod gładzi, ale także w szczeliny pomiedzy gładzami wkładano mniejsze kamienie. Szczeliny ponadto były uzupełnione gliną. Pomiedzy obstawami, wewnątrz grobowca zaobserwowano dwie strefy: E (do ok. 24 m w kierunku wierzchołka) z nasypem gliniasto-kamiennym oraz W, z wyłącznie czystą gliną. Poniżej warstwy nasypu nie stwierdzono wyraźnie rysujących się obiektów. Brak jest zatem danych na temat ewentualnego pochówku (Tabela 1, 2).

Materiał ruchomy: w nasypie grobowca odkryto fragmenty ceramiki KPL, głównie w strefie bliższej czoła grobowca (w warstwie gliniasto-kamienistej). W sumie stwierdzono dwa poziomy zalegania zabytków. Pierwszy związany był z warstwą nasypu (spąg warstwy I, jak i górne partie warstwy II), drugi z warstwą poniżej nasypu (warstwa III). Łącznie odkryto 318 fragmentów naczyń. T. Fragmenty te pochodzić miały z co najmniej z 50 naczyń. Z warstwy poniżej nasypu znanych jest 47 fragmentów naczyń (45 brzuśców i dwa dna) oraz 12 krzemieni (trzy łuszczyki, trzy wióry, 1 wiór łuskany i pięć odłupków).

Grobowiec II

Kształt tej mogiły nie jest jasny. Być może była to także konstrukcja trapezowata (Tabela 2). Usytuowana była ona w odległości kilku metrów w kierunku N od grobowca I. Przypuszczalnie grobowiec ten zorientowany był wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Zapewne posiadał on obstawy w formie dużych gładów. Obiekt ten nie był badany wykopaliskowo; nie jest zatem znany bliższy charakter jego wnętrza. Wykonane sondáže pozwoliły jedynie na bardzo powierzchowną ocenę jego morfologii.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1146.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 153-154; K. Siuchniński 1969, 115; T. Wiślański 1977, 83-100; M. S. Midgley 1985, 253-254; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

---

typu obiektów oraz kątach zwięzienia się obstawy, jego pierwotna długość wynosiła zapewne 60 do 65 m (T. Wiślański 1977, 85).

¹⁰⁸ Nie jest to jednak jednoznaczne, autor badań informuje bowiem, iż w pobliżu czoła znajdował się podobny gład, który być może pierwotnie znajdował się w miejscu wspomnianej przerwy (T. Wiślański 1977, 87).

39. Kępcewo, stan. 5; AZP: 34-11/39

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stoku małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: informacje o nim pochodzą jeszcze z I poł. XX w. Badania powierzchniowe w ramach AZP przeprowadzono na nim w 2000 r. Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na terenie stanowiska odkryty został (w odległości ok. 200 m od mogił na stan. 4) 1, być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta posiadała zbliżony do okręgu kształt (Tabela 2). Posiadała ona zewnętrzne obstawy kamienne w formie głazów, które dochodziły do ponad 1 m szerokości. Zamykały one obszar o powierzchni ok. 12 x 10 m (Tabela 2). Wewnątrz, poniżej humusu znajdowała się warstwa mniejszych kamieni. Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: z nasypu grobowca znane są m.in. cztery fragmenty naczyń i kilka krzemieni.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1146.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 154; T. Wiślański 1977, 99-100, Ryc. 10; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

40. Kurcewo, stan. 1; AZP: 34-10/39

gm. Stargard Szczeciński, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza doliną, obszar falisty. Mała ekspozycja SE i S. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: było ono już znane co najmniej od 1780 r. Następnie badano je w ramach AZP w 1992 r. Weryfikację w ramach AZP przeprowadzono w 1994 r. Ponowną weryfikację terenową przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHISM US. Stanowisko to nie było nigdy badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miały co najmniej dwa grobowce o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Były one oddalone od siebie o ok. 100 m. Być może pozostałości po

jednym z nich zachowały się do czasów współczesnych. Nie ma żadnych informacji na temat grobów płaskich w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowiec I

Prawdopodobnie miał on kształt silnie wydłużonego trapezu zorientowanego N-S (z odchyleniem SE-NW), z czołem skierowanym na S (Tabela 2). Miał on ponadto obstawy kamienne. Długość jego wynosiła przypuszczalnie ok. 157 m, zaś szerokość jego czoła jedynie ok. 3,1 m¹⁰⁹ (Tabela 2). Nie ma informacji na temat jakiegokolwiek grobu (Tabele 1, 2).

Grobowiec II

Podobnie jak Grobowiec I miał on kształt trapezu oraz kamienną obstawę (Tabela 2). Obiekt ten miał orientację N-S (odchylenie SE-NW), przy czym jego czoło zwrócone było na S (Tabela 2). Mogiła miała długość ok. 31,2 m, natomiast szerokość jej czoła wynosiła ok. 3,1 m (Tabela 2). Nie ma danych na temat ewentualnego grobu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1147.

d) Literatura

E. Walter 1889, 14; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116-117; G. Dorka 1939, 154; W. Chmielewski 1952, 42-43; K. Siuchniński 1969, 87; M. S. Midgley 1985, 254; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1.

41. Laskowo, stan.1; AZP: 38-11/17

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze informacje na jego temat pochodzą z lat 20-tych XIX w. Nie było ono nigdy badane wykopaliskowo. Weryfikacyjne badania powierzchniowe przeprowadzono na jego obszarze w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym stwierdzono trzy grobowce, zapewne bezkomorowe mogiły KPL (Tabela 1). Tylko jeden z tych obiektów nie był zniszczony. Brak jakichkolwiek danych na temat grobów płaskich w pobliżu grobowców (Tabela 1).

---

¹⁰⁹ Wartości te podano po przeliczeniu stóp na metry (por. G. Dorka 1939, 154). Podstawą przeliczenia była 1 stopa pruska = 0,3139 m. Kazimierz Siuchniński (1969, 87) podobnych przeliczeń dokonywał na podstawie stopy angielskiej (por. J. Wierzbicki 2005, 95, przyp. 9).

Grobowiec I

Miał on kształt być może trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W, z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Mierzył on ok. 23 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 6 m (Tabela 2). Nie ma informacji na temat obstaw mogiły czy grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; G. Dorka 1939, 136; W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 115; M. S. Midgley 1985; 255; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

42. Letnin, stan. 1-2; AZP: 37-09/128

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza doliną, obszar falisty. Mała ekspozycja N, NE, W i NW. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: było ono znane już na pocz. XIX w. Badań wykopaliskowych nie prowadzono. Prospekcję powierzchniową w ramach AZP przeprowadzono w 1985 r. Następnie, w 2011 r. było ono weryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym sezonie dokonano prospekcji lotniczej.

b) Źródła

Na stanowisku tym występowało pierwotnie kilkanaście grobowców¹¹⁰. Wg planu von Plöna z pocz. XIX w. znajdowało się tam co najmniej 15 mogił, mających cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten wzniesiony został na planie prostokąta zorientowanego wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Brak informacji o jego wymiarach oraz ewentualnych grobach (Tabele 1, 2)

Grobowiec II

Obiekt ten zbudowany został na planie trapezu o orientacji N-S, z czołem skierowanym na N (Tabela 2). Brak informacji na temat jego wymiarów oraz ewentualnych grobów wewnątrz (Tabela 2).

---

¹¹⁰ Przymuszczałnie stanowiska Letnin, stan. 1-2 i Kosin, stan. 2 (= Myśliborki, stan. 2), na obszarze którego także odkryto bezkomorowe grobowce, stanowią jedno wspólne cmentarzysko (por. W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 116, przyp. 1).

Grobowce III-V

Te 3 założenia wzniesiono także na planie trapezu. Miały one orientację wzdłuż osi N-S, z czołami zwróconym na S (Tabela 2). Nie ma informacji o ich rozmiarach ani o grobach wewnątrz (Tabele 1, 2).

Grobowce

Pozostałe obiekty zbudowane na planie trapezu (Tabela 2). Miały mieć one orientację E-W oraz czoła skierowane na E (Tabela 2). Nie ma wzmianek na temat ich rozmiarów ani ewentualnych grobów w ich wnętrzach (Tabele 1, 2). Część trapezowatych mogił posiadała dodatkowe konstrukcje kamienne, które dzieliły ich wnętrza na oddzielne segmenty¹¹¹.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1149.

d) Literatura

E. Walter 1889, 18; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115, 126; G. Dorka 1939, 156, Taf. 14; W. Chmielewski 1952, 41; K. Siuchniński 1969, 116; M. S. Midgley 1985, 255; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

43. Letnin, stan. 3; AZP: 37-09/101

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: stanowisko znane jeszcze w XIX w. Było ono częściowo rozkopane w 1870 r. przez kapitana Kamieńskiego. W 1985 r. badano je w ramach AZP. Następnie w sezonie 2011 zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego, działających z ramienia KA IHiSM US. W tym samym roku objęte zostało ono prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL¹¹² (Tabela 1). Zachowała się w szczątkowym stanie do czasów współczesnych. Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych danych na temat jego kształtu, orientacji i rozmiarów (Tabela 2). W mogile tej kapitan Kamieński natrafił na pozostałości grobu (Tabele 1, 2, 3).

---

¹¹¹ Waldemar Chmielewski (1952, 41) powołując się na E. Waltera (por. 1889, 18) informuje, iż podział wewnątrz dotyczy czterech mogił, podczas gdy K. Siuchniński (1969, 116) wspomina o dwóch tego rodzaju przypadkach.

¹¹² Mogiła ta stanowiła w dobie Cesarstwa Niemieckiego granicę pomiędzy Nową Marchią a Pomorzem.

Grób 1

Brak bliższych danych na temat lokalizacji szkieletu, nie ma zatem pewności czy był to pochówek pierwotny czy też wtórny¹¹³.

Materiał ruchomy: z wykopalisk kapitana Kamińskiego znanych jest znalezisk, np. szpila kościana oraz narzędzie krzemienne (w archiwalnej literaturze określane jako nóż). Nie jest jasny kontekst tych znalezisk, należy zatem zachować dużą ostrożność w próbach zakwalifikowania ich jako wyposażenie grobu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1149.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 156; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

44. Łabuń Wielki, stan. -; AZP: 22-14/26

gm. Resko, pow. Łobez, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Łobeska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze informacje o stanowisku pochodzą z II poł. XIX w. Nie było ono weryfikowane powierzchniowo.

b) Źródła

Na stanowisku miały znajdować się trzy mogiły, mające cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-III

Mogiły te zbudowano na planie trapezu lub trapezoidu. Były one zorientowane wzdłuż osi E-W, z czołami od strony E (Tabela 2). Długość ich wynosiła od ok. 4-6 do ok. 9 m¹¹⁴, przy szerokości czoła ok. 2-2,5 m (Tabela 2). Brak informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 8; W. Chmielewski 1952, 44; K. Siuchniński 1969, 75; M. S. Midgley 1985, 255; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 116, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

---

¹¹³ Być może nie był on nawet związany z KPL.

¹¹⁴ Powołujący się na E. Waltera (1889, 8), W. Chmielewski (1952, 44) informuje, że grobowce te miały długość od 6 do 9 m. Tymczasem powołujący się na tego samego autora K. Siuchniński (1969, 75) podaje nieco inne dane, tj. od 4 do 9 m.

45. Łęczyna, stan. -; AZP: 30-11/-

gm. Stara Dąbrowa, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki o nim pochodzą z XIX w. Brak bliższych informacji na temat rozkopania tego stanowiska. Nie było ono również weryfikowane powierzchniowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym miał znajdować się pojedynczy grobowiec, który miał cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie trapezu lub trapezoidu, o orientacji E-W, z czołem skierowanym na W (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat jej rozmiarów, aczkolwiek znana jest archiwalna informacja, iż w partii czołowej tej mogiły znajdował się kamień o szerokości ok. 10 stóp pruskich (tj. ok. 3,14 m) (Tabela 2). Brak danych na temat grobu (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889; L. Kozłowski 1921, W. Chmielewski 1952, 43; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

46. Małkocin, stan. 29; AZP: 31-10/170

gm. Stargard Szczeciński, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Nieduże wyniesienie.

Przebieg badań: pierwsze informacje o nim pochodzą z XIX w. Zostało ono zweryfikowane powierzchniowo w roku 2011 przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Badania wykopaliskowe nie były prowadzone.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden, być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich znajdujących się w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zidentyfikowano niewielki, podłużny nasyp. Brak danych na temat jego kształtu i orientacji (Tabela 2). Długość nasypu oszacowano na ok. 30 m, zaś szerokość na ok. 5-6 m

(Tabela 2). W bezpośrednim kontekście nasypu stwierdzono obecność materiału kamiennego (pozostałości obstaw lub płaszcz?). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 15; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

47. Maszewo, stan. -; AZP: 29-10/79

gm. *loco*, pow. Goleniów, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: najstarsze informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. Było ono rozpoznane powierzchniowo w 1827 r. Kolejna relacja na temat tego stanowiska pochodzi z 1927 r. Stanowisko to nie było nigdy badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Archiwalne dane wskazują na możliwość istnienia na ww. stanowisku nieznaney liczby mogił, być może bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich w ich pobliżu (Tabela 1).

Grobowce

Miały mieć one kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie są znane ich orientacja oraz wymiary (Tabela 2). Wiadomo jedynie, iż miały one obstawy kamienne. Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 170; 1970; M. S. Midgley 1985, 259; S. Rzepecki 2011a, 97, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

48. Morzyca, stan. 1; AZP: 35-11/70

gm. Dolice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Terasa zalewowa dużej doliny. Gleby torfowo-bagienne.

Przebieg badań: znane było ono już na pocz. XIX w. Nie prowadzono na jego terenie badań wykopaliskowych. Prospekcję powierzchniową w ramach AZP przeprowadzono w 1985 r. Kolejna weryfikacja powierzchniowa miała miejsce w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M.

Szydłowski z KA IHiSM US. W tym samym sezonie wykonano nad stanowiskiem prospekcję lotniczą. Kierowali nią .

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden przypuszczalny bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma danych na temat grobów płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I?

Mogiła ta posiadała wydłużony nasyp, być może w kształcie prostokąta (Tabela 2). Brak danych na temat jej orientacji i wymiarów (Tabela 2). Wiadomo jedynie, że posiadała ona obstawy kamienne. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów obecnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1160.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 118; M. S. Midgley 1985, 259; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

49. Nadarzyn, stan. -; AZP: 37-12/-

gm. Pelczyce, pow. Choszczno, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Choszczeńskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: było ono znane już na pocz. XIX w. Brak informacji na temat późniejszych weryfikacji terenowych, zarówno powierzchniowych, jak i wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała mogiła, być może był to bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie ma bliższych informacji na temat jego kształtu i wymiarów (Tabela 2). Brak jakichkolwiek danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Uwagi: zdaniem G. Dorki (1939, 122) była to mogiła z epoki brązu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 14; G. Dorka 1939, 122; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

50. Nieborowo, stan. 1; AZP: 35-08/15

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brzeg wysoczyzny dużej doliny. Niewielka ekspozycja S, W i NW. Położone jest ono na glebach piaszczystych i gliniastych. Znane było ono od XIX w. Po raz pierwszy rozpoznane było powierzchniowo w 1826 r. Weryfikacja w ramach AZP była przeprowadzona w 1984 r. Następnie w 2011 r. przeprowadzono kolejną weryfikację. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Brak badań wykopaliskowych.

b) Źródła

Najprawdopodobniej znajdowały się tam dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich towarzyszących mogiłom (Tabela 1).

Grobowce I-II

Zbudowane były one zapewne na planie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Brak jest danych na temat ich orientacji, rozmiarów oraz ewentualnych obstaw kamiennych (Tabela 2). Nie ma także informacji o grobach (Tabele 1, 2). Grobowce te nie zachowały się do czasów obecnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1162.

d) Literatura

R. Holsten, G. Zahn 1920, 113, 126; G. Dorka 1939, 143; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 120; M. S. Midgley 1985, 260; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

51. Nieborowo, stan. 30; AZP: 35-07/132

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka.

Przebieg badań: odkryte zostało ono w trakcie badań powierzchniowo-weryfikacyjnych w roku 2011. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich w sąsiedztwie grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Zidentyfikowana mogiła miała kształt prostokąta i była zorientowana wzdłuż linii SE-NW (Tabela 2). Jej wymiary oszacowano na ok. 28 m długości i ok. 6 m szerokości (Tabela 2). Była to konstrukcja kamienna (obstawy?). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

52. Oćwieka, stan. 1-4; AZP: 36-10/82-85

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowiskach

Położenie: Równina Pyrzycka. Terasa wyższa dużej doliny. Bardzo duża ekspozycja E, N i NE. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze informacje na ich temat pochodzą z XIX w. Nie badano ich nigdy wykopaliskowo. Stanowiska te było weryfikowane powierzchniowo w 1998 r. w ramach AZP. Ponowną weryfikację przeprowadzili w 2011 r. A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowiskach w miejscowości Oćwieka¹¹⁵, miały znajdować się cztery mogiły o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-IV

Jedna z mogił miała zapewne kształt trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Dwie kolejne natomiast były prostokątne (Tabela 2). Kształt czwartej z mogił nie został zdefiniowany. Wspomniany grobowiec miał mieć orientację SE-NW (Tabela 2). Nie są znane jego wymiary (Tabela 2). Nie ma żadnych informacji na temat grobów (Tabele 1, 2). W przypadku pozostałych obiektów brak jest właściwie jakichkolwiek informacji (Tabela 1). Obiekty te nie zachowały się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116, 126; G. Dorck 1939, 210; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 120-121; M. S. Midgley 1985, 260; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

---

¹¹⁵ Materiał źródłowy odnoszący się do stanowisk 1-4 w miejscowości Oćwieka nie został niestety rozdzielony. Nie wiadomo zatem żadnej wiedzy, który obiekt (lub obiekty?) należy przypisać konkretnemu stanowisku.

53. Ostromice, stan. 16; AZP: 22-07/-

gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Gryficka. Wyniesienie.

Przebieg badań: nie było ono badane wykopaliskowo. Było tylko weryfikowane powierzchniowo przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdować się miała bliżej nieokreślona konstrukcja, mająca być może mająca jakiś związek z bezkomorowym grobowcem KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich w pobliżu hipotetycznego grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I?

Brak danych na temat kształtu tej konstrukcji i orientacji (Tabela 2). Nie ma także informacji na temat jej wymiarów (Tabela 2). Wiadomo jedynie, że była to konstrukcja kamienna. Brak informacji o jakichkolwiek grobach w jej wnętrzu (Tabele 1, 2). Do czasów współczesnych nie zachowały się żadne ślady po tym obiekcie.

Materiał ruchomy: być może z obiektem tym mają związek dwie siekierki, krzemiennea oraz kamienna, jak i „sierp” krzemienny.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 265-266; K. Siuchniński 1969, 185; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

54. Parsów, stan. 1; AZP: 34-07/1

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny. Cypel o ekspozycji umiarkowanej E, SE, S, SW i W.

Przebieg badań: znane było ono już na pocz. XIX w. Na jego terenie nie prowadzono badań wykopaliskowych. W 1987 r. było ono natomiast badane powierzchniowo w ramach AZP. W 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała mogiła o niezbyt jasnej chronologii. Nie ma pewności czy był to bezkomorowy grobowiec KPL¹¹⁶ (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok hipotetycznego grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Wg niektórych źródeł był to grobowiec w kształcie zapewne trapezu lub trapezoidu, posiadający kamienną obstawę o obwodzie ok. 40 m. Inne źródła wspominają natomiast o dwóch założeniach kolistych w rzucie poziomym (kopcach), wewnątrz którego znajdowała się miała konstrukcja o cechach grobu (Tabela 1, 2). Obwód tych kopców wynosił kolejno: 25 i 18 m. Brak innego typu danych (Tabela 1).

Grób 1?

Była to prostokątna konstrukcja nawiązująca do form skrzyniowych. Składała się ona zapewne z głazów o wymiarach ok. 7 x 2,5 x 0,9 m (Tabela 2). Brak danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Nie ma informacji o ewentualnych szczątkach ludzkich i wyposażeniu.

Uwagi: przynależność kulturowa tego obiektu nie jest jasna. KAK lub KP?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 20; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 113, 126; L. Kozłowski 1921; G. Dorka 1939, 204; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 121; R. Zych 2002, kat.; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

55. Piasiecznik, stan. 7; AZP: 35-12/77 i 77a

gm. Choszczno, pow. Choszczno, woj. zachodniopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny.

Przebieg badań: znane było ono już w I poł. XX w. Nie badano go nigdy wykopaliskowo. Brak informacji na temat badań powierzchniowych w ramach AZP. Stanowisko to było weryfikowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych na stanowisku tym znajdowały się dwa przypuszczalne bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich obok mogił (Tabela 1).

---

¹¹⁶ W Karcie Ewidencji Stanowiska Archeologicznego mogiła ta figuruje jako obiekt KAK.

Grobowce I-II

Miały one zapewne kształt wydłużonego trapezu lub trapezoidu. Mierzyły one odpowiednio ok. 15 i 8 m¹¹⁷ długości (Tabela 2). Zorientowane były one odpowiednio: E-W i N-S (Tabela 2). Posiadały one ponadto bliżej nieokreślone konstrukcje kamienne (obstawy?). Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekty te zachowały się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 173; K. Siuchniński 1969, 97; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

56. Płońsko, stan. 1 i 2; AZP: 37-11/47 i 48¹¹⁸

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Bardzo mała ekspozycja E i SW. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowiska te były znane na pocz. XIX w. W 1998 r. zostały one zweryfikowane w ramach AZP. Kolejną weryfikację przeprowadzono w 2011 r. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowiskach tych funkcjonować miały trzy, zapewne bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Grobów płaskich nie stwierdzono (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on kształt trapezu i zorientowany był wzdłuż linii E-W (czoło na E) (Tabela 2). Mierzył on ok. 70 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 6 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Mogiła nie jest obecnie czytelna w terenie.

---

¹¹⁷ Badania powierzchniowe realizowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego dostarczyły innych danych na temat rozmiarów tych mogił. Zachowane do czasów obecnych grobowce mają następujące wymiary: mogiła I – ok. 30 m dł. i ok. 10 m szer., mogiła II – ok. 8 m dł. i ok. 2 m. szer. Powstaje zatem pytanie, czy w źródłach podawane są błędne dane, czy może też obiekty, na które natrafili w 2011 r. ww. badacze, to po prostu nowe, nieznanе dotąd grobowce?

¹¹⁸ Brak możliwości rozdzielenia źródeł na konkretne stanowiska. W dotychczasowej literaturze przedmiotu stanowiska te były ze sobą łączone (np. K. Siuchniński 1969, 122; por. S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1).

Grobowiec II

Mogiła ta także posiadała kształt trapezu i miała podobne parametry jak grobowiec I, tj. orientację E-W (czoło na E), dł. ok. 70 m i szerokość czoła ok. 6 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Grobowiec nie zachował się do czasów współczesnych.

Grobowiec III

Posiadał podobny kształt i orientację jak mogiły I i II, ale nieco inne wymiary (Tabela 2). Mierzył on bowiem ok. 45 m długości, podczas gdy szerokości jego czoła wynosiła ok. 7,5 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Grobowiec nie jest dziś czytelny w terenie.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1172.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; G. Dorka 1939, 173; W. Chmielewski 1952, 41-42; K. Siuchniński 1969, 122; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

57. Pomietów¹¹⁹, stan. 1; AZP: 36-11/67

gm. Dolice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Stanowisko

Położenie: Równina Pyrzycka. Dno małej doliny. Mała ekspozycja E i SE.

Przebieg badań: znane było ono już od pocz. XIX w. Badania AZP prowadzono na jego terenie w 1998 r. Stanowisko to było weryfikowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydlowskiego, działających z ramienia KA IHiSM US.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych na stanowisku tym znajdowała się nieokreślona liczba grobowców, związanych zapewne częściowo lub w całości z bezkomorowymi mogiłami KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich znajdujących się w pobliżu mogił (Tabela 1).

Grobowce

Mogiły te miały mieć kształt trapezowaty lub trapezoidalny i zorientowane były wzdłuż osi E-W, z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Nie są znane ich wymiary (Tabela 2). Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1174.

---

¹¹⁹ Renata Zych (2002, kat.) podaje błędną nazwę tej miejscowości jako Potmielów.

d) Literatura

E. Walter 1889, 14; R. Holsten, G. Zahnow 1902, 117; W. Chmielewski 1952, G. Dorka 1939, 176; K. Siuchniński 1969, 122; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat., S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

58. Przelewice, stan. 1; AZP: 37-10/217

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędzi małej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. było ono badane w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL¹²⁰ (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok tej mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie jest znany jego kształt, orientacja ani wymiary¹²¹ (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2). Nie zachował się on do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

G. Dorka 1939, 174; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

59. Przelewice, stan. 17; AZP: 37-10/231

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste.

---

¹²⁰ Generalnie w literaturze przedmiotu (np. R. Zych 2002, kat.) wszystkie bezkomorowe mogiły KPL odkryte na terenie miejscowości Przelewice, łączone były w ramach stan. 1 (por. A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011).

¹²¹ Długość niektórych mogił w Przelewicach dochodzić mogła do ok. 80 m. Waldemar Chmielewski (1952, 42) powołując się na plany von Plöna, zwraca uwagę na proporcje mogił, które były relatywnie długie w stosunku do niewielkiej ich szerokości.

Przebieg badań: najstarsze informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. było ono badane w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie zapewne trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W (czoło w kierunku E?). (Tabela 2). Nie są znane jej dokładne wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

60. Przelewice, stan. 18; AZP: 37-10/232

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Krawędź małej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: znane jest ono od pocz. XIX w. W 1992 r. było ono badane w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie zapewne trapezu (Tabela 2). Miała ona orientację wzdłuż osi E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

61. Przelewice, stan. 19; AZP: 37-10/233

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty falistym. Gleby piaszczyste. Przebieg badań: najstarsze informacje na jego temat pochodzą z XIX w. W 1992 r. badano je w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Był to grobowiec w kształcie zapewne trapezu (Tabela 2). Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jego wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

62. Przelewice, stan. 20; AZP: 37-10/234

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste. Przebieg badań: znane jest ono od pocz. XIX w. W 1992 r. badano je w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o towarzyszących mu grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Konstrukcja ta zbudowana była na planie trapezu lub trapezoidu orientacji E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

63. Przelewice, stan. 21; AZP: 37-10/235

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze informacje na jego temat pochodzą z XIX w. W 1992 r. badano je w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHISM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich w pobliżu mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie zapewne trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

64. Przelewice, stan. 22; AZP: 37-10/236

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: najstarsze informacje na jego temat pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. badano je w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Obiekt ten zorientowany był wzdłuż linii E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

65. Przelewice, stan. 23; AZP: 37-10/237

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: pierwsze wzmianki na jego pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. było ono badane w ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich nieopodal mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Grobowiec ten zbudowany był na planie zapewne trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

66. Przelewice, stan. 24; AZP: 37-10/238

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: najstarsze informacje o nim pochodzą z pocz. XIX w. W 1992 r. badano je ramach AZP. Kolejne badania weryfikacyjne miały miejsce w 2011 r. Kierowali nimi A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to było objęte także prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał 1 grobowiec zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich sąsiadujących z grobowcem (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła w kształcie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Zorientowana była wzdłuż osi E-W (czoło w kierunku E?) (Tabela 2). Nie są znane jej wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

67. Przelewice, stan. 25; AZP: 37-10/47

gm. *loco*, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty.

Przebieg badań: najstarsze wzmianki na jego temat pochodzą z pocz. XIX stulecia. Stanowisko to było objęte w 2011 r. prospekcją lotniczą.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, zapewne bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie jest znane kształt, orientacja i wymiary tego grobowca (Tabela 2). Brak danych na temat grobów. Obiekt nie zachował się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1176.

d) Literatura

E. Walter 1889, 17; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 116; W. Chmielewski 1952, 42; K. Siuchniński 1969, 123; M. S. Midgley 1985, 261; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

68. Przybiernów, stan. -; AZP: 23-08/61

gm. *loco*, pow. Goleniów, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Goleniowska. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: zostało ono odkryte przypadkowo w 1825 r. Nie było ono nigdy badane wykopaliskowo. Brak danych na temat prospekcji powierzchniowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miała nieznana liczba obiektów o cechach bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce

Mogiły te miały mieć nasypy, zapewne w kształcie trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Brak danych na temat ich orientacji i wymiarów (Tabela 2). Nie ma także danych na temat jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 457.

d) Literatura

E. Walter 1889, 25; K. Siuchniński 1969, 172; M. S. Midgley 1985, 262; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

69. Przywodzie, stan. 1; AZP: 37-11/90

gm. Przelewice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: odkryte je na pocz. XIX w. W 1998 r. badano je w ramach AZP. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdowały się cztery grobowce o cechach bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat grobów płaskich w pobliżu grobowców (Tabela 1)

Grobowce I-IV

Brak jednolitych informacji na temat kształtu grobowców¹²² (Tabela 2). Wszystkie one miały orientację SE-NW (Tabela 2). Nie są znane ich wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów wewnątrz mogił (Tabele 1, 2).

Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

c) Literatura

E. Walter 1889, 16; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 120; G. Dorka 1939, 133; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 124; M. S. Midgley 1985, 261-262; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

70. Radawka, stan. 14; AZP: 17-08/18

gm. Kamień Pomorski, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wybrzeże Trzebiatowskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: było ono weryfikowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym zidentyfikowano być może grobowiec. Trudno jest jednak jednoznacznie stwierdzić czy nawiązuje ona do bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak informacji o cmentarzysku płaskim (Tabela 1).

---

¹²² Niektóre źródła (np. K. Siuchniński 1969, 124) podają, iż miały one kształt prostokąta, inne natomiast (np. W. Chmielewski 1952, 43) wskazują na kształt trapezoidalny, z czołem skierowanym na SE.

Grobowiec I?

Brak danych na temat kształtu domniemanej mogiły. Nie są znane jej orientacja i wymiary (Tabela 2). Dysponujemy tylko śladową wzmianką odnośnie koncentracji materiału kamiennego, pod którą być może znajdował się pochówek (Tabele 1, 2).

Grób 1?

Poniżej ww. koncentracji kamieni znajdować miały się szczątki ludzkie (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 279; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

71. Rekowo, stan. 9; AZP: 21-08/115

gm. Kamień Pomorski, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyspa Wolin. Niewielkie wzniesienie. Gleby gliniaste.

Przebieg badań: było ono weryfikowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na ww. stanowisku przypuszczalnie mogła znajdować się bezkomorowa mogiła KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I?

Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Świadectwem istnienia mogiły miała być koncentracja dużych głazów polodowcowych. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obecnie nie ma śladów tej konstrukcji.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 279; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

72. Renice, stan. 6; AZP: 40-09/73¹²³

gm. Myślibórz, pow. Myślibórz, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Myśliborskie (centralna część). Stok małej, okresowo zalewanej doliny. Ekspozycja S. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: odkryte zostało w 1996 r. w ramach projektu AZP, następnie było ono badane powierzchniowo w latach 2006 (J. Bednarczyk i A. Romańska) oraz 2007 (E. Ozimska). Badania wykopaliskowe prowadzono tam w sezonach 2007-2008. Były to badania poprzedzające budowę trasy szybkiego ruchu S-3. Pracami tymi kierowali L. Domańska, S. Rzepecki i S. Chmielowiec.

b) Źródła

Na wymienionym stanowisku odkryto co najmniej trzy hipotetyczne bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Grobów płaskich znajdujących się obok mogił nie rozpoznano (Tabela 1).

Grobowiec I (obiekt A38)

Był to konstrukcja składająca się z rowu fundamentowego, który wyznaczał przestrzeń w kształcie wydłużonego owalu (Tabela 2). Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi N-S, z nieznacznym odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Długość tego założenia wynosiła ok. 14 m, natomiast szerokość ok. 6 m (Tabela 2). Rów ten miał średnią szerokość ok. 0,7 m i głębokość ok. 0,38 m. Brak danych na temat ewentualnego grobu (Tabela 1, 2).

Grobowiec II (obiekt A287)

Podobnie jak obiekt A38, konstrukcja ta także posiadała rów fundamentowy, przy czym w rzucie poziomym widoczny jest jedynie zarys dwóch nieciągłych rowów. Nie wiadomo zatem jakiego kształtu był to obiekt, tj. owalny czy prostokątny? (Tabela 2). Ten hipotetyczny grobowiec zorientowany był wzdłuż osi N-S, z lekkim odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Długość dłuższego z rowów oszacowano na ok. 13 m, zaś krótszego na ok. 8,7 m (Tabela 2). Szerokość obiektu wynosiła zapewne ok. 6 m (Tabela 2). Szerokość rowów wynosiła nawet ok. 1 m, zaś ich głębokość średnio ok. 0,18 m. Brak informacji na temat grobów (Tabela 1, 2).

Grobowiec III (obiekt A288)

Obiekt ten posiadał nieco odmienny kształt od wyżej wymienionych. Składał się on także z rowów fundamentowych, niemniej ich układ był dość niecodzienny. W rzucie poziomym założenie to sprawia wrażenie dwóch (owalnych?) konstrukcji o jednym wspólnym rowie, zoriento-

---

¹²³ Seweryn Rzepecki (2011c, 25) jest zdania, iż stanowisko to wraz z odkrytym w 1996 r. stan. 5, stanowią w jeden kompleks – Renice, stan. 5-6. Jednocześnie informuje on, iż stan. 6 stanowi część S tego kompleksu. To właśnie w tej strefie zlokalizowane są przypuszczalne mogiły KPL (S. Rzepecki 2011, 26, Tabela 21; 2011a, 38, Ryc. 22; 2011b, 40, Fig. 22).

wanych wzdłuż osi N-S, z lekkim odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Długość tego założenia wynosiła ok. 34 m (Tabela 2). Maksymalna szerokość rowów ok. 1,1 m, natomiast głębokość ok. 0,54 m. Brak danych na temat grobów (Tabela 1).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie.

d) Literatura

S. Rzepecki 2011, 25-35; Tabela 21; 2011a, 36-42, 98, Tabela 1; 2011b, 39-44, 119, Table 1.

73. Rościn, stan. 21; AZP: 41-07/16

gm. Myślibórz, pow. Myślibórz, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Myśliborskie. Wyniesienie.

Przebieg badań: pierwsze informacje na temat tego stanowiska pochodzą z II poł. XIX w. Było ono badane w ramach AZP w 1999 r. Następnie, w r. 2011 przeprowadzono weryfikację powierzchniową. Kierowali nią A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. W tym samym roku wykonano również prospekcję lotniczą.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych na stanowisku tym znajdować się miało ok. 10-11 mogił, które być może miały związek z bezkomorowymi mogiłami KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-XI?

Grobowce te miały prawdopodobnie kształt prostokąta lub trapezu (Tabela 2). Nie są znane ich orientacja oraz wymiary. Wiadomo jedynie, że najdłuższy z nich mierzył ponad 100 m (Tabela 2). Wiadomo jedynie, że miały one obstawy kamienne. Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

G. Kossina 1910; K. Siuchniński 1969, 100; M. S. Midgley 1985, 262; Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011b, 21.

74. Skowyrowice¹²⁴, stan. - ; AZP: -

gm. Resko, pow. Łobez, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wysoczyzna Łobeska. Brak dokładnej lokalizacji. Wiadomo, że było ono znane w XIX w. Brak informacji na temat badań powierzchniowych. Badań wykopaliskowych nie prowadzono.

b) Źródła

W miejscowości tej znajdować się miała nieokreślona liczba grobowców, mających zapewne związek z bezkomorowymi grobowcami KPL (Tabela 1). Brak danych na temat ewentualnych grobów płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowce

Posiadały one nasypy w kształcie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Przymyślnie były one zorientowane E-W, z czołem na E (Tabela 2). Nie ma danych odnośnie rozmiarów mogił oraz obecności grobów w ich wnętrzach (Tabele 1, 2). Wiadomo jedynie, iż formą miały one nawiązywać do struktur z miejscowości Łabuń Wielki.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 8; W. Chmielewski 1952, 44; K. Siuchniński 1969, 78; M. S. Midgley 1985, 263; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

75. Skronie, stan. -; AZP: -;

gm. Gościno, pow. Kołobrzeg, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Białogardzka. Brak bliższych danych na temat jego lokalizacji.

Przebieg badań: brak danych.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie zachował się on do czasów współczesnych. Brak informacji o towarzyszących mu grobach płaskich (Tabela 1).

---

¹²⁴ Uchwałą Nr XIII/62/07 Rady Miejskiej w Resku z dnia 28 września 2007, gmina Resko wystąpiła z wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o zniesienie nazwy miejscowości Skowyrowice, co nastąpiło 1 stycznia 2009.

Grobowiec I

Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Ilkiewicz 2001, 148.

76. Skroński Las, stan. -; AZP: -

gm. ?, pow. Kołobrzeg, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: było ono znane od pocz. XX w. Nie badano go wykopaliskowo. Brak informacji na temat badań powierzchniowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym miał się znajdować grobowiec, mający cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma danych na temat grobów obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Miał on mieć kształt trapezu lub prostokąta (Tabela 2). Nie są znane jego orientacja i wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 57; M. S. Midgley 1985, 263; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

77. Stara Dąbrowa, stan. 1; AZP: 30-11/22

gm. Stara Dąbrowa, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka.

Przebieg badań: znane jest ono co najmniej od II poł. XIX w. Brak informacji na temat badań w ramach AZP. Było ono weryfikowane w 2011 r. przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych znajdowały się tam 22 grobowce, które miały zapewne związek z KPL (Tabela 1). Grobów płaskich nie rozpoznano (Tabela 1).

Grobowce I-XXII

Mogły te występować miały w sześciu grupach. Część z nich posiadać miała nasypy zapewne trapezowate lub trapezoidalne, pozostałe natomiast prostokątne (Tabela 2). Nie jest znana ich orientacja. Miały one długość ok. 7-10 m i szerokość czoła ok. 3,5-6 m (Tabela 2). Nie ma danych na temat ich obstaw kamiennych oraz grobów (Tabele 1, 2). W okolicach stanowiska do dziś obecne jest skupisko kamieni, być może są to pozostałości rzeźbionych mogiłach.

Uwagi: przynależność kulturowa tych mogił może być dyskusyjna.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 11; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 92; M. S. Midgley 1985; 263; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

78. Stare Chrapowo, stan. 54; AZP: 36-07/195

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka.

Przebieg badań: znane było już ono w XIX w. W roku 2011 zostało ono poddane weryfikacji powierzchniowej przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na obszarze stanowiska znajdowały się zapewne dwa grobowce, mające cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowce I-II

Nie są znane ich kształty. Nie ma również informacji na temat ich orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Wiadomo jedynie, że mogiły te posiadały obstawy kamienne. Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2). Obecnie obiekty te nie są dziś czytelne w terenie.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889; G. Dorka 1939, 115; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

79. Stare Czarnowo, stan. -: AZP: 33-07/157

gm. *loco*, pow. Gryfice, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wzgórza Bukowe.

Przebieg badań: znane było już w XIX w. W tamtym okresie zostało ono zapewne rozkopane. Było one weryfikowane powierzchniowo w 2011 r. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na obszarze ww. stanowiska znajdowały się zapewne trzy grobowce, mające cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obok mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie jest znany jego kształt, rozmiary ani orientacja (Tabela 2). Zapewne posiadał on obstawy kamienne. Wewnątrz niego znajdowały się prawdopodobnie 2 groby, aczkolwiek nie ma pewności czy mają one związek z horyzontem KPL. Obiekty te nie przetrwały do czasów obecnych.

Grób 1?

Nie jest znana lokalizacja tego obiektu względem grobowca. Być może obiekt ten miał konstrukcję kamiennej skrzyni. Wewnątrz tego obiektu znajdować się miał szkielet ułożony w pozycji skurczonej (Tabela 3). Prawdopodobnie nie było przy nim zabytków ruchomych (Tabela 3).

Grób 2?

Obiekt ten skonstruowany miał być podobnie jak ww. Umiejscowiony był w jego sąsiedztwie. Brak informacji na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w obiekcie tym odkryto ośkę (Tabela 3).

Uwagi: afiliacja kulturowa ww. obiektów jest niejednoznaczna. W rzeczywistości KAK lub KP?

Grobowce II-III

Brak danych na temat ich kształtu, orientacji i rozmiarów (Tabela 2). Brak także informacji o ewentualnych grobach wewnątrz (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889; 19; L. Kozłowski 1921; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

80. Sulibórz, stan. -; AZP: 32-15/9

gm. Recz, pow. Choszczno, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Ińskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: odkryte zostało przez A. Stubenraucha w 1894 r. W 2001 r. było ono natomiast weryfikowane powierzchniowo przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden grobowiec, posiadający cechy bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Brak jakichkolwiek danych na temat grobów płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to forma zbudowana na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Posiadała ona orientację E-W, z czołem na skierowanym na E (Tabela 2). Długość mogiły oszacowano na ok. 40 m, natomiast jej szerokości na ok. 12 m (czoło?) (Tabela 2). W ramach mogiły odkryto co najmniej 1 grób (Tabele 1, 2). Grobowiec nie zachował się do czasów współczesnych.

Grób 1

Znajdował się on w części czołowej grobowca. Miał on konstrukcję skrzynki kamiennej. Brak danych na temat orientacji grobu i wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji o szczątkach ludzkich i wyposażeniu.

Uwagi: przynależność kulturowa tego grobu może być dyskusyjna. KAK, KP?

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 160.

d) Literatura

W. Chmielewski 1952, 43, K. Siuchniński 1969, 98; M. S. Midgley 1985, 263; R. Zych 2002, kar.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski.

81. Sulkowo, stan. 1; AZP: 32-11/171

gm. Stargard Szczeciński, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: stanowisko to znane było już w XIX w. Próbę weryfikacji stanowiska podjęli A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Badania prowadzili w 2011 r.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdowały się prawdopodobnie bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w pobliżu tej mogiły (Tabela 1).

Grobowce

Nie są znane kształty tych mogił ani ich orientacja i wymiary (Tabela 2). Jedynym śladem po tych konstrukcjach były zniszczone kamienne elementy. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obecnie pozostałości mogił nie są czytelne w terenie.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 20; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 119, 126; G. Dorka 1939, 195; K. Siuchniński 1969, 128; M. S. Midgley 1985, 264; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

82. Swochowo, stan. 1; AZP: 35-06/93

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Dno małej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: najstarsze informacje o nim pochodzą z XIX w. W 1996 r. było ono badane powierzchniowo w ramach AZP. Następnie w 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewska i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się zapewne cztery mogiły, które posiadały cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-IV

Obiekty te miały kształt zapewne trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie są znane ich orientacja, jak

i wymiary (Tabela 2). Posiadały one zapewne obstawy kamienne. Brak informacji na temat grobów (Tabele 1, 2). Mogiły nie przetrwały do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1195.

d) Literatura

E. Walter 1889, 20; R. Holsten, G. Zahnow 1902, 119, 126; G. Dorka 1939, 195; K. Siuchniński 1969, 128; M. S. Midgley 1985, 264; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabel 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

83. Swochowo, stan. 2; AZP: 35-06/90

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: znane było ono już w XIX w. W 1996 r. badano je w ramach AZP. Następnie w 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się zapewne jeden grobowiec, być bezkomorowy KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogila ta miała mieć kształt prostokąta (Tabela 2). Brak danych na temat jej orientacji (Tabela 2). Nie był to obiekt imponujący, mierzył ok. 8 m długości i miał ok. 4 m szerokości (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Mogila nie przetrwała do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1195.

d) Literatura

E. Walter 1889, 159; R. Holsten, G. Zahnow 1902, 119-120; G. Dorka 1939, 195; K. Siuchniński 1969, 128; M. S. Midgley 1985, 264; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabel 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

84. Swochowo, stan. 42; AZP: 35-07/129

gm. Bielice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: znane było ono co najmniej od II poł. XIX w. W 2011 r. było ono weryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Na stanowisku tym funkcjonował zapewne jeden grobowiec, być bezkomorowy KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogila skonstruowana została na planie prostokąta (Tabela 2). Zorientowana jest ona wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Długość jej oszacowano na ok. 15-20 m, natomiast szerokość na ok. 3-3,5 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał zapewne konstrukcję kamienną w postaci obstaw. Brak

danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Mogiła ta, mimo pewnych zniszczeń, przetrwała do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 1195?

d) Literatura

E. Walter 1889, 159; R. Holsten, G. Zahn 1920, 119-120; G. Dorka 1939, 195; K. Siuchniński 1969, 128; M. S. Midgley 1985, 264; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabel 1; 2011b, 120, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011b, 20.

85. Świerzno, stan. 1; AZP: 19-09/46

gm. *loco*, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Gryficka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: w 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym znajdował się pierwotnie jeden grobowiec o cechach bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich znajdujących się w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak danych na temat kształtu, orientacji, rozmiarów i cech konstrukcyjnych tej domniemanej mogiły (Tabela 2). Nie ma informacji o grobach (Tabele 1, 2). Do czasów współczesnych nie zachowały się jakiegokolwiek świadectwa tej mogiły.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 308; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

86. Trzebień, stan. 1; AZP: 35-11/116

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: w 2011 r. zostało ono zweryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym sezonie przeprowadzono na jego terenie prospekcję lotniczą.

b) Źródła

Być może na stanowisku tym istniały w przeszłości grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obecnych obok hipotetycznych mogił (Tabela 1).

Grobowce

Nie ma informacji na temat kształtu mogił ani ich orientacji (Tabela 2). Nie wiadomo jakie mogły mieć one rozmiary (Tabela 2). Świadectwem ich istnienia wydają się być jedynie liczne skupiska materiału kamiennego o zróżnicowanej frakcji. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Pozostałości domniemanych grobowców zachowały się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

87. Ulikowo, stan. 33; AZP: 32-11/105

gm. Stargard Szczeciński, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: znane jest ono co najmniej od poł. XIX w. W roku 2011 przeprowadzono jego weryfikację powierzchniową. Badaniami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się konstrukcje kamienne (grobowce?), niemniej ich związek z KPL wydaje się być tylko teoretyczny (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich znajdujących się przy hipotetycznych mogiłach (Tabela 1).

Grobowce I-II?

Zidentyfikowano krąg kamienny, w ramach którego znajdowały się dwie konstrukcje, być może mogiły zorientowane wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Były to w zasadzie nasypy kamienne. Długość ich wynosiła ok. 10 i 14 m (Tabela 2). Brak śladów informacji odnośnie jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2). Obiekty te zachowały się do czasów współczesnych.

c) Literatura

E. Walter 1889, 13; L. Kozłowski 1921; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

88. Ulikowo, stan. 34; AZP: 32-11/106

gm. Stargard Szczeciński, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Nowogardzka. Gleby piaszczystych.

Przebieg badań: w roku 2011 przeprowadzono na jego obszarze badania powierzchniowe. Pracami tymi kierowali A. Matuszewska i M. Szydłowski z KA IHiSM US. Stanowisko to nie było badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym zidentyfikowano kilka prawdopodobnych mogił, które mają cechy bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Szczątkowe informacje posiadamy dla cztery z nich. Brak informacji na temat grobów płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce I-IV

Kształt tych obiektów nie jest jasny. Były to prawdopodobnie wydłużone nasypy kamiennoziemne o orientacji NE-SW (Tabela 2). Znane są wymiary tych konstrukcji: 15 x 3,5 m, 30 x 3 m, 15 x 3 m oraz 40 x 3 m (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2). Obiekty te przetrwały do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

89. Warszyn, stan. 1; AZP: 37-12/28

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Choszczeńskie. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: pierwsze informacje na temat tego stanowiska pochodzą z pocz. XX w. Prac wykopaliskowych nie prowadzono. W 1992 r. miały tam miejsce badania powierzchniowe w ramach AZP. Następnie w 2011 r. zostało ono zweryfikowane powierzchniowo przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. Równoległe wykonano badania lotnicze, którymi kierowali .

b) Źródła

Prawdopodobnie znajdowały się tam co najmniej trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak wzmianek na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-III

Były to konstrukcje w kształcie prostokąta lub trapezu (Tabela 2). Zorientowano je wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Nie są znane natomiast ich rozmiary (Tabela 2). Obiekty te posiadały zapewne obstawy kamienne, nie wiadomo natomiast nic na temat grobów (Tabele 1, 2). Rzeczony mogiły nie zachowały się do czasów współczesnych.

c) Miejsce przechowywania materiałów/dokumentacji

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 3143.

d) Literatura

E. Walter 1889, 16; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115, 121-122, 125; G. Dorka 1939, 204; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 129; M. S. Midgley 1985, 264; R. Zych 2002, kat.; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

90. Warszyn, stan. 2; AZP: 37-12/27

gm. Dolice, pow. Stargard Szczeciński, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Pojezierze Choszczeńskie. Stok małej doliny. Gleby piaszczyste i gliniaste.

Przebieg badań: w 1992 r. było ono badane powierzchniowo w ramach AZP. Następnie, w 2011 r. było ono weryfikowane przez A. Matuszewską i M. Szydłowskiego z KA IHiSM US. W tym samym roku przeprowadzono tam prospekcję lotniczą. Stanowiska nie badano wykopaliskowo.

b) Źródła

Dane archiwalne wymieniają dwóch grobowcach, najprawdopodobniej bezkomorowych mogiłek KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-II

Miały mieć one kształt prostokąta lub trapezu (Tabela 2). Nie są znane ich orientacja ani wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnych grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Arch. MN w Szczecinie, t. nr 3143.

d) Literatura

E. Walter 1889, 16; R. Holsten, G. Zahnow 1920, 115, 121-122, 125; G. Dorka 1939, 204; W. Chmielewski 1952, 43; K. Siuchniński 1969, 129-130; M. S. Midgley 1985; 264.

91. Wrzosowo, stan. -; AZP: 18-08/-

gm. Kamień Pomorski, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wybrzeże Trzebiatowskie. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: brak informacji na temat badań powierzchniowych i wykopaliskowych.

b) Źródła

Na stanowisku tym obecne miały być dwa grobowce, mające cechy bezkomorowych mogił KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak dokładnych danych na temat kształtu grobowca (prostokąt?) (Tabela 2). Miał on orientację N-S i wymiary ok. 22 x 6,3 m¹²⁵ (Tabela 2). Zbudowany był on z dużych głazów polodowcowych. Brak informacji odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

Grobowiec II

Nie są znane kształt, orientacja ani wymiary tego grobowca (Tabela 2). Brak informacji odnośnie ewentualnych grobów (Tabele 1, 2)

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Cnotliwy 1966, 321-322; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

92. Zastań, stan. -; AZP: -

gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyspa Wolin. Brak dokładnej lokalizacji.

Przebieg badań: stanowisko wspominane w źródłach archiwalnych z I poł. XX w.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich (Tabela 1). Obiekt został zniszczony.

Grobowiec I

Brak informacji na temat kształtu tej konstrukcji (Tabela 2). Brak jest danych na temat jej orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak bliższych informacji na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w kontekście pozostałości mogiły natrafiono na fragmenty bogato zdobionej amfory z kolankowatym uchem.

---

¹²⁵ Po przeliczeniu ze stóp pruskich, tj. 70 x 20 (por. E. Cnotliwy 1966, 321-322).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

K. Siuchniński 1969, 192.

93. Żabów, stan. 1; AZP: 35-08/23

gm. Pyrzyce, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

e) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Brzeg wysoczyzny dużej doliny. Gleby gliniaste.

Przebieg badań: najstarsze informacje na jego temat pochodzą z XIX w. Badania w ramach AZP prowadzono na jego terenie w roku 1984.

f) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się zapewne jeden grobowiec, który posiadał cechy bezkomorowej mogiły KPL (Tabela 1). Nie ma żadnej informacji o grobach płaskich obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to najprawdopodobniej konstrukcja w kształcie zapewne trapezu (Tabela 2). Brak jest danych na temat jej orientacji i wymiarów (Tabela 2). Mogiła ta posiadała nasyp ziemny, który ograniczony był obstawami kamiennymi. Brak danych odnośnie grobów (Tabele 1, 2).

g) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

h) Literatura

E. Walter 1889; L. Kozłowski 1921; G. Dorka 1939, 187; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

94. Żałęcino, stan. 1; AZP: 35-11/113

gm. Dolice, pow. Pyrzyce, woj. zachodniopomorskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Pyrzycka. Terasa nadzalewowa dużej doliny. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: znane było ono już w I poł. XIX w. Badań wykopaliskowych nie przeprowadzono. Badania w ramach AZP przeprowadzono w 1985 r.

b) Źródła

Wg danych archiwalnych istniały tam co najmniej trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma wzmianek o grobach płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowce I-III

Zapewne miały one kształt wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Nie są znane ich orientacja i rozmiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

E. Walter 1889, 14; R. Holsten, G. Zahn 1920, 118, 126; K. Siuchniński 1969, 130; M. S. Midgley 1985, 265; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Table 1; A. Matuszewska, M. Szydłowski 2011.

Mazowsze

1. Rybno, stan. 1; AZP: 56-57/1

gm. Rybno, pow. sochaczewski, woj. mazowieckie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Równina Kutnowska¹²⁶. Płaskie wyniesienie. Gleby gliniasto-piaszczyste.

Przebieg badań: było ono badane wykopaliskowo przez K. Jażdżewskiego w 1935 r.

b) Źródła

Na stanowisko tym znajdował się co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1).

Brak danych na temat grobów płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Zbudowany był on na planie wydłużonego trapezu i zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Czoło tego grobowca skierowane było na E (Tabela 2). Mierzył on zapewne ok. 40-50 m długości, zaś szerokość jego czoła wynosiła ok. 9 m (Tabela 2). Opisywana mogiła posiadała kamienne obstawy w postaci głazów (o średnicy do 1 m) oraz nasyp ziemny. Ściana N i S były nieco odmienne. Zasadniczo cała ściana N zbudowana była z dużych głazów, podczas gdy kilkunastometrowy odcinek ściany S (w pobliżu czoła) zbudowany był z wyraźnie mniejszych, aczkolwiek gęsto umiejscowionych względem siebie kamieni. Grobowiec też posiadał nasyp ziemny (gliniasto-piaszczysty). W części czołowej odkryto wydłużony bruk kamienny i trzy groby¹²⁷ (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w nasypie odkryto fragmenty ceramiki i krzemienie¹²⁸.

Bruk kamienny

Miał on kształt prostokąta i zorientowany był zgodnie z osią dłuższą grobowca, tj. E-W. Mierzył on ok. 17 x 2,5 x 1,25 m (Tabela 2).

Materiał ruchomy: w warstwie bruku, ok. 11 m od czoła grobowca odkryto jeden fragment puchara.

Grób 1

Znajdował się on w obrębie ww. bruku kamiennego. Usytuowany był on ok. 4,5 m E od czoła grobowca. Jego orientacja nie została określona (Tabela 2). Szczątków ludzkich nie znaleziono.

---

¹²⁶ Magdalena S. Midgley (1985, 234) błędnie lokalizuje to stanowisko na Kujawach (por. B. Matraszek 2006, 247).

¹²⁷ W nasyp tego grobowca wkopano ponadto dwa groby KAK oraz jeden ciałopalny z wczesnego średniowiecza (K. Jażdżewski 1936, 132-133; B. Matraszek 2006, 256).

¹²⁸ Część z tych materiałów związana była zapewne z KAK lub KCSz (por. B. Matraszek 2006, 250).

Materiał ruchomy: z grobem tym związane były zabytki ruchome: flaszka z kryzą i topór z guzikowatym obuchem (Tabela 3).

Grób 3

Odkryty został on poniżej wspomnianego prostokątnego bruku. Znajdował się ok. 12 m od czoła grobowca i ok. 0,9 m od jego S ściany. Zorientowany był on poprzecznie do osi dłuższej grobowca, tj. N-S, z minimalnym odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Wymiary jego określono na ok. 2 x 0,7-0,3 m (Tabela 2). Szczątki ludzkie nie zachowały się¹²⁹ (Tabela 3). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 4

Znajdował się on ok. 9 m od czoła grobowca i ok. 1 m od jego ściany S. Była to pojedyncza warstwa kamieni o wymiarach ok. 2,4 x 1,1-0,5 m (Tabela 2). Grób miał orientację taką samą jak grób 3, tj. N-S, z minimalnym odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Wewnątrz tego założenia nie natrafiono ani na szczątki ludzkie ani wyposażenie.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

PMA w Warszawie.

d) Literatura

K. Jażdżewski 1936, 191-192, 294-295, W. Chmielewski 1952, 97; M. S. Midgley 1985, 26, 121, 140, 195-196, 234; R. Zych 2002, kat.; B. Matraszek 2006, 247-258; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 119, Table 1.

---

¹²⁹ Zdaniem K. Jażdżewskiego zmarły mógł mieć głowę skierowaną na S. Wskazywać miał na to kształt grobu – szersza ściana S w stosunku do N (K. Jażdżewski 1936, 191-192; por. B. Matraszek 2006, 254).

Dolny Śląsk

1. Muszkowice, stan. 18; AZP: 90-28/93

gm. Ciepłowody; pow. Ząbkowice Śląskie, woj. dolnośląskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie. Silnie eksponowana płyta wysoczyznowa.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1995 r. przez L. Kamińskiego. Badania wykopaliskowe prowadzono tam w latach 2001-05. W latach 2010-11 było ono badane metodą geomagnetyczną (ok. 1000 m²).

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto sześć bezkomorowych grobowców KPL, spośród których jeden został przebadany wykopaliskowo (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obecnych obok grobowców (Tabela 1).

Grobowiec I

Był to grobowiec zbudowany zapewne na planie wydłużonego trapezu, który miał orientację E-W (Tabela 2). Czoło jego znajdowało się od strony E (Tabela 2). Mogiła mierzyła co najmniej ok. 29 m długości, a szerokość jej podstawy wynosiła ok. 7,7 m¹³⁰ (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienną obstawę i nasyp ziemny, zachowany w części czołowej na wysokości ok. 1,2 m.

Grobowiec II

Mogiła ta usytuowana była ok. 50 m na NW od grobowca I i została również wzniesiona na planie wydłużonego trapezu (Tabela 2). Mierzyła ona ok. 36 m długości, zaś szerokość jej czoła wynosiła ok. 9 m. Zachowany nasyp w części czołowej miał ok. 1,4 m wysokości (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienne obstawy. Obstawy w tym grobowcu były różnej wielkości, największe rozpoznano w części czołowej, najmniejsze w wierzchołkowej. Były to głównie bazalty i granity-eratyki. Poniżej mogiły odkryto ślady orki. Koncentrowały się one w dwóch miejscach. Nad jedną taką zaoraną warstwą znajdował się grób (Tabela 1). Ponadto w części czołowej zidentyfikowano jamę z obstawą kamienną.

Material ruchomy: w nasypie grobowca zidentyfikowano jedynie nieliczne fragmenty naczyń i krzemienie. Ponadto w części wierzchołkowej grobowca, we wspomnianej wyżej jamie, odkryto szczątki zwierzęce.

---

¹³⁰ Grobowce I i III były badane metodą geomagnetyczną. Pozwoliła ona ustalić, iż pierwotnie mogły być one większe, tj. ich długość mogła wynosić ok. 35 m, a szerokość czoła ok. 9-10 m (M. Furmanek, A. Przybył 2011, 25).

Grób 1

Położony był on około 3,5 m od ściany czołowej grobowca. Tak jak wspomniano, znajdował się on nad warstwą orki, dokładnie na jej środku. Nie stwierdzono jamy grobowej ani konstrukcji kamiennej. Szczątki ludzkie zachowały się bardzo słabo. Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Wiadomo jedynie, iż był on ułożony z głową skierowaną na W, być może w pozycji wyprostowanej (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie znaleziono wyposażenie, tj. puchar oraz dzban (Tabela 3).

Grobowiec III

Znajdował się on ok. 12,5 m na SW od grobowca I. Była to mogiła trapezowata o orientacji E-W (czoło skierowane na E) (Tabela 2). Jej zachowana długość wynosiła ok. 14,4 m, natomiast szerokość czoła ok. 5,5 m (Tabela 2). Miała ona obstawę kamienną i nasyp ziemny.

Grobowiec IV

Konstrukcja ta położona była ok. 12,5 m na SE od grobowca III. Miała ona także kształt trapezu zorientowanego E-W (Tabela 2). Długość zachowanego nasypu wynosiła ok. 28 m, zaś szerokość czoła mogiły ok. 7 m (Tabela 2). Grobowiec posiadał obstawę kamienną.

Grobowiec V

Mogiła ta usytuowana była ok. 10 m na S od grobowca IV, w stosunku do którego była niemal idealnie równoległa, zorientowana E-W (Tabela 2). Długość jej ustalono na ok. 29,5 m, a szerokość czoła na ok. 7,4 m (Tabela 2). Mogiła posiadała nasyp ziemny i obstawę kamienną. Nie ma informacji na temat grobów w jej wnętrzu.

Grobowiec VI

Grobowiec ten był z kolei położony ok. 10 m na SW od wierzchołka grobowca ok. 5. Była to także konstrukcja trapezowata o orientacji E-W (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 28 m, a szerokość czoła ok. 7,5 m (Tabela 2). Posiadała ona nasyp ziemny i obstawę kamienną. Brak danych o grobach.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IA UW.

d) Literatura

W. Wojciechowski, P. Cholewa, A. Limisiewicz 2002, 177-186; P. Cholewa, W. Wojciechowski, A. Limisiewicz 2003, 119-124; 2004, 43-51; 2008, 95-106; W. Wojciechowski, P. Cholewa 2006, 235-245; 2011, 91-107; M. Furmanek, A. Przybył 2011, 24-25; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 117; Table 1

2. Muszkowice, stan. 25; AZP: 90-28/93

gm. Ciepłowody; pow. Ząbkowice Śląskie, woj. dolnośląskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie.

Przebieg badań: stanowisko to odkryto w 2012 r. podczas laserowego skanowania powierzchni metodą LiDAR/ALS.

b) Źródła

Na stanowisku tym rozpoznano sześć bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich obecnych obok grobowców (Tabela 1).

Grobowce I-VI

Były to grobowce zbudowane zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu, o orientacji E-W lub/i SE-NW (Tabela 2). Czoła ich zwrócone były zapewne na E lub/i SE-NW (Tabela 2). Brak danych o wymiarach mogił. Konstrukcje te posiadały zapewne pierwotnie kamienne obstawy.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IA UW.

d) Literatura

A. Przybył 2014.

3. Muszkowice, stan. 48; AZP: 90-28/93

gm. Ciepłowody; pow. Ząbkowice Śląskie, woj. dolnośląskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie.

Przebieg badań: odkryto je w 2012 r. podczas laserowego skanowania powierzchni metodą LiDAR/ALS (A. Przybył 2014).

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto pięć bezkomorowych grobowców KPL, spośród których tylko dwa były dość dobrze zachowane. Nie były one badane wykopaliskowo (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce I-II

Były to grobowce zbudowane zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu. Bliższa ich orientacja nie jest znana, zapewne nawiązywała ona do układu E-W lub/i SE-NW (Tabela 2). Czoła tych mogił zwrócone były w stronę E lub/i SE (Tabela 2). Brak informacji na temat ich rozmiarów. Obiekty te miały najprawdopodobniej obstawę kamienną.

Grobowce III-V

Przypuszczalnie obiekty te były skonstruowane pierwotnie podobnie do mogił I-II. Zapewne miały też podobną orientację E-W lub/i SE-NW, z czołami zwróconymi na E lub/i SE-NW (Tabela 2). Brak danych na temat ich rozmiarów. Być może posiadały pierwotnie konstrukcję kamienną.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IA UW.

d) Literatura

A.Przybył 2014.

Grupa południowo-wschodnia

Małopolska

1. Antopol, stan. -; AZP: 77-78/-

gm. Nałęczów, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) **Informacje o stanowisku**

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Kulminacja wyniesienia. Brak dokładnej lokalizacji. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryto je w 1903 r.. Zaraz potem zostało ono przebadane przez H. Wiercińskiego.

b) **Źródła**

Na stanowisku zarejestrowano prawdopodobnie jedną bezkomorową mogiłę KPL i towarzyszące jej groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I?

Mogiła ta zbudowana była na planie owalu o wymiarach ok. 9 x 7,1 m (Tabela 2). Obiekt ten posiadał kamienny płaszcz o grubości od ok. 0,1 m do 0,2 m. Brak danych na temat nasypu ziemnego. Poniżej kamiennego płaszcza zarejestrowano sześć grobów (Tabele 1, 2).

Grób 2

Obiekt ten znajdował się w centralnej części owalnego grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Nie są znane jego wymiary (Tabela 2). Obiekt ten posiadał kamiennej (wapiennej) obstawy i miał charakter skrzyni. Wewnątrz niego znaleziono szczątki kobiety (Tabela 3). Brak danych na temat układu szczątków oraz wyposażenia grobu.

Grób 4

Grób ten zlokalizowany był na SE od grobu 2, tuż obok krawędzi grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi N-S (Tabela 2). Była to konstrukcja w typie skrzyni zbudowanej z materiału wapiennego. Nie są znane rozmiary tego obiektu (Tabela 2). Wewnątrz niego odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową ułożoną w kierunku N (Tabela 3). Nie jest znana ani płeć ani wiek zmarłego.

Materiał ruchomy: w pobliżu obojczyka zmarłego zidentyfikowano sześć paciorków kościanych (Tabela 3).

Grób 7

Obiekt ten znajdował się na NE od grobu 2 i miał on orientację E-W (Tabela 2). Grób miał konstrukcję kamiennej (wapiennej) skrzyni. Brak danych na temat jej wymiarów. Brak także informacji na temat szczątków i wyposażenia.

Grób 8

Był to obiekt znajdujący się na N od grobu 7. Miał on prostokątny kształt i zorientowany był on wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Pod względem konstrukcyjnym nie różnił się on zasadniczo od sąsiednich grobów. Brak informacji dotyczących wymiarów obiektu. Wewnątrz odkryto bezładnie rozłokowane szczątki ludzkie (Tabela 3).

Materiał ruchomy: funkcję wyposażenia pełnił zapewne wiórowiec drapaczowaty¹³¹ z nieokreślonego surowca (Tabela 3).

Grób 9

Obiekt ten zlokalizowany był w kierunku NW od grobu 2. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Zapewne była to konstrukcja kamienna w typie skrzyni. Brak danych na temat jej wymiarów. Nie ma informacji o szczątkach ludzkich ani wyposażeniu.

Grób 11

Grób ten znajdował się na NW od grobu 9, tuż obok krawędzi grobowca. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Była to konstrukcja kamienna w typie skrzyni. Brak informacji odnośnie jej rozmiarów. Nie ma także danych na temat szczątków ludzkich, jak i wyposażenia.

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Poza strefą domniemanego grobowcem KPL zidentyfikowano kilka grobów, które były usytuowane w różnych partiach stanowiska.

Grób 1

Obiekt ten znajdował się na N od grobowca. Miał on kształt prostokąta i orientację E-W (Tabela 4). Nie stwierdzono obecności kamiennej skrzyni. Wiadomo tylko, że grób ten przykryty był kamiennym płaszczem. Brak danych na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w grobie tym znajdował się zapewne toporek kamienny oraz prawdopodobnie wiór krzemienisty z nieznanego surowca (Tabela 5).

Grób 3

Obiekt ten znajdował się z kolei na S od hipotetycznej mogiły i zorientowany był on wzdłuż osi E-W (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 4). Miał on zapewne kształt prostokąta. Nie była to konstrukcja w typie skrzyni, nie stwierdzono obecności jakichkolwiek obstaw kamiennych. Zarejestrowano jedynie kamienny płaszcz. Poniżej niego natrafiono na rozdrobnione szczątki ludzkie. Sposób ułożenia zmarłego nie jest znany. Nie wiadomo jakiej był on płci i wieku.

Materiał ruchomy: w pobliżu kości czaszki odkryto wiórowiec drapaczowaty¹³² (Tabela 5). Nie jest znany surowiec z jakiego został on wykonany.

---

¹³¹ W pracy źródłowej przedmiot ten określony został jako w (H. Wierciński 1905, 86, Fig. 78; L. Gajewski 1949, 94; por. J. Libera, A. Zakościelna 2006, 150, Tabela 2a).

¹³² W pracy źródłowej przedmiot ten określony był jako krzemienista piłka lub grot (H. Wierciński 1905, 86, Fig. 77; L. Gajewski 1949, 94; por. J. Libera, A. Zakościelna 2006, 150, Tabela 2a).

Grób 5

Obiekt ten znajdował się zapewne kilkanaście m w kierunku W od grobowca. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Nie posiadał on żadnych obstaw kamiennych, a jedynie rodzaj płaszcz. Nie są znane jego wymiary. Pod nim znajdował się szkielet należący do dorosłej kobiety, leżącej w pozycji wyprostowanej (Tabela 5).

Materiał ruchomy: grób był bogato wyposażony. W pobliżu prawej ręki zmarłej odkryto fłaszę z kryzą, narzędzie kościane, szydło kościane, dwa paciorki kościane oraz odłupek krzemieny z nieokreślonego surowca (Tabela 5).

Grób 6

Grób ten zlokalizowany był mniej więcej w połowie odległości między grobami 1 i 5. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Była to konstrukcja pozbawiona elementów obstaw kamiennych. Zidentyfikowano jedynie płaszcz, pod którym nie znaleziono ani szczątków ludzkich ani materiałów ruchomych.

Grób 10

Obiekt ten znajdował się z kolei na S od grobu 3. Miał on również orientację E-W (Tabela 4). Brak danych na temat kamiennych obstaw, zidentyfikowano jedynie fragmenty płaszcz. Poniżej niego nie odkryto ani szczątków ludzkich ani zabytków.

Groby 12-14

Groby te położone były w zwartym skupisku. Skupisko to położone było na E od grobu 10. Obiekty te nie miały obstaw kamiennych. Były one przykryte wspólnym płaszczem. Miały one różną orientację (tj. 12 – N-S; 13 – SE-NW i 14 – NE-SW) (Tabela 4). Brak danych na temat ich rozmiarów. Grób 13 znajdował się miał powyżej grobu 14. Brak precyzyjnych danych na temat szczątków ludzkich. W jednym z grobów (13 lub 14) znajdować się miały fragmenty czaszki (Tabela 5).

Materiał ruchomy: zapewne elementem wyposażenia grobu 14 była siekiera z krzemienia święciechowskiego¹³³ (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

H. Wierciński 1905, 81-88; L. Gajewski 1949, 92-94; J. Libera, A. Zakościelna 2006, 135-169; D. Król 2011, 18-19, 38.

---

¹³³ W pracy źródłowej narzędzie to określone zostało jako dłutko (H. Wierciński 1905,86; L. Gajewski 1949, 96; por. J. Libera, A. Zakościelna 2006, 140-141, Tabela 2a).

2. Broniszowice, stan. 5; AZP: 85-69

gm. Bodzechów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Szczyt pagórka, ponad krawędzią doliny rzeki Kamienna. Gleby lessowe. Odkrył je w 1970 r. J. T. Bąbła. Następnie ten sam badacz badał je wykopaliskowo w latach 1992 i 1995. Przebadano wówczas obszar 387 m².

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się pierwotnie dwa bezkomorowe grobowce KPL, ale tylko jeden z nich został przebadany wykopaliskowo (Tabela 1). Grobów płaskich nie rozpoznano (Tabela 1).

Grobowiec I

Obiekt ten zbudowany był na planie wydłużonego trapezu (Tabela 2). Był on zorientowany wzdłuż osi E-W, z niewielkim odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Czoło mogiły znajdowało się od strony E. Jej pierwotną długość oszacowano na ok. 25-30 m (Tabela 2). Szerokość czoła grobowca wynosić mogła ok. 10 m (Tabela 2). Nie ma informacji na temat szerokości wierzchołka. Grobowiec ten posiadał m.in. obstawę kamienną i nasyp ziemny. Pozostałością po obstawie stanowił rozdrobniony, różnorodny materiał kamienny (np. granit, wapień, piaskowiec, kwarc i skały narzutowe). W ramach mogiły odkryto 3 groby (pierwotne i wtórne), a także konstrukcję drewnianą (Tabele 1, 2, 3). W pobliżu czoła grobowca odkryto ponadto pozostałości po ogniskach (Tabela 1).

Materiał ruchomy: w kontekście grobowca odkryto bardzo liczne fragmenty naczyń (np. fłasz z kryzą, amfor i pucharów) oraz krzemieni (np. drapaczy, łuszczni, tłuków, odłupków, łuszczek i wiórków), głównie z surowca czekoladowego oraz, w mniejszej ilości, wołyńskiego. Odkryto także szczątki zwierząt, przy czym ich związek z KPL nie jest jasny.

Grób 1 (szkielet 1)¹³⁴

Grób ten znajdował się on tuż obok czoła grobowca i ok. 5 m od jego S ściany. Nie zarejestrowano jamy grobowej ani żadnej konstrukcji kamiennej. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej wzdłuż osi E-W, z głową skierowaną na W (Tabela 3). Był to zapewne osobnik płci męskiej w wieku ok. 35-45 lat (*maturus*) (Tabela 3). Przy szczątkach nie natrafiono na wyposażenie¹³⁵. Pochówek miał prawdopodobnie charakter wtórny (Tabela 2, 3).

¹³⁴ Numeracja szkieletów wg J. T. Bąbła (2006, 275, Ryc. 4; por. D. Król 2011, 39).

¹³⁵ W pobliżu grobowca znaleziono czworościenną siekierę z krzemienia świeciechowskiego, która zdaniem J. T. Bąbła (2006, 273) mogła pochodzić z któregoś z grobów.

Grób 2 (szkielet 2)

Zlokalizowany był on ok. 12 m od czoła grobowca i ww. szkieletu. Podobnie jak w przypadku grobu 1 nie zarejestrowano ani jamy grobowej¹³⁶ ani kamiennych obstaw. Słabo zachowane szczątki ludzkie leżały bezpośrednio na warstwie płyt kamiennych, znajdujących się na pierwotnym poziomie gruntu. Płeć oraz wiek zmarłego nie są znane. Obok szczątków nie natrafiono na wyposażenie.

Grób 3 (szkielet 3)

Obiekt ten znajdował się ok. 5,5 m od czoła grobowca i ok. 1 m od jego południowej ściany. Odległość od grobu 2 wynosiła natomiast ok. 4 m. Grób zorientowany był zgodnie z osią dłuższą grobowca, tj. SE-NW (Tabela 2). Miał on obstawę kamienną o wymiarach ok. 1,8 x 0,8 m (Tabela 2). Zmarły położony został na warstwie płyt kamiennych. Leżał on na wznak z głową skierowaną na NW (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków odkryto kilka fragmentów naczyń KPL, w tym większy fragment flaszki z kryzą, który znajdował się obok głowy zmarłego (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana

Konstrukcja ta znajdowała się w części czołowej grobowca, tuż przy ścianie E. Był to obiekt słupowy w kształcie prostokąta o wymiarach ok. 4 x 2 m i orientacji SE-NW (Tabela 2). Podczas badań zarejestrowano 13 dołków posłupowych o średnicy ok. 0,15 – 0,33 m. W obrębie tej konstrukcji odkryto warstwę ogniska.

Materiał ruchomy: We wnętrzu wspomnianej konstrukcji natrafiono na skupisko kamieni oraz polepy. Zarejestrowano w nim m.in. kamień żarnowy oraz fragmenty naczyń.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. T. Bąbel 1975, 531-580; 1998, 9-30; 2006, 271-288; M. Florek 2008, 98; D. Król 2011, 18, 39; S. Rzepecki 2011a, 95, Table 1; 2011b, 113, Table 1.

3. Chruszczów-Kolonia, stan. 1; AZP: 76-78/-

gm. Nałęczów, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Płaskowyż Nałęczowski. Krawędź doliny. Ekspozycja SE. Gleby lessowe.

Przebieg badań: zostało ono odkryte przypadkowo w 1955 r. W następnym roku podjęto tam badania wykopaliskowe, które kontynuowano też w sezonie 1957. Kierował nimi J. Gurba.

---

¹³⁶ Jerzy T. Bąbel (2006, 283-284) sugeruje, iż jama taka mogła ulec zniszczeniu.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). W jego bezpośrednim sąsiedztwie oraz kilkadziesiąt m dalej, odkryto ponadto skupiska grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Był to obiekt o trudnym do określenia kształcie (prostokąt?) (Tabela 2). Mogła ta posiadała rodzaj kamiennego płaszcza o powierzchni ponad 25 m². Grobowiec zorientowany był mniej więcej E-W (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Poniżej kamiennego płaszcza znajdowały się cztery groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się we E części założenia i był zorientowany E-W (Tabela 2). Był on położony poniżej nasypu kamiennego grobowca. Poniżej tego nasypu stwierdzono obecność dwóch warstw kamieni związanych bezpośrednio z konstrukcją grobu. Obiekt ten miał wymiary ok. 3 x 1,2 m (Tabela 2). Wewnątrz niego odkryto szczątki ludzkie, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 3). Nie stwierdzono obecności darów grobowych.

Grób 21

Obiekt ten położony był ok. 2 m na SW od grobu 1. Zorientowany był on także E-W (Tabela 2). Tak, jak grób 1 znajdował się on poniżej warstwy kamiennej grobowca. Pod tą warstwą odkryto inny płaszcz kamienny, związany już bezpośrednio z grobem. Miał on wymiary ok. 1,6 x 1 m (Tabela 2). Poniżej niego, w grobie, odkryto szczątki ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 3).

Material ruchomy: wyposażenie grobu stanowił kubek *ansa lunata* (Tabela 3). Znajdował się on ok. 0,1 m na S od czaszki zmarłego.

Grób 22

Grób ten znajdował się ok. 2,5 m na N od grobu 21. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Obiekt ten miał wymiary ok. 2 x 1,5 m (Tabela 2). Posiadał on warstwę kamienną, poniżej której odkryto słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły leżał pierwotnie w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną w kierunku W (Tabela 3).

Material ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego odkryto flaszkę z kryzą oraz toporek kamienny, natomiast obok nóg natrafiono na amforę (Tabela 3).

Grób 23

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 5 m na SW od grobu 21. Miał on odmienną do innych grobów orientację, tj. N-S (Tabela 2). Jego wymiary oszacowano na ok. 2,2 x 2,2 m (Tabela 2). Poniżej płaszcza kamiennego odkryto szczątki ludzkie. Zmarły pierwotnie ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N (Tabela 3).

Material ruchomy: brak typowego wyposażenia grobu. Obok szczątków odkryto jedynie kilka fragmentów kości bydłych (Tabela 3).

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Odkryto dwa charakterystyczne skupiska¹³⁷, na których zarejestrowano łącznie 24 groby płaskie.

Skupisko A

Znajdowało się ono w bezpośrednim sąsiedztwie grobowca, na W i N od niego. W ramach tego skupiska stwierdzono obecność 12 grobów.

Grób 14

Grób ten znajdował się tuż przy granicy W mogiły. Był on zorientowany E-W (Tabela 4). Konstrukcja kamienna zachowana była jedynie fragmentarycznie. Nie są znane jej pierwotne wymiary. Poniżej warstwy kamieni natrafiono na szczątki ludzkie, które były ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 4). Nie stwierdzono żadnych darów grobowych.

Grób 15

Obiekt ten zlokalizowany był na NW od mogiły. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni znajdowały się szczątki ludzkie, które leżały w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Brak danych na temat wieku i płci zmarłego.

Materiał ruchomy: grób miał być wyposażony w ceramikę (Tabela 5). Brak bliższych danych na ten temat.

Grób 16

Grób ten znajdował się ok. 2 m na N od grobu 15. Zorientowany był on E-W (Tabela 4). Obiekt ten posiadał kamienny płaszcz o wymiarach ok. 1,2 x 0,7 m (Tabela 4). Poniżej niej odkryto fragmenty kości ludzkich, zapewne dziecka, ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 17

Obiekt ten znajdował się ok. 5 m na W od grobu 16. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Także ten obiekt posiadał warstwę kamieni. Miała ona wymiary ok. 2,3 x 1,3 m (Tabela 45). Poniżej tej warstwy znaleziono fragmenty szczątków ludzkich. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Brak danych na temat jego wieku i płci. Nie stwierdzono obecności wyposażenia.

Grób 18

Obiekt ten znajdował się ok. 2,5 m na S od grobu 15. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Zbudowany był on z płaszcza kamiennego o wymiarach ok. 2,4 x 1,2 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamiennej natrafiono na kości szczątki ludzkie, znajdujące się w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Nie stwierdzono wyposażenia.

---

¹³⁷ Teren pomiędzy skupiskami 1 i 2 został przebadany jedynie wybiórczo. Skupiska te mają charakter umowny.

Grób 19

Obiekt ten znajdował się ok. 2 m na W od grobu 16. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Posiadał on także rodzaj płaszcza kamiennego o wymiarach ok. 3 x 1 m (Tabela 4). Poniżej niego fragmenty szczątków ludzkich. Zmarły położony był pierwotnie w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Obiekt pozabawiony był zabytków ruchomych.

Grób 20

Obiekt ten położony był ok. 4 m na S od grobu 19. Miał on również orientację E-W (Tabela 4). Grób ten posiadał kamienny płaszc o wymiarach ok. 2,1 x 1 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni natrafiono na dobrze zachowany szkielet ludzki. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Nie wiadomo jednak jaka była jego płeć oraz wiek. Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 24

Grób ten umiejscowiony był ok. 2,5 na SW od grobu 14. Był on zorientowany E-W, z dość wyraźnym odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Posiadał on rodzaj prostokątnego w rzucie poziomym płaszcza kamiennego o wymiarach 1,6 x 1,2 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni odkryto szczątki ludzkie. Brak danych na temat układu szczątków. Brak także informacji odnośnie wyposażenia.

Grób 25

Obiekt ten położony był ok. 2,5 m na N od grobu 24. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Także i on posiadał konstrukcję kamienną w postaci płaszcza. Warstwa ta miała w rzucie poziomym prostokątny kształt o wymiarach ok. 2,4 x 1,2 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni natrafiono na słabo zachowane szczątki kostne. Zmarły położony był zapewne w pozycji wyprostowanej (Tabela 5). Nie wiadomo jednak w którą stronę była zwrócona jego głowa. Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Nie stwierdzono typowego wyposażenia grobu.

Grób 26

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 2 m na W od grobu 25. Zorientowany był on też wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Prostokątny płaszc kamienny miał wymiary ok. 1,4 x 0,5 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni odkryto słabo zachowane szczątki leżącego w pozycji wyprostowanej (Tabela 5). Brak danych na temat położenia jego głowy.

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków natrafiono na pojedyncze fragmenty ceramiki, być może pochodzące z dwóch bliżej nieokreślonych naczyń (Tabela 5).

Grób 27

Grób ten usytuowany był ok. 3 m na W od grobu 26. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Składał się on również z prostokątnego kamiennego płaszcza, który miał wymiary ok. 3,6 x 1,8 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni znaleziono szczątki ludzkie. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 28

Znajdował się on w pobliżu NE granicy grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Posiadał on bardzo silnie uszkodzony płaszcz kamienny. Nie są znane jego wymiary. Pod tą warstwą znajdowały się fragmenty kości ludzkich. Zmarły zapewne położony był w pozycji wyprostowanej. Brak danych na temat orientacji jego głowy. Obiekt pozbawiony był wyposażenia.

Skupisko B

Skupisko to zlokalizowane było ponad 15 m na W od umownych granic skupiska A. W ramach skupiska B stwierdzono obecność 12 grobów.

Grób 2

Grób położony jest nieci ponad 20 m na W od grobu 27 związanego ze skupiskiem 1. Obiekt ten ma orientację NE-SW (Tabela 4). Nie jest wykluczone, że miał on pierwotnie kamienne obstawy. Wymiary obiektu oszacowano na ok. 0,9 x 0,4 m (Tabela 4). Wewnątrz niego natrafiono a szczątki dziecka, które były one ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 5). Nie stwierdzono wyposażenia.

Grób 3

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 1 m na SE od grobu 2. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Zidentyfikowano warstwę kamieni w rzucie poziomym prostokątną o wymiarach ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Poniżej tej warstwy znajdowały się dobrze zachowane szczątki. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Nie stwierdzono wyposażenia.

Grób 4

Nie jest jasna dokładna lokalizacja tego obiektu¹³⁸. Być może znajdował się on ok. 5 m na N od grobu 3. Był on zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Grób składał się m.in. z prostokątnej w rzucie poziomym warstwy kamieni o wymiarach ok. 2,6 x 1,1 m (Tabela 4). Poniżej tej warstwy odkryto szczątki ludzkie. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat jego płci i wieku.

Materiał ruchomy: w grobie odkryto flaszkę z kryzą, która zapewne znajdowała się w pobliżu głowy zmarłego (Tabela 5). Pod flaszką z kryzą miało znajdować się też wiórowiec drapaczowaty z krzemienia narzutowego (Tabela 5).

Grób 5

Grób ten był usytuowany ok. 2 m na S od grobu 3. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Miał on charakterystyczną prostokątną pokrywą kamienną o wymiarach ok. 2,1 x 1 m (Tabela 4). Poni-

---

¹³⁸ Na ogólnym planie cmentarzyska w Chruszczowie-Kolonii figuruje jeden niepodpisany grób (J. Gurba 1954, 134, Ryc. 6). Być może był to grób 4 lub 12.

zej tej warstwy znajdowały się szczątki ludzkie. Zmarły być może ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Obiekt pozbawiony był wyposażenia.

Grób 6

Obiekt ten znajdował się ok. 3 m na E od grobu 5. Zorientowany był on także wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Składał się on z kamiennej warstwy o wymiarach ok. 2 x 2 m (Tabela 4). Poniżej tej warstwy natrafiono na fragmenty ludzkiego szkieletu. Zmarły ułożony był pierwotnie w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu kości zarejestrowano ułamki flaszki z kryzą (Tabela 5).

Grób 7

Obiekt ten usytuowany był ok. 2 m na E od grobu 3. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Składał się on z prostokątnej pokrywy kamiennej o wymiarach ok. 2,5 x 1 m (Tabela 4). Poniżej tej warstwy odkryto fragmenty kości ludzkich. Zmarły ułożony został w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą natomiast na N (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu prawej nogi zmarłego znajdował się wiórowiec drapaczowaty (Tabela 5).

Grób 8

Obiekt ten znajdował się ok. 1 m na E od grobu 6. Zorientowany był on N-S (Tabela 4). Posiadał on kamienny płaszcz o wymiarach ok. 2,4 x 1 m (Tabela 4). Pod tą warstwą znaleziono szczątki ludzkie. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 9

Grób ten zlokalizowany był ok. 8 m na N od grobu 7. Miał on orientację E-W (Tabela 3). Składał się m.in. z prostokątnej warstwy kamieni (ok. 2,6 x 1,4 m), pod którą zidentyfikowano fragmenty ludzkiego szkieletu (Tabela 4). Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat jego wieku i płci.

Materiał ruchomy: w grobie odkryto kubek *ansa lunata*, flaszkę z kryzą i amforę (Tabela 5). Naczynia te znajdowały się obok głowy zmarłego. Ponadto natrafiono na 2 bliżej nieokreślone narzędzia krzemienne (Tabela 5). Jedno z nich znajdowało się w okolicach żeber zmarłego.

Grób 10

Obiekt ten położony był ok. 5 m na W od grobu 9. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Tak, jak ww. groby, posiadał on kamienny płaszcz w rzucie poziomym prostokątny. Płaszcz ten miał wymiary ok. 2,4 x 1,2 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni natrafiono na szczątki ludzkie. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową ułożoną na W (Tabela 5). Obiekt pozbawiony był zabytków ruchomych.

Grób 11

Grób ten usytuowany był ok. 4,5 m na S od grobu 10. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 4). Posiadał on kamienną warstwę w kształcie zbliżonym do pro-

stokąta. Miała ona wymiary ok. 2,2 x 0,9 m (Tabela 4). Pod tą warstwą natrafiono na szczątki ludzkie. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego znajdowała się fiasza z kryzą (Tabela 5).

Grób 12

Brak dokładnej lokalizacji tego obiektu. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W. Brak informacji na temat kamiennego płaszczka. Odkryto tu natomiast zapewne fragment obstawy grobu długości ok. 1,1 m (Tabela 4). Na N od niego natrafiono na pozostałości szczątków ludzkich, należących do dziecka. Leżało ono w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Obiekt nie zawierał wyposażenia.

Grób 13

Grób ten znajdował się ok. 3 m na W od grobu 11. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Brak danych na temat kamiennego płaszczka. Poniżej kamieni, znajdujących się w warstwie humusu, odkryto dobrze zachowany szkielet ludzki. Leżał on w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Cechą charakterystyczną było ułożenie rąk zmarłego. Leżały one pod miednicą i stykały się ze sobą przedramieniami (efekt skrępowania?). Grób nie był wyposażony.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Gurba 1954, 133-155; 1956, 33-42; M. S. Midgley 1985, 303; D. Król 2011, 18, 40.

4. Czyżów Szlachecki, stan. 13; AZP: 86-74/84

gm. Zawichost, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Krawędź małej doliny. Ekspozycja S. Gleby lessowe.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 2005 r. przez W. Urbaniaka, a następnie badane wyłącznie sondażowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się zapewne jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie ma bliższych danych na temat kształtu grobowca. Miał on orientację SE-NW (Tabela 2). Była to prawdopodobnie konstrukcja z obstawą kamienną i nasypem ziemnym. W obrębie mogiły odkryto jeden grób (Tabele 1, 2).

Grób 1

Miał on kształt prostokąta i zorientowany był analogicznie do osi dłuższej mogiły, tj. NE-SW (Tabela 2). Grób składał się z jamy, wypełnionej materiałem kamiennym i ziemią. Wewnątrz niego odkryto dwa pochówki, które należały do osobnika dorosłego nieokreślonej płci oraz dziecka (Tabela 3). Zmarli leżeli w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NW (dorosły) i SE (dziecko) (Tabela 3). Nie ma żadnych informacji na temat materiału ruchomego.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

WUOZ w Sandomierzu / Muzeum Okręgowe w Sandomierzu (dalej: MO w Sandomierzu), nr inw. AZP 2116/13.

d) Literatura

M. Florek 2008, 98, 101, 116-117.

5. Garbacz-Skała, stan. 1; AZP: 85-69/-

`gm. Waśniów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Wypłaszczenie wysoczyzny, ponad krawędzią doliny rzeki Kamionka. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to odkryte zostało podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez J. T. Bąbla w 1970 r. Nie prowadzono tam profesjonalnych badań wykopaliskowych. Wiadomo jedynie, że w połowie XX w. podjęto tam bliżej nieokreślone prace amatorskie.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdowały się zniszczone mogiły, zapewne bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma informacji na temat o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I (A)¹³⁹

Brak bliższych danych na temat jego kształtu, orientacji i rozmiaru (Tabela 2). Do czasów współczesnych przetrwał jako mocno zniwelowany nasyp. Został on naruszony w poł. XIX w. Wewnątrz miał znajdować się jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Brak danych na temat jego kształtu, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Miała być to bliżej nieokreślona konstrukcja kamienna. Nie ma żadnych informacji o szczątkach ludzkich i wyposażeniu (Tabela 3).

---

¹³⁹ W nawiasie podano oryginalną numerację (por. J. T. Bąbel 1998, 15).

Grobowce II-V (kopce B, C, D i E)

Brak bliższych danych na temat ich kształtów oraz rozmiarów (Tabela 2). Grobowce te posiadały obstawy kamienne, które uległy zniszczeniu. Do czasów obecnych zachowały się dość mocno zniwelowane nasypy. Brak informacji na temat grobów (Tabela 1, 2).

Materiał ruchomy: w nasypach mogił odkryto zabytki ruchome. W przypadku grobowca I (kopca A) były to materiały krzemienne (np. wiór-zatępiec, odłupek z surowca czekoladowego i rdzeń z surowca święciechowskiego). Na powierzchni grobowca III (kopca C) odkryto natomiast fragmenty naczyń KPL oraz wiórki i odłupki z krzemienia czekoladowego i zachodnio-wołyńskiego. Fragmenty naczyń ww. kultury oraz krzemienie odkryto także w nasypie grobowca V (kopiec D).

Materiał ruchomy: znana jest jedynie lakoniczna informacja o bliżej nieznanym naczyniu (Tabela 3). Nie ma jednak pewności czy miało ono jakikolwiek związek z samym pochówkiem.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. T. Bąbel 1975, 531-580; 1998; 9-30; M. Florek 2008, 98, 100.

6. Gorzyczany, stan. 4; AZP: 90-72/4

gm. Samborzec, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Kulminacja garbu terenowego, pomiędzy dwoma dopływami rzeki Gorzyczanka. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w trakcie badań powierzchniowych w 1956 r. przez Z. Podkowińską. Następnie, w 2005 r. zostało ono zweryfikowane przez J. Liberę z IA UMCS w Lublinie.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się prawdopodobnie jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma informacji o grobach płaskich znajdujących się w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Było to założenie o bliżej nieznanym kształcie i orientacji (Tabela 2). Grobowiec ten posiadać miał nasyp ziemny. Pod nim znajdować miały się bliżej nieokreślone konstrukcje kamienne. Brak danych na temat grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomi.

Delegatura WUOZ w Sandomierzu.

d) Literatura

Z. Podkowińska 1959, 20-21; M. Florek 1994; 2008, 97-98, 103.

7. Grzybów, stan. 1; AZP: 92-68/2

gm. Staszów, pow. Staszów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Niecka Połaniecka (część N). Strefa poza dolinami, obszar pagórkowaty, stok wyniesienia. Ekspozycja S i SE. Gleby piaszczyste. Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w 1985 r. podczas prac na terenie Kopalni i Zakładów Chemicznych Siarki „Siarokopol”. W następstwie tego odkrycia podjęto badania wykopaliskowe, trwające do 1990 r. Pracami tymi kierowali K. i E. Garbacz w latach 1985-88 oraz K. Garbacz w sezonach 1989-1990.

b) Źródła

Na opisanym stanowisku znajdowały się dwa bezkomorowe grobowce KPL, a także bruk kamienny, w sąsiedztwie którego natrafiono na niewielki nasyp (kopczyk) kamienny (Tabela 1). Grobów płaskich nie zidentyfikowano (Tabela 1).

Grobowiec I

Było to założenie zbudowane na planie trapezu zorientowanego E-W (niewielkie odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Czoło jego znajdowało się od strony E. Długość mogiły w chwili odkrycia wynosiła ok. 31 m¹⁴⁰ (Tabela 2). Szerokość jej czoła wynosiła natomiast ok. 7 m, zaś wierzchołka ok. 2 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienne obstawy, składające się z różnej wielkości piaskowców. Były to w zasadzie wygładzone bloki kamienne, obłożone dodatkowo mniejszymi kamieniami. Największe z tych bloków znajdowały się w części czołowej grobowca, natomiast im dalej w stronę wierzchołka tym były one mniejsze. Mogiła ta posiadała zapewne pierwotnie nasyp ziemny, który miał zostać zniwelowany jeszcze w pradziejach. W obrębie grobowca natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się w czołowej części grobowca, niemal przylegając do jego N ściany. Była to konstrukcja w formie płaszcza kamiennego zbliżona w rzucie poziomym do trójkąta (Tabela 2). Wymiary tego płaszcza oszacowano na ok. 5 x 3,5 m (Tabela 2). Poniżej płaszcza znajdował się bruk skonstruowany z płaskich kamieni. Na bruku tym natrafiono jedynie na kilka fragmentów kości ludzkich, zapewne jeden osobnik (Tabela 3). Nie ustalono pierwotnego układu szkieletu względem stron świata. Brak danych na temat wyposażenia.

---

¹⁴⁰ W opinii K. Garbacza (2006, 322) pierwotna długość grobowca była nieznacznie większa.

Grobowiec II

Grobowiec ten usytuowany był zasadniczo ok. 5 m na N od grobowca I. Posiadał on również kształt trapezu i był zorientowany wzdłuż osi E-W (z niewielkim odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Czoło jego znajdowało się od strony E (Tabela 2). Długość mogiły wynosiła zapewne ok. 27 m, szerokość czoła ok. 7 m, zaś wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Podobnie jak grobowiec I, opisywana mogiła posiadała kamienne obstawy, które były jednak słabiej zachowane, przede wszystkim w części czołowej. Ponadto część obstawy S została intencjonalnie „rozebrana” w celu uzyskania materiału do zbudowania niewielkiego nasypu (kopczyka) pomiędzy grobowcami. Grobowiec II posiadał zapewne pierwotnie nasyp ziemny. W założeniu tym odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Był on zidentyfikowany w części czołowej grobowca, mniej więcej w podobnej odległości od ścian N i S (ok. 2,5 m). Zbudowany był z płaszcza kamiennego w kształcie zbliżonego do trójkąta o wymiarach ok. 4,5 x 3 m (Tabela 2). Poniżej płaszcza odkryto bruk z płaskich kamieni. Na nich znajdowały się słabo zachowane szczątki ludzkie, zapewne jednego osobnika (Tabela 3). Nie było możliwe określenie ułożenia zmarłego.

Materiał ruchomy: obok szczątków odkryto fragmenty kubka *ansa lunata* oraz pucharka z ornamentem stempelka w strefie podkrawędnej (Tabela 3).

Bruk kamienny i nasyp ziemny pomiędzy grobowcami

Bruk kamienny miał bardzo luźny i nieregularny układ. Znajdował się on pomiędzy mogiłami, głównie w okolicach ich części czołowych. Tworzyły go różnej wielkości piaskowce i eratyki. W obrębie tego bruku, tuż obok S ściany grobowca II, odkryto niewielki nasyp (kopczyk) kamienny (Tabela 1), zbudowany częściowo z elementów obstawy S grobowca II. Miał on wymiary ok. 3,5 x 2 m. Pod tą konstrukcją zidentyfikowano warstwę ziemi w kolorze ciemnobrunatnym (o charakterze allochtonicznym). W warstwie tej natrafiono na dwie czaszki ludzkie. Zdaniem K. Garbacz mogły mieć one związek z grobami zarejestrowanymi w grobowcach 1 i 2.

Materiał ruchomy: w bezpośrednim kontekście ww. warstwy ziemi oraz czaszek natrafiono na ceramikę KPL.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Sandomierzu, nr inw. MS-1491/A.

d) Literatura

K. Garbacz 2003, 11-16; 2006, 307-333; D. Król 2011, 19-20, 40-42; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 114, Table 1.

8. Karmanowice, stan. 35; AZP: 75-77/-

gm. Wąwolnica, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Stok rozległego garbu. Ekspozycja S. Położone jest ono na glebach lessowych.

Przebieg badań: stanowisko odkryto w 1987 r. podczas badań w ramach AZP. W tym samym roku rozpoczęto tam badania wykopaliskowe, którymi przez kilkanaście następných lat kierowała J. Nogaj-Chachaj, najpierw z ramienia ówczesnej KA UMCS, następnie IA UMCS.

b) Źródła

Na terenie tego stanowiska zidentyfikowano pięć bezkomorowych grobowców KPL wraz z współwystępującym z nimi grobami płaskimi (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta zbudowana została na planie prostokąta o orientacji E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Miała ona długość ok. 15 m i szerokość ok. 3 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał obstawy, zbudowane ze ściślej przylegających do siebie brył wapiennych. Cała konstrukcja przykryta była ponadto płaszczem, także z surowca wapiennego. Był on ponadto uszczelniony gliną. Wewnątrz tej konstrukcji odkryto dziewięć grobów (Tabele 1, 2).

Grób 11/88

Grób ten znajdował się w pobliżu S ściany grobowca, ok. 2 m od jego ściany E. Obiekt ten miał kształt prostokątny i był on zorientowany wzdłuż linii E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Grób ten posiadał kamienne obstawy. Konstrukcja ta miała w przybliżeniu wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 2). W jej ramach odkryto szczątki dwóch osób dorosłych (Tabela 3). Zmarli ułożeni byli w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na E i W (Tabela 3). Nie stwierdzono wyposażenia grobowego.

Grób 13/88

Obiekt ten przylegał do grobu 11/38. Miał on kształt prostokąta i zorientowany był wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on obstawę kamienną o wymiarach ok. 1,8 x 0,8 m (Tabela 2). W grobie tym znaleziono szczątki osobnika dorosłego, ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Obiekt nie był wyposażony w zabytki ruchome.

Grób 14/88

Obiekt ten znajdował się ok. 1 m w kierunku NW od grobu 13/88 i ok. 4 m na W od E ściany grobowca. Grób miał kształt prostokątny i zorientowany był wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on obstawy kamienne. Jego wymiary szacuje się na ok. 1,3 x 0,5 m (Tabela 2). Wewnątrz niego znaleziono szczątki bardzo młodego dziecka, które leżało w pozycji

wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Nie znaleziono żadnych zabytków ruchomych.

Grób 15/88

Grób ten znajdował się w pobliżu N ściany grobowca, nieopodal jego W granicy. Miał on orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Nie zarejestrowano regularnych konstrukcji kamiennych w typie obstaw. W grobie tym natrafiono na szczątki ludzkie, które ułożone były w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Materiałów zabytkowych nie zidentyfikowano.

Grób 16/88

Obiekt ten znajdował się tuż przy E granicy grobowca. Był on zorientowany wzdłuż osi N-S, z nieznacznym odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Zarejestrowano obstawy kamienne. Rozmiary obiektu szacuje się na ok. 2 x 0,9 m (Tabela 2). Wewnątrz obiektu odkryto szczątki osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 3). Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 3). Materiałów zabytkowych nie znaleziono.

Grób 17/88

Obiekt ten znajdował się tuż obok grobów 11/88 i 13/88, ale poniżej ich poziomu. Miał on orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Grób posiadał kamienne obstawy. Jego wymiary oszacowano na ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Wewnątrz tego obiektu odkryto szczątki ludzkie. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Grób nie był wyposażony.

Grób 18/88

Grób ten usytuowany był przy S ścianie grobowca, ok. 3,5 od jego W granicy. Obiekt zorientowany był wzdłuż osi E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Nie posiadał on obstaw kamiennych. Szczątki zmarłego leżały w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie zidentyfikowano.

Grób 19/88

Obiekt ten znajdował się w części N grobowca, ok. 1,5 m na W od grobu 14/88. Grób ten zorientowany był wzdłuż linii E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on konstrukcję kamienną w formie obstaw. Wymiary jej oszacowano na ok. 1,5 x 0,7 m (Tabela 2). Wewnątrz konstrukcji natrafiono na szczątki bardzo młodego dziecka, które leżało w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). W obiekcie tym nie znaleziono zabytków ruchomych.

Grób 20/88

Grób ten znajdował się nieco ponad 3 m od ściany W grobowca. Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on kamienną obstawę o wymiarach ok. 2,6 x 1,2 m (Tabela 2). Wewnątrz tego obiektu natrafiono na szczątki osobnika dorosłego płci nieokreślonej i dziecka (Tabela 3). Zmarli leżeli w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na W (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie znaleziono amforę (obok nogi dorosłego) i flaszkę z kryzą (w pobliżu jego głowy).

Grobowiec II

Grobowiec ten znajdował się ok. 3 m w kierunku S od grobowca I. Posiadał on w rzucie poziomym kształt prostokąta i był zorientowany E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Mierzył on ok. 15 m długości i ok. 2 m (Tabela 2). Ściana N grobowca była dobrze zachowana, składała się ona z silnie przylegających do siebie brył wapiennych. Obiekt posiadał także kamienny płaszcz, pod którym zidentyfikowano trzy groby (Tabele 1, 2).

Grób 23/89

Obiekt ten znajdował się ok. 1 m z W granicy grobowca i ok. 0,3 m od granicy S. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Grób ten miał obstawę kamienną (wapienną). Wymiary jego oszacowano na ok. 1,9 x 0,8 m (Tabela 2). Wewnątrz odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3).

Materiał ruchomy: obok szczątków ludzkich znaleziono wiór mikrolityczny wykonany z surowca wołyńskiego oraz 2 małe zawieszki z kości (Tabela 3).

Grób 27/89

Obiekt ten posadowiony był ok. 2 m na E od grobu 23/89. Był on zorientowany wzdłuż linii E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Miał on prostokątną w rzucie poziomym obstawę kamienną o wymiarach ok. 1,7 x 0,8 m (Tabela 2). Wewnątrz obiektu odkryto dobrze zachowane szczątki ludzkie z dość licznymi śladami zmian patologicznych. Dorosły mężczyzna położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Brak informacji odnośnie wyposażenia.

Grób 28/89

Grób ten zorientowany był wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on także obstawę z brył wapiennych (ok. 2 x 1 m) (Tabela 2). Na dnie jamy natrafiono na szczątki ludzkie położone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Grób nie posiadał wyposażenia.

Grobowiec III

Konstrukcja ta zlokalizowana była ok. 7 m na NE od grobowca II. Zorientowana była ona wzdłuż osi E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Miała ona wymiary ok. 8 x 2 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał wapienny płaszcz. Poniżej niego odkryto dwa groby (Tabele 1, 2).

Grób 29/89

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 1 m od E granicy grobowca. Obiekt ten miał orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Posiadał on obstawę kamienną oraz wspólny płaszcz kamienny (wapienny) z przyległym grobem 30/89. Wymiary opisywanego grobu oszacowano na ok. 2,1 x 0,9 m (Tabela 2). Wewnątrz niego natrafiono na słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmar-

ły (osobnik dorosły) położony został w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3).

Material ruchomy: grób zawierał bogaty inwentarz. W pobliżu głowy zmarłego, po jej prawej stronie, znajdował się wiórowiec drapaczowaty wykonany z surowca wołyńskiego (Tabela 3). Na lewo od szkieletu, obok dłoni odkryto z kolei amforę, natomiast obok lewej kości obojczykowej flaszę z kryzą (Tabela 3). Ponadto, tuż obok lewej nogi znaleziono topór z guzowatym obuchem, wykonany ze skały metamorficznej (Tabela 3). W pobliżu stóp zmarłego znajdował się także niezdefiniowany przedmiot, być może wykonany z bursztynu (Tabela 3). Ważny jest tu również fakt zaobserwowania na dnie jamy śladów szarej ziemi, w której natrafiono na liczne fragmenty drobnych kości i muszli oraz przekłuwane skorupki ślimaków (Tabela 3).

Grób 30/89

Obiekt ten miał orientację wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Jak wspomniano, posiadał on wspólny z grobem 29/89 płaszcz z brył wapiennych. Ważnym jego komponentem była także obstawa kamienna. Wymiary grobu oszacowano na ok. 2,2 x 1,0 m (Tabela 2). Wewnątrz grobu natrafiono jedynie na drobne przepalone kości (grób ciałałpalny?), fragmenty przepalonej polepy i węgielki drzewne (Tabela 3). Nie natrafiono tu na typowy inwentarz grobowy.

Grobowiec IV

Ten hipotetyczny grobowiec posiadał kształt trójkąta i zbudowany był wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Znajdował się on ok. 5 m na N od grobowca I. Mierzył on ok. 8 m długości (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła natomiast ok. 2 m. Grobowiec ten zbudowany był z wapiennej pokrywy. Poniżej tej warstwy nie zidentyfikowano jakichkolwiek grobów (Tabele 1, 2).

Grobowiec V

Konstrukcja ta znajdowała się ok. 50 m na N od grobowca III. Był to obiekt w kształcie prostokąta zorientowanego wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). Mierzył on ok. 11,5 m długości i ok. 2 m szerokości (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał obstawy kamienne (wapienne). Innym jego istotnym komponentem był bez wątpienia płaszcz kamienny, składający się z trzech warstw. Poniżej tych warstw nie natrafiono na typowe groby, choć nie można wykluczyć, że pierwotnie w ramach tej mogiły istniały jakieś pochówki¹⁴¹ (Tabele 1, 2).

Material ruchomy: pomiędzy warstwami płaszczka odkryto fragmenty ceramiki, kości ludzkich i zwierzęcych oraz odłupki krzemienne. Ponadto natrafiono także na duży kamień granitowy, poniżej którego w glebie koloru czarnego, natrafiono na liczne muszle małży.

---

¹⁴¹ W różnych miejscach grobowca rejestrowano fragmenty szczątków ludzkich. Mogiła została zniszczona zapewne jeszcze w czasach przedhistorycznych (J. Nogaj-Chachaj 1998, 30-32).

Uwagi: pod obstawami kamieniami formującymi konstrukcję grobowca, w jego SE części stwierdzono ślady orki, z których pobrano próby do badań laboratoryjnych.

Obiekty poza przestrzenią grobowców

W ramach przestrzeni poza grobowcami można wydzielić dwa podstawowe skupiska¹⁴². Pierwsze z nich znajdowało się na S od grobowca II, drugie pomiędzy grobowcami 2, 3 i 4 oraz na N od nich.

Skupisko A

Do tego skupiska zaliczyć można co najmniej 13 grobów plus dwa domniemane. Odległości pomiędzy grobami były stosunkowo niewielkie.

Grób 1/87

Był to grób położony ok. 15 m na S od grobowca II. Posiadał on orientację SE-NW (Tabela 4). Brak bliższych danych na temat jego wymiarów (zapewne ok. 2 x 1 m) (Tabela 4). Jama grobowa przykryta była kamiennym płaszczem, zbudowanym z różnej wielkości brył wapiennych. W grobie tym rozpoznano szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Brak informacji na temat wyposażenia.

Grób 2/87

Obiekt ten usytuowany był ok. 5 m na NW od grobu 1/87. Miał on orientację SE-NW (Tabela 4). Wymiary jamy grobowej były zapewne zbliżone do wymiarów jamy grobu 1/87, tj. ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Stwierdzono obecność płaszcza wapiennego nakrywającego pochówek. W grobie tym znajdowały się zapewne szczątki dwóch osobników ułożonych w pozycji wyprostowanej, przy czym w jednym przypadku głowa zmarłego skierowana była na NW, w drugim być może na SE (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 3/87

Pochówek ten znajdował się ok. 2 m na W od grobu 2/87. Była to jama zorientowana wzdłuż osi SE-NW (Tabela 4). Miała ona wymiary zapewne ok. 2,5 x 1 m (Tabela 4). Obiekt ten posiadał konstrukcję kamienną w postaci płaszcza z różnej wielkości brył wapiennych. W jamie znajdowały się zapewne szczątki dwóch osobników ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NW (Tabela 5). Nie ma informacji na temat wyposażenia.

Grób 4/87

Obiekt ten znajdował się ok. 2 m na SE od grobu 3/87. Była to jama zorientowana wzdłuż linii SE-NW o wymiarach ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Była ona przykryta płaszczem z kamieni wapiennych. Poniżej tej warstwy natrafiono na pochówek podwójny (Tabela 5). Zmarli ułożeni byli jeden na drugim w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NW i SE (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

---

¹⁴² Niestety, stan. 35 w Karmanowicach, pomimo ogromnych walorów naukowych, nie doczekało się jak dotąd pełnego opracowania. W treści tej pracy prezentowane są jedynie fragmenty dostępnych danych.

Grób 5/87

Grób ten usytuowany był ok. 3 m na W od grobu 4/87. Była to jama zorientowana wzdłuż osi SE-NW o wymiarach ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Grób ten nakrywał płaszcz kamienny z różnej wielkości brył wapiennych. Był to pochówek jednoosobowy. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu kości zmarłego zidentyfikowano kości zwierzęce (Tabela 5).

Grób 6/87

Obiekt ten leżał ok. 2 m na SE od grobu 5/87. Miał on orientację SE-NW i wymiary ok. 1,8 x 0,8 m (Tabela 4). Zbudowany był podobnie jak ww. obiekty, tj. posiadał on kamienny płaszcz nakrywający. W grobie zidentyfikowano szkielet 1 osobnika, leżącego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Brak danych na temat materiałów ruchomych.

Grób 7/88?

Ten domniemany grób położony był ok. 2 m. na N od grobu 6/87. Miał on orientację SE-NW (Tabela 4). Wymiary jego nie są bliżej znane. Zapewne był on skonstruowany podobnie jak ww. groby. Brak informacji na temat szczątków ludzkich. Brak również danych odnośnie zabytków ruchomych.

Grób 8/87?

Ten domniemany grób znajdował się ok. 2 m na S od grobu 4/87. Zorientowany był on wzdłuż linii SE-NW i miał wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Obiekt nakryty był kamiennym płaszczem. Brak danych na temat szczątków ludzkich i wyposażenia grobu.

Grób 9/87

Obiekt ten leżał ok. 3 m na NE od grobu 2/87. Miał on orientację SE-NW i wymiary ok. 1,5 x 0,8 m (Tabela 4). Nakryty był on płaszczem z różnej wielkości brył wapiennych. W jamie stwierdzono obecność szczątków ludzkich, ułożonych zapewne w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Brak informacji na temat wyposażenia.

Grób 10/87

Obiekt ten znajdował się ok. 2 m na W od grobu 9/87. Była to jama zorientowana wzdłuż osi SE-NW i wymiarach ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Grób ten nakryty był płaszczem z różnej wielkości brył wapiennych. Poniżej niego znajdowały się szczątki dwóch osobników, ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NW i SE (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu żuchwy jednego z osobników zidentyfikowano kubek *ansa lunata* (Tabela 5).

Grób 21/88

Obiekt ten położony był ok. 2 m na NW od grobu 10/87. Miał on orientację SE-NW i bliżej nieokreślone wymiary (Tabela 4). Wewnątrz grobu natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Brak informacji na temat wyposażenia.

Grób 22/88

Obiekt ten leżał ok. 2 m na NW od grobu 21/88. Zorientowany był on wzdłuż osi SE-NW (Tabela 4). Nie są znane jego bliższe wymiary. W jamie stwierdzono obecność szczątków osobnika ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Nie ma informacji odnośnie wyposażenia.

Grób 52/2000

Dokładna lokalizacja tego grobu względem cmentarzyska nie jest jasna. Obiekt ten wkopany był w część E grobu 54/2000. Jama grobowa miała orientację NE-SW (Tabela 4). Miała ona niewielkie rozmiary ok. 1 x 0,5 m (Tabela 4). Pierwotnie grób posiadał zapewne kamienne obstawy. W jamie odkryto szczątki dwóch osobników w wieku dziecięcym, ułożone w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NE i SW (Tabela 5). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 53/2000

Także w tym przypadku nie jest jasna ścisła lokalizacja grobu względem cmentarzyska. Brak bliższych informacji o jego wymiarach i orientacji (Tabela 4). Wiadomo jedynie, iż miał on konstrukcję kamienną w typie obstaw. W grobie znaleziono słabo zachowane szczątki ludzkie. Brak danych na temat ich układu. Nie ma informacji o wyposażeniu.

Grób 54/2000

Znajdował się on obok grobu 52/2000, który był w niego wkopany. Obiekt ten miał orientację SE-NW i wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Zidentyfikowano tu kamienną pokrywę, pod którą znajdował się słabo zachowany szkielet ludzki ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Szczątki te należały do osobnika dorosłego (Tabela 5). Wyposażenia nie stwierdzono.

Skupisko B

W ramach tego skupiska zidentyfikowano co najmniej 23 groby. Znajdowały się one w nieco większym rozproszeniu niż groby w skupisku A. Miały one również mniej regularny rzędowy układ.

Grób 12/88

Obiekt ten znajdował się ok. 3 m na NE od grobowca I. Była to jama grobowa o orientacji E-W (odchylenie SE-NW) i wymiarach ok. 2,5 x 1,5 m (Tabela 4). Grób ten posiadał kamienne obstawy oraz płaszcz. W jamie znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5).

Materiał ruchomy: po prawej stronie głowy zmarłego zlokalizowano amforę oraz flaszkę z kryzą. Ponadto w jamie zidentyfikowano też szereg drobnych, być może przepalonych kości ludzkich (Tabela 5).

Uwagi: z jamy pobrano próby do datowania radiowęglowego. Nie ma jednak opublikowanych wyników tych analiz.

Grób 24/89

Obiekt ten położony był nieco ponad 5 m na N od grobowca I i ok. 4 m na NW od grobu 12/88. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Brak bliższych informacji na temat jego wymiarów i konstrukcji. W grobie tym znajdowały się szczątki 1 osobnika, który ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych odnośnie wyposażenia.

Grób 25/89

Grób ten umiejscowiony był ok. 8 m na N od grobu 24/89. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 4,5 x 1,5 m (Tabela 4). W jamie tej natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Szczątki te należały do osobnika dorosłego (Tabela 5). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 31/90

Obiekt ten znajdował się ponad 10 m na N od grobowca IV. Miał on niewielkie rozmiary i orientację zapewne SE-NW (Tabela 4). Wewnątrz obiektu znajdowały się szczątki ludzkie, ale brak bliższych informacji na temat ich ułożenia (Tabela 5). Brak danych odnośnie wyposażenia.

Grób 32/90

Obiekt ten znajdował się w kierunku W od grobu 31/90, w bardzo bliskiej do niego odległości. Miał on orientację SE-NW i stosunkowo niewielkie rozmiary (Tabela 4). W grobie tym natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Nie ma informacji o materiale ruchomym.

Grób 33/90?¹⁴³

Obiekt ten położony był ok. 2 m na N od grobu 31/90. Była to jama zorientowana wzdłuż osi SE-NW (Tabela 4). Jej wymiary nie są bliżej znane, ale były one zapewne zbliżone do wymiarów grobu 35/90. Brak bliższych informacji o konstrukcji tego obiektu. W jego wnętrzu natrafiono na szczątki zapewne dwóch osobników, przy czym jeden z nich leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW, drugi być może z głową skierowaną na SE (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 34/90

Obiekt ten położony był nieco ponad 10 m na E od grobu 31/90. Miał on orientację SE-NW i podobnie jak grób 31/90 bardzo małe rozmiary (Tabela 4). W grobie tym zidentyfikowano

---

¹⁴³ Jolanta Nogaj-Chachaj (1990, 12, Ryc. 1) umieściła na planie dwa groby o tej samej numeracji – 35/90.

Tylko

jeden z nich został bliżej scharakteryzowany (J. Nogaj-Chachaj 1990, 13). Na wspomnianym planie nie ma oznaczenia grobu 33/90, który był zapewne badany w tym samym czasie, a o którym mowa jest m.in. w jednym z późniejszych sprawozdań (J. Nogaj-Chachaj 1994, 19). Wydaje się, iż jeden z grobów o numerze 35/90 był w rzeczywistości grobem 33/90. Najprawdopodobniej był nim obiekt znajdujący się bliżej W krawędzi badanego obszaru (por. J. Nogaj-Chachaj 1990, 12, Ryc. 1). Ze względów porządkowych drugiemu z nich zmodyfikowano nieco numer, tj. 35a/90.

szczałki ludzkie, niemniej brak danych na temat ich układu (Tabela 5). Nie ma informacji odnośnie wyposażenia.

Grób 35/90

Grób ten zlokalizowany był ok. 2 m na S od grobu 34/90. Miał on orientację SE-NW i wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Obiekt miał konstrukcję kamienną. Stwierdzono tu obecność granitowych głazów oraz wapiennego płaszczka. Poniżej kamieni odkryto trzech osobników (Tabela 5). Pierwszy z nich (dorosły, zapewne mężczyzna) ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Szczątki dwóch kolejnych osobników należały do dzieci (Tabela 5). Były one zapewne ułożone w pozycji podkurczonej z głowami skierowanymi na NW (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie zidentyfikowano dwa fragmenty wiórów mikrolitycznych z krzemienia wołyńskiego (Tabela 5). Znajdowały się one obok głowy i lewego talerza miednicy dorosłego osobnika.

Grób 36/90

Obiekt ten leżał ok. 4 m na S od grobu 35/90. Miał on orientację SE-NW i wymiary zapewne ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Brak bliższych informacji o konstrukcji tego grobu. Wewnątrz niego zidentyfikowano szczątki osobnika ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową na NW (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 37/90

Obiekt ten znajdował się ok. 5 m na E od grobu 34/90. Jama grobowa zorientowana była odmiennie od większości grobów na cmentarzysku płaskim w Karmanowicach, tj. NE-SW (Tabela 4). Miała ona wymiary ponad 2 x 1 m (Tabela 4). W grobie tym zarejestrowano kilkuwarstwowy płaszcz kamienny. W pierwszej warstwie zidentyfikowano szczątki osobnika dorosłego leżącego w pozycji wyprostowanej oraz dziecka (być może w podobnym układzie), z głowami skierowanymi na NE (Tabela 5). Poniżej kolejnych warstw kamieni natrafiono na dwa następne szkielety, osobnika dorosłego ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW oraz dziecka, leżącego obok stóp osobnika dorosłego (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie natrafiono jedynie na kilka fragmentów ceramiki (Tabela 5).

Grób 38/90?

Grób ten zlokalizowany był ok. 3 m na N od grobowca IV. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Wymiary jego wynosiły zapewne ok. 2,5 x 1 m (Tabela 4). Brak informacji na temat jego konstrukcji. Wewnątrz jamy znajdował się być może zmarły, który ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych o wyposażeniu grobu.

Grób 39/90

Obiekt ten leżał ok. 2 m na E od grobu 37/90. Miał on orientację zapewne E-W i niewielkie rozmiary (Tabela 4). Brak danych na temat konstrukcji grobu. Wewnątrz znajdo-

wały się szczątki ludzkie w nieznanym bliżej układzie (Tabela 5). Nie ma informacji o darach grobowych.

Grób 40/90

Obiekt ten usytuowany był ok. 4 m na W od grobu 39/40. Miał on orientację E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Nie są znane bliżej jego rozmiary, ale zapewne nie był on mniejsze niż ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Grób ten miał obstawy kamienne, silnie zniszczone przez orkę. Posiadał on także płaszcz kamienny. Poniżej pierwszej warstwy znaleziono szczątki dziecka, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Poniżej znajdowały się szczątki osobnika dorosłego, ułożonego także w pozycji wyprostowanej z głową na W, twarzą skierowaną zaś na S (Tabela 5). Szczątki tych osobników były zapewne złożone w różnym czasie.

Materiał ruchomy: po lewej stronie głowy osobnika dorosłego znaleziono fłaszę z kryzą na nóżkach i amforę (Tabela 5). Na dnie jamy zidentyfikowano też fragmenty ceramiki KPL oraz odłupki z krzemienia wołyńskiego (Tabela 5).

Grób 42/93

Obiekt ten znajdował się kilka m na N od grobu 40/93. Miał on orientację SE-NW oraz bliżej nieokreślone wymiary (Tabela 4). Była to konstrukcja kamienna, silnie zniszczona przez orkę. Zapewne grób posiadał rodzaj płaszcza z różnej wielkości brył wapiennych. W grobie tym znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5).

Materiał ruchomy: grób był bogato wyposażony. Natrafiono tu na kilka wyrobów krzemien-nych, tj. jeden wiórowiec drapaczowaty (w pobliżu głowy) oraz być może dwa wióry mikroli-tyczne z krzemienia wołyńskiego i jeden półtylczak¹⁴⁴ z krzemienia czekoladowego, pełniący funkcję sierpaka (Tabela 5). Natrafiono tu także na bliżej nieokreślony materiał odłupkowy z krzemienia wołyńskiego (Tabela 5). Ponadto przy żuchwie zmarłego znaleziono fragment pu-chara (Tabela 5).

Uwagi: pod jamą grobową odkryto owalny obiekt o wymiarach 1,4 x 1,3 m i głębokości ok. 0,8 m. Miała ona profil workowaty. W jej wypełniku rozpoznano liczne fragmenty polepy, przepa-łone kości i węgle drzewne oraz fragmenty ceramiki KPL.

Grób 43/93

Grób ten znajdował się ok. 10 m na W od grobu 42/93 i kilka m na N od grobu 35/90. Zbliżona do prostokąta jama grobowa miał orientację SE-NW (Tabela 4). Mierzyło on zapewne ok. 1,7 x 0,8 m (Tabela 4). Grób ten miał konstrukcję kamienną w postaci płaszcza nakrywającego jamę. Płaszcz ten zbudowany był z różnej wielkości brył wapiennych. Zidentyfikowano tu także

---

¹⁴⁴ w pracy J. Nogaj-Chachaj (1994, 20) narzędzie to określone jest jako tyłczak (por. J. Libera, A. Zako-ścielna 2006, 141, przyp. 3).

fragmenty granitowe barwy czerwonej. Poniżej warstwy kamieni nie natrafiono na szczątki ludzkie.

Grób 44/93

Znajdował się on obok grobu 43/93 i miał analogiczną jak on orientację, tj. SE-NW (Tabela 4). Jama grobowa miał on nieco większe rozmiary od jamy ww. grobu, tj. ok. 2,2 x 1,3 m (Tabela 4). Także tu stwierdzono konstrukcję kamienną w postaci kamiennego płaszcza, zbudowanego z różnej wielkości brył wapiennych. Stwierdzono tu także obecność fragmentów czerwonych granitów. W grobie nie natrafiono na szczątki ludzkie.

Material ruchomy: w jamie grobowej stwierdzono obecność czarnej warstwy, w której zarejestrowano fragmenty muszli małży (Tabela 5).

Grób 45/93

Obiekt ten znajdował się pomiędzy grobami 42/93 i 46/93. Posiadał on orientację NE-SW (Tabela 4). Pierwotnie grób miał konstrukcję kamienną, która została jednak zniszczona. Jej wymiary nie są znane. Stwierdzono tu obecność szczątków ludzkich ułożonych w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5).

Material ruchomy: w grobie tym zidentyfikowano kilka zabytków: zapewne dno flaszki z kryzą (w pobliżu nóg), fragment krążka bursztynowego (obok pasa zmarłego) i trzy paciorki kościane (w okolicach podudzia) (Tabela 5).

Grób 46/93

Obiekt ten usytuowany był ok. 2 m na W od grobu 45/93 i ok. 1 m na N od grobu 37/90. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Jama grobowa miała wymiary ok. 1,8 x 0,8 m (Tabela 4). Stwierdzono tu słabo zachowaną konstrukcję kamienną, poniżej której znajdowały się równie słabo zachowane szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Grób ten posiadał wyposażenie.

Material ruchomy: stwierdzono obecność dwóch zabytków krzemiennych, tj. wirowców z krzemienia wołyńskiego, pazurówatego i zachowanego fragmentarycznie (Tabela 5). Pierwszy z nich znajdował się obok czaszki zmarłego, drugi zaś w pobliżu jego nóg. W jamie grobowej zidentyfikowano też fragmenty amfory i flaszki z kryzą (Tabela 5). Fragmenty te znajdowały się w różnych częściach grobu.

Grób 47/94

Obiekt ten położony był części W cmentarzyska, ok. 5 m na NW od grobu 25/89. Zorientowany był on wzdłuż osi SE-NW i miał wymiary ok. 1,9 x 0,8 m (Tabela 4). Zarejestrowano tu dobrze zachowaną konstrukcję kamienną w postaci obstaw i płaszcza wapiennego. Dno jamy nie było wyłożone brukiem wapiennym. Poniżej warstw kamieni znajdowały się dobrze zachowane szczątki ludzkie, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5).

Material ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego natrafiono na półtylczak z krzemienia czekoladowego (Tabela 5). Narzędzie to pełniło funkcję sierpaka.

Grób 48/94?

Przypuszczalny grób. Znajdował się on nieco ponad 5 m na E od grobu 45/93. Obiekt ten miał orientację N-S z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Brak bliższych danych na temat wymiarów. Obiekt ten posiadał obstawę kamienną z różnej wielkości brył wapiennych. Szczątków ludzkich nie stwierdzono. W obiekcie tym natrafiono natomiast na wyposażenie.

Materiał ruchomy: w części NE obiektu znaleziono flaszę z kryzą z uszkiem, na czterech nóżkach (Tabela 5).

Grób 49/94?

Także przypuszczalny grób. Znajdował się on ok. 2 m na S od grobu 48/94. Miał on orientację N-S z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Obiekt ten posiadał podobną konstrukcję kamienną jak ww. grób. Ponadto rozpoznano tu także granit.

Materiał ruchomy: w obrębie grobu zarejestrowano kilka fragmentów ceramiki KPL (Tabela 5).

Grób 50/95

Obiekt ten znajdował się nieopodal grobowców I i III. Miał on orientację N-S, z odchyleniem NE-SW oraz wymiary ok. 2,3 x 1,9 m (Tabela 4). Posiadał on kamienną (wapienną) pokrywę, obstawy oraz dno wyłożone płaskimi kamieniami. Na dnie grobu znajdował się szkielet ludzki ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S, twarzą zwróconą zaś na W (Tabela 5). Ponadto pod W częścią obstawy grobu zidentyfikowano przepalone kości ludzkie, być może należące do osobnika w wieku *infans* II lub *juvenis* (Tabela 5).

Materiał ruchomy: obok szkieletu zidentyfikowano flaszę z kryzą i amforę oraz sztylet kościanny, znajdujący się obok lewej kości ramieniowej (Tabela 5). Natrafiono także na dwa romby, przy czym jeden z nich znajdował się w żuchwie zmarłego, drugi obok wspomnianej kości ramieniowej¹⁴⁵ (Tabela 5).

Uwagi: wśród kości wyróżniono również fragmenty przepalonego drewna, które zostały przeznaczone do badań ¹⁴C. Wyniki tych analiz nie zostały opublikowane.

Grób 51/95

Obiekt ten znajdował się pomiędzy grobem 12/89 a grobowcem 3. Miał on orientację N-S (Tabela 4). Brak informacji na temat jego wymiarów. Grób ten posiadał kamienną pokrywę, poniżej której znajdował się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N, twarzą zaś na W (Tabela 5). Szczątki te należały do dziecka (Tabela 5). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

---

¹⁴⁵ por. J. Libera, A. Zakościelna 2006, 141, przyp. 5.

Pozostałe groby

Wśród ponad 50 rozpoznanych grobów KPL na stanowisku w Karmanowicach, tylko jeden został zarejestrowany w dość wyraźnym oddaleniu od pozostałych¹⁴⁶ - tuż obok grobowca V.

Grób 41/91

Obiekt ten znajdował się ok. 40 m na N od skupiska B oraz ok. 1 m na S od E części grobowca V. Miał on zapewne orientację SE-NW (Tabela 4). Jama grobowa i ewentualna konstrukcja kamienna zostały zniszczone. W obrębie grobu stwierdzono obecność szczątków dziecięcych, ułożonych w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażenia.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IA UMCS.

d) Literatura

J. Nogaj-Chachaj 1987, 10-12; 1988, 27-31; 1989, 17-21; 1990, 10-18; 1991, 17-21; 1991a, 628-640, 1994, 19-27; 1995, 7-10; 1996, 17-23; 1997, 16-23; 1998, 30-35; 1999, 22-27; 2000a, 47-50; 2001, 22-24; J. Libera, A. Zakościelna 2006, 135-169; D. Król 2011, 20-21, 42-46; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabela 1; 2011b, 115, Table 1.

9. Karwin, stan. 43; AZP: 101-59/-

gm. Koniusza, pow. Proszowice, woj. małopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Proszowicki. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko było badane wykopaliskowo przez K. Tunię w 2004 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto pozostałości bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Była to konstrukcja, do wzniesienia której zastosowano materiał drewniany. Nie ma informacji odnośnie grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak jakichkolwiek danych na temat mogiły, w tym ewentualnych grobów wewnątrz niej (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomi.

---

¹⁴⁶ Był to efekt założenia wykopów sondażowych w dużym oddaleniu od wcześniej badanej przestrzeni (J. Nogaj-Chachaj 1991, 18, Ryc. 1). Nie można wykluczyć, że pomiędzy tym grobem a grobami występującymi na „właściwym cmentarzysku” nie było w rzeczywistości żadnej luki.

d) Literatura

K. Tunia, P. Włodarczak 2014.

10. Kichary Nowe, stan. 2; AZP: 88-73/18

gm. Dwikozy, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Krawędź doliny rzeki Opatówka. Silnie wyodrębniony cypel. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryte zostało ono w 1982 r. podczas badań powierzchniowych w ramach AZP. Badania wykopaliskowe prowadzone są na tym stanowisku od 1987 r. pod kierownictwem H. Kowalewskiej-Marszałek z IAiE PAN w Warszawie.

b) Źródła

Na opisywanym obszarze odkryto jedną hipotetyczną bezkomorową mogiłę KPL oraz jeden grób płaski, usytuowany poza jej obrębem (Tabele 1, 2).

Grobowiec I?

Obiekt ten tworzyło charakterystyczne wydłużone zagłębienie nieckowate, które miał w rzucie poziomym kształt trapezu lub prostokąta i usytuowane było wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Jego wymiary oszacowano na ok. 19 m długości oraz ok. 4,5-5 m szerokości (Tabela 2). W zagłębieniu tym zarejestrowano warstwy ziemi brunatnej i ciemnobrunatnej. Odkryto w nich rozdrobniony materiał, stanowiący pozostałość po osadzie wczesnoneolitycznej. Nie jest wykluczone, iż omawiany obiekt był pierwotnie nakryty nasypem ziemnym lub kamiennoziemnym. W jego N części, na samym dnie zarejestrowano ślady orki. Z zagłębieniem nieckowatym łączyć można pięć grobów (Tabele 1, 2).

Grób 1

Grób ten znajdował się w centralnej części zagłębienia nieckowatego, ok. 7,5 m od jego E granicy i ok. 2,5 m od granicy N. Jama grobowa (ok. 2,2 x 0,8 m) miała kształt prostokąta (z nieznacznie zaokrąglonymi narożnikami) i była zorientowana zgodnie z osią dłuższą mogiły, tj. NE-SW (Tabela 2). Grób miał obstawę kamienną i bruk z płaskich kamieni. Obiekt ten nakryty był dodatkowo płaszczem z niewielkich kamieni. Płaszcz ten nakrywał też grób 14. Omawiana konstrukcja była najgłębiej posadowionym obiektem w ramach zagłębienia nieckowatego, bardzo wyraźnie zagłębionym w warstwę calca. Wewnątrz grobu natrafiono na szczątki zmarłego, złożonego pierwotnie do obiektu w typie trumny. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej głową skierowaną na SW (Tabela 3). Był to osobnik dorosły płci męskiej w wieku *maturus* (Tabela 3). W jego pobliżu nie natrafiono na dary grobowe.

Datowanie absolutne: kości ludzkie poddano analizom pod kątem datowania ¹⁴C. Uzyskano datę – Ki-6759: 4350±50 BP.

Grób 5

Obiekt ten znajdował się tuż przy E granicy zagłębienia nieckowatego i ok. 4 m od jego N granicy. Odległość od grobu 1 wynosiła ok. 4,3 m. Jama grobowa (ok. 2,8 x 2 m) miała kształt prostokąta o lekko zaokrąglonych narożnikach (Tabela 2). Zorientowana była ona prawdopodobnie NE-SW¹⁴⁷ (Tabela 2). Konstrukcja grobu składała się z obstaw kamiennych i bruku z płaskich kamieni. W odróżnieniu od grobu 1 (wkopanego w calec) został on wkopany w uformowane wypełnisko zagłębienia nieckowatego. Obiekt ten został uszkodzony przez wkop nowożytny. W związku z tym szczątki zmarłego uległy przemieszczeniu i nie było możliwe określenie ich pierwotnego układu. Ustalono, iż należały one do osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie zarejestrowano.

Grób 6

Grób w kształcie prostokąta umiejscowiony był tuż obok N granicy zagłębienia nieckowatego, ok. 2 m na NW od grobu nr 5. Miał on orientację NE-SW i kształt prostokąta o lekko zaokrąglonych narożnikach (Tabela 2). Jego wymiary wynosiły ok. 2 x 1 m (Tabela 2). Skonstruowany był on generalnie podobnie jak ww. groby. Bloki kamienne stanowiące element obstawy grobu ustawione były prostopadle w stosunku do bruku zbudowanego z płaskich kamieni. Grób ten przykryty był warstwą niewielkich okruchów skalnych. Podobnie jak grób 5 był on wkopany w zagłębienie nieckowate. Wewnątrz grobu, zapewne w obiekcie w typie trumny, odkryto szczątki dziecka płci nieokreślonej ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW i lekko skręconą na prawo (Tabela 3). W chwili śmierci dziecko miało ok. 3 lat (*infans I*) (Tabela 3). Grób ten nie był wyposażony.

Datowanie absolutne: dla kości z tego grobu uzyskano oznaczenie ¹⁴C – Ki-6147: 4270±50 BP.

Grób 14

Znajdował się on w S części zagłębienia nieckowatego, mniej niż 7 m od jego E granicy i tuż obok grobu 1 (ok. 0,5 m na S od niego). Była to konstrukcja podobna do grobów 1 i 6. Miała ona orientację NE-SW i wymiary ok. 2 x 1 m i posiadała obstawy oraz bruk kamienny (Tabela 2). Ponadto była ona przykryta wspólnym płaszczem kamiennym z grobem 1. Obiekt ten był wkopany płycej w calec aniżeli sąsiadujący z nim grób 1. W opisywanym grobie 14 odkryto dobrze zachowany szkielet ludzki. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW i skręconą pierwotnie w lewo (Tabela 3). Był to osobnik dorosły płci żeńskiej w wieku *maturus*. (Tabela 3). W grobie odkryto elementy wyposażenia.

Datowanie absolutne: w wyniku analiz kości uzyskano datę radiowęglową – Ki-6760: 4260±80 BP.

---

¹⁴⁷ Ze względu na niekompletny stan zachowania tego obiektu, autorzy badań sugerują, iż mógł być on pierwotnie zorientowany odmiennie, tj. SE-NW (H. Kowalewska-Marszałek, H. Duday, M. Pyżuk 2006, 346).

Materiał ruchomy: w skład darów grobowych wchodziły: dwa odłupki oraz mikrolityczny rytec z krzemienia wołyńskiego (Tabela 3).

Grób 21

Znajdował się on we E części zagłębienia nieckowatego, ok. 2 m na E od groby 1. Miał on orientację NE-SW i kształt prostokąta (ok. 2 x 1,8 m) z lekko zaokrąglonymi narożnikami (Tabela 2). Tak jak ww. groby składał się on z bloków kamiennych w formie obstaw i bruk zbudowanego z płaskich kamieni. Bruk ten był dość zwarty. Całość przykrywały okruchy skalne. Obiekt ten, wzorem grobów 5 i 6, został wkopany w warstwę wypełniska zagłębienia nieckowatego. Wewnątrz grobu natrafiono na szczątki osobnika dorosłego zapewne płci męskiej w wieku późny *maturus* (Tabela 3). Był on ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW i skręconą w prawo (Tabela 3). Grób pozbawiony był wyposażenia.

Datowanie absolutne: szczątki zmarłego zostały przeznaczone do badań pod kątem chronologii absolutnej. W efekcie uzyskano datę – Ki-6761: 4295±50 BP.

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Poza tą przestrzenią odkryto tylko jeden grób.

Grób 25

Grób ten znajdował się ok. 6 m na NW od grobu 6 usytuowanego przy N granicy zagłębienia nieckowatego. Był on zorientowany tak samo jak groby odkryte w tym zagłębieniu, tj. NE-SW (Tabela 4). Długość tego obiektu wynosiła co najmniej 2,5 m, szerokość natomiast nieco ponad 1,5 m¹⁴⁸ (Tabela 4). Podobnie jak groby 1, 2, 6 i 14, także i ten obiekt posiadał kamienne obstawy i bruk z płaskich kamieni. Na kamieniach tych spoczywały szczątki osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 5). Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 5).

Materiał ruchomy: grób ten był bogato wyposażony. Zidentyfikowano w nim dwa naczynia (amforę i flaszkę z kryzą) oraz narzędzie krzemienne (wiórowiec drapaczowaty¹⁴⁹) z surowca wołyńskiego, dwa wyroby z kości (szydło i prawdopodobnie igłę) i miedziane ostrze sztyletu z zachowanym śladem oprawy (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Warszawie.

---

¹⁴⁸ Część E tego obiektu została uszkodzona przez późniejszy grób niszowy KCSz, tym samym trudno określić jego pierwotne rozmiary (H. Kowalewska-Marszałek, H. Duday, M. Pyżuk 2006, 346).

¹⁴⁹ Nomenklatura wg J. Libery i A. Zakościelnej (2006, 140, Table 2a). W oryginale narzędzie to określone jest jako wiertnik tępy zdwojony ze zwężonego wiórowca (por. H. Kowalewska-Marszałek, H. Duday, M. Pyżuk 2006, 347).

d) Literatura

H. Kowalewska-Marszałek 1988, 26-27; 1992, 13; 1994, 13-14; 1997, 15-16; 2000, 69-74; H. Duday, H. Kowalewska-Marszałek 2003, 77-108; H. Kowalewska-Marszałek, H. Duday, M. Pyżuk 2006, 341-360; J. Libera, A. Zakościelna 2006, 135-169; D. Król 2011, 21-24, 46-48.

11. Klementowice, stan. 6; AZP: 75-77/6

gm. Kurów, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Krawędź małej doliny. Ekspozycja S i SE. Gleby lessowe. Przebieg świata: odkryto je w 1964 podczas badań powierzchniowych. W tym samym sezonie podjęto na jego terenie badania wykopaliskowe, którymi kierowała A. Uzarowiczowa z PMA w Warszawie.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich towarzyszących mogile (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to prostokątna w rzucie poziomym mogiła, zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miała ona długość ok. 19,7 m, zaś jej szerokość wynosiła ok. 4,2 m (Tabela 2). Konstrukcję grobowca tworzył płaszcz składający się z różnej wielkości brył kamiennych. W niektórych częściach mogiły wyróżniono trzy warstwy takiego płaszcza. W części N mogiły płaszcz ten miał miąższość nawet ok. 0,72 m. Brak informacji odnośnie nasypu ziemnego. Wewnątrz grobowca zidentyfikowano warstwę paleniska (w części SE, na głębokości ok. 0,6 m) oraz trzy groby, usytuowane poniżej kamiennych warstw płaszcza (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w warstwie powyżej grobów odkryto 51 fragmentów ceramiki KPL (w tym m.in. pięć wylewów).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się ok. 4 m od W granicy grobowca. Nie stwierdzono tutaj żadnych konstrukcji kamiennych. Był to zapewne pochówek cząstkowy, odkryto jedynie czaszkę (Tabela 3). Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 2

Grób ten znajdował się ok. 2 m od grobu 1. Miał on zapewne orientację E-W (Tabela 2). W przypadku tego obiektu natrafiono na pozostałości konstrukcji kamiennej, w typie niewielkiej obstawy kamiennej (od strony N). Również w tym przypadku mamy do czynienia z pochówkiem cząstkowym (Tabela 3). Odkryto tu jedynie czaszkę. Brak danych na temat jakichkolwiek zabytków ruchomych.

Grób 3

Podobnie jak 2 poprzednie groby, również obiekt 3 znajdował się w części W grobowca. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Stwierdzono tu konstrukcję kamienną w formie płaszcza (ok. 1,6 x 0,7 m) (Tabela 2), pod którymi natrafiono na szczątki dziecka w wieku ok. 5-7 lat (*infans I*) (Tabela 3). Dziecko położone było w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Darów grobowych nie stwierdzono.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Uzarowiczowa 1965, 248-250; 1968, 179-182; D. Król 2011, 24, 48; S. Rzepecki 2011a, 96, Tabele 1, 2011b, Table 1.

12. Kolosy, stan. -; AZP: -

gm. Czarnocin, pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Garb Wodzisławski.

Przebieg badań: badania wykopaliskowe prowadził tam A. Kempisty w 1964 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może jeden bezkomorowy grobowiec KPL¹⁵⁰ (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja w rzucie poziomym najprawdopodobniej kolista (Tabela 2). Miała ona średnicę ok. 30 m (Tabela 2). Zidentyfikowano tam nasyp ziemny, który w trakcie badań wykopaliskowych był już mocno zerodowany. Poniżej nasypu znajdowały się pierwotnie być może 3 groby KPL¹⁵¹ (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1?¹⁵²

Obiekt ten był silnie zniszczony przez wkopy nowożytny. Nie jest zatem znana jego orientacja oraz wymiary (Tabela 2). Wiadomo jedynie, iż była to konstrukcja kamienna (z brył wapiennych). Brak informacji na temat szczątków ludzkich i wyposażenia.

---

¹⁵⁰ Dawniej obiekt ten identyfikowany był jako kurhan KCSz (A. Kempisty 1970, 80; 1978; por. P. Włodarczak 2008, 156).

¹⁵¹ Wszystkie te obiekty identyfikowane były przez A. Kempistego (1970, 80-82) jako groby KCSz. Z tą kulturą wiązać można jednak tylko jeden grób figurujący pod numerem 4 (por. P. Włodarczak 2008, 155, Fig. 3).

¹⁵² W pierwszej publikacji odnośnie mogiły w Kolosach grób 1 występuje jako 2, następnie grób 2 jako 3 i wreszcie grób 3 jako 1 (A. Kempisty 1970, 80-82).

Grób 2

Grób ten znajdował się ok. 5 m na W od groby 2. Miał on orientację NE-SW (Tabela 2). Była to stosunkowo wąska, zbliżona do prostokąta, jama bez konstrukcji kamiennych. W grobie tym znaleziono słabo zachowane szczątki ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej, być może na prawym boku, z głową skierowaną na SW? (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków znaleziono dwa odłupki z surowca czekoladowego (Tabela 3).

Datowanie absolutne: z kości długich zmarłego otrzymano datę radiowęglową – Poz-9455: 4670±35 BP.

Grób 3

Obiekt ten znajdował się poniżej warstwy nasypu. Była to jama zorientowana wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Miała ona wymiary ok. 3,5 x 2,2 m (Tabela 2). Głębokość jej wynosiła ok. 0,8 m poniżej poziomu pierwotnego. Grób miał konstrukcję kamienną w postaci brył wapiennych, tworzących jego obstawę oraz pięć-sześć warstw kamieni stanowiących wypełnisko jamy. Kamienie te wystawały ponad poziom pierwotny gruntu. Niewykluczone, iż w grobie tym znajdowała się pierwotnie trumna lub innego typu konstrukcja drewniana, pod która znajdowali się zmarli. W jamie grobowej stwierdzono obecność szczątków dwóch osobników dorosłych płci nieokreślonej, ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na SW (Tabela 3). Grób ten nie zawierał zapewne wyposażenia¹⁵³.

Datowanie absolutne: z próby pobranej z jednej z kości ludzkich uzyskano datę radiowęglową – Poz-9456: 4790±40 BP.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Kempisty 1970, 80-84; 1978; P. Jarosz, P. Włodarczak 2007, 71-108; P. Włodarczak 2008, 151-168;

13. Kunów, stan. 1; AZP: 83-69/-

gm. *loco*, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska.

---

¹⁵³ Co prawda w części NE tego grobu 3 natrafiono na toporek kamienny, ale forma tego zabytku nie nawiązuje do KPL. Artefakt ten jest związany z KCSz (P. Włodarczak 2008, 157).

Przebieg badań: znane było ono już pod koniec XIX w. W latach 50-tych ub. wieku badania powierzchniowe przeprowadził na jego terenie Z. Krzak, dokumentując częściowo zniszczone kilka lat wcześniej obiekty.

b) Źródła

Pierwotnie na tym stanowisku miały znajdować się w grobowce, zapewne bezkomorowe mogiły KPL (Tabela 1). Do czasów współczesnych zachował się częściowo tylko jedna z nich. Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok mogił (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana przypuszczalnie na planie trapezu lub trapezoidu o orientacji E-W (Tabela 2). Mogiła ta posiadała dwa rzędy kamiennych obstaw oraz nasyp ziemny; w chwili inwentaryzacji w kształcie wydłużonego owalu (wymiar ok. 30 x 5 m) (Tabela 2). W obrębie tego założenia znajdował się co najmniej 1 grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Brak precyzyjnych danych na temat lokalizacji tego obiektu w ramach grobowca. Wiadomo jedynie, iż obiekt ten miał konstrukcję kamienną w formie obstaw oraz płaszcza, nakrywającego całość. Z grobem tym łączony jest pochówek podwójny, tj. dorosłego mężczyzny (*adultus*) i dziecka (*infans I* lub *II*) (Tabela 3). Brak danych na temat wyposażenia.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

Z. Krzak 1961, 40; J. Gąsowski 1969, 41; J. T. Bąbel 1998, 9-11; M. Florek 1994, 261; 2008, 98-99, 113; 2011, 238, 246-247, 249.

14. Las Stocki, stan. 71; AZP: 75-76/265

gm. Końskowola, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Kulminacja garbu terenowego, w strefie poza dolinami na obszarze pagórkowatym. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte jesienią 1998 r. Badano je następnie w latach 1999 i 2000. Badaniami tymi kierowała J. Nogaj-Chachaj z IA UMCS.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich w pobliżu grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta miała zapewne kształt prostokąta i była zorientowana NE-SW (Tabela 2). Została ona rozpoznana na długości ok. 8,5 i szerokości ok. 1,3-1,5 m (Tabela 2). Stwierdzono obecność

kamiennego płaszcza, składającego się z dwóch warstw brył wapiennych. Poniżej niego nie natrafiono na jakiegokolwiek groby¹⁵⁴ (Tabela 1).

Materiał ruchomy: w ramach grobowca odkryto silnie rozdrobniony materiał ceramiczny KPL.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

WUOZ w Lublinie/IA UMCS.

d) Literatura

J. Nogaj-Chachaj 2000, 42-46; D. Król 2011, 25.

15. Lublin-Sławinek, stan. 2; AZP: -

gm. *loco*, pow. Lublin, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Łagodny stok małej doliny rzeki Czechówka (lewy dopływ Bystrzycy). Ekspozycja S. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko odkryte zostało w 1960 r. W tym samym roku podjęto tam badania o charakterze weryfikacyjnym. Prace wykopaliskowe były kontynuowane także w 1962 r. Kierował nimi Z. Ślusarski z ówczesnego Muzeum Okręgowego w Lublinie. Badania wykopaliskowe na stanowisku zostały ponadto wznowione w 2001 r. Kierowała nimi M. Polańska, z ramienia ML.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich towarzyszących mogiłom (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja zbudowana był zapewne na planie wydłużonego trapezu lub trapezoidu (Tabela 2). Założenie to było zorientowane wzdłuż osi E-W i zostało przebadane na długości ok. 37 m (Tabela 2). Pierwotna jego długość mogła wynosić ok. 50 m. Maksymalna zachowana szerokość mogiły wynosiła ok. 7,8 m (Tabela 2). Mogiła ta miała zapewne konstrukcję drewniano-ziemną. Pozostałością po niej były rowy fundamentowe, w których zarejestrowano nie-liczne fragmenty materiału wapiennego. Rów N był głębszy od S. Maksymalna głębokość tych rowów wynosiła odpowiednio 1,3 i 1 m. Rowy te ulegały stopniowo wypłycaaniu w kierunku wierzchołka. Wewnątrz grobowca zidentyfikowano trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w obrębie grobowca, w warstwach ponad grobami odkryto 56 fragmentów naczyń KPL oraz odłupki z krzemienia święciechowskiego oraz wołyńskiego.

---

¹⁵⁴ Odkryto jedynie pojedyncze, drobne kości ludzkie. Prawdopodobnie groby zostały doszczętnie zniszczone (J. Nogaj-Chachaj 2000, 42).

Grób 1

Znajdował się on we wschodniej części grobowca, nieopodal jego czoła, ok. 3 m od N. Była to jama grobowa, przykryta kamienną (wapienną) pokrywą o orientacji N-S (Tabela 2). Pokrywa ta miała wymiary ok. 2,1 x 1,3 m (Tabela 2). Na dnie jamy grobowe natrafiono na nieregularne zgrupowanie materiałów kamiennych. Leżący tam zmarły ułożony był wzdłuż osi SE-NW, z głową skierowaną na SE (Tabela 3). Szczątki należały do osobnika płci żeńskiej w wieku ok. 70-80 lat (*senilis*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: obok głowy zmarłej znajdował się kubek *ansa lunata* z odtraconym uchem (Tabela 3).

Grób 2

Grób ten umiejscowiony był ok. 0,5 m na W od grobu 1. Miał on analogiczną jak grobowiec orientację, tj. E-W (Tabela 2). Stwierdzono tam obecność płaszcza kamiennego (wapiennego) w formie prostokąta o wymiarach ok. 2,7 x 1,6 m (Tabela 2). Poniżej niego znajdowała się jama grobowa, w której odkryto szczątki ludzkie, należące do osobnika męskiego w wieku ok. 30-40 lat (Tabela 3). Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą zwróconą na N (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego odkryto kubek *ansa lunata*. Leżał on na płaskim kamieniu.

Grób 3

Obiekt ten położony był w części E grobowca. Znajdował się on ok. 4 m na W od grobu 1. Była to jama grobowa o orientacji E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2), którą przykrywał wapienny płaszcz o wymiarach ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Płaszcz ten składał się z dwóch warstw oddzielonych warstwą ziemi. Na dnie jamy znajdowały się szczątki ludzkie, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Nie ma pewności czy był to pochówek wyłącznie pojedynczy (kobiety w wieku ok. 25-30 lat) czy podwójny (wspomnianej kobiety oraz dziecka w wieku ok. 5-14 lat) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w jamie stwierdzono obecność 13 fragmentów ceramiki oraz fragment wióra. Materiał ten znajdował się jednak na złożu wtórnym.

Grobowiec II

Była to konstrukcja zbudowana na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miała ona zapewne długość ponad 20 m (odkryto ją na długości 17,7 m), podczas gdy jej podstawa wynosiła ok. 8,8 m (Tabela 2). Był to także grobowiec drewniano-ziemny. Zachowały się po nim rowy fundamentowe. Wewnątrz mogiły natrafiono na 1 grób (Tabela 1, 2).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się w we wschodniej części grobowca. Zorientowany był on zapewne analogicznie do orientacji grobowca, tj. E-W (Tabela 2). Nie są znane jego rozmiary. Grób ten po-

siadał płaszcz zbudowany z różnej wielkości wapieni. Brak danych na temat szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: prawdopodobnie grób wyposażony był we flaszę z kryzą.

Grobowiec III

Mogila ta zbudowana została także na planie trapezu zorientowanego E-W (Tabela 2). Nie jest znana pierwotna długość grobowca. Została ona rozpoznana na długości 14,4 m (Tabela 2). Podobnie jak w przypadku grobowców I i II odkryto tu także pozostałości rowów fundamentowych. Brak danych na temat jakichkolwiek obiektów wewnątrz mogiły, w tym grobów (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

ML.

d) Literatura

Z. Ślusarski 1960, 1962; S. Jastrzębski, M. Ślusarska 1982, 191-198; M. S. Midgley 1985, 303; M. Polańska 2011, 9-20; D. Król 2011, 25-26, 49-50; S. Rzepecki 2011a, 42-43, 97, Tabele 1, 2011b, 44-46, 116, Table 1.

16. Malice Kościelne, stan. 1; AZP: 88-71/3

gm. Lipnik, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Górna partia stoku doliny rzeki Opatówka. Ekspozycja NE. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to było zasadniczo znane już w XIX w. W 1989 r. badania powierzchniowe przeprowadził na jego terenie J. Libera, następnie od 1996 r. przystąpiono tam do badań wykopaliskowych. Trwały one łącznie cztery lata. Kierowali nimi M. Florek i wspomniany już J. Libera.

b) Źródła

Na stanowisku tym zidentyfikowano dwa bezkomorowe grobowce KPL oraz towarzyszące im groby płaskie (Tabela 1). Ponadto pomiędzy mogiłami rozpoznano trzy obiekty o nieustalonej funkcji (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja wzniesiona na planie trapezu o orientacji NE-SW (Tabela 2). Czoło mogiły znajdowało się od strony NE (Tabela 2). Prawdopodobnie pierwotnie miał on długość ok. 27 m, szerokość jego czoła wynosiła natomiast ok. 4,5-5 m, a wierzchołka ok. 2 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienne obstawy, zbudowane z dość dużych bloków wapiennych przylegających do siebie. Zachowała się ona na długości ok. 17 m (ściana N) oraz ok. 20 m (ściana S). Nie zachowała się ona natomiast w części czołowej i wierzchołkowej. Nie można

także wykluczyć, iż w części czołowej taka obstawa nigdy nie istniała. Grobowiec posiadał nasyp ziemny. Z opisywanym założeniem wiązać można 4 groby o prawdopodobnie pierwotnym charakterze oraz 15 pochówków wtórnych (Tabele 1, 2, 3). Ponadto w ramach grobowca natrafiono na relikty konstrukcji drewnianej (w części czołowej) (Tabele 1, 2) oraz na 3 depozyty zabytków ruchomych (w różnych jego partiach).

Grób 10

Znajdował się on ok. 1 m w kierunku W od relikwów konstrukcji drewnianej, która znajdowała się w części czołowej grobowca. Grób usytuowany był niemal idealnie na osi dłuższej grobowca, miał on zatem analogiczną względem niego orientację, tj. NE-SW (Tabela 2). Grób ten tworzyła jama prostokątna o wymiarach ok. 2,3 x 1,4, wkopana ok. 1 m poniżej pierwotnego poziomu gruntu (Tabela 2). Na dnie jamy natrafiono na bruk z niedużych płaskich kamieni. Wypełnisko jamy składało się z warstwy kamieni (głównie piaskowców) o zróżnicowanych kształtach i frakcji. W części stropowej warstwa ta była bardziej zwarta tworząc rodzaj płaszcza nakrywającego całość założenia. Strop ten wystawał nieznacznie ponad pierwotny poziom gruntu. Wewnątrz obiektu, na wspomnianych płaskich kamieniach odkryto 2 szkielety: osobnika dorosłego płci męskiej w wieku ok. 44-55 lat (*maturus*) oraz dziecka płci nieokreślonej w wieku ok. 8-10 lat (*infans II*) (Tabela 3). Szczątki obydwu tych osobników ułożone były w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na SW (Tabela 3). Pochówek zawierał wyposażenie.

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy osobnika dorosłego natrafiono na fragment wiórowca z surowca czekoladowego oraz polerowaną szablę dzika (skrobacz).

Grób 14

Usytuowany był on nieco ponad 1 m na E od grobu nr 10. Znajdował się on w obrębie wspomianej wcześniej konstrukcji drewnianej. Grób ten zorientowany był odmiennie w stosunku do osi dłuższej grobowca, tj. N-S (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Była to w zasadzie płytka jama w kształcie prostokąta o wymiarach ok. 1,8 x 0,7 m (Tabela 2). Wypełniona była ona nieregularną warstwą różnej wielkości kamieni, przede wszystkim piaskowców. Przypuszczalnie strop tego wypełniska nie wystawał ponad pierwotny poziom gruntu. W grobie natrafiono na szczątki osobnika dorosłego o nieokreślonej płci, leżącego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 3). Grób posiadał wyposażenie.

Materiał ruchomy: wyposażenie stanowił fragment wióra retuszowanego z krzemienia świeciechowskiego (Tabela 3).

Grób 21

Obiekt ten znajdował się nieco poniżej 1 m na N od grobu nr 10 i był tak samo jak on zorientowany (NE-SW) (Tabela 2). Miał on konstrukcję prostokątnej kamiennej skrzyni (o wymiarach ok. 2,4 x 1,2 x 0,5 m) wkopanej w pierwotny poziom gruntu (Tabela 2). Była ona zbudowana z dużych płaskich płyt piaskowca (bruk na dnie, ściany i warstwa nakrywająca). W konstrukcji tej

odkryto szkielet ułożony w pozycji na wznak z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Należał on do osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 3). Grób nie był wyposażony.

Grób 31

Znajdował się on ok. 3 m na E od grobu nr 10 w obrębie konstrukcji drewnianej. Miał on analogiczną orientację jak grób nr 14, tj. N-S (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Podobnie jak w przypadku grobu nr 14 była to właściwie płytką jamą (ok. 1,8 x 0,7 m) w kształcie prostokąta, przykryta nieregularną warstwą różnej wielkości kamieni (piaskowców) (Tabela 2). W grobie tym złożono osobnika dorosłego płci męskiej (Tabela 3). Leżał on w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Groby wtórne 12/1-12/15

Ze względu na ich lokalizację, można je podzielić na dwie kategorie: groby znajdujące się we wnętrzu grobowca, wzdłuż ściany S (12/1, 12/2, 12/8, 12/9, 12/10, 12/11 i 12/13) i umiejscowione na zewnątrz, także wzdłuż ściany S (12/3, 12/4, 12/5, 12/6, 12/7, 12/12/, 12/14 i 12/15)¹⁵⁵. Groby wewnętrzne były wkopane w nasyp, w przypadku zewnętrznych zidentyfikowano albo niewielkie jamy, wkopane bezpośrednio w pierwotny poziom gruntu albo groby pozbawione takich jam, gdzie zmarły układany był po prostu bezpośrednio na pierwotnym poziomie gruntu. Zasadniczo groby wtórne nie posiadały regularnych konstrukcji kamiennych. Jedynie w kilku przypadkach stwierdzono obecność nieregularnych bruków (wyłącznie wapiennych), na których składano zmarłych, lub którymi byli oni przykrywani.

Groby wewnętrzne

Grób 12/1

Pośród wszystkich grobów wtórnych znajdował się on najbliżej grobu 10 (w odległości ok. 6 m od niego). W grobie tym odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej (w układzie NE-SW) z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Należały one do kobiety w wieku ok. 20-30 lat (*adultus*) (Tabela 3). Obok szczątków nie natrafiono na elementy wyposażenia.

Grób 12/2

Znajdował się on ok. 4 m na SW od grobu 12/1. W grobie tym znaleziono szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej w układzie NE-SW, z głową skierowaną na SW. Był to osobnik dorosły (w wieku *maturus*) o nieznaney płci (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 12/8

Znajdował się on pomiędzy grobami 12/1 i 12/2 w podobnej do nich odległości (ok. 2 m). Odkryto tu szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej wzdłuż osi NE-SW, z głową skierowaną na SW. Był to osobnik dziecięcy w wieku ok. 3-5 lat (*infans I*) (Tabela 3). Nie stwierdzono przy nim wyposażenia grobowego.

---

¹⁵⁵ Dwa z tych grobów (nr 12/12 i 12/15) uznano za domniemane (B. Bargieł, M. Florek, J. Libera 1998, 44; por. W. Kozak-Zychman 1998).

Groby 12/9 i 12/10

Groby te usytuowane były ok. 3 m na W od grobu 12/8. Grób oznaczony jako 12/9 zawierał szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej (NE-SW) z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Były to szczątki dziecka w wieku ok. 8-10 lat (*infans II*) (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono. W przypadku grobu nr 12/10 natrafiono także na szczątki ułożone na wznak wzdłuż osi NE-SW, z głową w kierunku SW (Tabela 3). Należały one do dziecka w wieku ok. 4-6 lat (*infans I*) (Tabela 3). Brak wyposażenia. Obydwa szkielety znajdowały się tuż obok siebie, niemal stykając się bokami. Być może był to tak naprawdę jeden grób z pochówkiem podwójnym¹⁵⁶.

Grób 12/11

Znajdował się on niespełna 2 m na SW od ww. grobów/grobu. W tym przypadku natrafiono na szczątki, przypuszczalnie ułożone w pozycji wyprostowanej (zorientowane NE-SW), z głową skierowaną na SW. Szczątki te należały do dziecka w wieku *infans I* (Tabela 3). Nie ma informacji odnośnie wyposażenia grobu.

Grób 12/13

Grób ten zlokalizowany był ok. 1 m na SW od grobu nr 12/11. Odkryto tu szczątki zorientowane wzdłuż osi NE-SW, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Należały one do osobnika dorosłego w bliżej nieokreślonym wieku (Tabela 3). Nie jest też znana jego płeć. Brak informacji o zabytkach ruchomych.

Groby zewnętrzne

Grób 12/3

Znajdował się on ok. 2 m na SE d grobu 12/10, po drugiej stronie ściany S mogiły. Szczątku ludzkie zorientowane były wzdłuż osi NE-SW. Zmarły w wieku ok. 2-3 lat (*infans I*) leżał z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Wyposażenia grobu nie stwierdzono.

Grób 12/4

Obiekt ten usytuowany był ok. 4 m na E od grobu 12/3. Szczątki ludzkie, należące do dziecka w wieku ok. 2-3 lat (*infans I*), ułożone były w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Obok szczątków nie zidentyfikowano elementów wyposażenia.

Grób 12/5

Pochówek ten znajdował się obok grobu 12/4, ok. 5 m na W od niego. Zmarły w wieku ok. 3-4 lat (*Infans I*) leżał wzdłuż osi NE-SW, w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3).

---

¹⁵⁶ Z załączonego przed autorów badań planu grobowca I (B. Bargieł, M. Florek 2006, 370, Ryc. 7) wynika, iż w kontekście tych pochówków znajdowały się nieregularne układy brył wapiennych. W cytowanej pracy nie można jednak odnaleźć precyzyjnej informacji czy miały one związek z konstrukcjami grobu/grobów czy też z „rozszczepioną” obstawą grobowca.

Grób 12/6

Grób ten znajdował się ok. 0,5 m na W od grobu 12/5. Zmarły w wieku zapewne ok. 2-3 lat (*infans I*) położony był wzdłuż linii NE-SW, w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Pochówek nie zawierał wyposażenia.

Grób 12/7

Pochówek ten położony był ok. 0,5 m na W od grobu 12/6. Także w tym przypadku szczątki ludzkie należały do dziecka w wieku ok. 2-3 lat (*infans I*). Leżały one w pozycji wyprostowanej (układ NE-SW) z głową skierowaną na SW. Wyposażenia grobu nie stwierdzono.

Grób 12/12?

Grób ten znajdował się w części SW grobowca, na wysokości grobu 12/11, znajdującego się w strefie wewnętrznej mogiły. Zidentyfikowano tu szczątki ludzkie, zapewne dorosłej kobiety. Leżały one w pozycji wyprostowanej (wzdłuż osi NE-SW), z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Grób pozbawiony był zabytków ruchomych.

Grób 12/14

Pochówek ten usytuowany był najdalej na SW spośród wszystkich znajdujących się od strony zewnętrznej S ściany grobowca. Znajdowały się tu szczątki prawdopodobnie kobiety w wieku dorosłym. Położone były one w układzie NE-SW, z głową skierowaną na SW (Tabela 3). Być może grób ten być pierwotnie wyposażony.

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków zidentyfikowano kilkanaście fragmentów ceramiki KPL pochodzących z jednego naczynia (Tabela 3).

Grób 12/15?

Obiekt ten usytuowany był pomiędzy grobami 12/3 i 12/12. Odkryto tu szczątki leżące w pozycji wyprostowanej, zorientowane wzdłuż linii NE-SW. Głowa zmarłego skierowana była na SW (Tabela 3). Brak bliższych danych na temat jego płci i wieku. Nie stwierdzono zabytków ruchomych.

Konstrukcja drewniana

Była ona zlokalizowana w części czołowej grobowca. Śladem po niej były 4 dołki posłupowe, przy czym trzy z nich były usytuowane niemal w jednym ciągu w przybliżeniu wzdłuż osi N-S, zaś czwarty z nich (największy) znajdował się ok. 3 m na E od nich. Prawdopodobnie konstrukcja ta składała się pierwotnie z większej liczby słupów. Jak wspomniano wyżej, w ramach przestrzeni międzysłupowej znajdowały się dwa groby 14 i 31.

Depozyty zabytków ruchomych

W ramach grobowca natrafiono na trzy depozyty zabytków, w skład których wchodziły duże wióry krzemienne. Pierwszy z tych depozytów znajdował się w pobliżu grobu wtórnego 12/10. Składał się on z trzech wiórów makrolitycznych z krzemienia świecechowskiego. Drugi z nich zlokalizowany był obok grobu wtórnego 12/13 i składał się on z analogicznych wiórów z tego

samego surowca. Ostatni z nich zlokalizowany był nieco dalej, pomiędzy grobem 21 a ścianą N grobowca. Był to pojedynczy wiór makrolityczny wykonany z krzemienia świciechowskiego.

Grobowiec II

Mogiła ta znajdowała się ok. 4-5 m na S od grobowca I. Zbudowana została ona na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienne obstawy w postaci brył i większych bloków wapiennych. Obstawy te były jednak słabiej zachowane niż w sąsiedniej mogile. Ściana N zachowała się na długości ok. 23 m, zaś S ok. 21 m (Tabela 2). Pierwotna długość tego grobowca wynosiła zapewne nieco więcej niż 24-25 m, szerokość czoła ok. 7-8 m, zaś wierzchołka nie więcej niż ok. 1,5 m. Stwierdzono tu obecność nasypu ziemnego. W ramach grobowca zidentyfikowano siedem grobów, jeden pierwotny oraz sześć o charakterze wtórnym (Tabele 1, 2, 3). Odkryto tu także depozyt zabytków ruchomych.

Grób 3

Znajdował się on we E części grobowca, zapewne blisko jego czoła oraz ok. 2,5 m od jego N ściany i ok. 3 m od ściany S. Była to w przybliżeniu prostokątna jama, wkopana bezpośrednio w pierwotny poziom gruntu i zorientowana N-S (odchylenie SE-NW), posiadająca wymiary ok. 2,5 x 1,3 m (Tabela 2). Wewnątrz tego obiektu zidentyfikowano pochówki dwóch osobników ułożone w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na S (Tabela 3). W pierwszym przypadku szczątki należały do kobiety w wieku ok. 20-30 lat (*adultus*), w drugim zaś do dziecka ok. 4-5 letniego (*infans I*) (Tabela 3) Grób ten nie posiadał typowego wyposażenia grobowego.

Materiał ruchomy: w obrębie jamy grobowej (w tym na jej dnie) zidentyfikowano fragmenty kości bydłych (fragmenty czaszek, żuchw i kości długich) (Tabela 3).

Groby wtórne

Grób 1

Obiekt ten wkopany był w nasyp grobowca I. Znajdował się on w części E mogiły, ok. 2 m na W od grobu pierwotnego 1. Była to prostokątna jama zorientowana wzdłuż osi NE-SW (Tabela 2). Miała ona wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 2). Zidentyfikowano tu słabo zachowaną konstrukcję kamienną w postaci obstaw. W grobie tym odkryto szczątki ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Szczątki te należały do osobnika płci męskiej w wieku ok. 30-40 lat (*maturus*) (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 2

Obiekt ten także wkopany był w nasyp grobowca I i znajdował się on ok. 2,5 m na NW od grobu 1. Również tu zidentyfikowano prostokątną jamę (ok. 2 x 1 m), zorientowaną NE-SW (Tabela 2). W grobie tym znaleziono szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 3). Wiek i płeć zmarłego nie są znane. Darów grobowych nie stwierdzono.

Grób 15

Grób ten znajdował się w części W mogiły, ok. 4 m od jej wierzchołka oraz nieopodal jej N ściany. Był on wkopany w nasyp grobowca. Nie stwierdzono tu żadnych konstrukcji kamiennych. Zidentyfikowano tu osobnika dorosłego w wieku *maturus* (Tabela 3). Płeć jego nie jest znana (Tabela 3). Pochówek pozbawiony był wyposażenia.

Grób 16/1

Obiekt ten usytuowany był w części W grobowca, w pobliżu jego S ściany i ponad 4 m od jego wierzchołka. Pochówek zorientowany był wzdłuż linii NE-SW (Tabela 2). Stwierdzono obecność kamiennego płaszczu wapiennego, nakrywającego szczątki. Wydaje się jednak, że był to element zniszczonej obstawy mogiły. Szczątki ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W należały do dziecka w wieku *infans II* (Tabela 3). Brak informacji na temat wyposażenia.

Grób 16/2

Obiekt ten znajdował się w pobliżu spojenia wierzchołka grobowca z jego S obstawą. Pochówek miał orientację NE-SW (Tabela 2). Podobnie jak w grobie 16/1, także i tu stwierdzono obecność płaszczu wapiennego, również o charakterze wtórnym. W grobie tym znaleziono szczątki ludzkie w układzie wyprostowanym z głową na W (Tabela 3). Należały one do osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 3) Darów grobowych nie stwierdzono.

Grób 16/3

Grób ten zlokalizowany był w pobliżu ściany S grobowca, nieco ponad 5 m na E od grobu 16/3. Również w tym przypadku zidentyfikowano płaszcz wapienny, pochodzący zapewne ze zniszczonej obstawy grobowca. Był to pochówek potrójny. Wszyscy zmarli leżeli w pozycji wyprostowanej, przy czym dwoje z nich miało głowy zwrócone na W (dorosły mężczyzna i dziecko), jedna zaś na E (dorosła kobieta) (Tabela 3). Grób nie zawierał wyposażenia.

Depozyty zabytków ruchomych

W pobliżu wierzchołka mogiły natrafiono na trzy wióry z krzemienia świciechowskiego (w tym dwa tzw. sierpce).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Rozpoznano także siedem grobów o różnej konstrukcji, znajdujących się na E od czół I i II.

Grób 4

Obiekt ten znajdował się on nieco ponad 3 m na E od grobu 3 mieszczącego się w części czołowej grobowca II. Miał on kształt prostokąta (w przybliżeniu o wymiarach 2,2 x 1 m) i zorientowany był wzdłuż osi N-S (odchylenie SE-NW) (Tabela 4). Posiadał on nieregularny płaszcz, nakrywający jamę. W grobie tym natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na N (Tabela 5). Należały one zapewne do kobiety w wieku ok. 20-30 lat (*adultus*) (Tabela 5). Nie natrafiono a zabytki ruchome.

Grób 5

Grób ten zlokalizowany był ok. 1 m na N od grobu 4. Była to prostokątna jama o wymiarach ok. 2 x 1 m, zorientowana analogicznie jak grób 4, tj. N-S (odchylenie SE-NW) (Tabela 4). Grób ten posiadał kamienny płaszcz oraz obstawy. Mieścił on szczątki 2 osobników ułożonych w różnych pozycjach. W pierwszym przypadku była to kobieta w wieku ok. 40-50 lat (*maturus*), leżąca w pozycji wyprostowanej na brzuchu z głową skierowaną na S, w drugim zaś dziecko w wieku 3-4 lat (*infans I*) złożone na boku w pozycji podkurczonej z głową skierowaną na W, twarzą zwróconą na E w stronę kobiety (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie zidentyfikowano szydło kościane (Tabela 5).

Grób 6

Była to stosunkowo głęboka jama zorientowana SE-NW (Tabela 4). Miała ona wymiary ok. 2,4 x 1,2 m (Tabela 4). Na jej dnie stwierdzono obecność elementów kamiennego bruku. Zidentyfikowano tu także kamienne obstawy boczne. Obiekt ten, wraz z kolejnymi grobami 7, 8 i 9 nakryty był wspólnym, kilkuwarstwowym płaszczem kamiennym. W jamie grobowej znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 5). Należały one do osobnika płci męskiej w wieku ok. 25-35 lat (*adultus/maturus*) (Tabela 5). Obiekt ten pozbawiony był darów grobowych.

Grób 7

Obiekt ten leżał obok grobu, ok. 0,5 m na W od niego. Miał on orientację SE-NW i bardzo małe wymiary, ok. 0,9 x 0,5 m (Tabela 4). Posiadał on wspólny płaszcz kamienny z grobami 6, 8 i 9. Wewnątrz nie natrafiono na jakiegokolwiek szczątki kostne ani wyposażenie.

Grób 8

Obiekt ten znajdował się nieco ponad 1,5 m na NW od grobów 6 i 7. Miał on orientację NE-SW i wymiary ok. 1,5 x 0,8 m (Tabela 4). Rozpoznano tu obstawy kamienne oraz płaszcz kamienny, nakrywający także ościenne pochówki. W grobie tym rozpoznano szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na SW (Tabela 5). Należały one do osobnika w wieku 6-7 lat (*Infans I*) (Tabela 5). Brak danych o wyposażeniu grobu.

Grób 9

Pochówek ten znajdował się obok grobu 8 i miał podobną do niego orientację (Tabela 4). Posiadał on wspólny z sąsiednimi grobami płaszcz kamienny. W grobie tym odkryto szczątki dziecka w wieku ok. 3-5 lat (*infans I*), ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Darów grobowych nie zidentyfikowano.

Grób 19

Obiekt ten znajdował się w pewnym oddaleniu od pozostałych zlokalizowanych w ramach cmentarzyska płaskiego, tuż poza NE granicą grobowca I. Zorientowany był on wzdłuż linii N-S, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Była to płytką prostokątna jama bez obstaw kamiennych. Zidentyfikowano tu natomiast płaską płytę kamienną, na której leżała głowa zmarłego. Osobnik

ten (płci nieokreślonej i wieku ponad 15 lat) ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 5).

Material ruchomy: w grobie tym znaleziono wiórowiec drapaczowaty wykonany z surowca świeciechowskiego (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu, IA UMCS.

MO w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek, J. Libera 1996, 42-45; 1997, 24-40; B. Bargieł, M. Florek, J. Libera 1998, 44-55; 1999, 29-37; 2001, 231-259; B. Bargieł, M. Florek 2006; W. Kozak-Zychman, E. Gauda 1998, 56-60; W. Kozak-Zychman, E. Gauda-Pilarska 1999, 38-40; M. Florek 2008; D. Król 2011, 26-27, 52-53.

17. Małyce, stan. 30; AZP: -

gm. Czarnocin, pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyski

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Garb Wodzisławski. Kulminacja wyniesienia. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryto je w 2003 r. podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez K. Tunię. Badania wykopaliskowe na jego terenie prowadzono w latach 2003-04, a następnie w 2008 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się zapewne trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Był to założenie w kształcie kolistym (Tabela 2). Pozostałością po tej konstrukcji była ciemna warstwa (średnicy kilkunastu m), wyróżniająca się na tle jasnego lessu. Nasyp ziemny został zniwelowany. Wewnątrz grobowca odkryto 1 grób¹⁵⁷ (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Był to obiekt usytuowany w centralnej części ww. założenia. Jama grobowa miała kształt zbliżony do prostokąta i orientację E-W (Tabela 2). Ściana W tej jamy miała kształt półkolisty. Jej wymiary wynosiły ok. 3,25 x 1,4 m (Tabela 2). Była ona głęboka na ok. 0,65 m. Nie stwierdzono jakichkolwiek konstrukcji kamiennych. W wypełnisku jamy stwierdzono natomiast pozostałości ogniska, w tym węgielki drzewne. Szczątków ludzkich nie znaleziono.

---

¹⁵⁷ W nasyp tego grobowca wkopanych zostało też pięć grobów KCSz oraz dwa groby kultury mierzanowickiej (K. Tunia, P. Włodarczyk 2011, 204).

Materiał ruchomy: w grobie natrafiono na dwa kubki z wysuniętym ponad wylew uchem, zbliżone do form typu *ansa lunata* oraz jeden retuszowany trapez z krzemienia czekoladowego (Tabela 3).

Datowanie absolutne: z jamy grobowej oddano do datowania węgielki drzewne. Uzyskano z nich dwa oznaczenia radiowęglowe, tj. Poz-34682: 4750±40 BP i Poz-34736: 4700±40 BP.

Grobowiec II

Nie jest znany jego dokładny kształt. Mogła być to zarówno konstrukcja owalna, jak i trapezowata (o orientacji NE-SW, z czołem być może od strony NE) (Tabela 2). Wg P. Jarosza, K. Tunia i P. Włodarczaka (2009, 202, 223) o istnieniu konstrukcji trapezowatej mogłaby świadczyć podłużna warstwa (nr 3) – hipotetyczny rów fundamentowy, stanowiący element N ściany mogiły. Ci sami badacze zwracają jednak również uwagę na inną warstwę (nr 1), która mogłaby świadczyć o kolistym charakterze tego założenia. W grobowcu zidentyfikowano co najmniej jeden grób¹⁵⁸ (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Znajdował się on w części wschodniej założenia. Była to prostokątna jama, zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miała ona wymiary ok. 2,6 x 2,2 m (Tabela 2). Grób ten posiadał konstrukcję kamienną w formie skrzyni, którą tworzyła obstawa z wąskich bloków wapiennych, nachylone do wewnątrz. Na dnie jamy zidentyfikowano duże płaskie płyty wapienne. Ponadto jama grobowa wypełniona była nieregularnie kamieniami. W jamie grobowej, na dnie, znaleziono szczątki ludzkie, zapewne 2 osobników (Tabela 3). Zmarli położeni zostali w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na W (Tabela 3). Ustalono, iż szczątki te należały do osobników w wieku dorosłym, przy czym jedno z nich (znajdujące się w S części jamy) zapewne do kobiety w wieku ok. 30 lat (*adultus*) (Tabela 3). Pochówek zawierał wyposażenie.

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy osobnika leżącego w N części jamy odkryto mikrolityczny wiór z krzemienia wołyńskiego (Tabela 3).

Datowanie absolutne: z kości ludzkich uzyskano datę radiowęglową – Poz-27989: 4700±40 BP.

Grobowiec III

Znajdował się on kilkadziesiąt m na N od grobowca I. Brak bliższych informacji na jego temat jego kształtu, wymiarów i orientacji (Tabela 2). Brak informacji o pochówkach.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomia.

---

¹⁵⁸ Nie można w sposób bezdyskusyjny wykluczyć obecności większej liczby grobów KPL (por. P. Jarosz, K. Tunia, P. Włodarczyk 2009, 202, 223).

d) Literatura

P. Jarosz, K. Tunia, P. Włodarczak 2009, 175-231; 2013; K. Tunia, P. Włodarczak 2011, 203-219.

18. Malżyce, stan. 31; AZP: -

gm. Czarnocin, pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyski

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Garb Wodzisławski. Kulminacja wyniesienia. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryto je w 2003 r. podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez K. Tunię. Stanowisko to było badane wykopaliskowo w 2011 r.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Nie ma danych o grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja o bliżej nieokreślonym charakterze. Posiadała ona zapewne konstrukcję kamienną. Nasypu ziemnego nie stwierdzono. Nie są znane również jej wymiary. Miał on zapewne orientację SE-NW (Tabela 2). Pozostałością po tej konstrukcji była ciemna warstwa (średnicy kilkunastu m), wyróżniająca się na tle jasnego lessu. Nasyp ziemny został zniwelowany. Wewnątrz grobowca odkryto 1 grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi E-W i miał wymiary ok. 3,3 x 1,4 m (Tabela 2). Ze względu na zniszczenie nie jest jasny dokładny charakter konstrukcji tego grobu. Zapewne posiadał on kamienną obstawę i bruk. Na dnie jamy rozpoznano słabo zachowane szczątki ludzkie, należące do osobnika a wieku *maturus*. Płeć zmarłego nie została określona. Grób nie miał wyposażenia.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomia.

d) Literatura

P. Jarosz, K. Tunia, P. Włodarczak 2009, 175-231; 2013; K. Tunia, P. Włodarczak 2011, 203-219.

19. Milocin-Kolonia, stan. 1; AZP: 77-79/1

gm. Jastków, pow. Lublin, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Wyniesienie. Ekspozycja N. Gleby lessowe.

Przebieg badań: zostało ono odkryte przypadkowo w 1975 r. W tym samym sezonie podjęto na jego terenie ratownicze badania wykopaliskowe. Kierował nimi J. Gurba z ówczesnego ZA UMCS. Badania te były kontynuowane w 1978 r.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto dwa bezkomorowe grobowce KPL¹⁵⁹ (Tabela 1). Rozpoznano także towarzyszące im groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I

Grobowiec ten zbudowany był na planie trapezu lub trójkąta o orientacji E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Czoło grobowca znajdowało się od strony E (SE) (Tabela 2). Zachował się on na długości ok. 28 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła oszacowano na ok. 6,5 m (Tabela 2). Mogiła ta posiadała kamienną obstawę. Tworzyły ją duże płyty wapienne. Część wierzchołkowa nie zachowała się, natrafiono w tym miejscu jedynie na negatywy po obstawie. Na zewnątrz obstaw stwierdzono obecność kamiennych bruków o szerokości ok. 1-1,5 m. Były one usytuowane równolegle do grobowca. Wewnątrz grobowca znajdował się 1 grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Grób ten usytuowany był ok. 6,5 m od ściany czołowej grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Wymiary jamy grobowej wynosiły ok. 3,2 x 1,5 m (Tabela 2). Grób ten był przykryty wraz z pobliską jamą nr 7 wspólnym płaszczem kamiennym o wymiarach 4,6 x 2,1 cm (Tabela 2). Na dnie jamy nie natrafiono na szczątki ludzkie, które zapewne uległy kompletnemu rozkładowi. Grób zawierał zabytki ruchome.

Materiał ruchomy: w części W jamy odkryto wiórowiec drapaczowaty wykonany z surowca wołyńskiego, natomiast ok. 0,6 m w kierunku E od niego znajdowała się flaszka z kryzą (Tabela 3).

Grobowiec II

Mogiła ta znajdowała się ok. 5 m na S od grobowca I. Miała ona taką samą orientację, tj. E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Została ona rozpoznana tylko częściowo. Stwierdzono występowanie kamiennej obstawy. Na N od niej zidentyfikowano interesujący rów, który być może stanowił pozostałość po bliżej nieokreślonej konstrukcji drewnianej. Długość tego rowu wynosiła ok. 15,5 m, zaś szerokość ok. 0,2-0,4 m. Miał on głębokość ok. 0,53 m. Brak danych na temat grobu (Tabele 1, 2).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

W ramach przestrzeni poza mogiłami zidentyfikowano sześć grobów.

---

¹⁵⁹ Autorzy opracowania sugerują, że na stanowisku tym mógł znajdować się tak tylko jeden grobowiec. Tzw. grobowiec II mógł w rzeczywistości stanowić dobudowaną część grobowca I (S. Jastrzębski, M. Ślusarska 1982, 219).

Grób 2

Grób ten znajdował się na N od wierzchołka grobowca I. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Była to jama grobowa owalna w rzucie poziomym o wymiarach ok. 2 x 0,8 m (Tabela 4). Jama ta była nieco szersza w części E. Wypełnisko jej stanowiła ciemnobrunatna próchnica. Na dnie jamy znajdowały się szczątki ludzkie należące do osobnika dorosłego płci nieokreślonej (Tabela 5). Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Nie stwierdzono wyposażenia grobowego.

Grób 3

Znajdował się on ok. 4 m na E od grobu 2. Była to owalna jama zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Jej wymiary wynosiły ok. 1,8 x 0,8 m (Tabela 4). Ograniczona była obstawą kamienną od stron N i S. Jama wypełniona była ciemnobrunatną próchnicą. Na dnie stwierdzono bardzo słabo zachowywane ślady po szczątkach ludzkich. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 4

Obiekt ten znajdował się poniżej kamiennego bruku usytuowanego wzdłuż obstawy N grobowca I. Miał on orientację E-W. Położony był on ok. 4-5 m na NE od grobu 1 i ok. 6 m od czoła ww. grobowca. Grób posiadał autonomiczny płaszcz kamienny o wymiarach ok. 2,2 x 0,6 m i miąższości ok. 0,2 m (Tabela 4). Na dnie jamy (ok. 1,9 x 0,4 m) (Tabela 4) odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą zaś zwróconą na S (Tabela 5). Szczątki te należały do dorosłego mężczyzny w wieku ok. 55-60 lat (Tabela 5). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 5

Obiekt ten znajdował się poniżej kamiennego bruku usytuowanego wzdłuż obstawy S grobowca I. Miał on orientację E-W (odchylenie SE-NW). Znajdował się on ok. 4 m na SE od grobu 1 i ok. 3 m od czoła ww. grobowca. Jama grobowa o wymiarach ok. 2,6 x 1,2 m wypełniona była brukiem wapiennym, składającym się z kilku warstw (Tabela 4). Na dnie jamy znajdował się szkielet ludzki. Zmarły (dorosły mężczyzna) leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego znajdował się wiór retuszowany z krzemienia wołyńskiego (Tabela 5).

Grób 6

Grób ten usytuowany był ok. 1 m na S od grobu 3. Posiadał on orientację E-W (Tabela 4). Była to owalna jama, której integralnym elementem była obstawa kamienna o wymiarach ok. 2,4 x 0,8 m (Tabela 4). Na dnie jamy grobowej nie natrafiono na szczątki ludzkie. Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 7

Obiekt ten został odkryty przypadkowo i znajdował się ok. 15 m na SE od badanego obszaru. Grób miał konstrukcję kamienną (wapienną). W jego wnętrzu znajdował się szkielet ludzki ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Grób ten zawierał bogate wyposażenie.

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego odkryto amforę z ornamentem sznurowym, natomiast przy miednicy flaszkę z kryzą oraz siekierkę z krzemienia pasiastego (Tabela 5). Ponadto w grobie tym znaleziono też wiórowiec drapaczowaty z surowca wołyńskiego (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

ML?

d) Literatura

J. Gurba 1976; S. Jastrzębski, M. Ślusarska 1982, 212-229; M. S. Midgley 1985, 304; D. Król 2011; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabele 1, 2011b, 117, Table 1.

20. Mydlów, stan. 58; AZP: 88-70/256

gm. Iwaniska, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Krawędź małej doliny. Gleby lessowe.

Przebieg badań: w 1990 r, było ono badane powierzchniowo przez A. Zakościelną.

b) Źródła

Na stanowisku tym być może znajdował się bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się obok grobowca (Tabele 1, 2).

Grobowiec I

Brak informacji odnośnie jego kształtu, orientacji, wymiarów oraz ewentualnych grobów wewnątrz grobowca (Tabela 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 98, Tab. 1.

21. Nałęczów-Kolonia, stan. 1; AZP: 76-78/5

gm. *loco*, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Niewielkie wyniesienie. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryte zostało ono w latach 50-tych ub. wieku. W sezonie 1958 prowadzono na jego powierzchni ratownicze badania wykopaliskowe. Kierował nimi J. Gurba, reprezentując ówczesny Wydział Zabytków Archeologicznych Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec, a także związane z nim groby płaskie KPL (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja zapewne w kształcie prostokąta (trapezoidu?) o orientacji E-W (Tabela 2). Miał on wymiary ok. 15 x 3,5-5 m (Tabela 2). Podstawową cechą konstrukcyjną tej mogiły był kamienny (wapienny) płaszcz. Warstwa ta miała miąższość od ok. 0,2 do ok. 1 m. Poniżej tej warstwy stwierdzono obecność pięć grobów (Tabele 1, 2, 3).

Grób 11

Grób ten położony był w części E grobowca. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Znajdował się on bezpośrednio pod kamiennym płaszczem grobowca. Brak danych na temat autonomicznej pokrywy kamiennej. Nie zarejestrowano obecności jamy grobowej. Poniżej płaszcza znajdowały się słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły, zapewne w wieku dziecięcym, ułożony był na prawym boku z nogami zgiętymi w kolanach i podkurczonymi do siebie (Tabela 3). Ponadto ręce zmarłego były zgięte w łokciach i ułożone przed głową skierowaną na W (Tabela 3). Pochówek pozbawiony był wyposażenia.

Grób 12

Grób ten znajdował się ok. 1 m na W od grobu 11. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Obiekt ten znajdował się pod kamiennym płaszczem grobowca. Brak informacji na temat autonomicznej pokrywy kamiennej. Grób posiadał rodzaj obstawy kamiennej o wymiarach ok. 2 x 0,7 m (Tabela 2). W ramach tej konstrukcji zidentyfikowano dobrze zachowany szkielet ludzki. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Pochówek nie zawierał wyposażenia.

Grób 13

Obiekt ten usytuowany był ok. 5 m na W od grobu 12. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Stwierdzono tu obecność dwóch warstw płaszcza kamiennego. Miąższość tych warstw wynosiła równo po 20 cm. Poniżej tego płaszcza odkryto słabo zachowane szczątki dwóch osobników dziecięcych (Tabela 3). Zmarli mieli głowy skierowane na W oraz podkurczone nogi (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu kości natrafiono na dwa fragmenty ceramiki. Ponadto w bezpośrednim kontekście drugiej warstwy płaszcza kamiennego rozpoznano cztery fragmenty kości ludzkich, pięć fragmentów ceramiki (być może m.in. fragment puchara), a także sześć odłupków z surowca świeciechowskiego (Tabela 3). Brak informacji na temat typowych darów grobowych.

Grób 14

Grób ten położony był w części E grobowca, ok. 1 m na S od grobu 11. Był on zorientowany wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Znajdował się on poniżej warstwy kamiennej grobowca. Konstrukcję grobu tworzyły dwie autonomiczne, nieregularne warstwy kamienne, poniżej których znajdowały się szczątki ludzkie. Zmarły zapewne był ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Brak informacji na temat płci i wieku zmarłego.

Materiał ruchomy: w pobliżu zębów zmarłego natrafiono na pojedynczy odłupek z krzemienia świeciechowskiego (Tabela 3).

Grób 15

Grób ten położony był w pobliżu S granicy grobowca, ok. 3 m na SW od grobu 14. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Grób ten miał podwójny kamienny bruk, poniżej którego znajdowała się owalna jama, która posiadała z jednej strony obstawę kamienną. W jamie tej znajdowały się szczątki dwóch osobników (Tabela 3). Jeden z nich ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 3). Szczątki te należały do osobnika dorosłego, płci nieokreślonej (Tabela 3). Szczątki drugiego osobnika, zapewne dziecka, znajdowały się w pobliżu lewej nogi osobnika dorosłego (Tabela 3). Głowa dziecka skierowana była zapewne w stronę E (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w jamie grobowej zidentyfikowano pojedynczy odłupek z krzemienia świeciechowskiego i cztery fragmenty ceramiki (w tym dwa fragmenty flasz z kryzą) (Tabela 3).

Obiekty poza przestrzenią grobowca

W skład omawianego cmentarzyska wchodziło łącznie 14 grobów. Znajdowały się one w bardzo różnej relacji przestrzennej w stosunku do grobowca. Występowały one zarówno na S, E, jak i na N od niego.

Grób 1

Grób ten znajdował się ok. 4 m od N ściany grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W. Konstrukcję tego grobu stanowiła owalna jama o wymiarach ok. 2,5 x 1 m, nad którą znajdował się płaszcz wapienny o wymiarach ok. 2,6 x 1,2 m (Tabela 4). W jamie grobowej odkryto szczątki ludzkie. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Grób nie miał wyposażenia.

Grób 2

Znajdował się on ok. 10 m na E od grobu 1. Grób ten zorientowany był E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 4). Nie stwierdzono obecności jamy grobowej. Konstrukcję grobu stanowił wyłącznie kamienny (wapienny) płaszcz (rozmiar ok. 1,8 x 0,6 m) (Tabela 4), bezpośrednio pod którym natrafiono na szczątki dwóch osobników (dorosłych?) leżących obok siebie w pozycji wyprostowanej (Tabela 5). Głowy zmarłych skierowane były na W (względnie NW), z kolei ich twarze były odwrócone od siebie (odpowiednio na S i N) (Tabela 5).

Materiał ruchomy: stwierdzono obecność kilkunastu niewielkich fragmentów ceramiki. Brak informacji na temat typowych darów grobowych (Tabela 5).

Grób 3

Grób ten usytuowany był ok. 1 m na E od grobu 1. Był on zorientowany wzdłuż linii E-W. Obiekt ten posiadał kamienne obstawy o wymiarach ok. 1,2 x 0,5 m (Tabela 5). Był to grób zapewne dziecięcy (Tabela 5). Zidentyfikowano tylko słabo zachowane szczątki czaszki w części W grobu. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 4

Obiekt ten znajdował się tuż obok grobu 3, w odległości mniejszej niż 1 m na N od niego. Posiadał on także orientację E-W (Tabela 4). Stwierdzono tu obecność kamiennego płaszcza o wymiarach ok. 1,1 x 0,4 m (Tabela 4). Poniżej niej odkryto fragmenty kości czaszki. Zmarły, zapewne w wieku dziecięcym, położony był prawdopodobnie w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak wyposażenia grobu.

Grób 5

Obiekt ten położony był ok. 4 m na E od grobów 3 i 4 oraz ok. 3 m na NW od grobu 2. Orientacja tego obiektu jest trudna do określenia (N-S?) (Tabela 4). Była to konstrukcja kamienna w formie płaszcza o wymiarach ok. 1,4 x 1,1 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni odkryto szczątki ludzkie położone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S, twarzą zwróconą z kolei na E (Tabela 5). Pochówek nie zawierał materiału ruchomego.

Grób 6

Grób ten znajdował się z kolei ok. 1,5 m na SW od grobu 2. Orientacja tego obiektu jest trudna do określenia. Grób ten składał się z kamiennej pokrywy o wymiarach ok. 2,4 x 2,2 m (Tabela 4). Warstwa ta miała miąższość ok. 0,3 m. Poniżej niej, bezpośrednio na calcu natrafiono na słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w bezpośrednim kontakcie zmarłego natrafiono na fragment przęślika.

Grób 7

Obiekt ten położony był tuż obok grobu 6, kilkadziesiąt cm na S od niego. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Zidentyfikowano tu kamienny płaszcz o zarysie prostokąta o wymiarach ok. 2 x 0,7 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni natrafiono na szczątki ludzkie należące do 3 osobników. Zmarli położeni byli w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na W (w dwóch przypadkach) oraz na E (Tabela 5). Jak się wydaje, ostatni z ww. osobników został pochowany najpóźniej. Nie stwierdzono zabytków ruchomych.

Grób 8

Obiekt ten znajdował się na E od granicy grobowca i ok. 3 m na SE od grobu 7. Miał on orientację N-S. Grób ten składał się z kamiennego płaszcza o wymiarach ok. 2,4 x 1 m (Tabela 4). Był to pochówek podwójny, zapewne osobników dorosłych (Tabela 5). Poniżej płaszcza stwierdzono obecność szczątków ludzkich. Zmarli położeni byli w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na S (Tabela 5). Twarze ich były zwrócone ku sobie ku sobie (tj. E i W).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy osobnika leżącego od strony W stwierdzono obecność flaszki z kryzą i uchem oraz przedmiotu kościanego. W pobliżu kości udowych odkryto z kolei kubek z uchem zwieńczonym głową barana, zaś obok lewej nogi naczynia szerokootworowe (puchar?) (Tabela 5).

Grób 9

Obiekt ten był znajdował się ok. 0,5 m na W od grobu 9 i był względem niego równoległy (orientacja N-S) (Tabela 4). Była to konstrukcja w formie kamiennego (wapiennego) płaszcza o wymiarach ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Poniżej warstwy płaszcza (ok. 35 cm) odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S (Tabela 5). Brak danych na temat płci i wieku zmarłego (Tabela 5). Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 10

Grób ten znajdował się ok. 2 m na W od grobu 9 i był względem niego równoległy (orientacja N-S) (Tabela 4). Konstrukcję grobu stanowił płaszcz kamienny o wymiarach ok. 2,2 x 0,9 m (Tabela 4). Poniżej ok. 50 cm warstwy kamieni natrafiono na słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na S, twarzą natomiast na W (Tabela 5). Brak wyposażenia grobowego.

Grób 16

Obiekt ten usytuowany był ok. 1 m na S od hipotetycznej granicy S grobowca i nieco ponad 5 m na SW od grobu 10. Zidentyfikowano tu płaszcz kamienny zorientowany wzdłuż osi E-W o wymiarach ok. 1,7 x 0,8 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni natrafiono na zbliżoną do kwadratu jamę. Na dnie tej jamy znajdowały się szczątki trzech osobników (Tabela 5). Dwóch osobników leżało na prawych bokach, mając lekko podkurczone nogi. Głowy ich skierowane były na W (Tabela 5). Zmarli leżeli jeden na drugim. Na S od nich znajdowały się natomiast szczątki kolejnego osobnika, ale brak jest informacji na temat sposobu ułożenia zwłok. Brak informacji na temat płci i wieku zmarłych.

Materiał ruchomy: pomiędzy kośćmi natrafiono na pojedynczy fragment ceramiki (Tabela 5). Brak typowego wyposażenia grobowego.

Grób 17

Grób ten znajdował się nieopodal grobu 16, na S od niego. Zidentyfikowano tu kamienny płaszcz zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Miał on wymiary ok. 3,2 x 1,4 (Tabela 4). Poniżej warstwy kamiennej natrafiono na jamę, w której znajdowały się dobrze zachowane szczątki ludzkie. Zmarły ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 5). Nie stwierdzono wyposażenia grobowego.

Grób 18

Obiekt ten usytuowany był obok S granicy grobowca, ok. 2 m na NE od grobu 16. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Tworzył go płaszcz kamienny (wapienny) o wymiarach ok. 2,5 x 1,7 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni o miąższości ok. 75 cm, natrafiono na owalną jamę gro-

bową, w której znajdowały się szczątki ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: obok szkieletu, na S od niego, odkryto topór kamienny, natomiast w pobliżu nóg zmarłego amforę zdobioną w strefie podkrawędnej zewnętrznej trzema rzędami odcisków sznura i zygzakiem, na brzuchu zaś motywem odciskanej drabinki (Tabela 5).

Grób 19

Obiekt usytuowany w sąsiedztwie grobowca, na S od niego, ok. 5 m na W od grobu 16. Był to obiekt zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Posiadał on kamienną konstrukcję w formie wapiennego płaszcza o wymiarach ok. 3,6 x 2 m (Tabela 4). Poniżej tego bruku zidentyfikowano szkielet dziecka ułożonego w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą na N (Tabela 5).

Materiał ruchomy: z grobem tym wiąże się być może kilka zabytków ruchomych, tj. dwa narzędzia krzemienne z surowca świciechowskiego i fragmenty dwóch naczyń, m.in. amfory (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Gurba 1969, 67-91; M. S. Midgley 1985, 304-305; D. Król 2011, 28-29, 53-55; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 117, Table 1.

22. Nasławice, stan. 50; AZP: 89-71/-

gm. Klimontów, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Gleby lessowe.

Przebieg badań: nie było ono nigdy badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdują się być może pozostałości bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Brak informacji na temat grobów płaskich obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych danych na temat jego formy, orientacji i wymiarów (Tabela 2). Brak informacji o grobach wewnątrz założenia (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 98.

23. Niedźwiedź, stan. 1; AZP: -

gm. Słomniki, pow. Kraków, woj. małopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Miechowska. Krawędź doliny rzeki Szreniawa. Gleby lessowe. Nieznaczna ekspozycja N. Gleby lessowe.

Przebieg badań: w latach 1965-71 badała je wykopaliskowo B. Burchard.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto jedną bezkomorową mogiłę KPL (Tabela 1). Grobów płaskich nie zidentyfikowano (Tabela 1).

Grobowiec I

Było to założenie zbudowane na planie wydłużonego trapezu o orientacji E-W (Tabela 2). Długość mogiły wynosiła ok. 45 m, szerokość czoła ok. 10 m, zaś wierzchołka ok. 4,5 m (Tabela 2). Była to konstrukcja drewniana. Zachowały się po niej rowy fundamentowe. Rów S był prostopadły w stosunku do czoła i wierzchołka, tworząc z ich ścianami kąt prosty. Natomiast rów N miał przebieg skośny w stosunku do nich. W rowach fundamentowych odkryto łącznie 150 dołków posłupowych. Największą ich ilość odkryto w rowie N przede wszystkim w jej środkowej części. Im bliżej czoła tym dołków tych było mniej. W rowie S dołki posłupowe koncentrowały się głównie w jego W odcinku. W ścianie czołowej mogiły zarejestrowano ponadto interesującą lukę o długości ok. 2,1 m. Wewnątrz opisywanego założenia nie znaleziono grobu (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomi?

d) Literatura

B. Burchard 1968, 37-40; 1969, 423-426; 1973, 39-48; 1998, 149-156; 2006, 301-306; M. S. Midgley 1985, 305; D. Król 2011, 28; S. Rzepecki 2011a, 98, Tabela 1; 2011b, 118, Table 1.

24. Pawłów, stan. 3; AZP: 86-73/319

gm. Zawichost, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko zostało odkryte w 1998 r. w trakcie badań w powierzchniowych w ramach AZP. Następnie badano je wykopaliskowo w latach 1999-03. Badaniami tymi kierowali B. Bargiel i M. Florek z ramienia IA UMCS w Lublinie.

b) Źródła

Na ww. stanowisku rozpoznano trzy bezkomorowe grobowce KPL i towarzyszące im groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogiła ta zbudowana została na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Długość jej wynosiła ok. 52 m, podczas gdy szerokość jej czoła wynosiła ok. 8,5 m, zaś wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Była to konstrukcja mieszana, kamienno-drewniano-ziemna. Jej dystynktywną cechą była obecność obstaw zbudowanych z miejscowych bloków i płyt wapiennych. Ściana S grobowca była zbudowana solidniej od przeciwległej N ściany. W przypadku tej drugiej stwierdzono, na długości nieco ponad 10 m, rów fundamentowy, związany zapewne z konstrukcją drewnianą. W przeciwieństwie do wapiennych obstaw, wierzchołek grobowca zbudowany był z głazów narzutowych i zlepieńców. Czoło mogiły było natomiast pozbawione jakiegokolwiek obstawy. W ramach opisywanego założenia odkryto 2 groby pierwotne oraz 6 grobów wtórnych, zapewne wkopanych w nasyp mogiły (Tabele 1, 2). Ponadto w części czołowej założenia rozpoznano pozostałości po konstrukcji słupowej (Tabele 1, 2, 3), natomiast w części W mogiły odkryto trzy depozyty zabytków ruchomych.

Grób 36A

Obiekt ten usytuowany był w czołowej części grobowca, tuż obok W ściany konstrukcji słupowej. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Obiekt ten posiadał konstrukcję kamienną: obstawy, bruk wyścielający jamę oraz wspólny z sąsiednim grobem 36B, płaszcz kamienny. Dodatkowo nad płaszczem tym znajdował się jeszcze płaszcz ziemi. Orientacyjne wymiary tego grobu wynosiły ok. 2,5 x 1,4 m. Wewnątrz niego odkryto bardzo słabo zachowane szczątki ludzkie. Brak danych na temat płci i wieku zmarłego. Grób najprawdopodobniej pozbawiony był wyposażenia.

Grób 36B

Grób ten znajdował się niemal dokładnie obok grobu 36a, aczkolwiek był on nieco bardziej wysunięty na W. Posiadał on orientację E-W (Tabela 2) oraz konstrukcję kamienną w postaci bruku, obstaw i wspólnego z grobem 36a, kamiennego płaszczu. Orientacyjne wymiary tego grobu wynosiły ok. 3,1 x 2,2 m (Tabela 2). Wewnątrz grobu natrafiono na słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły był zapewne pochowany w pozycji wyprostowanej, z głową zapewne na W (Tabela 3). Brak danych na temat jego płci i wieku.

Materiał ruchomy: wewnątrz tego grobu odkryto wiór mikrolityczny z krzemienia świeciechowskiego lub wiórowiec z krzemienia wołyńskiego¹⁶⁰ (Tabela 3)

---

¹⁶⁰ Brak spójnych informacji na temat tego zabytku. Z jednej strony J. Libera i A. Zakościelna (2006, 141, Tabela 2a) podają, iż był to wiór mikrolityczny z krzemienia świeciechowskiego, a z drugiej Bargiel i M. Florek (2006, a, 393) wspominają o wiórowcu z surowca wołyńskiego

Groby wtórne 32, 33, 34, 37, 40, 41

Wszystkie te groby znajdowały się po zewnętrznej stronie grobowca I. Usytuowane były one równolegle do niej. Prawdopodobnie były one wkopane w nasyp grobowca.

Grób 32

Obiekt ten znajdował się ok. 10 m od E granicy grobowca, tuż obok jego N ściany. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Konstrukcję tego grobu stanowił zapewne niewielki kamienny płaszcz. Brak informacji na temat jego wymiarów. Wewnątrz grobu rozpoznano szczątki dziecka w wieku ok. 1-2 lat (*infans I*) (Tabela 3). Brak danych na temat sposobu ułożenia zwłok. Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 33

Obiekt ten usytuowany był kilkadziesiąt cm na W od grobu 32, tuż obok ściany N grobowca. Zorientowany był on także E-W (Tabela 2). Była to także konstrukcja kamienna w typie płaszcz. W obiekcie tym natrafiono na szczątki dziecka w wieku ok. 1 roku (*infans I*) (Tabela 3). Brak informacji odnośnie układu ciała i wyposażenia.

Grób 34

Grób ten znajdował się z kolei ok. 1 m na W od grobu 33, także wzdłuż N ściany grobowca. Była to jama grobowca, pozbawiona konstrukcji kamiennych, która była zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). W jamie tej odkryto szczątki ludzkie, zapewne kobiety w wieku ok. 40-50 lat (*maturus*) (Tabela 3). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 37

Obiekt ten znajdował się ponad 10 m na W od grobu 34. Była to także jama bez konstrukcji kamiennych, zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Brak danych na temat szczątków ludzkich (pochówek szkieletowy?) oraz wyposażenia grobu.

Grób 40

Grób ten położony był ok. 5 m na W od grobu 37. Była to jama pozbawiona elementów kamiennych. Obiekt ten miał orientację E-W (Tabela 2). Brak danych odnośnie szczątków ludzkich (pochówek szkieletowy?). Obiekt ten nie zawierał zabytków ruchomych.

Grób 41

Grób ten usytuowany był nieco ponad 10 m od grobu 40, nieopodal wierzchołka grobowca. Była to zapewne jama pozbawiona konstrukcji kamiennych. Miała ona orientację E-W (Tabela 2). Brak danych na temat szczątków ludzkich (pochówek szkieletowy?) i wyposażenia.

Konstrukcja drewniana

Zlokalizowana była ona w czołowej części grobowca. Odkryto tam osiem dołków po słupach, tworzących układ czworokąta.

Materiał ruchomy: w kontekście tej konstrukcji natrafiono na fragmenty ceramiki, a także krzemienie, m.in. wióry i fragmenty wiór oraz odłupki.

Depozyty zabytków ruchomych (A, B i C)

Depozyty te znajdowały się w części W grobowca, niemniej brak danych na temat bardziej szczegółowej ich lokalizacji. Pierwszy z nich (A) składał się wyłącznie z tłuka krzemienego z surowca świciechowskiego. W drugim zaś przypadku (B) rozpoznano dwie siekiery z surowca świciechowskiego. W skład depozytu trzeciego (C) wchodziły także zabytki z krzemienia świciechowskiego, tj. wiór mikrolityczny, dwie obłupnie i jeden wiór retuszowany.

Grobowiec II

Grobowiec ten znajdował się ok. 10 m na S od grobowca I. Była to jedna konstrukcja zbudowana na planie soczewki¹⁶¹. Miała ona orientację E-W (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Mogła ona mieć długość ok. 30 m oraz szerokość ok. 5 m (w części centralnej) i ok. 2,5 m (w partiach krańcowych) (Tabela 2). Była to konstrukcja zbudowana wyłącznie przy użyciu materiału drewnianego, której zasięg wyznaczał układ 37 dołków posłupowych o średnicy ok. 0,4-0,5 m. Odległość między tymi dołkami wynosiła od 1 do 1,8 m. Wewnątrz tego założenia, ok. 10 m od ściany E mogły odkryto dwa inne dołki posłupowe, które być może stanowią świadectwo podziału grobowca na dwie strefy. W grobowcu odkryto siedem grobów (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Był to obiekt usytuowany w centralnej części grobowca, ok. 1 m od jego S ściany. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (z odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Była to konstrukcja kamienna w formie skrzyni o wymiarach ok. 2 x 0,5 m (Tabela 2). Konstrukcja ta była przykryta płaszczem z kamieni wapiennych. Wewnątrz grobu odkryto szczątki ludzkie dziecka w wieku ok. 10-12 lat, ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Grób nie zawierał wyposażenia.

Grób 2

Grób ten znajdował się ok. 0,3 m na NW od grobu 1. Była to także konstrukcja w typie skrzyni kamiennej przykrytej płaszczem z kamieni wapiennych (orientacja E-W z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Wymiary jej wynosiły ok. 1 x 0,4 m (Tabela 2). Brak informacji na temat szkieletu i wyposażenia.

Grób 3

Obiekt ten znajdował się mniej niż 2 m na N od grobu 1 i miał orientację E-W (odchylenie NE-SW) (Tabela 2). Była to głęboka jama o wymiarach ok. 2,1 x 1 m (Tabela 2). Miała ona zaokrąglone narożniki i była ona wypełniona kamieniami wapiennymi. Wewnątrz obiektu nie odkryto jakichkolwiek szczątków ludzkich.

---

¹⁶¹ Być może były to dwa grobowce zbudowane na planie zbliżonym do trapezu, mające jedną wspólną ścianę czołową (por. M. Florek 2008, 115).

Materiał ruchomy: w grobie zidentyfikowano amforę, topór kamienny, siekiere z krzemienia świciechowskiego oraz drapacz i wiórowiec drapaczowaty z krzemienia wołyńskiego (Tabela 3).

Grób 4

Grób ten usytuowany był ok. 2 m na NW od grobu 1. Miał on orientację N-S i wymiary ok. 1 x 0,3 m (Tabela 2). Obiekt ten posiadał charakterystyczną kamienną (wapienną) obstawę. Wewnątrz niego nie zidentyfikowano szczątków ludzkich ani wyposażenia grobowego.

Grób 5

Obiekt ten znajdował się ok. 7 m na W od E ściany grobowca, tuż przed hipotetyczną granicą wytyczoną przez układ dwóch wewnętrznych dołków po słupach. Grób zorientowany był wzdłuż linii N-S (Tabela 2). Była to głęboka prostokątna jama o wymiarach ok. 1,3 x 0,6 m (Tabela 2), wypełniona w całości kamieniami wapiennymi. Całość konstrukcji miała wymiary ok. 2,1 x 1 m. Obiekt ten posiadał kamienne ściany boczne. Na dnie jamy odkryto słabo zachowane szczątki osobnika dorosłego ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N (Tabela 3). Należały one zapewne do kobiety w wieku ok. 50 lat (*maturus*) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu szczątków odkryto obłupień z krzemienia świciechowskiego (Tabela 3).

Grób 6

Grób ten znajdował się tuż obok grobu 5 (ok. 1 m na E od niego). Miał on analogiczną do niego orientację, tj. N-S (Tabela 2). Była to głęboka prostokątna jama (ok. 2 x 1 m) zasypana brunatną ziemią (Tabela 2). Ściany tej jamy wyłożone były dużymi kamieniami wapiennymi. W grobie tym nie stwierdzono szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: w części S obiektu odkryto kubek *ansa lunata* (Tabela 3).

Grób 7

Był to najdalej wysunięty na E grób w ramach grobowca. Znajdował się on ok. 3 m od ściany E mogiły i zorientowany był on tak samo jak groby 5 i 6, tj. N-S (Tabela 2). Była to nieregularna, zbliżona do prostokątnej jama o wymiarach ok. 1,9 x 1,1 m (Tabela 2). Jama ta była stosunkowo płytka i miała lekko zaokrąglone narożniki. Na dnie jamy odkryto szczątki 2 osobników ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na S (Tabela 3). Szczątki te należały zapewne do kobiety i mężczyzny w wieku ok. 25-30 lat (Tabela 3). Grób nie zawierał bytków ruchomych.

Grobowiec III

Grobowiec ten usytuowany był na S od grobowca II, w bardzo bliskiej do niego odległości (od ponad 2 m w części E do ok. 0,5 m w części W). Założenie to zbudowane zostało na trudnym do określenia planie. Miało ono orientację E-W (z niewielkim odchyleniem NE-SW) (Tabela 2). Częścią składową mogiły był zapewne charakterystyczny podkowiasty w rzucie poziomym rów o szerokości ok. 1,4 – 1,8 m i głębokości ok. 1,1 – 1,6 m. Na wschód od tego rowu (w hipote-

tycznej czołowej partii mogiły) zidentyfikowano ślady po konstrukcji drewnianej (Tabela 1). Grobowiec III posiadał zapewne nasyp ziemny o długości co najmniej 15 m (Tabela 2). W ramach grobowca zarejestrowano trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Materiał ruchomy: w wypełnisku ww. rowu zidentyfikowano szereg zabytków ruchomych: fragmenty ceramiki, odłupki krzemienne, przede wszystkim z surowca turońskiego, makrodrapacz i fragmenty kości zwierzęcych.

Grób 16

Obiekt ten znajdował się prawdopodobnie w centralnej części mogiły i miał on orientację N-S. Była to jama (ok. 2 x 1 m) wypełniona kamieniami (Tabela 2). W grobie tym odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N. Szczątki te należały do kobiety w wieku ok. 30-40 lat (*maturus*) (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 17

Była to konstrukcja usytuowana ok. 1 m na E od grobu 16. Miała ona orientację E-W (Tabela 2). Zbudowana została ona na planie quasi-trapezowatym o wymiarach ok. 2,1 x 1 m (Tabela 2). Była to głęboka jama, na dnie której znajdowała się warstwa nieregularnego bruku. Ściany jamy wyłożone były z kolei płaskimi kamieniami. Wewnątrz grobu odkryto słabo zachowane szczątki 3 osobników ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na W (Tabela 3). W pobliżu ściany S znajdowały się szczątki kobiety w wieku ok. 20-25 lat, z kolei na N od niej natrafiono na szczątki innej kobiety (Tabela 3). W pobliżu stóp drugiej z kobiet odkryto także szczątki dziecka w wieku ok. 4 lat (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie tym nie zidentyfikowano typowych darów, natrafiono jedynie na fragment ceramiki i konkreję z krzemienia turońskiego. Zabytki te miały charakter wtórny.

Grób 19

Obiekt ten dostawiony był od E do gronu 17. Miał on analogiczną do niego orientację, tj. E-W (Tabela 2). Była to jama grobowca (ok. 2,4 x 0,8) wypełniona warstwą kamieni (Tabela 2). Na jej dnie znajdowały się bruk z płaskich kamieni. W grobie tym znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Należały one do dorosłego mężczyzny (ok. 20-30 lat) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu kolan zmarłego odkryto wiórowiec drapaczowaty z krzemienia świciechowskiego (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana

Znajdowała się ona w hipotetycznej części czołowej grobowca. Odkryto tu siedem dołków posłupowych tworzących układ czworokąta o wymiarach ok. 4,5 x 3,8 m (Tabela 2).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Opisanym wyżej grobowcom towarzyszyły liczne groby płaskie, usytuowane w bardzo różnych miejscach. Generalnie można wyodrębnić dwa zgrupowania takich obiektów.

Skupisko A

Skupisko to tworzyły obiekty znajdujące się pomiędzy grobowcem I a II.

Grób 8

Obiekt ten usytuowany był mniej więcej w połowie odległości pomiędzy grobowcami 1 i 2, tj. ok. 5 m od nich. Grób ten zorientowany był wzdłuż osi N-S (Tabela 4). Była to głęboka regularna, prostokątna jama o wymiarach ok. 1 x 0,8 m (Tabela 4). Była ona wypełniona kamieniami piaskowca. Na jej dnie natrafiono na szczątki dziecka w wieku ok. 3-4 lat (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie zidentyfikowano fragment toporka kamiennego, niemniej miał on charakter wtórny.

Grób 9

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 4 m na SW od grobu 8. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W. Konstrukcję grobu stanowiła prostokątna jama wypełniona warstwą kamieni. Miała ona orientację i wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Brak informacji na temat szczątków ludzkich. Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 11

Grób ten usytuowany był nieco ponad 1 m na N od grobu 9. Miał on analogiczną względem niego orientację, tj. E-W (Tabela 4). Była to także prostokątna jama wypełniona warstwą kamieni. Miała ona wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Brak informacji o szczątkach ludzkich. Grób nie zawierał elementów wyposażenia.

Grób 18

Obiekt ten znajdował się nieco ponad 1 m na NE od grobu 11. Zorientowany był on wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Była to jama grobowa (ok. 2 x 1 m) wyłożona płaskimi kamieniami (Tabela 4). Jama ta zasypana była czystym lessem, zaś w jej partii stropowej była obecna cienka warstwa kamieni. Na dnie tej jamy znajdowały się dobrze zachowane szczątki osobnika dorosłego ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Szkielet należał do mężczyzny w wieku ok. 30-35 lat (*maturus*) (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu miednicy zmarłego natrafiono na pojedynczy odłupek z krzemienia świeciechowskiego (Tabela 5). W wypełniku jamy odkryto także odłupek z krzemienia turońskiego oraz fragment ceramiki (Tabela 5).

Skupisko B

Do tego skupiska można przyporządkować z kolei groby usytuowane na S od grobowca III. Obiekty te na planie rysują się w dość dużym rozproszeniu, niemniej może być to jedynie efektem zastosowanej metodyki badawczej. Nie prowadzono tu bowiem badań szeroko płaszczyznowych.

Grób 27

Grób ten zlokalizowany był ok. 5 m na S od W części grobowca III. Zorientowany był on wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Miał on wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Była to prostokątna jama

wypełniona materiałem kamiennym. W grobie tym odkryto słabo zachowane szczątki osobnika młodocianego (*juvenis?*) o nieokreślonej płci (Tabela 5). Brak informacji na temat sposobu ułożenia zwłok. Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 28

Obiekt ten znajdował się ponad 20 m na S od E części grobowca III. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 2 x 0,8 m (Tabela 4). Konstrukcji kamiennej nie stwierdzono. Na dnie jamy znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Szczątki te należały prawdopodobnie do mężczyzny w wieku ok. 50 lat (*maturus*) (Tabela 5). Brak informacji na temat wyposażenia grobu.

Grób 29

Obiekt ten znajdował się ok. 0,5 m na S od grobu 28. Zorientowany był on wzdłuż linii E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Była to jama o zaokrąglonych narożnikach, o wymiarach ok. 2 x 1 m, wypełniona warstwą kamieni (Tabela 4). W grobie tym zidentyfikowano szczątki ludzkie osobnika męskiego w wieku ok. 25-30 lat (*adultus*) (Tabela 5). Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Interesujący jest tu układ rąk zmarłego, sugerujący skrępowanie ich na plecach oraz fakt ułożenia głowy otworem potylicznym do góry (deformacja pośmiertna). Brak informacji o zabytkach ruchomych.

Grób 30

Grób ten znajdował się na SW od grobu 29. Zorientowany był on analogicznie do niego tj. E-W, z niewielkim odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Miał on wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Była to także prostokątna jama wypełniona nieregularną warstwą kamieni. W grobie tym natrafiono na szczątki osobnika ułożonego zapewne w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Szczątki zmarłego były ułożone częściowo w układzie nieanatomicznym (Tabela 5). Należały one do osobnika młodocianego w wieku ok. 15-16 lat (*juvenis*) (Tabela 5). Płeć zmarłego nie została określona. Brak danych na temat wyposażenia grobu.

Grób 31

Obiekt ten usytuowany był w odległości poniżej 1 m na SE od grobu 30. Był on zorientowany tak samo jak groby 29 i 30, tj. E-W, z nieznacznym odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Grób ten posiadał obstawę kamienną o wymiarach ok. 1,2 x 0,8 (Tabela 4). Wewnątrz tego obiektu zidentyfikowano szczątki dziecka w wieku ok. 3-5 lat (*infans I*) (Tabela 5). Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak danych o wyposażeniu grobu.

Grób 39

Obiekt ten znajdował się ok. 0,5 m na S od grobu 31. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Była to niewielka, bliżej nieokreślona konstrukcja kamienna o wymiarach ok. 1 x 0,5 m (Tabela 4). W grobie tym znajdowały się szczątki dziecka w wieku ok. 3-5 lat (*infans I*) (Tabela 5). Brak danych na temat sposobu ułożenia zwłok oraz wyposażenia grobu.

Grób 42

Grób ten zlokalizowany był ok. 6 m na S od E części grobowca III. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Posiadał on wymiary ok. 2,2 x 1,2 m (Tabela 4). Była to prostokątna jama wypełniona warstwą kamieni. Wewnątrz tego obiektu odkryto słabo zachowane szczątki ludzkie, zapewne osobnika dorosłego, płci nieokreślonej (Tabela 5). Brak danych na temat wyposażania grobu.

Grób 43

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 8 m na N od grobu 28. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 2 x 1 m (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama z elementami obstawy kamiennej. W jej wnętrzu natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Należały one zapewne do dorosłego mężczyzny w wieku ok. 30-35 lat (*maturus*) (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu grobu.

Grób 44

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 1 m na NW od grobu 43 i miał on orientację N-S (Tabela 4). Była to prostokątna jama o wymiarach ok. 2 x 0,8 m (Tabela 4). Na jej dnie odkryto szczątki dwóch osobników ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N (Tabela 5). Należały one do dorosłej kobiety w wieku ok. 40-50 lat (*maturus*) oraz osobnika młodocianego w wieku ok. 15 lat (*juvenis*) o nieokreślonej płci (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 45

Grób ten przylegał do grobu 44 od strony E. Była to jama o orientacji N-S i wymiarach ok. 2,1 x 0,8 m (Tabela 4). W jamie tej odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N? (Tabela 5). Należały one zapewne do osobnika męskiego w wieku ok. 20 lat (*juvenis/adultus*) (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 46

Grób ten przylegał od strony E do grobu 45. Miał on także orientację N-S i wymiary ok. 2,1 x 0,8 m (Tabela 4). Była to jama w rzucie poziomym zbliżona do prostokąta. Na jej dnie zidentyfikowano szczątki trzech osobników (Tabela 5). Zmarli ułożeni zostali w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na S? (Tabela 4). Szczątki pierwszego z osobników należały do dziecka w wieku ok. 2-4 lat (*infans I*), drugie do kobiety w wieku ok. 20-25 lat (*adultus*), trzecie zaś do mężczyzny w wieku ok. 40-50 lat (*maturus*) (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu grobu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu, IA UMCS /MO w Sandomierzu.

d) Literatura

B. Bargieł, M. Florek 2000, 25-32; 2003, 14-19; 2005, 20-32; B. Bargieł, M. Florek 2006a, 385-401; W. Kozak-Zychman 2000, 33-34; 2003, 20-21; 2006, 401-406; W. Kozak-Zychman, M. Szeliga 2005, 33-41; J. Libera, A. Zakościelna 2006;; D. Król 2011, 28, 32-33, 55-61, S. Rzepecki 2011a, 45-47; 2011b, 118, Table 1, 46-51.

25. Pawłów, stan. 10; AZP: 86-73/320?

gm. Zawichost, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryto je przypadkowo w połowie lat 90-tych. ub. wieku. W latach późniejszych było ono wielokrotnie wizytowane przez M. Florka.

b) Źródła

Na ww. stanowisku znajdował się zapewne, co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się w pobliżu mogiły (Tabela 1)

Grobowiec I

Brak danych na temat kształtu grobowca (trapezoidalny?). Prawdopodobnie był on zorientowany wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienną obstawę. W jego wnętrzu znajdował się co najmniej jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Brak bliższych danych na temat jego lokalizacji względem grobowca oraz na temat konstrukcji grobu. Wiadomo jedynie, iż posiadał on orientację E-W (Tabela 2). W jego wnętrzu znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3).

Materiał ruchomy: wyposażenie grobu stanowiła flaszka z kryzą (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 98, 101.

26. Prusy, stan. 36; AZP: 83-76/306

gm. Ożarów, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Krawędź małej doliny. Ekspozycja SW. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko było badane powierzchniowo w 1998 r. przez A. Zakościelną z IA UMCS w Lublinie.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL i/lub cmentarzysko płaskie tej samej kultury (Tabela 1).

Grobowiec/cmentarzysko płaskie?

Brak bliższych danych na temat rozmiarów grobowca/grobów oraz ich orientacji (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w trakcie badań powierzchniowych zarejestrowano osiem zabytków krzemienych (dwa drapacze, dwa odłupki, jedną siekierę i dwa łuszcznie) oraz dwa fragmenty ceramiki.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 99, 103-104.

27. Prusy, stan. 44; AZP: 83-76/389

gm. Ożarów, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Strefa poza dolinami, obszar falisty. Gleby lessowe.

Przebieg badań: w 1998 r. stanowisko to było badane w ramach AZP przez A. Zakościelną z IA UMCS w Lublinie.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL i/lub cmentarzysko płaskie tej samej kultury (Tabela 1).

Grobowiec/cmentarzysko płaskie?

Brak bliższych danych na temat powyższych obiektów. Nie są znane ich rozmiary i orientacja (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Sandomierzu, nr inw. AZP 63722/44.

d) Literatura

M. Florek 2008, 99, 103-104.

28. Rudno Górne, stan. 8; AZP: 101-60/-

gm. Igołomia-Wawrzeńczyce, pow. Kraków, woj. małopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Proszowicki.

Przebieg badań: stanowisko to było badane przez K. Tunię z IAiE PAN w Krakowie.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdowały się co najmniej trzy bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Brak danych o grobach płaskich towarzyszących grobowcom (Tabela 1).

Grobowce I-III

Były to formy zapewne w kształcie wydłużonego trapezu lub prostokąta (Tabela 2). Aktualnie brak jest informacji na temat ich orientacji. Wiadomo jedynie, iż miały one długość od kilkunastu do kilkudziesięciu m. Zachowały się po nich rowy fundamentowe. W przypadku jednej z mogił natrafiono na bliżej nieokreśloną warstwę niewielkich kamienni. Warstwa ta znajdowała się na zewnątrz mogiły. Brak informacji o grobach wewnątrz grobowców (Tabela 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAIE PAN w Krakowie-Igołomi.

d) Literatura

A. Krzemińska 2009, 25; K. Tunia, P. Włodarczak 2011, 208, 216.

29. Sandomierz, stan. 105; AZP: 89-74/-

gm. *loco*, pow. Sandomierz, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Gleby lessowe.

Przebieg badań: zostało ono odkryte w 1973 r. Nie było ono badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał bezkomorowy grobowiec KPL i/lub cmentarzysko płaskie tej kultury (Tabela 1).

Grobowiec/cmentarzysko płaskie?

Na stanowisku tym miało znajdować się szereg grobów o konstrukcjach kamiennych (Tabela 2). Brak bliższych danych na temat ich orientacji i wymiarów (Tabela 2).

Materiał ruchomy: w sąsiedztwie jednego z takich grobów natrafiono na fragmenty ceramiki i wyroby krzemienne.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

A. Tabaczyński, A. Buko 1981; M. Florek 2008, 99.

30. Skołoszów, stan. 7; AZP: 106-84/87

gm. Radymno, pow. Jarosław, woj. podkarpackie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Podgórze Rzeszowskie. Rozległy wypłaszczone cypel rzeki Rady, ok. 400 m od jej współczesnego koryta.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w 1993 r. przez A. i B. Szpunarów. W 2010 r. przeprowadzono na jego terenie szerokopłaszczyznowe ratownicze badania wykopaliskowe, poprzedzające budowę autostrady A4. Badaniami tymi kierowała M. Rybicka wraz z M. Dęb-
cem, D. Królem i J. Rogozińskim z IA UR.

b) Źródła

Na omawianym stanowisku odkryto jeden bezkomorowy grobowiec KPL oraz liczne groby płaskie poza jego przestrzenią (Tabela 1)

Grobowiec I

Była to konstrukcja zbudowana na planie trapezoidu, zorientowana wzdłuż osi E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Czoło grobowca było skierowane na E (NE) (Tabela 2). Oszacowana długość całej konstrukcji wynosiła ok. 38 m (Tabela 2). Szerokość częściowo niezachowanej części czołowej wynosiła zapewne nie więcej niż 10 m, natomiast wierzchołka ok. 2,5 m (Tabela 2). Omawiany grobowiec miał konstrukcję wyłącznie drewnianą. Odkryto tu jedynie rowy fundamentowe, przy czym w części północnej zarejestrowano kilka słabo zachowanych dołków po słupach. Cechą charakterystyczną grobowca na stan. 7 w Skołoszowie była obecność rowu o przebiegu równoleżnikowym. W pobliżu czoła grobowca odkryto kilka dołków po słupach, stanowiących być może element konstrukcji „zamykającej” od E omawianą mogiłę. Wewnątrz grobowca zidentyfikowano co najmniej siedem grobów (Tabele 1, 2, 3).

Datowanie absolutne: dla konstrukcji grobowca uzyskano kilka dat ¹⁴C. Trzy uzyskano z N rowu fundamentowego, dwie z jego wypełniska, a jedną z węgla drzewnego, pochodzącego z jednego ze zidentyfikowanych w rowie dołków posłupowych. Daty te wynoszą kolejno: MKL-1212: 6850±70 BP, Poz-45534: 7560±70 BP oraz Poz-46077: 4775±30. Czwartą datę uzyskano z dołka posłupowego znajdującego się poniżej jednego z grobów, zlokalizowanego w części czołowej mogiły. Wynosi ona Poz-45530: 4800±35 BP.

Grób 626

Grób ten usytuowany był w części czołowej grobowca. Zorientowany był on wzdłuż linii E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Była to płytką jama ok. 1 x 0,4 m (Tabela 2). Nie stwierdzono w niej pozostałości szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia. Poniżej tej jamy natrafiono natomiast na spągi dołków po słupach (por. Datowanie absolutne grobowca).

Grób 627

Obiekt ten znajdował się w części czołowej grobowca, w pobliżu ściany N. Miał on orientację E-W (z odchyleniem NE-SW) i wymiary ok. 3,1 x 1,4 m (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta jama, wkopana bezpośrednio w calec na głębokość ok. 0,5 m. Cechą charakterystyczną tego grobu było intensywnie smoliste, jednolite wypełnisko. W grobie nie znaleziono szczątków ludzkich ani zabytków ruchomych.

Datowanie absolutne: dla wypełniska obiektu otrzymano dwie daty ^{14}C , które nie odpowiadają chronologii KPL, tj. MKL-1204: 6120±80 BP oraz MKL-1205: 6960±80 BP.

Grób 1267

Grób ten usytuowany był nieco ponad 3 m na S od grobu 627, niemal dokładnie pomiędzy rowem wewnętrznym grobowca a jego S ścianą. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W i miał wymiary ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta jama wkopana bezpośrednio w calec. Podobnie jak w przypadku grobu 627, zarejestrowano tu intensywnie smoliste, jednolite wypełnisko. Szczątków ludzkich nie znaleziono. Obiekt nie zawierał elementów wyposażenia.

Datowanie absolutne: z wypełniska grobu uzyskano datę, która nie odpowiada chronologii KPL, tj. Poz-45536: 6840±60 BP.

Grób 1268

Obiekt ten umiejscowiony był ok. 0,5 m na S od grobu 1267, tuż przy ścianie S grobowca. Miał on orientację E-W (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 1,3 x 0,7 m (Tabela 2). Wypełnisko obiektu było jednolite. Natrafiono tu na zarys trumny. Szczątków ludzkich ani wyposażenia grobu nie zarejestrowano.

Grób 1269

Grób ten znajdował się ok. 2 m na E od grobu 1267. Usytuowany był on pomiędzy rowem wewnętrznym grobowca, a jego S ścianą. Obiekt ten miał orientację E-W i wymiar ok. 2,3 x 0,7 m (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta jama wkopana bezpośrednio w calec na głębokość ok. 0,3 m. Wypełnisko obiektu było jednolite. Szczątków ludzkich i zabytków ruchomych nie stwierdzono.

Grób 1270

Grób ten znajdował się niespełna 1 m na W od grobu 1267, także pomiędzy rowem wewnętrznym grobowca, a jego S ścianą. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W i miał wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta bardzo płytka jama, wkopana bezpośrednio w pierwotny poziom gruntu. Miała ona jednolite wypełnisko. W grobie tym nie odkryto ani szczątków ludzkich ani jakichkolwiek zabytków ruchomych.

Grób 1271

Obiekt ten znajdował się z kolei na N od grobu 1269 i ponad 3 m na W od grobu 627. Usytuowany był on pomiędzy rowem wewnętrznym a N ścianą grobowca. Miał on orientację E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 2,9 x 1,2 i głębokości nieco ponad 0,6 m (Tabela 2). Wkopana była ona bezpośrednio w calec. Wypełnisko obiektu było jednolite, intensywnie smoliste. Zarejestrowano tu ponadto zarys trumny. Szczątków ludzkich nie znaleziono.

Materiał ruchomy: w grobie tym zarejestrowano kilka fragmentów ceramiki, niemniej, jak się wydaje, nie są one typowym elementem wyposażenia grobu (Tabela 3).

Datowanie absolutne: z wypełniska grobu uzyskano dwie, nieodpowiadające chronologii KPL daty ^{14}C , tj. Poz-45537: 7780±170 BP oraz Poz-45538: 7660±50 BP.

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Wokół grobowca rozpoznano dwa skupiska grobów płaskich, jedno na północ od mogiły, drugie na południe.

Skupisko A

W ramach tzw. „skupiska północnego” odkryto sześć grobów. Koncentrowały się one nieopodal E części grobowca.

Grób 638

Znajdował się on ok. 4 m na N od E granicy „rowu północnego”, do którego był on prostopadły (orientacja N-S, z odchyleniem SE-NW) (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 2,5 x 1 m, wkopana bezpośrednio w pierwotny poziom gruntu (Tabela 4). Wypełnisko obiektu było dwuwarstwowe. Zarejestrowano ślady trumny. W grobie tym nie natrafiono na szczątki ludzkie.

Materiał ruchomy: w części N grobu odkryto kubek *ansa lunata* (Tabela 5)

Datowanie absolutne: Z wypełniska obiektu otrzymano dwie daty, które nie odpowiadają horyzontowi KPL, tj. Poz-45532: 8800±70 BP i MKL-1207: 6330±90 BP.

Grób 639

Obiekt ten znajdował się ok. 3 m na SW od grobu 638. Miał on analogiczną względem niego orientację, tj. N-S (odchylenie SE-NW) (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 2,3 x 0,8 m (Tabela 4). Jama ta była wkopana bezpośrednio w pierwotny poziom grunt. Wypełnisko obiektu było jednolite czarne. Nie stwierdzono obecności szczątków ludzkich i zabytków ruchomych.

Datowanie absolutne: dla obiektu uzyskano jedną datę, nieodpowiadającą chronologii KPL. Wynosi ona MKL-1208: 5750±80 BP.

Grób 640

Obiekt ten umiejscowiony był na W od groby 639, w bardzo bliskiej odległości do niego. Miał on orientację N-S, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Była to niewielka, zbliżona do prostokąta,

dość płytka jama o wymiarach ok. 1,6 x 0,5 m (Tabela 4). Wypełnisko jej było jednolite. Cechą charakterystyczną grobu była obecność 6 niewielkich dołków po słupach wokół jamy. W grobie tym odkryto zaledwie kilka fragmentów kości, być może ludzkich (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu S granicy grobu odkryto fragmenty flaszki z kryzą (Tabela 5).

Datowanie absolutne: Z wypełniska obiektu uzyskano datę, która nie odpowiada chronologii KPL, tj. Poz-45533: 5860±50 BP.

Grób 641

Obiekt ten przylegał od strony N do grobu 639. Miał on orientację E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Była to płytka jama w rzucie poziom zbliżona do owalu (ok. 1,4 x 0,5 m) (Tabela 4). Wypełnisko jamy było jednolite. Szczątków ludzkich ani zabytków ruchomych nie zidentyfikowano.

Grób 1278

Obiekt ten był oddalony od grobu 640 o ok. 4 m w kierunku SW i ok. 3 m na N od „rowy północnego” grobowca. Grób ten miał orientację E-W (odchylenie NE-SW) i wymiary ok. 1,8 x 0,7 m (Tabela 4). Była to stosunkowo płytka jama wkopana bezpośrednio w calec. Jej wypełnisko było jednolite. Szczątków ludzkich ani zabytków ruchomych nie zidentyfikowano.

Grób 1280

Obiekt ten usytuowany był nieco ponad 1 m na SW od grobu 1278. Zorientowany był on w zasadzie wzdłuż osi N-S i miał on wymiary ok. 2 x 0,5 m (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta dość płytka jama o jednolitym wypełnisku. Wewnątrz niej nie natrafiono ani na szczątki ludzkie ani na elementy wyposażenia.

Skupisko B

W ramach „skupiska południowego” rozpoznano natomiast 18 grobów płaskich.

Grób 538

Był to najdalej wysunięty na W grób w ramach całego kompleksu cmentarnego w Skołoszowie, stan. 7. Znajdował się on ok. 10 m na E od wierzchołka grobowca i ok. 3,5 m na S od jego S ściany. Obiekt ten miał orientację E-W (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach 2,5 x 0,9 m (Tabela 4). Jama ta miała jednolite ciemnoszare wypełnisko. Kości ludzkich ani zabytków ruchomych nie znaleziono.

Grób 1220

Grób ten znajdował się ok. 5 m na E od grobu 538. Miał on analogiczną do niego orientację, tj. E-W (Tabela 4). Była to zbliżona do owalu jama o wymiarach ok. 1,3 x 0,7 m (Tabela 4). Wypełnisko jej było jednolite. Szczątków ludzkich i wyposażenia grobu nie zarejestrowano.

Grób 1221

Obiekt ten usytuowany był ok. 2 m na od grobu 1220. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Była to płytka prostokątna jama o wymiarach 1,8 x 0,7 m (Tabela 4). Jama ta posiadała jednolite wypełnisko. W grobie nie natrafiono na szczątki ludzkie ani zabytki ruchome.

Grób 1223

Obiekt ten usytuowany był ok. 7 m na S od grobu 1221. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 3,3 x 1,1 (Tabela 4). W rzucie poziomym grób ten miał kształt wydłużonego owalu. Jego wypełnisko było jednolite. Szczątków ludzkich nie znaleziono.

Materiał ruchomy: w części W obiektu odkryto toporek kamienny, natomiast w części E fragmenty bliżej nieokreślonego naczynia (Tabela 5).

Grób 1225

Obiekt ten znajdował się ok. 4 m na E od grobu 1221. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 1,1 x 0,7 m (Tabela 4). Grób ten miał kształt owalny i jednolite wypełnisko. Szczątków ludzkich, jak i zabytków ruchomych nie znaleziono.

Grób 1226

Grób ten zlokalizowany był ok. 1 m na N od grobu 1225 i zorientowany był wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Była to dość płytka jama w rzucie poziomym zbliżona do prostokąta o wymiarach ok. 2,3 x 1,2 m (Tabela 4). Nie natrafiono w niej na szczątki ludzkie i zabytki ruchome.

Grób 1227

Obiekt ten znajdował się w odległości ok. 1 m na SE od grobu 1226. Był on zorientowany wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Grób ten miał kształt prostokąta o wymiarach ok. 2,9 x 1 m (Tabela 4). W jednolitym wypełnisku zidentyfikowano pojedyncze, nieoznaczalne węgielki drzewne. W jamie grobowej nie natrafiono na szczątki ludzkie.

Materiał ruchomy: w grobie tym odkryto flaszkę z kryzą.

Datowanie absolutnej: z wypełniska ww. grobu uzyskano datę 14C, tj. MKL-1213: 5440±60 BP.

Grób 1228

Obiekt ten znajdował się ok. 1,5 m na N od grobu 1227 i był on zorientowany wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Była to bardzo płytka, zachowana w części spągowej, jama o wymiarach ok. 1,2 x 0,6 m (Tabela 4). Nie natrafiono w niej ani na szczątki ludzkie ani na elementy wyposażenia grobu.

Grób 1231

Grób ten niemal przylegał do grobu 1227 od strony SE. Miał on podobną do niego orientację, tj. E-W (Tabela 4). Grób ten miał w przybliżeniu kształt prostokąta o wymiarach ok. 2,2 x 1,4 m (Tabela 4). Wypełnisko tego obiektu było jednolite. Wewnątrz grobu natrafiono jedynie na fragmenty zębów, zapewne ludzkich (Tabela 5). Zabytków ruchomych nie stwierdzono.

Grób 1233

Obiekt ten znajdował się ok. 4,5 m na NE od grobu 1231. Zorientowany był on wzdłuż linii E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama, wkopana bezpośrednio w całość. Miała ona wymiary ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 4). Na dnie jamy zidentyfikowano

fragmenty szczątków ludzkich (kości długie, czaszka, zęby). Zmarły w wieku *maturus* ułożony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego odkryto fłaszczę z kryzą (Tabela 5).

Grób 1234

Obiekt ten zlokalizowany był pomiędzy grobami 1231 a 1233. Miał on orientację E-W (Tabela 4). Była to w przybliżeniu prostokątna jama o wymiarach ok. 2,5 x 1,1 m (Tabela 4). Jej wypełnienie było jednolite. Szczątków ludzkich ani wyposażenia nie zidentyfikowano.

Grób 1240

Był to grób znajdujący się ok. 2 m na E od grobu 1233. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Była to prostokątna jama o wymiarach ok. 2 x 1,1 m i jednolitym wypełnieniu (Tabela 4). W grobie tym natrafiono na bardzo słabo zachowane szczątki ludzkie, ułożone zapewne w pozycji wyprostowanej z głową na W (Tabela 5). Należały one prawdopodobnie do osobnika w wieku *adultus* (Tabela 5). Płeć jego nie została określona.

Materiał ruchomy: w grobie tym natrafiono na kilka fragmentów ceramiki KPL (Tabela 5).

Grób 1241

Obiekt ten znajdował się ok. 3 m na E od grobu 1223 i zorientowany był wzdłuż osi E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Była to w przybliżeniu prostokątna jama o wymiarach ok. 1,1 x 0,9 (Tabela 4). W grobie nie natrafiono na zachowane szczątki ludzkie.

Materiał ruchomy: W wypełnieniu obiektu natrafiono na fragmenty ceramiki KPL oraz, w stropie, ceramiki KM¹⁶² (Tabela 5).

Grób 1250

Był to najdalej wysunięty na S obiekt w ramach całego cmentarzyska KPL w Skołoszowie, stan. 7. Znajdował się on ok. 10 m na S od grobu 1231. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 2,4 x 1,2 (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama o jednolitym wypełnieniu. Nie znaleziono w niej ani szczątków ludzkich ani jakichkolwiek zabytków ruchomych.

Grób 1251

Obiekt ten usytuowany był ok. 4 m na S od grobu 1234. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W i miał wymiary ok. 1 x 0,6 m (Tabela 4). Była to zbliżona do prostokąta jama, wkopana bezpośrednio w calec. Miała ona jednolite wypełnienie. W jej wnętrzu nie odkryto ani szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia.

Grób 1265

Grób ten znajdował się ok. 3 m na N od grobu 1228 i ok. 2 m na S od ściany S grobowca. Grób ten miał orientację E-W i wymiary ok. 1,4 x 0,9 m (Tabela 4). Była to jama w rzucie poziomym owalna, wkopana bezpośrednio w calec. Jej wypełnienie było jednolite. W jamie tej nie natrafiono na szczątki ludzkie. Nie znaleziono również zabytków ruchomych.

---

¹⁶² Grób 1241 został przecięty przez obiekt osadowy KM.

Grób 1272

Obiekt ten usytuowany był nieco ponad 3 m na W od grobu 1265. Był on zorientowany wzdłuż osi E-W i miał wymiary ok. 2,1 x 0,7 m (Tabela 4). Jama grobowa była w rzucie prostokątna i miała jednolite, intensywnie smoliste wypełnisko.

W grobie nie znaleziono szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia.

Grób 1273

Grób ten znajdował się nieco ponad 2 m na SW od grobu 1272 oraz w podobnej odległości od ściany S grobowca. Grób ten miał orientację E-W i wymiary ok. 2,7 x 1,2. Była to zbliżona do prostokąta jama grobowa, która miała intensywnie ciemne, smoliste wypełnisko. Szczątków ludzkich nie zidentyfikowano.

Materiał ruchomy: we E części grobu odkryto bardzo dobrze zachowaną flaszkę z kryzą (Tabela 5).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

FROA, Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie (dalej: NID).

d) Literatura

A. Dzierżanowska i in. 2011; D. Król, J. Rogoziński, M. Rybicka 2012, 205-214; 2014; D. Król i in. 2014.

31. Ślonowice, stan. 5; AZP: 98-61/38

gm. Kazimierza Wielka, pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Proszowicki. Stok cypla opadającego w stronę rzeki Małoszówka. Ekspozycja S. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko odkryte w trakcie badań powierzchniowych w 1970 r. przez J. Rydzewskiego i U. Maj, M. Perzyńską z ramienia ówczesnego IHKM PAN w Krakowie/Igołomi. Różnorodne badania wykopaliskowe prowadzono na nim od 1979 do 2012 r. Kierował nimi K. Tunia. Stanowisko to badali ponadto metoda geofizyczną T. Herbich z IAI PAN wraz z J. Fassbinderem z Urzędu Konserwatorskiego w Monachium.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto 10 bezkomorowych grobowców KPL, kilkadziesiąt grobów płaskich, charakterystyczne, szerokie rowy zlokalizowane wzdłuż niektórych mogił, jak i nieco inne pod względem funkcjonalnym rowy, „zamykające” całą przestrzeń cmentarzyska (Tabela 1).

Grobowiec I (M I)¹⁶³

Założenie to zbudowane zostało na planie wydłużonego trapezu o orientacji E – W (Tabela 2). Długość jego wynosiła ok. 110-120 m¹⁶⁴ (Tabela 2), szerokość czoła ok. 10 m, natomiast wierzchołka ok. 3 m (Tabela 2). Była to konstrukcja zbudowana z surowca drewnianego. Świadectwem po niej były rowy fundamentowe, w których zarejestrowano dołki po słupach o średnicy ok. 0,3 m. Wzdłuż mogiły, zarówno od strony N, jak i S, zarejestrowano miejsca wybierania ziemi, która zapewne wypełniała wnętrze opisywanego grobowca. W mogile tej odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1¹⁶⁵

Obiekt ten znajdował się w pobliżu czoła grobowca. Położony był on wzdłuż osi E-W. Brak bliższych informacji na temat jego wymiarów i budowy; możliwe, że była to konstrukcja kamienna. Nie ma danych odnośnie szczątków ludzkich i wyposażenia.

Grobowiec II (M II)

Znajdował się on kilkadziesiąt m na S od grobowca I. Zbudowany był został na planie prostokąta lub trapezu i zorientowany analogicznie w stosunku do grobowca I, tj. E – W (Tabela 2). Długość tej mogiły wynosiła co najmniej ok. 60 m, szerokość podstawy ok. 10 m (Tabela 2). Brak danych o szerokości wierzchołka. Grobowiec ten także został zbudowany przy użyciu surowca drewnianego. Zachowały się po nim rowy fundamentowe. Wzdłuż nich odkryto rowy, z których wybierano ziemię. W środku tej mogiły natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się nieco ponad ok. 10 m od czoła grobowca. Miał on kształt prostokąta i położony był wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Brak bliższych informacji na temat jego wymiarów i budowy; możliwe jednak, że była to konstrukcja kamienna. Nie ma żadnych informacji odnośnie szczątków ludzkich i wyposażenia.

Grobowiec III (M III)

Grobowiec ten znajdował się ok. 10 m na S od grobowca II. Zbudowany został on przypuszczalnie na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W (odchylenie NE-SW) z czołem na E (względnie NE) (Tabela 2). Założenie to przebadano na długości ok. 30 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 8 m (Tabela 2). Była to konstrukcja drewniana. Zachowały się po niej rowy fundamentowe, przy czym w strefie czołowej mogiły zarejestrowano niewielką przewę. W obrębie mogiły natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

---

¹⁶³ W nawiasach podano oryginalne oznaczenia mogił (por. M. Przybyła, K. Tunia 2013, 141).

¹⁶⁴ W literaturze przedmiotu podawane są różne wartości, zarówno 110 m (K. Tunia 2006, 336), jak i 120 m (K. Tunia, A. Krzemieńska 2003, 56; J. Kruk 2008, 103).

¹⁶⁵ Numery grobów w grobowcach 1-6 mają jedynie charakter porządkowy. W dotychczasowych publikacjach nie podawano oryginalnej numeracji tych obiektów (por. K. Tunia 2006; M. Przybyła, K. Tunia 2013).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się ok. 6 m od czoła grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W (odchylenie NE-SW) (Tabela 2). Obiekt ten posiadał formę prostokątnej jamy (wymiary jej nie są bliżej określone) pozbawionej konstrukcji kamiennych. Z jamą tą związana mogła być jakaś konstrukcja drewniana (trumna?). Brak danych na temat szczątków ludzkich i wyposażenia.

Grobowiec IV (M IV)

Mogła ta znajdowała się kilka m na S od grobowca III. Miała ona kształt zapewne trapezu, zorientowanego E-W (niewielkie odchylenie NE-SW) (Tabela 2). Została ona odsłonięta na długości nieco ponad 20 m (Tabela 2). Szerokość jej podstawy wynosiła mniej niż 5 m (Tabela 2). Brak informacji odnośnie wierzchołka. Opisywana mogła być konstrukcją drewnianą, której świadectwem były rowy fundamentowe. W ścianie czołowej natrafiono na lukę w fundamencie. Wewnątrz grobowca znajdował się tylko jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się ok. 7 m od ściany czołowej grobowca. Miał on orientację E-W, z niewielkim odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Podobnie jak grób ww. grobowcu, także i ten grób nie posiadał kamiennej konstrukcji. Stwierdzono jamę i elementy bliżej nieokreślonej konstrukcji drewnianej (trumny?). Brak dokładniejszych danych na temat szczątków ludzkich oraz wyposażenia.

Grobowiec V (M V)

Założenie to znajdowało się kilka m na S od grobowca IV. Zbudowane było ono zapewne na planie wydłużonego trapezu o orientacji E-W (z minimalnym odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Grobowiec ten został przebadany na długości mniejszej niż 20 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 8 m (Tabela 2). Brak danych na temat szerokości wierzchołka. Konstrukcja tej mogły była drewniana. Stwierdzono obecność rowów fundamentowych. W ścianie czołowej grobowca stwierdzono przerwę. Wewnątrz mogły odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten położony był ok. 7 m od czoła grobowca i zorientowany był wzdłuż linii E – W, z niewielkim odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Znajdował się w odległości ok. 7 m od podstawy wschodniej grobowca. Była to prostokątna jama wkopana w calec. Jama ta była przysypana warstwą materiału kamiennego (wapienia). Brak danych na temat szczątków kostnych.

Materiał ruchomy: w grobie tym odkryto jeden kubek *ansa lunata* (Tabela 3).

Grobowiec VI (M VI)

Grobowiec ten znajdował się kilka m na S od grobowca V. Był on zbudowany na planie wydłużonego trapezu i miał orientację E-W (Tabela 2). Przebadany został on na długości co najmniej 20 m (Tabela 2). Szerokość jego czoła wynosiła ok. 10 m (Tabela 2). Była to także konstrukcja drewniana, której świadectwem były rowy fundamentowe. W ścianie czołowej stwierdzono lu-

kę analogiczną jak w grobowcach 3, 4 i 5. Ponadto w luce ten znajdował się 1 dołek posłupowy. W opisywanym grobowcu odkryto trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Grób ten znajdował się ok. 9 m od ściany czołowej grobowca i zorientowany był wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miał on konstrukcję kamienną, bruk oraz warstwę kamieni, która przykrywała szczątki zmarłego, należącego do osobnika płci męskiej (Tabela 3). Wiek tego zmarłego nie jest znany. Brak precyzyjnych danych na temat wyposażenia¹⁶⁶ (Tabela 3)

Grób 2

Grób ten znajdował się ok. 0,7 m na W od grobu 1. Był on również umiejscowiony wzdłuż osi E-W grobowca VI (Tabela 2). Grób ten składał się z bruku kamiennego oraz kamiennych murków, być może z elementami konstrukcji drewnianej. Na bruku znaleziono szczątki ludzkie, należące być może do kobiety (Tabela 3). Brak jasnych informacji na temat wyposażenia grobu.

Grób 3

Znajdował się on tuż obok grobu 2. Był on także usytuowany wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Była to konstrukcja w typie skrzyni, w której znaleziono szczątki dziecka (Tabela 3). Brak danych o wyposażeniu grobu.

Grobowiec VII (M VII)

Mogiła ta usytuowana była ok. 30 m na S od grobowca VI. Zbudowano ją zapewne na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W, z czołem od strony E (Tabela 2). Rowy fundamentowe rozpoznano wyłącznie w części E grobowca. Były to pozostałości po drewnianych ścianach bocznych mogiły (zarejestrowane na długości ok. 8 m) oraz jej czole (szerokości ok. 9 m). W tej ostatniej partii uchwycono ponadto 2 m przerwę. Grobowiec ten posiadał pierwotnie nasyp ziemny. Szacuje się, iż miał on długość ok. 60-70 m (Tabela 2). W ramach tego założenia natrafiono na trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 54/2005

Obiekt ten znajdował się ok. 10 m na E od czoła grobowca. Była to zbliżona do prostokąta jama zorientowana wzdłuż osi N-S, mająca wymiary 3 x 1,5 m (Tabela 2). Konstrukcji kamiennej nie stwierdzono. W jamie grobowej odsłonięto natomiast ślady po drewnianych belkach ułożonych poprzecznie w stosunku do osi dłuższej grobu. W grobie tym nie znaleziono szkieletu. Stwierdzono natomiast bardzo bogate wyposażenie (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie tym natrafiono na dwa kubki *ansa lunata*, jedną flaszkę z kryzą, jedną amforę oraz jedno narzędzie krzemienne (Tabela 3). Zabytki te znajdowały się w S części grobu.

---

¹⁶⁶ Krzysztof Tunia (2006, 338) wspomina lakonicznie, iż w jednym z trzech grobów w grobowcu VI natrafiono na wyroby miedziane.

Grób 55/2005

Obiekt ten znajdował się tuż przy N ścianie mogiły, nieco ponad 5 m na E od końca rowu fundamentowego. Była to zbliżona do prostokąta jama o orientacji E-W (Tabela 2). W grobie tym odkryto szczątki ludzkie należące zapewne do kobiety w wieku *maturus/senilis* (Tabela 3). Brak informacji na temat układu szczątków oraz ewentualnego wyposażenia grobu.

Datowanie absolutne: z próby pobranej z tego grobu uzyskano datę radiowęglową – Poz-53329: 4605±35 BP.

Grób 152/2012

Obiekt ten położony był ok. 8 m na W od grobu 54/2005. Znajdował się on w pobliżu N granicy mogiły. Miał on orientację E- W (Tabela 2). W przeciwieństwie do grobów 54/2005 i 55/2005 miał on konstrukcję kamienną, na którą składała się obstawa oraz bruk. W grobie tym nie znaleziono ani szczątków ludzkich ani zabytków ruchomych.

Grobowiec 8 (M VIII)

Mogiła ta znajdowała się niespełna 20 m na S od grobowca VII. Zbudowana została ona na planie wydłużonego trapezu, zorientowanego wzdłuż osi E-W z czołem skierowanym na E (Tabela 2). Generalnie mogiła ta była podobna do grobowca VII. Obecność rowów fundamentowych stwierdzono jedynie w części E grobowca. Szerokość czoła oszacowano na 9 m, zaś długość samej mogiły wynosiła zapewne ponad 50 m (Tabela 2). Podobnie jak w przypadku grobowca VII stwierdzono tu charakterystyczną 2 m przerwę w czole. Wewnątrz mogiły rozpoznano pozostałości konstrukcji drewnianej oraz trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 102/2012

Obiekt ten usytuowany był ok. 30 m na E od czoła grobowca. Była to regularna prostokątna jama grobowa zorientowana wzdłuż osi N-S (Tabela 2). Miała ona wymiary ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Przepuszczalnie w grobie tym znajdowała się pierwotnie bliżej nieokreślona konstrukcja drewniana wypełniona czarną, bagienną glebą przyniesioną tu spoza cmentarzyska. W obiekcie tym zidentyfikowano słabo zachowane pozostałości szczątków ludzkich w postaci kilku zębów. Znajdowały się one w części N grobu (Tabela 3). Należały one do osobnika w wieku *adultus* płci nieokreślonej (Tabela 3). Brak informacji na temat wyposażenia.

Grób 103/2012

Grób ten położony był ok. 1 m na E od grobu 102/2012. Była to regularna prostokątna jama o orientacji E-W (Tabela 2). Jej wymiary oszacowano na ok. 2,5 x 1,2 m (Tabela 2). Prawdopodobnie częścią składową tego grobu była bliżej nieznana konstrukcja drewniana, wypełniona czarną, bagnistą glebą. Wewnątrz obiektu natrafiono na kilka zębów ludzkich, znajdujących się w części W grobu (Tabela 3). Należały one do osobnika w wieku *maturus* płci nieznannej (Tabela 3). Wyposażenia grobowego nie stwierdzono.

Grób 104/2012

Obiekt ten położony był ok. 2 m na E od grobu 103/2012. Była to prostokątna jama o wymiarach ok. 3,3 x 1,7 m, zorientowana wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Także w tym przypadku zidentyfikowano ślady konstrukcji drewnianej i czarną, bagnistą ziemię. W grobie rozpoznano szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Zmarły został ułożony na drewnianych kłodach. Szczątki te należały do osobnika w wieku *adultus/maturus*, być może płci męskiej (Tabela 3). Grób zawierał bogate wyposażenie.

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zidentyfikowano wiórowiec z krzemienia wołyńskiego, natomiast w okolicach klatki piersiowej sztylet miedziany (Tabela 3).

Konstrukcja drewniana

Założenie to przylegało do czoła grobowca. Pozostałość po niej stanowiły rowy fundamentowe zamykające prostokątną przestrzeń o wymiarach 3,5 x 2,5 m. Rowy te były znacznie węższe w stosunku do rowów fundamentowych grobowca.

Grobowiec IX (M IX)

Założenie to znajdowało się ok. 10 m na S od grobowca VIII. Została ona zbudowana na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Długość jej wynosiła zapewne ok. 30 m, zaś szerokość jej czoła ok. 7 m (Tabela 2). Konstrukcja tej mogiły była zbliżona do pozostałych, niemniej rów fundamentowy został tu zarejestrowany jedynie w przypadku ściany czołowej, w której to ponadto stwierdzono 1,5 m przerwę. Co ciekawe, w rowie fundamentowym zarejestrowano ślad po cienkiej drewnianej listwie (?). W ramach grobowca rozpoznano dwa groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 129/2012

Obiekt ten znajdował się ok. 25 m na W od czoła grobowca i był on zorientowany wzdłuż linii E-W (Tabela 2). Była to jama pozbawiona elementów kamiennych. Stwierdzono tu natomiast pozostałości prawdopodobnej konstrukcji drewnianej. Wewnątrz natrafiono na słabo zachowane szczątki osobnika dorosłego (*adultus/maturus*) płci nieokreślonej (Tabela 3). Leżały one w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 3). Brak informacji o zabytkach ruchomych.

Grób 135/2012

Grób ten usytuowany był ok. 10 m na W od ściany czołowej mogiły. Była to jama zorientowana wzdłuż linii E-W, mająca wymiary ok. 3,1 x 2 m (Tabela 2). Stwierdzono tu pozostałości konstrukcji drewnianej o wymiarach ok. 2,8 x 1,4 m. W grobie tym natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3). Należały one do osobnika męskiego w wieku *adultus/maturus* (Tabela 3). Zmarły pierwotnie leżał na drewnianych kłodach.

Materiał ruchomy: obok prawego barku zmarłego znaleziono półtylczak z krzemienia jurajskiego, natomiast obok prawego ramienia toporek kamienny (Tabela 3).

Grobowiec X (M X)

Obiekt ten znajdował się pomiędzy grobowcami IV i VI, niemal dokładnie w miejscu grobowca V, względem którego był on młodszy chronologicznie. Mogiła ta zorientowana była wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miała ona zapewne długość nieco ponad 20 m (Tabela 2). Podobnie jak w przypadku mogiły 9 natrafiono tu na rów fundamentowy, stanowiący pozostałość po ścianie mogiły. Miał on szerokość zapewne ok. 7 m (Tabela 2). Brak bliższych informacji na temat grobów (Tabele 1, 2, 3).

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Poza obrębem mogił zidentyfikowano szereg zróżnicowanych morfologicznie i funkcjonalnie obiektów, tj. różnego rodzaju rowy i groby płaskie.

Rowy towarzyszące grobowcom

Na omawianym stanowisku odkryto szereg rowów towarzyszącym grobowcom. Można je podzielić na dwie kategorie pod względem funkcjonalnym. Były to z jednej strony obiekty, z których wybierano ziemię do usypania nasypów grobowców (obiekty 47/2005, 106/2012 i 121/2012), z drugiej natomiast rowy „zamykające” przestrzeń zgrupowania grobowców (obiekty 110, 151 i 3). W opinii M. Przybyły i K. Tuni (2013, 155) nie można przesądzać o przynależności tych drugich do KPL.

Rowy-wybiezyska

Występowały one po obu stronach grobowców I i II, na S od grobowca VI, na N od grobowca VII (tj. obiekt 47/2005), a także pomiędzy tą mogiłą a grobowcem VIII (obiekt 106) oraz nim i mogiłą IX (obiekt 121). Miały one różną szerokość, długość i głębokość. Obiekt 106 miał długość 82 m, maksymalną szerokość 12 m, zaś głębokość ok. 4 m. Inny rów, tj. obiekt 121 mierzył z kolei 54 m długości, zaś jego szerokość wynosiła ok. 2-4 m, a głębokość ok. 0, 2 m w części W i ok. 0,6 m w części E.

Rowy „zamykające” przestrzeń zgrupowania grobowców

Zidentyfikowano trzy rowy, tj. pierwszy (obiekt 3), znajdujący się na N od grobowców i zorientowany wzdłuż osi E-W, drugi (obiekt 110) na W od mogił, zorientowany N-S oraz trzeci (obiekt 151), zamykając od S przestrzeń cmentarzyska, zorientowany E-W. Długość tego ostatniego wynosiła ok. 86 m.

Groby płaskie

Występowały one w różnych miejscach stanowiska. Nie jest znana dokładna liczba tych grobów, niemniej na podstawie dotychczasowych publikacji wydaje się, iż rozpoznano tu blisko 40 takich obiektów¹⁶⁷. Niestety tylko w przypadku niektórych grobów dysponujemy nieco bliż-

---

¹⁶⁷ Dane liczbowe na temat ilości grobów płaskich prezentowane były dotychczas w dwóch pracach. W jednej +z nich autorzy podają liczbę 20 takich pochówków (K. Tunia, A. Krzemieńska 2003, 60). W kolejnej liczbę 25, która odnosi się zarówno do grobów wewnątrz grobowców VII-X oraz występujących poza ich

szymi informacjami. Na podstawie dostępnych źródeł (w tym dwóch planów cmentarzyska; K. Tunia 2006; M. Przybyła, K. Tunia 2013, 141, Fig. 2), dostrzec można, iż obiekty te koncentrowały się albo w bezpośrednim towarzystwie grobowców (strefa 1), najczęściej wzdłuż nich lub w oddaleniu od nich, poza W rowem „zamykającym” przestrzeń zgrupowania grobowców (strefa 2).

Skupisko A

W ramach tej ogólnej strefy wyróżniono szereg grobów płaskich znajdujących się w wyraźnym związku przestrzennym z grobowcami. Występowały one kolejno na N i S od grobowca V (i X), na S od grobowca VII oraz na S i N od grobowca VIII.

Groby na N i S od grobowca V (i X) i na N od grobowca VI

Nie są znane numery tych obiektów. Wiadomo jedynie, iż były to jamy grobowe w kształcie zbliżonym do prostokąta, zorientowane wzdłuż osi E-W. Dwa groby znajdowały się na N od grobowca V (i X), kolejny zaś na S od niego (i zarazem na N od grobowca VI).

Groby na S od grobowca VII

W tej części zostało rozpoznanych siedem grobów płaskich.

Grób 111/2012

Obiekt ten położony był na S od ww. mogiły, w pobliżu jej krawędzi i ok. 10 m od jej czoła. Regularna prostokątna jama grobowa miała orientację E-W (Tabela 4). W jej wnętrzu rozpoznano pozostałości po konstrukcji drewnianej, w której pochowano przypuszczalnie kobietę w wieku *maturus* (Tabela 5). Zmarła ułożona została w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak informacji na temat wyposażenia.

Datowanie absolutne: z próby pobranej z tego obiektu uzyskano datę Poz-53329: 4665±35 BP.

Grób 114/2012

Położony był on ok. 4 m na W od grobu 111/2012. Była to niewielka regularna prostokątna jama, która miała orientację E-W (Tabela 4). Wewnątrz tej jamy natrafiono na szczątki ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Szczątki te należały do osobnika dziecięcego w wieku *infans I*¹⁶⁸ (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu grobu.

Grób 115/2012

Obiekt ten położony był ok. 3 m na W od grobu 114/2012. Była to nieduża jama zbliżona w rzucie poziomym do prostokąta. Na jej dnie rozpoznano szczątki ludzkie ułożone w pozycji

---

obrębem (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 140), aczkolwiek z samego planu wynika, iż grobów tych mogło być tam nieco więcej (por. M. Przybyła, K. Tunia 2013, 141, Fig. 2).

¹⁶⁸ W ostatniej publikacji na temat cmentarzyska w Słonowicach podano ogólny przedział wieku osobników pochowanych w grobach 114-117 i 119-120), tj. pomiędzy 6 miesiącem a 5 rokiem życia (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 154).

wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 5). Należały one do osobnika dziecięcego w wieku *infans I* (Tabela 5). Grób ten nie był wyposażony.

Grób 116/2012

Obiekt ten znajdował się na W od grobu 115/2012, właściwie tuż obok niego. Była to także niewielka prostokątna jama zorientowana wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Brak informacji na temat ewentualnych konstrukcji kamiennych i drewnianych. Wewnątrz jamy natrafiono na szczątki ludzkie należące do dziecka w wieku *infans I* (Tabela 5). Obiekt ten nie był wyposażony.

Grób 117/2012

Grób ten zlokalizowany był ok. 5 m na W od grobu 116/2012. Była to bardzo mała jama grobowa o orientacji E-W (Tabela 4). Wewnątrz niej znajdowały się szczątki ludzkie w wieku *infans I* (Tabela 5). Grób nie zawierał wyposażenia.

Grób 119/2012

Obiekt ten położony był ok. 4 m na W od grobu 117/2012. Zidentyfikowano tu niewielką jamę grobową o orientacji E-W (Tabela 4). Wewnątrz grobu stwierdzono szczątki ludzkie należące do dziecka w wieku *infans I* (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 120/2012

Grób ten umiejscowiony był na W od grobu 119/2012. Była to jama grobowa zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Miała ona nieco większe rozmiary aniżeli grób 119. Wewnątrz tego obiektu znajdować się miały szczątki dziecka w wieku *infans I* (Tabela 5). Brak danych o darach grobowych.

Groby na N i S od grobowca VIII.

W tym przypadku znane są informacje na temat czterech grobów płaskich.

Grób 101/2012

Obiekt ten położony był tuż przy N krawędzi grobowca VIII, ponad 10 m na W od jego czoła. Miał on orientację E-W (Tabela 4). W obiekcie tym znajdowały się szczątki ludzkie należące do osobnika płci żeńskiej w wieku *adultus* lub *adultus/maturus*¹⁶⁹ (Tabela 5). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 105/2012

Grób ten znajdował się przy S krawędzi grobowca, ponad 20 m na W od jego czoła. Była to prostokątna jama o orientacji E-W (Tabela 4). W grobie tym znaleziono szczątki kobiety w wieku *adultus* lub *adultus/maturus* (Tabela 5). Zabytków ruchomych nie stwierdzono.

---

¹⁶⁹ W literaturze przedmiotu podano informację, iż w grobach 101, 105 i 131 odkryto szczątki kobiet w wieku *adultus* i *adultus/maturus*. Nie wiadomo jednak, który grób odpowiada konkretnemu osobnikowi (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 154).

Grób 123/2012

Obiekt ten umiejscowiony był na S od grobowca VIII, ok. 10 m na W od jego czoła. Była to niewielka prostokątna jama zorientowana wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Wewnątrz jamy odkryto szczątki osobnika dziecięcego (*infans I* lub *infans II?*) (Tabela 5). Grób pozbawiony był elementów wyposażenia.

Grób 131/2012

Grób ten położony był obok grobu 123/2012, ściślej na E od niego. Była to prostokątna jama o orientacji E-W (Tabela 4). Wewnątrz niej zidentyfikowano szczątki kobiety w wieku *adultus* lub *adultus/maturus* (Tabela 5). Brak wyposażenia grobu.

Datowanie absolutne: dla ww. grobu uzyskano datę radiowęglową – Poz-53331: 4705±35 BP

Skupisko B

W ramach tej strefy zidentyfikowano sześć grobów.

Grób 125/2012

Obiekt ten położony był ponad 10 m na W od rowu-wybiezyska (obiekt 106), znajdującego się pomiędzy grobowcami 7 i 8. Była to płytka zbliżona do prostokąta jama o orientacji N-S, z odchyleniem NE-SW (Tabela 4). Konstrukcji kamiennych i drewnianych nie stwierdzono. W grobie tym znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N (Tabela 5). Brak bliższych informacji na temat płci zmarłego i jego wieku¹⁷⁰. Grób ten zawierał materiał zabytkowy

Materiał ruchomy: w jamie grobowej zidentyfikowano przypuszczalnie tylko jeden zabytek krzemienny w postaci pojedynczego odłupka z surowca świciechowskiego¹⁷¹ (Tabela 5)

Grób 126/2012

Obiekt ten położony był tuż obok grobu 125/2012, na W od niego. Była to niewielka prostokątna jama o orientacji N-S i odchyleniu NE-SW (Tabela 4). W grobie tym nie stwierdzono szczątków ludzkich. Być może jednak obiekt ten pełnił funkcję grobu dziecięcego.

Materiał ruchomy: grób ten miał być wyposażony w wiórowiec drapaczowaty z surowca świciechowskiego (Tabela 5). Ponadto natrafiono w nim też na odłupek z naprawianej siekiry, również z surowca świciechowskiego (Tabela 5).

---

¹⁷⁰ W ostatniej publikacji na temat cmentarzyska w Słonowicach podano jedynie ogólne informacje, iż w grobach 125, 126, 130, 142, 143 i 149 natrafiono na szczątki mężczyzn i kobiet w wieku *adultus/maturus* i *senilis* (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 155).

¹⁷¹ W opracowaniu dostrzec można pewną nieścisłość. Z jednej strony podawana jest informacja, iż grób ten wyposażony był jedynie w odłupek z surowca świciechowskiego (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 154), podczas gdy na jednej z dołączonych rycin towarzyszy mu (jako następny element wyposażenia tego samego grobu) wiórowiec drapaczowaty (M. Przybyła, K. Tunia 2013, 153, Fig. 3: 3).

Grób 130/2012

Grób ten położony był ok. 8 m na S od grobów 125/2012 i 126/2012. Była to płytką, prostokątną jamą zorientowaną wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Na jej dnie natrafiono na szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Brak bliższych danych na temat wieku i płci zmarłego. Nie ma informacji na temat ewentualnego wyposażenia.

Grób 142/2012

Znajdował się on ponad 20 m na W od grobu 126/2012. Była to płytką jamą grobową, która miała orientację N-S (Tabela 4). W grobie tym natrafiono na szkielet ludzki. Jego wiek i płeć nie są bliżej sprecyzowane. Brak informacji na temat zabytków ruchomych.

Grób 143/2012

Obiekt ten usytuowany był ok. 2 m na E od grobu 142/2012. Była to zbliżona do prostokąta jama zorientowana zgodnie z osią E-W (Tabela 4). Na dnie tej jamy miały znajdować się szczątki ludzkie, należące do osobnika o bliżej niesprecyzowanej płci i wieku. Grób nie był wyposażony.

Grób 149/2012

Obiekt ten znajdował się blisko 30 m na S od grobu 130. Była to również płytką jamą, zapewne prostokątną o orientacji N-S (Tabela 4). Na jej dnie spoczywały szczątki ludzkie. Brak jednak bliższych informacji na temat ich płci i wieku.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomi

d) Literatura

J. Rydzewski 1973, 258; K. Tunia 1985, 207-218; 1990, 249-253; 1996, 237-242, 2006, 335-340; 2011, 3-15; K. Tunia, A. Krzemieńska 2003, 54-63; A. Krzemieńska 2009, 24-25; J. Kruk 2008, 103-104; D. Król 2011; 33-34, 61-62; S. Rzepecki 2011a, 48-49, 99, Tabela 1; 2011b, 51-52, 120, Table 1; M. Przybyła, K. Tunia 2013, 139-161.

32. Stodoły-Kolonia, stan. 35; AZP: 87-72/80

gm. Wojciechowice, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Stok małej doliny. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to odkryte zostało w latach 80-tych ub. wieku w czasie badań AZP. Było ono następnie weryfikowane w 1998 r. przez A. Zakościelną z IA UMCS w Lublinie. Badań wykopaliskowych na jego terenie nie przeprowadzono.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się co najmniej jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich znajdujących się obok grobowca (Tabela 1).

Grobowiec I

Brak bliższych informacji o jego kształcie, orientacji i wymiarach (Tabela 2). Nie ma danych na temat grobów wewnątrz mogiły (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 99-100, 103-104.

33. Stryczowice, stan. 1A; AZP: 86-69/-

gm. Waśniów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska, Wyniesienie nad dolinami rzeki Garbatka i Pokrzywianka. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to zostało wyodrębnione ze stanowiska 1, odkrytego (i oznaczonego pierwotnie jako stan. 9) przez J. T. Bąbła w 1970 r. Stanowisko 1A przebadano wykopaliskowo w 1982 r. Łączny obszar badań wyniósł 275 m². Pracami tymi kierowała A. Uzarowicz-Chmielewska z PMA w Warszawie.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto fragmenty jednego bezkomorowego grobowca KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich towarzyszących mogile.

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana na planie trapezoidu zorientowanego wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). Została ona rozpoznana fragmentarycznie na długości ok. 5,7 m (Tabela 2). Brak danych na temat pierwotnej szerokości jego czoła i wierzchołka. Brak informacji o grobach. Wzdłuż konstrukcji kamiennej zarejestrowano nieckowate wybierzyska.

Rów-wybiezysko

Był to obiekt zbadany fragmentarycznie. Uchwycono go na długości ok. 2,4 m i szerokości ok. 1,8 m. Miał on profil nieckowaty. Wypełnisko tworzył brunatnociemno-szary less, w którym rozpoznano szereg fragmentów polepy.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

PMA w Warszawie.

d) Literatura

J. T. Bąbel 1975, 568-569; A. Uzarowicz-Chmielewska, B. Sałacińska 2013, 11, 22-23; 235.

34. Stryczowice, stan. 7; AZP: 86-69/-

gm. Waśniów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Wyniesienie nad dolinami rzeki Garbatka i Pokrzywianka. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko odkryte przez J. T. Bąbła w 1970 r. Następnie, w latach do 1997 do 2004 (z kilku sezonowymi przerwami), prowadzono na jego terenie badania wykopaliskowe. Kierowali nimi B. Matraszek i S. Sałaciński z ramienia PMA w Warszawie.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto co najmniej 2 bezkomorowe grobowce KPL oraz towarzyszące im groby płaskie¹⁷²(Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana na planie trapezu zorientowanego wzdłuż osi SE-NW, z czołem skierowanym na SE (Tabela 2). Została ona rozpoznana jedynie częściowo. Długość jej została oszacowana na ok. 21 m (Tabela 2). Brak danych na temat pierwotnej szerokości jej czoła i wierzchołka. Na przebadanym obszarze szerokość mogiły w okolicach wierzchołka wynosiła ok. 3,4, a w okolicy czoła ok. 5,4 m (Tabela 2). Grobowiec ten posiadał kamienną obstawę, zbudowaną z dopasowanych do siebie piaskowców (barwy czerwonej i białej), i w mniejszym stopniu wapieni, zlepieńców, granitów i amfibolitów. Obstawy te zachowały się do wysokości ok. 0,4-0,5 m. Wzdłuż obstaw grobowca zarejestrowano nieckowate wywierzyska. W spągu tych wywierzysk zarejestrowano warstwy spalenizny. Grobowiec ten pierwotnie posiadał nasyp ziemny. W grobowcu tym zidentyfikowano co najmniej trzy groby (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1 (szkielet nr 2)¹⁷³

Szkielet ten znajdował się w pobliżu ściany N grobowca, w jego czołowej części. Nie stwierdzono tu obecności żadnej kamiennej obstawy, bruku ani nawet jamy. Zmarły położony był bezpośrednio na poziomie pierwotnym gruntu w układzie SE-NW (głowa skierowana na SE) (Tabela 2, 3). Szczątki te należały do osobnika dorosłego płci żeńskiej w wieku ok. 20-30 lat (*adultus*) (Tabela 3). Materiałów zabytkowych nie znaleziono.

---

¹⁷² Stan na 2006 r. Badania w Stryczowicach, stan. 7, były kontynuowane do 2004 r. Nie były one jak dotąd szerzej publikowane. Istnieje krótka informacja umieszczona na witrynie internetowej PMA w Warszawie (<http://www.pma.pl/badania/Strycz/tekst-stry.htm>), z której może wynikać, iż na rzeczonym stanowisku odkryto w rzeczywistości trzy bezkomorowe grobowce KPL. Ponadto, w jednym z tych grobowców (1?) odkryty miał zostać grób o konstrukcji skrzynkowej.

¹⁷³ Z powodu braku jakichkolwiek kamiennych konstrukcji lub jam, autorzy dokonali jedynie numeracji samych szkieletów (B. Matraszek, S. Sałaciński 2006, 236-240, Ryc. 2). Prezentowane numery (1, 2 i 3), mają charakter porządkowy.

Grób 2 (szkielet nr 5)

Położony był on ok. 3 m na SW od szkieletu nr 2. Także w tym wypadku nie zarejestrowano ani konstrukcji kamiennej ani też jamy grobowej. Zmarły leżał bezpośrednio na calcu, poniżej nasypu grobowca. Ułożony był wzdłuż osi SE-NW (głowa na NW) (Tabela 2, 3). Był to mężczyzna w wieku ok. 20 lat (Tabela 3). Nie natrafiono tu na żadne elementy wyposażenia.

Grób 3 (szkielety nr 9 i 10)

Obiekt ten położony był tuż obok szkieletu nr 2, w kierunku W od niego. Znajdował się on także obok ściany N grobowca I. W tym przypadku natrafiono na elementy kamiennych obstaw. Obiekt ten zorientowany był wzdłuż osi SE-NW (Tabela 2). W jego ramach rozpoznano szczątki dwóch osobników dziecięcych w wieku 4 i 7 lat. Leżały one w pozycji wyprostowanej z głowami ułożonymi na SE i NW. Grób nie był wyposażony w zabytki ruchome.

Grób 4?

Obiekt ten znajdować się miał w części czołowej grobowca. Brak danych na temat jego orientacji i rozmiarów. Była to konstrukcja w formie skrzyni, zbudowanej z podwójnej warstwy kamieni. Brak informacji na temat szczątków ludzkich i zabytków ruchomych.

Grobowiec II

Mogła ta usytuowana była obok grobowca I, w odległości zaledwie kilku m na N od niej. Zapewne miała ona podobny, trapezowaty kształt. Zorientowana była ona wzdłuż osi SE-NW (czoło od strony SE) (Tabela 2). Grobowiec ten został rozpoznany jedynie częściowo, tj. w postaci S obstawy. Odkryto ją na długości ok. 14 m (Tabela 2). Pomiędzy nią a grobowcem I znajdowało się nieckowate wywierzysko. Można zatem sądzić, że obiekt ten posiadał pierwotnie nasyp ziemny. Brak informacji na temat grobów w ramach tego założenia (Tabela 1, 2).

Grobowiec III?

Brak informacji na temat jego kształtu, rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Brak także danych o ewentualnych grobach (Tabela 2)

Obiekty poza przestrzenią grobowców

Wyróżniono sześć grobów umiejscowionych na S od W części grobowca I (Tabela 4, 5). W skupisku tym wyróżniono także jeszcze jeden interesujący obiekt (bruk kamienny), o niepewnej funkcji, być może grób?

Grób 5

Był to obiekt zorientowany wzdłuż linii N-S. Miał on wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Była to konstrukcja w formie skrzyni kamiennej zbudowanej głównie z pionowo ułożonych płyt piaskowca barwy białej. W spągu i stropie obiektu także zarejestrowano płyty, zarówno z wapienia, jak i piaskowca. Skrzynia ta była wypełniona wielowarstwowym brukiem wapiennym. W obiekcie tym odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N, twarzą zaś zwróconą na W (Tabela 5). Prawdopodobnie był to pochówek męski (Tabela 5). Wiek zmarłego nie jest znany.

Materiał ruchomy: w grobie tym zarejestrowano: toporek kamienny z guzikowaty obuchem (obok głowy), zachowany fragmentarycznie wiórowiec z krzemienia świciechowskiego, fragment wióra i materiał odłupkowy z krzemienia wołyńskiego (w pobliżu lewej ręki, na wysokości przedramienia), flaszę z kryzą na czterech nóżkach (w pobliżu lewego biodra) oraz bryłkę kwarcytu (na wysokości kości udowej) (Tabela 5).

Grób 6

Grób ten umiejscowiony był tuż obok grobu 5, ściślej na W od niego. Miał on także orientację N-S i wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Zbudowany był podobnie, jak grób 5, tj. była to konstrukcja skrzynkowa zbudowana z pionowo ustawionych płyt, głównie piaskowca. Dno i strop także tworzyły płaskie płyty z piaskowca oraz wapienia. Pomiedzy nimi znajdowała się warstwa wielowarstwowego bruku. Na dnie jamy odkryto szczątku ludzkie leżące w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na N, twarzą zaś na W (Tabela 5). Brak danych na temat wieku i płci zmarłego. Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 7A

Obiekt ten znajdował się w odległości ok. 0,5 m na W od grobu 6. Miał on jednak odmienną orientację w stosunku do niego, tj. E-W (Tabela 4). Wymiary jego oszacowano na ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Konstrukcja grobu była nieco inna niż w przypadku obiektów 5 i 6. Obstawa kamienna zbudowana była z kamieni położonych jeden na drugim. Na dnie grobu znajdowały się głównie płaskie kamienie wapienne, przykryte brukiem o charakterze wielowarstwowym. Na dnie jamy zidentyfikowano słabo zachowane szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą zaś na N (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w grobie tym odkryto grudki hematytu o wadze ok. 1 kg (Tabela 5). Były one umiejscowione w pobliżu głowy zmarłego.

Grób 7B

Był to grób równoległy względem obiektu 7A. Znajdował się on ok. 0,5 m na S od niego. Miał on wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Podobnie jak wyżej opisany obiekt była to konstrukcja skrzynkowa, zbudowana z kamieni piaskowca ułożonych jeden na drugim. Dno grobu stanowiły płyty piaskowca, przykryte wielowarstwowym brukiem. W obiekcie tym stwierdzono obecność szczątków ludzkich ułożonych w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą zaś na N (Tabela 5). Szczątki te należały do osobnika męskiego w bliżej nieokreślonym wieku (Tabela 5). Grób pozbawiony był wyposażenia.

Grób 9

Obiekt ten usytuowany był na NW od grobu 7A, w odległości ok. 0,8 m od niego. Miał on orientację E-W i wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Była to analogiczna konstrukcja względem obiektów 7A i 7B, tj. grób skrzynkowy zbudowany z kamieni piaskowca, ułożonych jeden na drugim. Dno jamy wyścielały zaś płaskie kamienie wapienne, przysypane wielowarstwowym

brukiem. W grobie tym znajdowały się szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą zaś zwróconą na N (Tabela 5). Brak wyposażenia grobu.

Grób 21

Grób ten znajdował się z kolei ok. 1 m na NE od grobu 9, tuż przy N granicy grobów 5 i 6. Obiekt ten miał orientację zapewne zbliżoną do E-W i wymiary ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Jego konstrukcja jest niejasna ze względu na duże zniszczenia. Wydaje się, że jest to obiekt najmłodszy w stosunku do pozostałych grobów na cmentarzysku, na co wskazują dane stratygraficzne. W grobie tym znajdowały się słabo zachowane szczątki ludzkie, ułożone zapewne w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą być może na N (Tabela 5). Brak informacji na temat zabytków ruchomych.

Bruk kamienny (obiekt 8, grób?)

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 1 m na W od grobów 7A i 7B. Obiekt ten miał orientację N-S, z odchyleniem SE-NW i wymiary ok. 2 x 0,9 m. Poniżej warstwy kamieni nie zarejestrowano jamy grobowej, szczątków ludzkich ani jakichkolwiek zabytków ruchomych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

PMA w Warszawie.

d) Literatura

J. T. Bąbel 1975, 568-569; B. Matraszek, S. Sałaciński 2006, 235-245; M. Florek 2008, 99-101, 103, 105-108, 111, 115; 2011, 246; D. Król 2011, 34, 62; S. Rzepecki 2011a, 99, Tabela 1; 2011b, 120, Table 1.

35. Studzianki, stan. 7; AZP: 87-72/25

gm. Lipnik, pow. Opatów, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Krawędź małej doliny. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w latach 80-tych ub. wieku podczas prospekcji powierzchniowej w ramach AZP. Nie było ono badane wykopaliskowo. W 1998 r. na jego terenie badania powierzchniowe o charakterze weryfikacyjnym przeprowadził M. Florek.

b) Źródła

Na stanowisku tym być może znajdują się pozostałości bezkomorowego grobowca KPL i/lub cmentarzyska płaskiego tej kultury (Tabela 1).

Grobowiec/cmentarzysko płaskie?

Brak bliższych danych na temat orientacji i wymiarów (Tabela 2). Znana jest informacja o kamieniach wapiennych, układających się w rzędy i bruk. Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

Materiał ruchomy: w kontekście ww. struktur natrafiono na fragment wióra.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

MO w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek 2008, 99-100, 103-104.

36. Szczytna, stan. 5; AZP: 104-82/125

gm. Pawłosiów, pow. Jarosław, woj. podkarpackie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Podgórze Rzeszowskie. Kulminacja wyniesienia. Gleby lessowe.

Przebieg badań: odkryte podczas prospekcji powierzchniowej w 2010 r. przez J. Machnika. Następnie na jego terenie ratownicze badania wykopaliskowe poprzedzające budowę autostrady A4. Kierowała nimi M. Hozer z ramienia FROA. Funkcję konsultanta pełnił wspomniany wyżej J. Machnik.

b) Źródła

Na ww. stanowisku zarejestrowano pozostałości po bezkomorowym grobowcu KPL oraz grobach płaskich (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to mogiła zbudowana na planie trapezu lub prostokąta¹⁷⁴. i zorientowana wzdłuż linii E-W (z ewentualnym czołem od strony E) (Tabela 2). Zachowały się po niej wyłącznie dwa rowy, zapewne fundamentowe, o długości 13,3 m (rów N) oraz 26,3 m (rów S) (Tabela 2). Brak danych na temat ewentualnego nasypu. W ramach grobowca zidentyfikowano jeden grób (Tabela 1, 2, 3).

Grób 363

Obiekt ten położony był w E części grobowca. Posiadał w przybliżeniu prostokątny zarys i zorientowany był on wzdłuż osi E-W (Tabela 2). Miał on wymiary ok. 2,8 x 1,4 m (Tabela 2). Szczątków ludzkich nie stwierdzono. Grób posiadał jednak bogate wyposażenie.

Materiał ruchomy: w obiekcie tym (w jego W części) zidentyfikowano trzy naczynia: amforę, flaszkę z kryzą i fragment dna innego naczynia (Tabela 3).

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Bezkomorowej mogile towarzyszyło siedem grobów płaskich, które koncentrowały się w dwóch przeciwległych strefach, na N oraz S od rzeczonyj mogiły.

---

¹⁷⁴ Jej kształt nie jest w pełni znany. Założenie to nie zostało przebadane w całości ze względu na ograniczoną powierzchnię badawczą stanowiska.

Skupisko A

W ramach tej strefy wyróżniono trzy groby znajdujące się na N od grobowca. Obiekty te były ewidentnie rozproszone względem siebie, nie tworzyły zwartej skupiska.

Grób 95

Obiekt ten znajdował się niemal 30 m na N od części E grobowca. Była to dość płytko wkopana w całość jama prostokątna, w części W i zaokrąglona w części E. Miała ona wymiary ok. 3,1 x 1,6 m (Tabela 4). Wewnątrz niej nie zidentyfikowano ani szczątków ludzkich ani wyposażenia.

Grób 351

Obiekt ten położony był ok. 40 m na E od grobu 95. Była to zbliżona do prostokąta jama, zorientowana wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Miała ona wymiary ok. 3,1 x 1,9 m (Tabela 4). Szczątków ludzkich ani wyposażenia nie znaleziono.

Grób 354

Położony był on ok. 10 m na N od grobu 363. Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 2,8 x 1,3 i orientacji E-W (Tabela 4). Nie stwierdzono w niej ani szczątków ludzkich ani darów grobowych.

Skupisko B

Do tej strefy zaliczyć można cztery groby usytuowane na S od mogiły. W porównaniu do obiektów ze strefy 1, obiekty tu występujące znajdowały się w większym skupisku.

Grób 367

Obiekt ten znajdował się ok. 8 m na SE od E części rowu S grobowca. Była to zbliżona do prostokąta jama grobowa o wymiarach ok. 1,2 x 0,7 m (Tabela 4). Na jej dnie nie znaleziono żadnych szczątków ludzkich.

Materiał ruchomy: grób ten wyposażony był we flaszkę z kryzą (Tabela 5). Znajdowała się ona tuż obok W granicy obiektu.

Grób 376

Obiekt ten usytuowany był ok. 15 m na SE od grobu 367. Owalna jama grobowa miała wymiary ok. 1,5 x 0,7 i zorientowana była wzdłuż osi E-W (Tabela 4). Na jej dnie nie stwierdzono obecności szczątków ludzkich ani elementów wyposażenia.

Grób 377

Obiekt ten zlokalizowany był ok. 5 m na E od grobu 376. Była to zbliżona do prostokąta jama o wymiarach ok. 1,5 x 1,1 m i orientacji E-W (Tabela 4). Grób ten nie zawierał ani szczątków ludzkich ani materiałów ruchomych.

Grób 378

Obiekt ten położony był ok. 0,5 m na W od grobu 367. Była to zbliżona do prostokąta jama, zorientowana wzdłuż linii E-W (Tabela 4). Miała ona wymiary ok. 2,7 x 1,7 m (Tabela 4). Szczątków ludzkich nie znaleziono.

Materiał ruchomy: grób ten posiadał wyposażenie w postaci kubka *ansa lunata*.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

FROA, NID.

d) Literatura

D. Król i in. 2014.

37. Strzelce-Kolonia, stan. 1; AZP: 76-78/14

gm. Nałęczów, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Stok kulminacji. Ekspozycja W.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w połowie lat 50-tych ub. wieku. W 1956 r. rozpoczęto na jego terenie badania wykopaliskowe, które następnie kontynuowano w sezonie 1957. Pracami tymi kierował J. Gurba z ramienia ówczesnego Wydziału Zabytków Archeologicznych Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki.

b) Źródła

Na rzeczonym stanowisku odkryto pozostałości bezkomorowego grobowca KPL i towarzyszące mu groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I

Mogła ta mogła mieć pierwotnie kształt trapezu lub prostokąta (Tabela 2). Zorientowana była ona wzdłuż linii E-W (z odchyleniem SE-NW) (Tabela 2). Przebadano ją jedynie fragmentarycznie na długości zaledwie nieco ponad 5 m. Trudno jest zatem określić jej pierwotne wymiary (Tabela 2). Zarejestrowano tu kamienne obstawy, zbudowane z dużych bloków kamiennych o wymiarach ok. 0,8 x 0,4 x 0,4 m. Brak informacji na temat ewentualnego nasypu ziemnego. W ramach przebadanej strefy natrafiono na jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się w połowie odległości w stosunku do obstawy N i S. Był on zorientowany wzdłuż osi E-W (odchylenie SE-NW) i miał wymiary ok. 3,8 x 2,5 m (Tabela 2). Konstrukcję grobu stanowił prostokątny kamienny płaszcz, składający się ze średniej wielkości materiału. Poniżej tej warstwy natrafiono na szczątki osobnika dorosłego ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w pobliżu prawej stopy zmarłego znaleziono amforę, zaś w pobliżu jego kości udowej półtylczak z krzemienia wołyńskiego oraz odłupek. W tym miejscu natrafiono także na kilka niecharakterystycznych fragmentów ceramiki.

Obiekty poza strefą grobowca

Poza obrębem grobowca zidentyfikowano łącznie siedem grobów. Grupowały się one na N, S, jak i na E od przebadanego fragmentu grobowca.

Skupisko A

Na N od mogiły rozpoznano 2 groby.

Grób 2

Obiekt ten znajdował się ok. 10 m na N od obstawy N grobowca. Posiadał on orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 4). Grób ten posiadał konstrukcję prostokątnego kamiennego płaszczka o wymiarach ok. 2,8 x 2,0 m (Tabela 4). Poniżej warstwy kamieni odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 5). Prawdopodobnie był to osobnik dorosły, płci nieokreślonej (Tabela 5).

Materiał ruchomy: w pobliżu głowy zmarłego znajdował się wiórowiec drapaczowaty z krzemienia wołyńskiego (Tabela 5). W pobliżu jego prawej stopy odkryto zaś fłaszę z kryzą i amfore, natomiast przy lewej stopie toporek kamienny (Tabela 5).

Grób 4

Obiekt ten usytuowany był ok. 2 m na S od grobu 2. Pierwotnie miał on zapewne orientację E-W (Tabela 4). Wymiary tego grobu są trudne do ustalenia ze względu na jego duże zniszczenia. Grób ten posiadał rodzaj kamiennego płaszczka. Poniżej niego natrafiono na słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły leżał w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E (Tabela 5). Wyposażenia grobu nie stwierdzono.

Skupisko B

Na S od grobowca rozpoznano tylko jeden grób.

Grób 3

Obiekt ten umiejscowiony był ok. 5 m na S od S ściany grobowca. Miał on zapewne orientację E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 4). Grób ten został w dużej mierze zniszczony w czasach nowożytnych. Zachowała się tu jedynie luźna warstwa kamieni o wymiarach ok. 2 x 2 m (Tabela 4). Pod tą warstwą nie zarejestrowano.

Materiał ruchomy: poniżej warstwy kamieni nie zarejestrowano zabytków, jednak w pobliżu zniszczonej konstrukcji natrafiono na fragment flaszki z kryzą, który być może mógł mieć jakiś związek z pierwotnym wyposażeniem grobu (Tabela 5)

Strefa 3

Do tej strefy można przyporządkować cztery groby, znajdujące się na E od mogiły. Należy przy tym wykazać pewną ostrożność, ponieważ niektóre z tych obiektów (tj. grób 8), mogły mieć pierwotnie bezpośredni związek z samym grobowcem. Cechą charakterystyczną jest tu obecność prostokątnych bruków wapiennych, równoległych w stosunku do niektórych grobów.

Grób 5

Usytuowany był on ok. 14 m na W od grobu 3. Był on zorientowany E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Była to prostokątny płaszcz kamienny o wymiarach ok. 2,5 x 0,5 m (Tabela 4). Poniżej tej pokrywy natrafiono na szkielet ludzki ułożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Obiekt ten pozbawiony był darów grobowych.

Grób 6

Grób ten położony był ok. 1 m na N od grobu 5. Miał on także orientację E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Konstrukcję grobu tworzyła prostokątna pokrywa kamienna o wymiarach ok. 2 x 0,7 m (Tabela 4). Poniżej niej zidentyfikowano szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W, twarzą natomiast na N (Tabela 5). Grób ten nie posiadał elementów wyposażenia.

Grób 7

Obiekt ten usytuowany był ok. 5 m na NW od grobu 6. Miał on niemal idealną orientację E-W (Tabela 4). Jego wymiary oszacowano na ok. 2 x 0,9 m (Tabela 4). Podobnie jak ww. grobu, także i w tym przypadku zarejestrowano kamienną konstrukcję w postaci prostokątnego kamiennego płaszcza. W grobie tym odkryto szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na E, twarzą zaś na N (Tabela 5). Nie znaleziono tu żadnych zabytków ruchomych.

Grób 8

Obiekt ten usytuowany był ok. 5 m na NE od grobu 7. Zorientowany był on wzdłuż osi E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 4). Posiadał on kamienną pokrywę grobową, która miała wymiary ok. 2,4 x 0,8 m (Tabela 4). Poniżej tej warstwy znaleziono szkielet ludzki, złożony w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (Tabela 5). Grób nie był wyposażony w zabytki ruchome.

Bruki kamienne

Zarejestrowano 3 tego rodzaju obiekty. Jeden z nich (ok. 2,5 x 0,5 m) znajdował się tuż obok grobu 2, niespełna 1 m na N od niego. Drugi i trzeci natomiast znajdowały się odpowiednio po N (3 x 0,5 m), jak i S (ok. 2,6 x 0,6 m) stronie grobu 8. Poniżej tych grobów nie zarejestrowano jam, ani jakichkolwiek szczątków ludzkich oraz zabytków ruchomych.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. Gurba 1958, 386; 1959, 259-267; 1969, 94-94; D. Król 2011, 35-36, 63.

38. Święcica, stan. 1; AZP: 89-72/1

gm. Obrazów, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Kulminacja wyniesienia, ponad doliną rzek Opatówka (od strony N) i Zdanówka (od strony S). Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko to zostało odkryte w 1959 r. przez Z. Krzaka, podczas badań powierzchniowych prowadzonych z ramienia ówczesnego IHKM PAN i PMA w Warszawie. W

2004 r. stanowisko to było weryfikowane w ramach AZP. W roku 2005 podjęto na jego terenie ratownicze badania wykopaliskowe.

b) Źródła

Na ww. stanowisku odkryto fragmenty bezkomorowych grobowców KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich (Tabela 1).

Grobowce

Obszar ich występowania został przebadany w sposób fragmentaryczny, zatem nie jest jasna ich pierwotna liczba i wymiary (Tabela 2). Nie wiadomo nawet jaki miały one kształt, trapezu czy prostokąta? (Tabela 2) Zapewne zorientowane były one wzdłuż osi E-W (Tabela 2), na co wskazuje układ wydłużonych kamiennych struktur (obstaw?), których zarejestrowano w sumie 5 (nr I-V). Na podstawie dotychczasowych badań wydaje się, że mogły nie miały jakichkolwiek nasypów ziemnych. W kontekście tych struktur natrafiono na cztery groby, niemniej nie ma pewności czy wszystkie te obiekty znajdowały się pierwotnie we wnętrzu określonego grobowca czy grobowców (Tabela 1).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się we E części wykopu, na N od rzędu kamieni o nr V. Obiekt ten zorientowany był wzdłuż linii E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Brak danych na temat jego wymiarów. Konstrukcja tego obiektu była bardzo słabo zachowana, odkryto tu w zasadzie jedynie pojedyncze kamienie od strony E. W grobie tym znajdowały się słabo zachowane szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (NW) (Tabela 3). Szczątki te należały do kobiety w wieku *adultus*? (Tabela 3). Brak informacji o wyposażeniu.

Grób 2

Obiekt ten umiejscowiony był ok. 2 m na N od grobu 1. Był on zorientowany wzdłuż linii E-W, z odchyleniem SE-NW (Tabela 2). Grób ten posiadał częściowo zachowane obstawy z płyt wapiennych. Grób przykryty był ponadto warstwą wapieni i piaskowców. Brak danych na temat jego wymiarów. Na podstawie planu można sądzić, iż miał on ok. 2 x 0,5 m (Tabela 2). W grobie tym znaleziono szczątki trzech osobników dziecięcych (Tabela 3). Dwoje z nich miało w chwili śmierci ok. 6 lat (*infans I*), trzecie z kolei było w wieku ok. 1 roku (*infans I*) (Tabela 3). Kości jednego z 6-latków były przepalone (Tabela 3). Generalnie zmarli ułożeni zostali w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na W (NW) (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie tym zarejestrowano przepalone kości zwierzęce (Tabela 3).

Grób 3

Obiekt ten przylegał od strony N do grobu 2. Miał on analogiczny do niego układ, tj. E-W (odchylenie SE-NW) (Tabela 2). Grób ten skonstruowany był z kamiennych obstaw w postaci średnich płyt wapiennych. Przykryty został także warstwą wapieni i piaskowców. Wewnątrz obiektu znaleziono szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skier-

rowaną na W (NW) (Tabela 3). Szczątki te należały do osobnika płci męskiej w wiek *adultus* (Tabela 3). Brak danych na temat wyposażenia.

Grób 4

Obiekt ten znajdował się pomiędzy dwoma rzędami obstaw, ok. 3 m od każdego z nich (nr II i V). Grób ten zorientowany był wzdłuż linii E-W, z odchyleniem NE-SW (Tabela 2). Miał on wymiary zapewne ok. 2 x 1 m (Tabela 2). Był on skonstruowany podobnie jak groby 2 i 3, przy czym miał on bardziej kompletną obstawę kamienną, zbudowaną z płyt wapiennych. Pewną innowacją w stosunku do ww. grobów była także obecność bruku kamiennego na dnie grobu. Na nim znaleziono szczątki ludzkie ułożone w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na W (SW) (Tabela 3). Należały one zapewne do kobiety w wieku *adultus* (Tabela 3). Brak danych na temat wyposażenia grobu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu.

d) Literatura

J. Gąssowski 1969, 342; M. Florek 1994, 267; 2008; 99, 101; 2011, 238, 240, 243, 246; M. Szelińska, M. Florek 2006, 37-48; Kozak-Zychman 2007, 49.

39. Świrna, stan. 1; AZP: -

gm. Bodzechów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko odkrył J. T. Bąbel w latach 70-tych ub. wieku. Nie było ono nigdy badane wykopaliskowo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdował się być może bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak danych na temat grobów płaskich znajdujących się obok mogiły (Tabela 1).

Grobowiec I

Nie jest znany jego kształt, orientacja ani wymiary (Tabela 2). Brak danych na temat grobów (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Brak danych.

d) Literatura

J. T. Bąbel 1998; M. Florek 2008, 99; 2011, 238.

40. Wawolnica, stan. 7; AZP: 76-77/24

gm. *loco*, pow. Puławy, woj. lubelskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Płaskowyż Nałęczowski. Kulminacja garbu terenowego. Ekspozycja S. Gleby les-sowe.

Przebieg badań: stanowisko odkryte w 1980 r. podczas badań w ramach AZP. Badaniami tymi kierowała A. Zakościelna. Następnie podjęto na jego terenie badania wykopaliskowe. Łącznie przebadano obszar ok. 650 m².

b) Źródła

Na stanowisku tym zarejestrowano pozostałości co najmniej jednej bezkomorowej mogiły KPL oraz groby płaskie (Tabela 1).

Grobowiec I

Była to konstrukcja zbudowana zapewne na planie trapezu lub trapezoidu o orientacji SE-NW (Tabela 2).

Grobowiec ten został przebadany fragmentarycznie, zarejestrowano go na długości ok. 46 m (Tabela 2). Zachowana część czoła miała szerokość ok. 10-11 m, zaś wierzchołka ok. 7,5 m (Tabela 2). Mogiła ta miała konstrukcję kamienną, zachowały się po niej jedynie fragmenty obstaw bocznych. Tworzyły ją różnej wielkości kamienie wapienne. W ramach mogiły zarejestrowano jeden grób oraz dwie jamy o niejasnej funkcji (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1

Obiekt ten znajdował się ok. 13,5 m na NW od czoła grobowca. Zorientowany był on wzdłuż osi głównej mogiły, tj. SE-NW (Tabela 2). Grób ten miał konstrukcję kamienną, zarówno obstawę, kamienny płaszcz nakrywający całość o wymiarach ok. 3,3 x 2,1 m oraz bruk na dnie jamy (Tabela 2). Na dnie grobu stwierdzono obecność szczątków dwóch osobników, ułożonych w pozycji wyprostowanej z głowami skierowanymi na NW (Tabela 3). Szczątki te należały do osobnika męskiego w wieku ok. 50 lat oraz dziecka w wieku ok. 4 lat (Tabela 3).

Materiał ruchomy: na prawo od głowy osobnika dorosłego znaleziono flaszkę z kryzą, poniżej wiór drapaczowaty z krzemienia wołyńskiego, zaś przy lewej nodze amforę (Tabela 3).

Obiekty poza przestrzenią grobowca

Generalnie poza obrębem grobowca zarejestrowano jeden grób (Tabela 1).

Grób 2

Obiekt ten znajdował się on ok. 3,5 m na NE od czoła grobowca. Miał on orientację NE-SW. Zidentyfikowano tu konstrukcję w formie prostokątnego płaszcza kamiennego o wymiarach ok. 2,1 x 1,7 m. Nie zarejestrowano tu zarysu jamy grobowej. W obiekcie tym pochowano trzech osobników: dorosłą kobietę w wieku ok. 30 lat oraz dzieci w wieku ok. 3 i 5 lat. Kobieta leżała

w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW. Jedno z dzieci ułożone było prostopadle w stosunku do kobiety. Dokładne położenie trzeciego nie jest jasne.

Materiał ruchomy: W grobie tym natrafiono jedynie na małe fragmenty ceramiki oraz krzemienisty odłupek. Zabytki te nie miały charakteru wyposażenia grobu.

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IA UMCS?

d) Literatura

B. Bargieł, Z. Kapica, A. Śmieszkiwicz-Skwarska 1982, 239-243; D. Król 2011, 36, 64; S. Rzepecki 2011a, 100, Tabela 1; 2011b, 121, Tabela 1.

41. Zagaje Stradowskie, stan. 1 „Mogiła Stradowska”; AZP: 96-61/-

gm. Czarnocin, pow. Kazimierza Wielka, woj. małopolskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Garb Wodzisławski. Międzyrzecze Nidy i Nidzicy. Gleby lessowe.

Przebieg badań: stanowisko odkryte zostało w 1959 r. W tym samym roku J. Gromnicki podjął na nim badania wykopaliskowe. Kolejne badania wykopaliskowe prowadziła tam w latach 1991-96 B. Burchard.

b) Źródła

Na stanowisku tym odkryto dwa bezkomorowe grobowce KPL (Tabela 1). Nie natrafiono na ślady grobów płaskich znajdujących się obok tych mogił.

Grobowiec I

Była to grobowiec zbudowany na planie wydłużonego trapezu. Zorientowany był on wzdłuż osi SE-NW. Długość jego wynosiła ok. 20 m, szerokość czoła ok. 7 m, natomiast wierzchołka ok. 4 m (Tabela 2). Była to konstrukcja drewniana. Zachowały się po niej rowy fundamentowe, w ramach których zarejestrowano dołki po słupach o średnicy ok. 0,3 m. W ścianie czołowej mogiły zarejestrowano przerwę w rowie fundamentowym na długości ok. 2 m. Wewnątrz mogiły odkryto jeden grób (Tabele 1, 2, 3).

Grób 1/59

Obiekt ten znajdował się ok. 4 m od ściany czołowej grobowca i nieco ponad 2 m od ścian N i S. Miał on kształt prostokąta o orientacji analogicznej do grobowca, tj. SE-NW (Tabela 2). Grób ten miał formę kamiennej skrzyni o wymiarach ok. 2,3 x 0,8 m (Tabela 2). Posiadał on także bruk kamienny, na którym odkryto słabo zachowane szczątki ludzkie. Zmarły położony był w pozycji wyprostowanej z głową skierowaną na NW (Tabela 3).

Materiał ruchomy: w grobie odkryto jeden kubek *ansa lunata*.

Grobowiec II

Położony był on ok. 5 m na N od grobowca I. Była to konstrukcja zbudowana także na planie trapezu i zorientowana SE-NW (Tabela 2). Zachował się on na długości ok. 40 m (Tabela 2). Część czołowa została zniszczona. Zapewne miała ona ok. 7 m szerokości (Tabela 2). Wierzchołek mogiły miał natomiast szerokość ok. 4,5 m (Tabela 2). Podobnie jak mogiła I, także i ta mogiła zbudowana została głównie z surowca drewnianego. Zachowały się po niej rowy fundamentowe, w których odkryto dołki po słupach (zwłaszcza w rowie N). Nie jest wykluczone, iż mogiła ta posiadała nasyp ziemny. Wewnątrz grobowca nie natrafiono na grób (Tabele 1, 2).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

IAiE PAN w Krakowie/Igołomia.

d) Literatura

J. Gromnicki 1961, 11-16; B. Burchard 1973, 39-48; 1998, 149-156; 2006, 301-305; M. S. Midgley 1985, 305-306; D. Król 2011, 36-37, 65; S. Rzepecki 2011a, 49-50, 100, Tabela 1; 2011b, 52-54, 121, Table 1.

42. Złota, stan. 6; AZP: 90-73/6

gm. Samborzec, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

a) Informacje o stanowisku

Położenie: Wyżyna Sandomierska. Brzeg wysoczyzny doliny Wisły. Gleby piaszczyste.

Przebieg badań: stanowisko to zostało rozpoznane podczas badań lotniczych w latach 70-tych ub., wieku. W sezonach 2004-06 badano je ratowniczo.

b) Źródła

Na stanowisku tym znajdować się miał jeden bezkomorowy grobowiec KPL (Tabela 1). Brak informacji o grobach płaskich.

Grobowiec

Prawdopodobnie był to obiekt w kształcie trapezu lub trapezoidu. Brak bliższych danych na temat jego rozmiarów i orientacji (Tabela 2). Wewnątrz tego założenia znajdował się co najmniej jeden grób (Tabela 1, 2, 3).

Grób

Była to jama w kształcie prostokąta. W jej wnętrzu natrafiono na materiał kamienny. Brak danych na temat parametrów metrycznych obiektu i jego wymiarów (Tabela 2). Nie ma informacji o szczątkach ludzkich i wyposażeniu (Tabela 3).

c) Miejsce przechowywania dokumentacji/materiałów

Delegatura WUOZ w Sandomierzu/MO w Sandomierzu.

d) Literatura

M. Florek, A. Zakościelna 2006; M. Florek 2008, 98-99, 101, 2011.

